N. A.
Shivarahasya – Pt. 5
शिवरहस्य – पंचमांश
Marathi
Paper – Handwritten
N. A. (Very old)
98 Folio
14.4" x 6.6"
Complete

०॥ शिवरहस्यपंचमांशोआरम्भः॥०

ग्रंथसंख्या ४०००

श्रीगणेशायनमः॥ ॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ शुंडादंडाग्रलिम्यालाविलसदुरुमद्रफुल्लपद्मैकनालंभ्रल्लांकास॥
क्तिलोलंपदनतविबुधग्राम्संग्राममालीस्तं॥ वंदेवेतंडगंडस्फुरदरुणरजोद्भासिसिंदूरफालंफालाक्षिप्रथमप्रसूतिमतसीपुष्पे
वमालंसदा॥ ततःकुलपतिर्वृद्धःशौनकोनामभूसुरः॥ प्रपच्छविनयोपेतंसूतंमहर्षिणिमादरात्॥ ॥शौनकउवाच॥ महोदार
हारौघविश्रांतिपाराद्धरापारमाहात्म्यधारासुधाधीरसाराः समाकर्णयास्मान्नकस्माद्धिहोसांप्रपत्नाविपन्नाभावाश्चीचिरंनः
कथाःशांभवीःसर्वपापापहारीः॥ इतितद्वाक्यमाकर्ण्यभस्मरुद्राक्षभूषणः॥ सूतःप्रांजलिरासीद्ध्यायन्नीशानमव्ययं॥ सू
तउवाच॥ शांगांगसंगोज्झितपापतापसंतापतप्तहृदयान्सुखयेन्नचित्रं॥ ध्येयंत्रिनेत्रपदपंकजभक्तिगात्राःसुत्राममान्यम
पिभक्तिमिसज्जनः॥ त्रिपुंड्ररुद्राक्षपवित्रगात्राःपंचास्यपंचाक्षरलोलचित्ताः॥ श्रीरुद्रपारायणधूतपापाःपात्रंभवंतःकृपया
महेशितुः॥ वक्ष्येधुनासंस्मृतिबंधनाशिनींचित्रांविचित्रार्थपदांकथासुधां॥ महेश्वरस्यांशप्रतिमांविमुक्तयेश्रृणुध्वमसुक्तमा
क्तिमानसाः॥ देव्यैदेवेनकथितांमहापापप्रणाशिनीं॥ पुराकैलासशिखरेसुखासीनंमहेश्वरं॥ प्रणम्यप्रांजलिःप्राहगिरिजा ॥श्री॥
द्विजसत्तमाः॥ ॥देव्युवाच॥ भगवन्भक्तभव्येशपरात्परतरप्रभो॥ ज्योतिर्लिंगानिदेवकियंतिवदमेशिव॥ महिमाचविशे
षेणश्रोतुमिच्छामिशंकर॥ तदुपर्णाविचःश्रुत्वास्वर्णवर्णोमहेश्वरः॥ त्रियंबकस्तदाप्राहतुष्टस्तांजगदंबिकां॥ ॥श्रीमहेश्वर ॥१॥
उवाच॥ श्रृणुदेविदिनेशपासेशामलेपरमेश्वरि॥ ज्योतिषांममलिंगानांमहिमानंचशंकरि॥ श्रृणुध्वानुक्रमंतेषांलिंगानां
मुक्तिदायकं॥ केदारंप्रथमंलिंगमोंकारंतुद्वितीयकं॥ वैद्यनाथंतृतीयंस्याद्भुस्तणेशश्चतुर्थकः॥ नागनाथःपंचमःस्या

महाकालश्च षष्ठमः ॥ भीमेशः सप्तमः प्रोक्तः त्र्यंबकं चाष्टमं विदुः ॥ विश्वेशं नवमं लिंगं वाराणस्यां महेश्वरि ॥ श्रीशैलो दशमः प्रोक्तो
गोकर्णश्चैकादशाधिकः ॥ सेतुमूले तु रामेशो द्वादशानामनुक्रमः ॥ ज्योतिर्लिंगानि मद्देवि यः पश्यंस्तं स्मरेन्नरः ॥ ज्ञानं विनापि मुक्तिश्च
भवतीत्येवमेम मन ॥ वक्ष्यामि मद्धि मां तेषां सेतिहासं महेश्वरि ॥ कथां कलुषचित्तानां निःशेषकलुषापहां ॥ उज्जयिन्यां महाकाल
क्षेत्रमस्त्येकमुत्तमं ॥ तत्र लिंगं ममास्त्येकमशेषसुरपूजितं ॥ तल्लिंगदर्शनाद्देवि पापवृंदं विनश्यति ॥ तल्लिंगदर्शनेनाशु ततः सर्वपु
ण्यफलं लभेत् ॥ शक्रादिभिर्लोकपालैः सेवितं परया मुदा ॥ ब्रह्मविष्ण्वादिभिर्देवैर्मुनींद्रै रविचंद्रैरपि ॥ [illegible]श्वरैः स्थाणुरुद्रैः साध्यो
वसुमरुद्गणैः ॥ सिद्धविद्याधरैर्नागैर्यक्षैः किंपुरुषैरपि ॥ नदीनदसमुद्रैश्च पर्वतेंद्रैश्च सेवितं ॥ अप्सरोभिः किन्नरीभी रुद्रकन्याभिरा
स्वा० ७ दरात् ॥ तैर्ध्यानसेवानलखिन्नैर्द्विजैः पर्णांबुभोजनैः ॥ कामधेनुगणैश्चैव वत्सवत्संचामृतैः सदा ॥ ऐरावतकुलोत्पन्नैर्नागैर्भेद्रद्रगे
स्तुगाः ॥ ह्यैरुच्चैःश्रवःप्रभवैरश्वैरश्वपतिप्रियैः तत्र मंदारतरवो मरंदसुमवृष्टयः ॥ तत्र निर्माल्यरुतरवो मूललिंगोपरोपिता ॥ स्व
च्छंदं प्रवदंते स्म यो शुद्धलिंगमस्तके ॥ स्वपांडुपत्रपतनैः पूजयंति महेश्वरं ॥ नानावादित्रघोषैश्च बधिरीकृतदिक्तटं ॥ कुर्वंति
गायानित्यं श्रीमद्देवस्य संनिधौ ॥ रसंसमं पूरसो निस्वरागभावलयानुगा ॥ नारदप्रमुखानित्यं विश्वावसुहहाहूहू गायंति
रुद्रवीणाभिः शिवनामानि सादरं ॥ नंदीप्रसादरितानेकस्वर्णचित्रकरा गणाः ॥ दूरीकुर्वंति जनतां महेशद्वारि सर्वदा ॥ प्रणमंति सुरेंद्राद्या महा
कालं महेश्वरं ॥ महालिंगाकृतिं तं सं बिल्वालंकृतमस्तकं ॥ महाभुजंगांगधरं गंगाधरमनुत्तमं त्रिपुंड्रचंद्ररेखोद्यत्कलाकलितशेखरं
वरं रदीपिकालक्षदीपमालाविराजितं ॥ दिव्यगोघृतसंपूर्णदीपपात्रशतावृतं ॥ कृष्णागरुधूपसंभ्राणिधूपैर्घुमुघुमोत्तरं ॥ प्रातःसंग
वमध्याह्नसायंनिशि महेश्वरं ॥ प्रणमंति प्रस्तुवंति सुरासुरमुनीश्वराः ॥ केचिद्रुद्रैः स्तुवंतीशं केचित्सामर्क्षि रीश्वरं ॥ कृत्स्नश्चाथर्वणैश्चैव

स्तुतिभिर्मुनिसत्तमाः ॥ दक्षिणापराशान्ते तु टंतःशैकराल्ये। प्रणमंति सौचे ऽष्टांगं मुनयो भक्तितत्पराः ॥ उच्चैर्हरहरेत्येतिमहादेवे
तिसादरं ॥ स्तूयेतिसाश्रुनयनाः रुद्रजाडनपूर्वकं ॥ कोटिशः संति मुनयः शैवलिंगैकपूजकाः ॥ भस्मरुद्राक्षवीतांगाः शिवैकशरणाः
सदा ॥ क्षिप्रा नाम नदी तत्र क्षिप्रं पातकनाशिनी ॥ तस्यास्तीरे बिल्ववने शैवलिंगार्चनप्रियाः ॥ वसंति तत्र नियताः शिवनैवेद्यसे
विनः ॥ तत्र राजा महानासीदुज्जयिन्यां महाबलः ॥ तिग्मांशुवंशसंभूतानां मान्यश्चित्ररथो युवा ॥ तस्येयं पृथिवी सर्वा विजैर्पूर्णा भव
त्सदा ॥ तस्य दारा महोदारा माल्यस्यापि मनोहरा ॥ शताधिके च दशकं सुनासे पंकजाननं ॥ सुरथाद्यं पुत्रशतं ततस्ते सौरथाः स्मृताः ॥
क्षयद्वीरयशाः सर्वे शतमुत्तमधन्विनः ॥ तस्य कोशस्य नो यत्ता तस्यासन्नेरलपर्वताः ॥ तिरस्करोति धनदं धनाधिपसखार्चनात् ॥ त
स्यासन् वाजिमातंगगोगणानां च कोटयः ॥ स्त्रागैर्विविधैरीशं स भोगैः पूजयन्नृपः ॥ महाकालार्चनपरः कालभीतिविवर्जि
तः ॥ तस्यासन्मंत्रिणः सर्वे शांभवा येऽवकेवलं ॥ अशैवो न क्वाप्यासीत्तस्मिन् राजनि शासति ॥ भस्मरुद्राक्षसंपन्नाः शिवलिंगार्चनेर
ताः ॥ अशैवं नरं वापि द्विजं वापि नृपोत्तमः ॥ स कोपितः शिरस्तस्य छेत्स्यसे वा तिवेगतः ॥ सदा न्यपस्य यात्सर्वे शांभवास्तन्मते स्थिताः
तस्तु त्रास्तु कलत्राणि गत्वा स्त्रीनरा अपि ॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षमालालंकृतविग्रहाः ॥ महाकाल महादेव चंद्रचूडेति वादिनः ॥ त
त्कलत्राणि सर्वाणि वीणावादनतत्पराः ॥ महाकालालयं नित्यं तान्सेवंति ह्यनुगाः ॥ न कंटगीतमाधुर्यं शारिकाश्च पिकादयः ॥ वि
हंगिता वनगताः कोकिलाः स्वकुलैः सदा ॥ देवांगना अपि मुह्यंति न ह्यान श्रवणोत्सुकाः ॥ मृगाश्च पशवः सर्वे स्मराश्चमरा अपि ॥ नवा
तप्रसरस्तत्र महाकालालये तदा ॥ स राजा न कलत्राणि न पुत्रांश्च सुदान्विना ॥ दृष्ट्वा महेशलिंगं तन्महाकालस्य सादरं ॥ भस्मत्रिपुंड्ररु
द्राक्षमालाभिः समलंकृतः ॥ दारोदारमहागाने नाट्यमप्युत्तमोत्तमं ॥ पश्यन्नास्ते स भूपालः कामुकः कामिनीमिव ॥ तद्गानामृते

॥ श्रीः ॥
॥ २ ॥

धाताश्रिः सुधाधिक्कारैश्चिरेर्नृप॥ शिवनामानुसंधानं कुर्वन्नास्ते प्रहृष्टधीः॥ शांभवैर्मंत्रिभिः सार्धं वृद्धैर्मुनिगणैरपि॥ तनोरबिल्ववनरवः स्था
पिताः शंकरांगणे॥ तन्मूले बाणलिंगं निस्थापयामास वै नृप॥ लिंगं निपूजयमासाशु बिल्वपत्रैः प्रतिक्षणं॥ शांभवैः सहस्रैलापं करोसेवस
ष्पतेः॥ शैवीमेव कथां नित्यं शृणोसेव सदा नृपः॥ शांतवाभोलितास्तेन शिवनैवेद्यराशिभिः॥ तद्गृहे शिवनामानि सदा गायंति गायनाः
शा॰ २ शुकाश्च सारिकास्तत्र पाहि शंभो शिवेति च॥ वदंति श्रीतिवाक्यानि शैवान्येवाध्यपत्रिणः॥ नृत्यंति च मयूरास्ते शिवलिंगाग्रतः सदा॥ स्वप
क्षपक्षनव्याजैः शैवान् क्ष्विन्नापसत्रिणः॥ वीजयंति सदा हृष्टाश्च चूभिः कुङ्कनाशकाः॥ बिल्ववृक्षेषु संततं निवसंति सदाङ्गजाः॥ गो
रसापारपूरैश्च महाकालमसेचयत्॥ फलसारैश्च विविधैः पूजयामास शंकरं॥ गंधकर्पूरपाटीरमृगनाभिद्रवैः शुभैः॥ लेपयामास देवे
शं सुगंधैर्यक्षकर्दमैः॥ अनर्घ्यमृदुसौवर्णदुकूलैस्तु संवैः॥ वेष्टयामास विमलैर्नानावर्णैर्नृपोत्तमः॥ श्वेतकृष्णागुरुत्थैश्च धूपैर्देवम
धूपयत्॥ कपिलागोघृतापारदीपैः कर्पूरखंडजैः॥ निष्टप्तहेमखचितैर्भूषयामास शंकरं॥ नवरत्नानेककृते गोकुले लिंगमस्तके दा
पयामास नृपतिर्भुजंगफणितिस्फुरितं x दीपयामास विश्वेशं सायमाहृदयं नृप॥ तद्दीपप्रभयालोकादीपितास्ते चतुर्दश॥ असुङ्खल्महा
रत्नभूषणैर्नवरत्नजैः x॥ सलक्षबिल्वपत्रैश्च पूजयामास शंकरं॥ सितरक्तैस्तथापद्मैः फुल्लसौगंधिकैः शिवं॥ पुन्नागनागबकुलैश्चं
पकैः करवीरकैः॥ सल्लकैः पूजयामास महाकालमदूनिशं॥ नीलोत्पलसहस्राढ्यां मालां लिंगे प्रकल्पयत्॥ नैवेद्यगिरयस्तेन कल्पि
ताः कोटिशो विभोः॥ अपूपगिरयस्तेन सूपपायसकर्दमाः॥ दधिक्षीरप्रवाहैश्च सोपदंशानगैस्तथा॥ खदिरासारतक्कोलसुजातीफल
पत्रकैः॥ लवंगेलाशुंठिमुख्यैः कर्पूरक्रमुकैस्तथा॥ मुक्ताचूर्णसुमामुक्तनागवल्लीदलार्पणैः॥ रत्नछत्रैरपारैश्च चामरैर्व्यजनैरपि
व्यजनैर्वीजयांचक्रे छत्रैराच्छादयच्छिवं॥ हंसकान्त्रैश्चामरैर्दुग्धावजगदीश्वरं॥ दुंदुभिस्त्रिमुखानेकमृदंगानकगोमुखैः॥ शं

खट्वाहस्तनिर्घोषैर्महाकालमघोषयत्॥ नानाप्सरोगणास्तेन नाट्यार्थं शिवमंदिरे॥ कल्पितास्तेन भूपेन निष्कंटयो वरांगनाः॥ पुरं प्रतिदिनं
राज्ञा महाकालार्चनेरत॥ तस्य नाम्न्यत्र समस्ति शिवचित्रो महीपतिः॥ दारो दारकुमारैश्च वससेव शिवालये॥ सोऽलयामास नैवेद्यैः शांभवान्नव
कोटिशः तद्राज्ये सर्वथा सर्वे शिवनैवेद्यभोजनाः॥ पवित्रगात्रास्तेनैव त्रिनेत्रध्येयकृद्गमाः तद्राज्यमपि संध्ये स्यात्तन्मे ध्रिप्रवरै धृतं॥ चातुर्वर्ण्य
शोभितं वाश्च प्रजापतिर्विमला॥ शाशासुनिदतारातिः पुरारातिप्रसादतः॥ संसारचिंताविरतो निरतः शिवपूजने॥ ॥ईश्वर उवाच॥ नैवेद्यैः शि
वनपितैरघहरैः संपूज्यरैवाननृपः साधं पुत्रकलत्रमित्रसहितो वासी सदा कामदे॥ क्षेत्रेस्मिन्सततं महेशकथया श्रीकालकालार्चनैः कौमौनि
र्मलचित्तमेतदधुना संसारवार्तालसं॥ वदंसेवश्याबाः शिवेसक्तभावासवेसक्तभावान्यये हर्षभावा॥ गतानंगभावाः सदा भक्तिभावा महा घे ६
र्भावावसंसेवभावा॥ शिवेकल्पिमलो ध्नितप्रबलतापपापानले विदग्धतनुमानसाः स्मरहरं न चार्चयंतिते॥ मदन्यसुरपामरान्दूरेवि-
धींद्रपूर्वामरान्सदा मुहुरनन्यधीः स्मरतिभाग्यहीनो नरः॥ शिवनैवेद्यमपारपुण्यलभ्यं न हि लभ्यं सततं शिवद्रुहां॥ रजताद्रिनिवासभक्ति
युक्तो मतिरुल्लास्यतिशंकरप्रसादात्॥ ॥५०॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे महाकालमहिमायां चित्ररथाख्याने प्र
थमोध्यायः॥ ११ ॥सूत उवाच॥ ततस्तत्र प्रथमेशान पादांबुजा विचिंतकाः॥ सानंदलोचनाः सर्वे मुनयो ध्यानवेदिनः॥ आजग्मु ॥श्रीः॥
त्र ५ र्नृपतिं द्रष्टुं भस्मपांडुरमर्त्यय॥ रुद्राक्षमालाभरणाः सदा पंचाक्षरप्रियाः॥ पंचास्यध्याननिरताः पंचब्रह्मविदः सदा॥ पंचेषुबाणधाराग्रति
रस्कृस समहातपस्काः सनातनश्च सनकस्तथैव च सनंदनः॥ सनत्सुजातश्च तथा जातरूपो नृपेक्षणे॥ सतानृप्र सुस्कलगामाथ सार्घ्ये दस्तः कृ ॥३॥
तांजलिः॥ ब्रणनाम महीपालः साष्टांगस्पृष्टभूतलः॥ आसने कुसुमविन्यस्य हेमकुंभेषु भूसुरान्॥ गामर्घ्ये मुदकं तेषां स्पर्शयामास शास्त्र
तः॥ ऊं मुनुपक्षे तितैरुक्तो निषसादवरासने॥ शैवसंदर्शनानंदसंजातपुलकोनृपः॥ प्रतोद्भवबेधाराभिः परिप्लुतकलेबरः॥ मोदांबुधिनिम
ग्नश्च तदा चित्ररथो नृपः॥ सांजलिः प्राह वाक्या निसाधुधाराभिसादरं॥ ॥चित्ररथ उवाच॥ अहो धन्योस्मि विप्रेंद्रास्सव संदर्शनादहं॥ अ

ह्यमस्कूर्वराजेंद्रा यातारानुग्रहाद्द्विजं ॥ भवतां दर्शनं मे ध्यकामधेनुः किलार्थदा ॥ भवांगसंगजन्नितो वातोपि सुखदायकः ॥ हि किंन सुकृतेभाग्यानि
विविधान्यमितान्यपि ॥ महाकालमहेशस्य कृपापूर्णा मयि स्थिरा ॥ भवतां भवभक्तानां दर्शनं जातमद्य मे ॥ इति चित्ररथोदारां वाणीं वाणीपति
प्रभा ॥ श्रुत्वा ते मुनयः सर्वे परं हर्षमवाप्नुवन् ॥ ऊचुस्ते मुनयः सर्वे नृपं शैवपुंगवं ॥ कंठस्थिताम नः शैवेंद्र टाक्षारविंदीपितं ॥ ॥मुनय ऊ
चुः ॥ त्वमेव धन्योसि महीतलेस्मिन्मान्योसि पूज्योसि विशिष्टदीप्त्या ॥ तवत्र सावं प्रवदंति देवाः विधींद्रपूर्वा मुनयश्च सिद्धाः ॥ भूमंडलापूर्वैवखंड
ल एव नरनंतया महीमंडनगंडमंगैता ॥ त्वं वैस नाथः प्रथितः पृथिव्यां यतो महाकालपदानुरक्तः ॥ माता पिता ते ह्यपि तामहोपि पुत्रास्तथा भ्रात
रस्ते ह्यदाराः ॥ सर्वे महेशानुचरा नृपेंद्र त्वं शंगालिंगार्चनसक्तचित्त ॥ श्रुत्वा मुनीनां वचनं प्रणतः सन्नृपाग्रणीः ॥ तैः सर्वैर्मुनिभिः सार्धं महाका
लालयं ययौ ॥ स्नात्वा क्षिप्रानदीतीर्थे भस्मरुद्राक्षभूषणः ॥ निःसाणदुंदुभिरवैरमात्यैर्मुनिभिर्वृतः ॥ वृतो दारसहस्रैश्च पुत्रैरमरसुंदरैः ॥ सद
श्वैर्मत्तमातंगैः स्यंदनैः शिबिकागणैः ॥ भटैरनेकसाहस्रैर्वंदिभिः सूतमागधैः ॥ स्तुतोयं ययौ महाकालं त्र्यक्षु मिंद्रनिभो नृपः अवतीर्य रथोभ्यस्तै
नृपेण सहिताः शिवं ॥ द्रष्टुमभ्यागताः सर्वे सकलत्राः कुमारकाः ॥ पश्चामनुययुः सर्वे तद्दृष्ट्वा स्तस्य सैनिकाः ॥ सोपहारा महोदाराः सुदाराः सु
मनोहराः ॥ मुख्यामात्यास्तथामात्यश्च प्रजे मुर्गिरिशं स्वं ॥ प्रदक्षिणप्रणामाद्यैः स्तुत्वा सद्दैर्महेश्वरं ॥ समभ्यर्च्य चमध्याह्ने भुक्त्वा नैवेद्यमीशितुः
दारैः पुत्रैः परिवृतः शंभवेः स्वभटैः सह ॥ उपाविविशुः सर्वे शिवाग्रे स्वर्णमंडपे ॥ कुल्लोलतीर्थं च परं पीत्वा स्वर्णाक्षिनीपयः ॥ भवलिंगार्चन
परा मुनयस्तं नृपादयः ॥ एवं सभासदः सर्वे सभापतिमुपासते ॥ शिवार्पितैर्गंधपरैः ताम्बूलैश्च मनोरमैः ॥ स्रग्भिश्च सुमनामोदपरिश्र
५ मितैर्नृपदेः ॥ तानभ्यर्च्य यथान्यायं स्वयं चान्यान्तथो नृपः ॥ स्वदारतनयाद्यांश्च तथामात्यान्हृतं जनं विचित्राभिः कथाभिश्च शैवीभिर्नृप
सत्तम ॥ चकार कालनयनं महाकालार्चनप्रियः ॥ ततस्ते मुनयः सर्वे दृष्ट्वा तल्लिंगमैश्वरं ॥ प्रणम्य विनयोपेताः स्तुष्टुवुः शंकरं तदा ॥ ॥मुन
य ऊचुः ॥ कृतानेकसंगं महोगाहगंगं सदाजन्हुकन्यातरंगोत्तमांगं ॥ शिवं भक्तहृत्सद्मसद्यैकसंगं महाकाललिंगं भजामो भजामः ॥ १ ॥

महारागलिंगं विपक्षोगभंगं भुजंगांगसंगं कुरंगांगसंगं॥ तरंगालिमाला निबंधं शुभांगं महाकाललिंगं भजामो भ
जामः॥ २॥ अनंगं पतंतं पतंगैकसंग्या निजाक्षिस्फुलिंगे दहंतं श्रयांते॥ कुरंगं वहंतं पतंगेंदुनेत्रं महाकाललिंगं भजा
मो भजामः॥ ३॥ जटाजूटपिंगं दयाश्चापांगं कृतांगानुबंगं कयाचित्कृशांग्या॥ असंगांतरंगं महालिंगसंगं महाका
ललिंगं भजामो भजामः॥ ४॥ महोक्षांगसंगं महाक्षोभलिंगं स्वकाक्षिस्फुलिंगे सुगंधोत्रमांगं॥ महःशोभितांगं महा
नंगभंगं महाकाललिंगं भजामो भजामः॥ ५॥ सूत उवाच॥ ॥ एवं संस्तूयते सर्वे मुनयो हृष्टमानसाः॥ राज्ञा नेवि
नयोपेते वाचमूचुर्मुदा द्विजाः॥ ॥ मुनय ऊचुः॥ धन्योसि कृतकृत्योसि सर्वमान्यो सिभूपते॥ पशुपदेवस्य महिमा महा
कालस्य सादरं॥ मेरुस्तन निराजेंद्र तज्जंया ति गिरींद्रतां॥ भवद्धर्तोनमाखिलं शृणु भगदतां हितः॥ अवांतपूर्वे भवे राजन् ब्रा
ह्मणः कश्चयाचकः॥ मातापितृविहीनश्च दारेण च समन्वितः॥ उंछवृत्तिपरो नित्यं संततेस्तु धर्मान्वितः॥ पटोचले गृहीतानां क
णानां मुष्टिमादरात्॥ पत्न्यासार्धं भ्रमन् राजन् ग्रामेषु नगरेषु च॥ सद्विजो हि दिवारात्रं दिनांते नगराद्बहिः॥ कदाचित्सा
यमश्नानो द्वितीये दिवसे क्वचित्॥ तृतीये वाथ षष्ठे वा भुंक्ते दारिद्र्यपीडितः॥ असंतत सूर्यकिरणोस्तप्तगात्रः सदाद्विजः॥ भेरुंडप ॥ ६ ॥
क्षिसदृशो हिंडते प्रतिवासरं॥ प्रतिग्रामं प्रतिद्वारं नष्टज्ञा सर्वस्ववर्जितः॥ कुचिन्मूर्छान्वितः शेते कुचियाति स्खलन्सदा॥
भार्यास्कंधकरोयाति रुदन्प्रतियदं तदा॥ ददाद्वाच विरताः पुनस्ता न्या चयसयं॥ असूयाविष्टमनसो दर्शनात्तव भूसु
राः॥ क्षत्रियाश्च विप्राश्चैव शूद्रा अपि च संकराः॥ भ्रुकुटीकुटिलं वक्त्रं कुर्वंस्येव मुहुर्मुहुः॥ गच्छ गच्छेति तं केचिन्नूदति चव

दंतितेः॥ दूरादालोक्यतं विप्रं कर्बुरे रंगेणान्वितं॥ गृहद्वाराणि कुर्वंति साध्वो बिभ्यति यातयोदा॥ कृतामुष्टिं गृह्णीत्वैव निर्यो सुत्रो
शायन्नन्ननं॥ ग्रामस्थानागराश्चैव जना निर्भर्त्सयंतितं॥ ओणोपटं तस्य करूपो निश्वासं सततिवेगतः॥ एवं संपीडितो विप्रश्चो
र्येणापि स जीवति ४॥ निःसार्ययं सदुष्टात्मा कदा मरणमेष्यति॥ द्विजं दंडकशाघातैस्ताडयंति चकोपतः॥ पांसुकर्दमपिंडैश्च कुमा
राः पीडयंतितं ४ ॥ विप्रं पापजनैर्धीयुधन्विकानां गृहेषु च॥ कणान्पणांश्चोरमति दृष्ट्वास्तं ताडयंतितं॥ एवं बसंस्तदा विप्रो भार्ययाजी
र्णयावृत॥ कालं निनाय बहुशो विनयाचारवर्जितः॥ भार्यामाहतदा विप्रो दुःखाद्दश्रुप्रवर्तयन्॥ उवाच भार्यदीनात्मा मंदो मा कृपणः
कृशः॥ ॥ब्राह्मण उवाच महाकष्टं प्रेतनाथो मयि नैकुर्यमागतः॥ कदा मरणमेष्यामि प्राणाः कष्टतरा मम॥ सर्वरंग हरं नोके दृष्ट्वाहं
दुःखवर्जितः यास्यादौ महतीं लज्जां जायते मेधुनाप्रिये॥ दारिद्र्यं नाम मरणं सर्वस्यापि न संशयः॥ स क्लिष्टो गरले नीवं जीवितां नकरं मम
तरंगमालावलितं प्रवेक्ष्ये निधिमंभसां॥ उवल्ल्कज्वलनज्वालाभिः दाहयिष्ये कलेवरं॥ इत्युक्त्वंतं विप्रं भार्या प्राह हाश्रुलोचना॥ ब्रा
ह्मण्युवाच॥ ब्राह्मणानां कुलेजातो ब्राह्मणस्त्वं नसंशयः किमर्थं रुद्यते तीव्रं दुःखापनयनं कुरु॥ अनिष्टं नाम मरणं लोके बुद्धिमधितं सदा
यया कया च वृत्त्या वा जीवितं नात्र संशयः॥ यस्मिन्काले यदा देशे यद्यदा विभविष्यति तस्मिन्काले यदारा भ्रम न्तामि साहं हि श्रुतिः॥ शिवक्षे
त्रमिदं तावद्बहु शैवविराजितं॥ अत्र शंका न कर्तव्या कृतांतादपि भूसुर वृथाप्यास कराः कालः शरीरस्यास्य सर्वथा॥ अतः परं शिवद्वारि वसा
वोबलिभोजनौ॥ एवं संवदतोस्तत्र दंपत्योः कश्चिदागतः॥ शैवः वर्यः प्रहृष्टात्मा शिवपि विशिष्टमानसः॥ भस्मरुद्राक्षसंपन्नो महाकाले निरीक्ष्य
तु॥ तद्भावे वचनं चारंतो तदा हृष्टेय न्विव॥ ॥शैव उवाच॥ किमर्थं दुःखितौ भूतं तीव्रशोकेन कर्शितौ॥ यदि स्यामं मयि ब्रूतामुपायं चितनया
म्यहं॥ ग्रामसमन्वेमयाप्यु क्तं सदा नृपति पूजनात्॥ अस्मिन्नेव शिवक्षेत्रे दद्यादन्नं सुसंस्कृतं॥ यस्मै कस्मैचिदस्तंतं तुष्टस्तेन महेश्वरः
किं पुनः शैववर्येषु दत्तं भवति चाक्षयं॥ भस्मफालस्तमसंतं त्रिपुंड्रावलिभासुरः॥ रुद्राक्षमालाभरणो द्विजोस्य संतकशितः॥

सदारश्च विशेषेण त्रिनेत्रप्रियकृत्तम ॥ इति शैववचः श्रुत्वा सभार्यो हर्षितो द्विज ॥ यथोदकं मरौ प्राप्य घासमिष्टं यथा च गौः ॥ हर्षितः स तदा देवं
यं प्रांजलिः प्रणनाम तं ॥ उवाच स्फुल्लवदनो हर्षवेगद्गदया गिरा ॥ ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ किंकरोस्मि द्विजश्रेष्ठ यच्च वाहं सदातुरः ॥ बहुभक्षः सदारश्च
मासमात्रमुपोषणः ॥ मद्यान्नार्थे सियालोको नैव दास्यति किंचन ॥ धनधान्यैः सुपूर्णेषु गृहेषु गृहिणः सदा ॥ तिरस्कुर्वंति मां नित्यं कुर्वंति च हसंति च ॥ दा
रिद्र्यपीडितस्याद्य जीवनं मेन विद्यते ॥ मत्पापगणनां नूनं शेषो वक्तुं न हि क्षमः ॥ तस्माच्छिवक्षेत्रगतस्य श्रीमीदेकं तेवरं ॥ सेव पातकसं
गोमे शैवे ध्वंसस्समुच्यते × म्रियेहमधुना विप्र अभाग्यो जीवनस्य ग ॥ सदारः पश्यतस्ते य महाकालशिवाग्रतः ॥ शिवाग्रे मरणं शैव धन्यानां
किल जायते × इतितद्वचनं श्रुत्वा स शैवो दुःखितो वदत ॥ ॥ शैव उवाच ॥ वयात्र पतसे पूर्वं न दत्तं चान्नमुत्तमं ॥ तेन त्वं दुःखभाक् नन्न सदा
रश्च विशेषतः ॥ जन्मांतरस्कृतश्चासि सदा धिक्कृश ब्रुवादिभिः ॥ धनधान्यसमायुक्तः जनतायाश्च यावधूना ॥ नैव संप्राप्यते चान्नं पत्रपलंका ॥ श्री ॥
ल्पयेयं ॥ उपायमेकं वक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ॥ वृद्धस्सं जरया व्याप्तश्चालितो रुद्रशरां गकः ॥ मुहुर्मुहुर्जायते ते हृदये चैव वेपथुः ॥ ५ ॥
तूष्णीं स्थितिर्नितेयुक्ता हितमासं निवं शृणु ॥ अस्मिन्नेव महाक्षेत्रे वसन्न सुनि[illegible]यतो भव ॥ शंकरं भज हे विप्र सस्मरुद्राक्षभूषणः ॥
सर्वपापविनाशाय तव दास्याम्यहं मनुं ॥ पंचाक्षरं महद्दिव्यं गतेन लिंगार्चको भव ॥ हरेणाराधितं गौर्यै हितं दारिद्र्यनाशकं ॥ तन्मन्त्रं शृणु वक्ष्या
न४ मि हितमासं निवं द्विज ॥ अखंडशुक्लोत्तमधौतंडुलान् हृद्यं गवीनेन विल्वोद्भयपत्रकान् ॥ दत्वा तदन्नं सभवेद्धान्यपतिः प्रजाः पालयिताद्य
गौरि ॥ शिवेश्वरसि मे शिवे ददद धान्नमसादरात्सपत्रविविधिसंपदां भवति भाग्यपूर्णो जनः ॥ सदैव सुकृती परे मुहुरनन्यचेता मयि
स्थिरो ममसपर्यया भवति मुक्तये चांबिके ॥ सुकृष्ट भुवि वर्षतः प्रसृतमल्लीवल्लील सद्धसंतवेनेकुट्मली विरल पुंजवन्मंजुलं
द्रोणाच्छास्त्र निशालराशिरूपसंछादयराकाशरद्याश्रिल्यां तदपार सिक्थगणनापुण्यैरनल्पो भवेत् ॥ सर्वो वै मेघशतकोप्सपद्माय

खर्वगर्वनिर्वापणायालमुमेद्यपुण्यं॥ किमत्र दल्लाधिपपादपङ्कजनेत्ततोभवेद्गौरिविशिष्टमेतत्॥ अहो पामरावा नरा एवमेनिसैः शैवाराध
नासाधना दृढशीलाः॥ न चाचारधारा विहारैकभूराः खरापारयोनिद्रवासारलब्धा शरीरा॥ महाबिल्वमूले महाशैवमेकं समभ्यर्च्य सं
भोजयित्वाथ पूतात्मा॥ स चाल्लाधिपसं उत्से तेन वकामं महाल्लाधिपस्यैव शीघ्रं प्रसादात्॥ ६९ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शै
वयाचकसंबाधो नाम द्वितीयोऽध्यायः ६२ ॥शौनक उवाच॥ ॥किमाहु शैवरत्नं विप्रं सह्यादेवपरायणं॥ स विप्रः कथमस्युग्रः स
दायी चक्रेश्वर॥ शैववर्ममिवचो आटीघोटीपुच्छानुगैकधी॥ सततस्मदन्तिलाला कुटिलस्येवजीह्मधी॥ नयासहृतनः कामं किंचक
रवदाशुन॥ शौनकोऽवचः श्रुत्वा सूतः सानंदलोचनः॥ हृषेवषोद्दचिरं सन्महाशीर्षं विधूनयन्॥ जगाद्दगाधवाक्यानि शंकरोक्तानि
तान्यपि॥ पावनानि महादेव्यै पृच्छे सेतत्कथार्णवे॥ ॥सूत उवाच॥ शृणु शौनक यापि भक्तकल्पतरोयेशः॥ विश्वाधिकस्य देवस्य म
हादेवस्य सादरं॥ यज्जगादारविंदाक्ष्यै कौमुदीपतिशेखरः॥ कथासुधां प्रवक्ष्यामि निबोधत मुनीश्वराः॥ ॥देव्युवाच॥ भगवन्भक्तसव्येश्वरा
भवोद्भव जगत्प्रभो॥ कथार्णववचो संगीतरंगैरंजया शुभे॥ नदा देव्या वचः श्रुत्वा जगदामामहेश्वरः॥ समाश्लिष्य महादेवीं बभाजगण
नायकः॥ ॥ईश्वर उवाच॥ नदा शैवोदितां वाणीं श्रुत्वा संतुष्टमानसः॥ स तु शैवपदद्वंद्वप्रणतामुदाद्विजः॥ तमुत्थाप्य प्रहृष्टात्मा
शैववर्यो मुदा द्विजं॥ क्षिप्रं क्षिप्रानदीतोयैस्तं विप्रं स्नापयत्तदा॥ अग्निरिसादिभिर्मंत्रैः कृतोद्धूलनपुंड्रकं॥ रुद्राक्षमालाभरणं कंठकर्ण
गलादिषु॥ बिल्वमूलेऽथ तं विप्रं स विप्रः शैवसत्तमः॥ ददौ सशंसवीं विद्यां पंचाक्षरमनोहरां॥ अथैश्वर्यप्रदात्रीं तां निहंत्रीं निखि
लापदां॥ शैवविद्याप्रभावेन नद्विका धूमसुद्भवौ॥ नद्धूमधामा स्त्रिदशानितानंतानतलोचना॥ इति कृतैव्य तां सक्कासमीक्षेतेप
रस्परं॥ ॥देवा ऊचुः॥ किमद्य धूमजोरात्रीन्गेगदद्यसमावृणोत्॥ इत्येवं संशमा विष्णुसुरा नारद आगत॥ ॥नारद उवाच

शिवविद्याप्रभावेन शैवदत्तेन भूसुरः॥ भासुरं देहमासाद्य मोदते पत्पताधुना॥ तद्दृष्ट्वा तापजो राशी विदग्धस्तेन संबभौ॥ अपा
रधमप्रबक्ताजालैर्मालायितनभः॥ तद्दर्शनार्थं त्रिदशा नारदेन समागताः॥ अग्निनं बाधता सर्वान् सशैवो हृष्टमागताः॥
ब्रह्मादि विष्णुश्च सर्वास्ते विप्रेवं कुमेच्छताः॥ दृष्ट्वा देवं महाकालं प्रणम्य विनयान्वितः॥ शैव उवाच॥ वक्ष्ये इति श्रुणुध्वाद्यतनार्थाय
विनाशनं॥ ब्राह्मणस्य च यत्कृत्यं तत्त्वा पिशृणु विस्तरात्॥ आचारो ब्राह्मणानां हि परमो धर्म उच्यते॥ स्नात्वा क्षिप्रानदीतोये सस्नार्यस्त्व
द्विजोत्तम॥ धृतत्रिपुंड्ररुद्राक्षः पूर्वां संध्यामुपास्य च॥ संतर्प्य पितृदेवर्षीन् जपपंचाक्षरं मनुं॥ अष्टोत्तरसहस्रं तं नित्यं रुद्राक्षमालया
रुद्राक्षमालया जप्तो जपोऽनंतफलप्रदः॥ बाणलिंगं बिल्वमूले स्थापयित्वा समर्चय॥ रुद्रावर्तेन शीलस्त्वं भवनित्यं यतव्रतः॥
बिल्वपत्रैर्महादेवं समर्चय दिने दिने॥ नमस्ये दृति मंत्रं शिवरात्रौ विशेषतः॥ सहस्रैकाभवं त्वं मुखान्मंत्रं प्राप्य शिवार्चनं॥ कुर्यान्ना
न्यत्र तस्यैवं बिल्वैर्महालिंगपूजनं॥ प्रदोषे शंकरस्यार्चा ब्राह्मणे विहितो विधिः सोमवारेषु सर्वेषु विधिः शंकरपूजनं॥ अष्टम्यां च चतु
र्दश्यां विधिः शंकरपूजनं॥ बिल्वपत्रैस्तदा विप्र नक्ताशी नियमेन हि॥ शिवे निवेद्य भुंजीत तेषु वं जाबालि की श्रुतिः॥ महाकालं महादे
वं नत्वा नित्यं शतोत्तरं॥ प्रदक्षिणप्रणामाश्च सदा रः कुरु सादरं॥ पंचाक्षरं च नियतं जप देवस्य सन्निधौ॥ रुद्रेण स्तुहि देवेशं ॥ श्री ॥
स्तोत्रैः पौराणिकैरपि॥ गायत्रीं च जपप्रीसा भर्गश्चाद्वैकक्षासुरं॥ संसारभेजस्तो भर्गो हि तत्तस्याधिदैवतं॥ तदाद्यसानि हि शिव
ॐ स्तुष्यति सत्तम॥ गौतमात्रिभरद्वाजाः स्तगुवान्विष्टकाश्यपाः॥ गायत्रीजपतः सर्वे परां सिद्धिमुपागताः॥ श्रृणु त्वं विबुधैः सार्धमगजा ॥ ६ ॥
पति सकौतुकं॥ श्रृण्वतां पापशमनं हरभक्तिविवर्धनं॥ लैंगी वचनेन संदृष्टो नंदीशो मिदं श्रुभो॥ इतिहासं महासारं पशुपाशवि
मोचनं॥ शिवप्रीतिकरं पुण्यं पंचपातकनाशनं॥ कैलासे शंकरद्वारि स्थितं तं सुयशापतिं॥ त्रिपुंड्र [illegible] चंद्रार्धधरं स्वर्णवेत्रलस

त्तम्॥ गणवृंदैः परिवृतं नानामुनिगणैर्वृतं॥ कांचने शिखरे पुण्ये संस्थितं गणपोत्तमं॥ जैगीषव्यः समागम्य दृष्ट्वा नत्वा च शंकरं॥ नं
दिनं शंकरात् धर्मान् पृष्ट्वा छि वचस्त्वात्विनाम्॥ ॥जैगीषव्य उवाच॥ नंदिकेश्वर सर्वज्ञ देवदेव कृपास्पद॥ शिवधर्म महारत्न रत्ननिस्वं
प्रमथाधिप॥ शिवपादांबुजद्वंद्व भक्तियुक्तेष्टमानस॥ शिवप्रभाव धर्मानि कौतुकाद्वक्तुमर्हसि॥ महेश्वर दयासार सर्वस्वस्त्वं गणेश्वर॥
नंदिकेश्वर उवाच॥ ॥जैगीषव्य महाभाग शिवसत्कथासुधां॥ पिबतं श्रोत्रपुटैः पुनरावृत्तिवर्जितां॥ पात्रभूतस्त्वमेवेह मुनिश्रे
ष्ठ सत्तम॥ गोप्यमेतन्महागुह्यं देव्यै देवेन भाषितं॥ नाख्येयं च त्वया ब्रह्मन्यस्य कस्यापि दुर्जनं॥ महादेवी महादेवं पप्रच्छ कौतुकान्वि
ता॥ ॥देव्युवाच॥ किंते प्रियकरं ब्रूहि घोरदृश्यं तद्वदस्व मे॥ इति पृष्टो महादेवो जगादं जगदंबिकां॥ ॥ईश्वर उवाच॥ शृणु त्वं मम
रैशानि रहस्यं मम वांछितं॥ धर्मपंचकमित्याहुः पंचपातकनाशकं॥ शृणु धावाबहितात्वा जगतां पापमुत्तमं॥ पंचाक्षि मत पंचप्रदे
रमितज्जन्म संघार्जितैश्च विभासित धारणेमतिरुद्धे तिविश्वाधिके॥ त्रिपुंड्ररचनाक्रमः करगला हृत्पार्श्वे तथा उरोदर शीर्षस्थले प्र
वर्तितभाग्यवर्णजने॥ रुद्राक्षे तिवदनप्रदानं च पिनरो जंतुः स गोदान भक्ष्या कृष्ट्वा दानं तं महेंद्र सदने प्राप्येंद्रसान्निध्यं गत॥ तत्स T
कृ४ रुद्रधरो पिततद्वाकेनसमादनंतात्क्ष घृक् द्याह्मणे वै अवमेश्वरं पदसुखं प्राप्येश्वरत्वी यतं॥ पंचपातकविनाशनं परं पंचकोशावि
निवारणोत्सदा॥ पंचवक्त्रकृपया शुभप्रदं पंचमंत्रपरमं तथाक्षरं॥ कुंभसंभवमुखैर्मुनीश्वरैर्लब्धमारकमुखैर्वरमेरदैः॥ कुंभिवक्त्रसुख
रैगणेश्वरैर्दर्शनाज्ञानकरं परमं मनुं॥ जन्मसमाप्तफलदं शुभास्पदं परमं मंत्रकृतधर्मनादरैः॥ उत्तमं मुक्तिप्रभवत्सु भक्तिदं भस्म यो बीज
मेकमलिशं शिवसक्तो॥ श्रीरुद्रं यजुषांगणेषु विद्धितं तत्वापरं शीतिमान्मुक्तः पातकसंघतो गिरिवरात् ज्ञातैः पुण्यैकभाक्॥ तन्ना
नु१

शिव०

म्रां फलवादस्त्रि परमैर्मंत्रं जपन्तु क्रि भाकृष स्मान्य न्तनुस्तथा चत्रायितो यो भस्म निष्ठो भवेत्॥ योरुद्राक्षविभूतिभूषणयुतोल
ह्याप्रियोलायतेमः पुंड्रांतरधारणेमतिक्रमे नैवानुयात्रफलं॥ न ह्यपि श्रुतिन्नोरवरोत्र भपदान् लालापितस्यार्थकं लिंगे बुध्यितांस
दापचितिजे पुष्पं न हि प्राप्नुयात्॥ पुन्नागनागबकुलार्जुनचंपकैश्च मंदारपाटलकदंबककर्णिकारैः॥ जंब्वाम्रदाडिमसुगंधिशमीत्र
मीकलोध्रोद्भवैश्च बकुलैः करवीरपुष्पैः॥ पद्मार्कैः कनकैस्तथा दमनकैर्बंधूककोकैर्बवैः कुंदैर्जातिकुसुंभसंभवसुमैः सन्मल्लिका
संभवैः केतकीगिरिमल्लिकादिकुसुमैः ससारिजातादिभिः॥ नंद्यावर्तमरूवकैश्च तुलसीसद्रोपदूर्वांकुरैर्विष्णुक्रांतकुशापमार्ग
जदलैः काशैस्तथैवार्जुनैः सहस्रनीलोत्पलमालया शिवं समुल्लसच्चारुशशांकमौलिं॥ मुदा मुकुंदोज विमृग्य मौलिपादांबुजं
पूजयितास धन्यः॥ यो बिल्वोत्रमम्लानयानुदिवसं मंदारमालादिभिः लिंगं मंगलमेतदर्चयसुमनः सौरभ्यगंधायितं॥ पत्रपत्रश्च
रपातकोपशमनाद्याघातभीतिं हरेत्॥ निर्गुडीशुकपत्रबिल्वजदलैः सन्मावलिंगोद्भवैः कापित्थैरघहारिपत्रकवरैर्यैः पंचव
व६ क्त्रार्चनं यश्च ब्रह्मनमोस्ति यस्य वदने स द्युः सम्मुक्तो भवेत्॥ वसंतने मल्लिकाकुसुमदिव्यमालादिभिर्दिनांतसमये लसन्मधुरगंधजा
लीसरैः॥ महेशान निमार्चनं प्रकुरुते प्रदोषेषु यः स चादिक्षितिगुरामप्रियमहो घतूलानलः॥ ब्रह्मा शैलमयं हरिर्मणिमयं विष्णु
र्निशानाम्न्को मुक्ताजालमयं प्रवालजनुमानात्मोद्भवं भानुमान्॥ हेरण्यं धनदस्तथैव वरुणः श्रीचंद्रकांतोद्भवं वह्निश्चाजमयंसु
श्री ॐ पितलंभवं वायुश्च नीलं हरिः॥ अन्यैः सर्वमरुद्गणाश्च दितिजागंधर्वविद्याधराय क्षाराक्षसकिन्नरोरगगणाः रुद्रा मुनीनां गणाः ॥ ७ ॥
चित्रं चारु महेशलिंगममलं संपूजयंत्यादराद्बिल्वीकोमलपल्लवैर्दिविषदो मंदारमालादिभिः॥ उत्फुल्लैरक्तकमलैरमलैः क
दंबैर्नीलोत्पलैर्विकसितैः कुमुदैश्च नित्यं॥ मालूरजसवैनेवारुणदलैर्दूर्वांकुरैः शांकरं लिंगं पश्यभवेदनेकविभवैर्युक्तस्तथामुक्तिभाक्

सायंकुंदमंदबंधुरलसत्कौघगंधीकृतैर्दिग्वातैर्विपिनप्रफुल्लसुमनोधूलिप्रभाधूसरैः॥ शर्वाणीरमणार्चनेकृतमतिर्मंदारमाला
दिभिर्संस्नाप्यकृतनुर्भवेत्स सुभगो भावी पिनाकिश्चकलौ। प्राज्यैर्मध्वाज्यदुग्धप्रमुखदधिघृतैर्नालिकेरेक्षुसारैरंभाजंबीरचूतप्रसवफ
लरसैः पानसोद्भूतकोशैः॥ श्रीखंडद्रवसारसागरमहाकर्पूरखंडद्रवैः पाटीरैर्मृगनाभिजातसुरसैः सच्छर्करापूरकैः॥ आसिं[illegible]लिंग॰ ध्या२
गंधैर्मृदुतरसुसनावेष्टनैर्वस्त्रयज्ञोपवीतैर्माणिक्यकल्पितैः सुमनसां भारैश्च बिल्वीदलैः॥ अभ्यर्च्याक्षतधूपमेरगरुपरिमलामोदितै
र्दीपजालैर्नैवेद्यैर्वर्कुंभरूपमोडपसहितैस्तांबूलनीराजनैः॥ कुदंडप्रतिमानचामरगणैः छत्रैश्च नृत्यालसद्दामस्वर्णपरिघूर्णितध्वजनजा
मंदाधिवातापैजैः॥ आदर्शैरतिनिर्मलैर्मृदुरुतस्वच्छाग्रसंदोषितधानैः प्रक्रमसंस्तवप्रणामनैर्नृत्यैश्च गेयैरपि॥ लिंगं मंगलमं
प्र७ गलापतिमद्गृहासान्निध्यहेतुस्थलं वारंवारमघौघनाशनकरं पुण्यैर्विशेषैरपि च॥ संपूज्याखिलपुण्यपुंजनिरतान्वितैः किं वदामीशानु
ग्रहः स्वर्देनं दृष्ट्वाथ ते गिरीशाकरुणया धन्यधन्यः स एव॥ ॥नंदिकेश्वर उवाच॥ एवमाह महादेवो गिरिजां प्रति शंकरः॥ रहस्य
मेतद्गोप्यं ते योगीषव्य श्रुणुष्व मे॥ दुर्गंधापारपूरप्रबलखरखुराघातभिन्नाप्रदेना स्त्तसंगोत्कंठितो येन नरनरठखराघोरसंसारभा
राः॥ तेषां काशवाभवित्रीगतिरितिकलयेनाथचंद्रार्धचूड स्वामिनीशानसन्निं वितरपुरहरानाथनाथप्रसीद॥ परदारविचारसादराः
सुरताचारकथाविधानधीराः॥ उन्मत्तमारशरकृत्तमहोरसायेना धूर्तेरपि तिगिरिशं महितेषु दोषे॥ महापातकरोगानुषंगाक्लिष्टसंगापि
शंगीकृता शोगसाद्ग्रीगाचितां॥ नरांगं भजंसेव दुष्टाभिषंगात् गंगांभसाप्लावयिष्यंति गात्रं॥ सततं विनिविष्टमतिर्भगवंतंशि
पिविष्टमथ स्मरन्ति॥ दुरदृष्टशतैर्विमुह्य दुष्टान् पजनं सेव महेश्वरं करंटाः॥ दुरदृष्टदशाक शापिघातैः कुशाकाशोरपि नाचेयं निशं प्रभु
अनिशं निर्विशंत मंतरंगे शामिताशेषदुरंतदुःखजालं॥ अगलापतिपादपूजनेमतिरलैर्न भवेत धर्मजाले॥ अर्च्यप्राच्येन

श्री

भक्तियुक्तमनसाय एव सुबुद्धेरत॥ ॥सूत उवाच॥ इत्युक्तो नंदिकेशेन जैगीषव्यो महामुनिः॥ नंदिकेशं सहालिंग्य प्रेमाश्रुपुल
कोद्गतः॥ ॥जैगीषव्य उवाच॥ अहो महादेवकथाविधानसुधारसास्वादनलोलचित्तैः॥ त्वं हि स्तुमे निःसमसौख्यसंगः कांतेवरः सच्चे
विशारदेन॥ तेनच्छिन्नो मीश्वर घोरदावप्रभाकरावारकवैककबंधः॥ इत्युक्त्वा स जगामाथ वेलासं मुनिसत्तमः॥ प्रणम्य च महादेवं जैगी
षव्य स्तदाब्रवीत्॥ ॥जैगीषव्य उवाच॥ स्वामिन्महेश करुणावरुणालयाद्य त्वत्पादपद्ममकरंदमधुव्रतं तं संप्रार्थयामि नितरां तर
णं दृ मौले संसारघोरदवदग्धसमग्रकाय॥ इत्थं स्तुतो महादेवः शंकराग्रे स्थितोऽभवत्॥ ॥शिव उवाच॥ एतत्ते सर्वमाख्यातं संवादं द्विज
सत्तम यः शृणोति सकृज्ज्ञात्वा शिवभक्तिविवर्धनं॥ तदर्थं कथितं विप्र सर्वपापप्रणाशनं॥ अस्मात्कंदुरदृष्टकोटिधरितापारां दृसोनाशकं
लिंगं दृष्टमपारविल्वजदलैः संपूजितं मस्तके॥ क्षिप्रातुगतरंगशीकरलवैः संप्रोक्षितं वीजितं वातैः केतकपद्मगंधजरजोगुंफीकृतैः शीतलैः
सूत उवाच॥ ॥शैवं वर्यवचः श्रुत्वा सस्मार्यः स द्विजस्तदा॥ मदं पितांगहृदयो भवद्भक्तिपरोऽभवत्॥ प्रणम्य तं महाशैवं महाकाले महेश्व
रं॥ भसुरस्तास्तुरोश्चापि नारदं ज्वलितोजसं॥ एतावत्कालपर्यंतं मत्कृसंभ्रमयतां द्विज॥ इति गद्गदाश्रुनयनः सदारश्च द्विजाधमः॥
ब्राह्मण उवाच॥ ॥जाबालश्रुतिमस्तकेषु निरतो धर्मो न संसेवितो मंत्रैः समस्तिरेव धूलनविधिर्न कण्ठे नो नो कृतः॥ रुद्राक्षैर्न
विभूषितातनुरियं नाप्यर्चितः शंकरो हा हा हा मुनिरेव गर्भकुहरे व्यर्थीकृता मेऽधुना॥ बिल्वदलपूजने मतिरुदेति भाग्योद ॥ श्री ॥
ये शांतश्रुतिशिरोगतेन भवसत्कपाटकमैः॥ शिवेति वचनपरिश्रमैः सितविभूतिधूलादरैः॥ सुराणां भववरैरपि तां गिरिशमंदिरं तन्वद्दि ॥ ८ ॥
संकातं कृदुरंतदुष्कृतमहाघ्रावारवज्रायिता श्रीविश्वाधिकवेदवेद्यभवतः कारुण्यपाथोनिधे दूरीकर्तुमलं समस्तजगतां संता
पदंदं सदा॥ दीनेमय्यपि जातकप्रतिनिधे संशुद्धकंटास्यके मे ध्वस्तं भगवन्दयार्द्रकरुणात्तद्दृष्टपाशिवयस्वानां॥ ॥८२॥

इति श्री शिवरहस्ये पंचमांशे शैवविप्रसंवादो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ॥३॥ ॥देवा ऊचुः॥ ॥अहो महदिदं भाग्यं ब्राह्मण
स्य महात्मनः ॥ मुनीश्वरैः सुरेंद्रैश्च यत्किंचित्प्राप्य सुदुर्लभं ॥ शांभवी पावनी धन्या त्वत्संगो गात्रवल्लोकनात् ॥ निष्क्रियोप्ययमसुगंधश्च दुष्क
र्मोपि च सुरः ॥ असुराचारसंयुक्तः सुराश्चर्यैकभाजनः ॥ त्वदंगसंगवातोपि पावनानां च पावनः ॥ त्वद्दर्शनं सुराणां तु विचित्रजनकं
महत् ॥ अहो महामणिस्पर्शाल्लोहं कांचनतां व्रजेत् ॥ तद्वद्देवाय मम धुना विप्रबंधुस्त्वधाधमः ॥ मुनींद्रानमरेंद्रांश्चाधिकरोति
त्वदाश्रयात् ॥ त्रिनेत्रसुदृश्या पात्रान् पवित्रान् गात्रसंगमैः ॥ कुर्वंस्येवामरधुनी पुनीतेय द्देवते ॥ पुनस्य भाग्य गणना नायोग्येरिह
गणपते ॥ शेषोपि महिमालेशं गातुं तु न वनक्षमः ॥ महाकालमिदं क्षेत्रं महेशाडीयकृत्तमं ॥ भूमंडलेस्य सदृशं क्षेत्रमन्यन्न
विद्यते ॥ वियोगनते यथा सानुनेषोकणपर्युषितः ॥ तथा भूमंडलगतं क्षेत्रमेतद्विराजते ॥ महाकालं महाकालं महाकालेति यो
के वदेत् ॥ सुदूरेपि गतो मर्त्यो महाकालं तु रुच्छित ॥ लिंगं मंगलदं पुण्यं महामंगलयार्चितं ॥ अर्चितं ब्रह्मविष्ण्वाद्यैर्महाकालगणा
र्चितं ॥ दृष्टे श्रुते वा सततं स्पृष्टे मेहो विनाशकं ॥ अयं मेदृशस्त इत्यादि मंत्रस्यत्रो विशिष्यते ॥ चैत्र्यां माघ्यां तथाषाढ्यां पौर्णमास्यां यस्तु
पूजयेत् ॥ स विमुक्तमहापापाभ्यामुक्तिमंते व्रजेत च ॥ यस्तु चंदनपंकेन लिंगमेतद्विलेपयेत् ॥ कर्पूरागरुकस्तूरीमिश्रैर्वा यक्षकर्दमैः ॥ ता
लवृंतैर्वीजयित्वा गोलोमफलकांगमवेत् ॥ बिल्वपत्रैश्च पद्मैश्च कल्हारैश्चैव पंकजैस्तथा ॥ पूजयित्वा महालिंगं महाकालस्य शूलिनः ॥
स यो मुच्यते पापैश्च गाणापत्यं लभेन्नरः ॥ अत्रोपोष्य महादेवं दृष्ट्वा सायं हविष्यभुक् ॥ ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥
क्षिप्रान द्युद्वे स्नात्वा संतर्प्य पितृदेवताः ॥ भोजयित्वा द्विजान् छैवान् सद्भ्य भोज्यैरनेकशः ॥ कोटितीर्थफलं तस्य क्षेत्रे [illegible] छैव सत्तम ॥
दत्वा पतंडुलं धान्यं तिलान्मुद्गांस्तथाढकान् ॥ क्षीरं दधि घृतं क्षौद्रं शर्करां वा फलानि च ॥ दत्वा शैवाय सप्तवेल्लिप्यापो नात्र संशयः ॥ २।५।२ सिम

रंभापनसजंबीरनारिकेले धुसारकं

शुद्धोदकेन सर्वेषां हैमिषमुक्तदेवोदुराद्य ॥ बुद्धिपूर्वैः कृतैः पापैस्तत्क्षणादेव मुच्यते ॥ कापिलेनाथ पयसा यो भिषिंचेन्महेश्वरं ॥ स पुन
स्तन्यपयसास्वादं नाभिषिंचति ॥ घृतेन दीपान् प्रज्वाल्य कार्तिके तु विशेषतः ॥ सोमवारे त्रयोदश्यां प्रदोषे पर्वणोर्द्वयोः ॥ संक्रां
तौ च व्यतीपाते अयने ग्रहणे तथा ॥ दृष्ट्वा देवं महाकालं फलं पमुक्तोऽभवेन्नरः ॥ शतरुद्रियमंत्रैश्च यो भिषिंचेन्महेश्वरं ॥ धारापात्रै
स्तथा शृंगैः शंखैश्चैवाथ पांडरैः ॥ सहस्रधाराकलशैः शतधारादिकैरपि ॥ शतधारं सहस्रधारं मंत्रैर्यस्त्वभिषेचयेत् ॥ शोधिते
वासिते नीरे धारया तन्न सक्षमया ॥ धारां शिवशिरोलग्नामविच्छिन्नां प्रकल्पयेत् ॥ संततिं पशुपुत्रांश्च अविच्छिन्नां लभेत सः ॥ सुदुर्लभ
तरं ज्ञानं लभते नात्र संशयः ॥ इत्थं शैवेन संवादं कृत्वा ब्रह्मादयः सुराः ॥ नारदाद्यैर्मुनिश्रेष्ठैः सार्धं गंधर्वकिन्नरैः ॥ सितभस्माक्त
तनवो रुद्राक्षवरभूषणाः ॥ महाकालालयं देवा ययुर्बिल्वादिपाणयः ॥ महापर्वणि संभारान् कामधेनूत्थसोद्भवैः ॥ सर्वैनक्षीर
धाराक्षीरकूडसकैरसेचयन् ॥ दधिमंडैर्घृतैर्दिव्यैर्मधुनासितयापि च ॥ नालिकेराम्रसुरसैर्मोचाजंबीरपानसैः ॥ मंत्रदसैर्महादेवं विवि
धैरभिषेचयन् ॥ गंधकर्पूरपुष्पोत्थैः स्वर्णरत्नजलैस्तथा ॥ रौद्रैः सूक्तैः सामयजुर्भागणैः शर्वपर्वणैरपि ॥ पंचब्रह्मशिरीशानैः सुगंधि
गंधवासितैः ॥ पयोभिरमृतास्वादैः पाटलागरुवासितैः ॥ नानावादित्रनिनदैर्लिंपासमघोषयन् ॥ स्नानकाले महेशस्य जयश
ब्देश्च पुष्कलैः ॥ स्नाप्य वस्त्रैर्वेष्टयित्वा मृदुकैस्तोयसंभवैः ॥ चंदनेनैव संलिप्य लिंगमापीठमुत्तमं ॥ नवरत्नचितानेकस्वर्णभूषैर्भूषयन्मु
दा ॥ निधनेशादिभिर्मंत्रैः श्रीपत्रैः पूजयंस्तदा ॥ पंकजैश्चंपकैरर्कैर्मंदारकरवीरकैः ॥ बकैर्द्रोणैश्च धत्तूरैर्नीलोत्पलैः सकैलैस्तथा ॥ ॥ श्रीः ॥
सहस्रनामभिः पुष्पैः धूपैर्दीपैर्मनोरमैः ॥ दीपैर्विदीपयामासुर्महाकालशिवालयं ॥ धूपैरगरुलोद्भूतैर्घुमघुमितदिक्तटं ॥ नै ॥ ९ ॥
वेद्यैर्विविधैर्दिव्यैः सूपोपपादिराशिभिः ॥ क्षीराज्यकुंभैः शतशः पायसानां घटीशतैः ॥ दधिखंडादिभांडैश्च शर्करापर्वपंक्तिभिः ॥

तांबूलपर्वैर्नानेकक्रमुकानांच राशिभिः॥ मुखवासकरैरन्यैर्मृगनाभिविराजितैः॥ लवंगेला मुखरैरन्यैर्जातीपत्रफलैरपि॥ स्वच्छपुष्प
युतापार मरीचखदिरैस्तथा॥ नैवेद्यमार्घ्यं हृद्यंच दत्वा दिविषदः शिवे॥ नीराजनैस्तथा पुष्पैः छत्रचामरदर्पणैः॥ वीजनैः सन्निषेव्य त्वां
नानावाद्यरवैरपि॥ रंभाद्यप्सरसस्तत्र ननृतुर्नाट्यकाग्रतः॥ जगुश्च देवगंधर्वा नारदाद्याश्च गायनाः॥ महादेव प्रसीदेति श्रीमन्म
त्रं जपंति च॥ सरागं च सतालं च ते कृष्णे गीतैरतोषयन्॥ मूर्छनास्थानविन्यासैः रुद्रवीणाकराः सुराः॥ प्रदक्षिणानमस्कारैः स्तुतिभि
र्नर्तनैस्तथा॥ करताडनपूर्वं ते तुष्टुवुः परमेश्वरं॥ ॥देवा ऊचुः॥ सरित्पतिनिषंगिणे कृतगिरींद्रसद्धन्विने धराधररसक्षतिश्व य
रथकृते त्रिलोकिनिरमाररमणसायकप्रबन्धकहरत्नतुभ्यं नमः॥ १॥ महोक्षवरवाहिने कृतगणेन्द्रशैलादिने भुजंगवरधारिणे धृतगरा
र्धकंठायते॥ निशापतिकलासुरस्सुरतरंगिणीमौल्ये महोगवदनोल्लसन्मदविलोकिनेते नमः॥ ३॥ जलंधरशिरोज्झिनीनि
कृतनालचक्रायते वृषर्द्दकृतवेधनो घ्वसितक्सोगिरिसो गायते॥ नवाक्ष्मनन्दकोनभकणविद्दधवामायते महोद्यगिरिमस्तकमहति
नामवज्रायते॥ करीन्द्रवदनोल्लसत्स्फुटपदाय तुभ्यं नमः॥ २॥ विष्णुलितपरिप्लुचनाचवलितांगरागायते हरिन्मणिनिस्सागजार
तनयो तविभागदेहायते॥ पतंगनयनोद्धतप्रबन्धचण्डदेहादहतिस्फुटद्विजसुताविनेश्वरवदहराय तुभ्यं नमः॥ ४॥ सुरासुरमरुद्गणगवरवि
प्रवृन्दार्चितटी कुटीतटस्थ्रगालिनप्रबकरक्षदीक्षादिने॥ हृविर्मुखमखवामितान्धसमुखोरुदंतेक्षणप्रपातनकराय मे गिरित्रायाय
तुभ्यं नमः॥ ५॥ इत्थं स्तुत्वा ततो देवा महाकालं महेश्वरं॥ तांश्चैव मुनिनिक्षिप्तसार्थं ब्रह्माद्याः स्तेसुधांधसः॥ शिवनैवेद्यमास्वाद्य सुधाधिका
रिजोत्सवन्॥ ततस्ते विबुधाः सर्वे ददृशुर्वसुधाधिपं॥ नाम्ना चित्ररथं हृष्टाः स्पर्धते यः शतक्रतुं॥ भस्मरुद्राक्षवीतांगं शांभवैः
परिवारितं॥ महाकालमहालिंगं ध्यायंतमनिशं हृदा॥ रंभाधिक्काररुचिरैः कुमारैर्मारसप्रभैः॥ शैवामासवरैर्वीरैः सटैस्तादृ

गिविधैरपि॥ सुरास्तेन्द्रवरप्रख्येः परीक्ष्य बहुधास्तिकं॥ ऊचुरम्लानवदनाः प्रांजलिं प्रणतं नृपं॥ देवा ऊचुः॥ ॥धन्यस्त्वमेव क्ष्मा-
पाल पालिताखिलभूतल॥ ॥अनुराधादृत्त्वमेवैक आराधाचेनतत्परः॥ नवभागपस्पर्शतोत्तिप्रतः शिवपरायण॥ सद्भस्त्राक्षोय
मसंतमक्ष्णांशापपरंफलो॥ अन्वेदृिलो वनादेवास्तवदर्शनहर्षिता॥ स्वर्गौकसोवचः श्रुत्वा क्ष्मापतिक्षमयान्वितं॥ भूयः प्रहर्षितो
देवानुवचोवकुंप्रचक्रमे॥ सुरसंदर्शनापारहर्षवारिधिमग्नधीः॥ ॥राजोवाच॥ दृष्ट्वा मित्रादयो देवा दूरिपञ्चन्नफलेवाः॥ वरुणाग्य
निलाः सर्वे त्रिनेत्रेशाः सुरोत्तमाः॥ सनातनाद्यायोगींद्रा नारदाद्याः सुरर्षयः॥ कृतकृत्यो स्मि हेदेवा यत्पुंसदृशो लगताः॥ श्लाघ्योहंविबु
धश्रेष्ठाः सर्वेदानात्रसंशयः॥ नमत्तोप्यधिकः कश्चित् पुण्यवानितिसंस्थितः॥ मद्राकान्तमदेन्द्राश्च कृपामपि सुसंस्थिता॥ कः पञ्चते भवद्भि
स्तुध्यायतेकः सुरोत्तमाः॥ वसलिंगपद्मजाद्यैः प्रस्तेत्यनेत्रिशाविते॥ तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि भवद्भ्यः स्वर्गवासिनः॥ महेन्द्राकथयाकालेविनय
दृतिमेमनः॥ कालकालकथाधारासुधयायस्तु जीवति॥ सजीवतिनरोनिसंभ्रतनस्त्रन्योसुरोत्तमाः॥ वसुधाधिपतेर्वाक्यं श्रुत्वातेविबुधो
त्तमाः॥ ब्रह्माणंविनयाहाह्रकृतांजलिपुटास्तदा॥ ॥देवा ऊचुः॥ त्वमेवदेवश्रेष्ठो सिप्रजापतिरसिप्रभो॥ महेश्वराद्देवजाल ज्ञिवत्ता
तं चवेत्सिवे॥ तत्तः सर्वमशेषेणराज्ञाच श्रृणुमोत्सुकः॥ ॥सूतउवाच॥ वेदै[illegible]र्बुधंवाक्यं श्रुत्वा नत्वा महेश्वरं॥ ब्रह्माणभारतीनाथो १०
दृष्टेयन्तृपमंजसा॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अस्माभिरिदं ब्रह्माकलितोत्तमांगलिंगार्चनानियमसंततविधृतसुदुष्कृतैः॥ नास्त्येवकालज
भयं न निभृसुतेपि शंकानदुःखशतकैः सुविचिंतनेहि॥ क्षणं त्वपभ्रमक्षितमक्षाति रेख्या क्षपादे क्षपांते क्षपानाथचूडं॥ समभ्यर्च्यदृष्भा
ध्वरध्वंसकं कक्षवासंभगाभिक्षय मुच्यते घौघसंघात्॥ शीपिविष्टमहृत्वकोष्टजानिता नंदे कृनिष्टानता मिष्टानिष्टविदोष्टारी
ष्टहृदयागारे निविष्टां शिवं॥ ध्यातात्कृष्टतराष्टवेष्टमयं सज्जा श्रुताम् तिसदा॥ काष्ठांष्टांवर माशुमीशमनिशं दृष्टः फलाचैः भृत्त॥

५धारा

कोवावेदोदयाद्रिप्रवरशिखरशोद्भासिमाहात्म्यदीलो भीमायस्यंदुशाङ्कास्तपनपवनकाभातिदेवाःसमग्राः॥ सोयंब्रांकरसार्द्ध
प्रतपतेमुक्तलयोधांबुदंदुग्यामीममहेश्वरेश्वरमहादेवेतिनामोश्रुसिः॥ निसानिससमस्तवस्तुविषयव्यापारसत्तात्मकंयत्सत्ताधिगमे
नचेतयतियद्भावैकबोधंजगत्॥ यस्यानेदलवैकदेशजनितानंदेनतेनिर्वृताःब्रह्मेंद्रादिमरुद्गणाःसकरुणाःसाक्षीसएवेश्वरः॥ विष्णो
स्तिविनाशपालनमहादेवारभ्रतेगणैरखत्तंपुरुषःप्रकृसधिकृतिःसेवितस्वरूपाशिवा॥ यासाद्यस्याशिवस्यमुखदयितातोध्यानयो
गैःसुराःसंप्राप्यप्रमथाधिनाथमजरंज्ञाला परंनिर्वृताः॥ विषाचिविविषाकरादधिमहीषदुमीलतिबलद्विषिगतविषिक्षपितशे
मुषीरोचिषी॥ बलिद्विविविनारुषाविषमिमेषपीयूषवत्सतोषयतिकलमंविषमबाणशोषाकरः॥ नागमस्तकसिंदेहदये ना
गमस्तुलमयुंचविहाय॥ नागमाश्रितनिशाकरसिंधुनागमच्छरदिंदुसमाना॥ याद्विरोधिवसतीहृपरागःपाद्योस्तवशिवाधिपरागः॥
अप्सरोमिरपिसत्वपरागस्तत्वचेदृशजनंदूपरागः॥ भगवसगलापतोमहेशोकृतपुण्यैरमितैर्लभेतभक्तो॥ सनुसंतरतेभवाब्धि
मुग्रंजननिनाशप्रथितंविचित्रकर्मे॥ वरंकर्कटीहंनरमर्कटंबवरंचंडचंडालकन्यासुतंहा॥ वरंसूकरीयोनिगर्भोन्मुखंवंमहेशाचेना
वर्जितंदूरंनो॥ अलंसर्वदानेरलंसर्वयज्ञैरलंतीर्थयात्राव्रताचारधर्मैः॥ अलंयोगसंसेवनैर्विप्रवृंदप्रतिष्ठादिपुण्यैरलंकेवलंमे॥
प्रतिष्ठाप्यलिंगंमहाबिल्वमूले त्रिकालेमहेशंसमभ्यर्च्य बिल्वैः॥ नचेच्छामिवाणीपतित्वंहरित्वंमहेशानपादारविंदेशपामि॥ क्षयद्वी
रवीरंश्रुतिशिखरगम्यंनिखिलगुणपारंभयदूरंपरंपारंसारंनिखिलजगगुप्तेधृतशरीरं॥ नमामीशंशाश्वसरतरगराविष्टसुगले
वरंवारंवारंश्रुतिशिखरगम्यंसुखकरं॥ ॥५१॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्येपंचमांशेब्रह्मवाक्यंनामचतुर्थोध्यायः॥ ॥
॥५१॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ ॥सर्वोदारविचित्राणिचरित्राणिरूपोत्तम॥ त्रिनेत्रपादद्वंद्वाब्जोत्थभक्तिसाराणीसत्तम॥ द्रष्टुम
भ्यागताःसर्वावयंसेंद्रादिवौकसः॥ नारदप्रमुखाःसर्वेमुनयस्तवसन्मुखाः॥ षण्मुखेनसमोसितंमहादेवस्तदुन्मुखः॥ त

नेत्रापांगसंगेन पापसंगः प्रलायते॥ अनंगरिपुरसर्थं कृपांसांगो करिष्यति॥ निःसंगेनापि भावेन त्वयि भावेन भावितः॥ सदना
शाकरस्तुभ्यं भव सेवस्व बोद्धव॥ किंच पंचास्यपादाब्जं चर्चीकस्व मेवाहि॥ मामुच्चैनात्पृत्री भक्तिं भवनाशकरीं नृप॥ ययाम कथा
मुनिवरा वयं विष्णुमुखाः सुराः॥ अपारघोरसंसारसागरं नर्तुमिच्छव॥ संसारतरणोपायः श्रीमहादेवपूजनं॥ महादेवं समभ्यर्च्य
मुच्यते भवबंधनात्॥ विज्ञानं महदाप्नोति तस्य प्रसादान्यथा॥ अनभ्यर्च्य महादेवं कोवानुकोभविष्यति॥ वयं विष्ण्वादयो देवाः पशवः
परिकीर्तिताः॥ तस्मात्पशुपतिः शंभुः कामकर्ममयैर्नृप॥ पाशैरस्मान्निबध्नाति जगदेतच्चराचरं॥ सएव भक्तिभावेन भावितः परमेश्व
रः॥ कामकर्ममयैः पाशैः मोचयत्येव नान्यथा॥ भक्तिरेवाविरूपा क्षेपसवमोक्षप्रदायिनी॥ भावग्राह्यमनीशः शिवः शार्दीविक्षण॥ लिंगे
र्चितो बिल्वपत्रैः स्तुष्टः कृत्वा निनाशयेत्॥ शीपि विरोध्य जनकं लिंगमंगलदायकं॥ शिवभक्तैः कृतो पूजां लिंगे स्पृष्टा तिशंकरः॥ भक्तिं च भु
क्तिमुक्तिं च ददात्येव महेश्वरः॥ विष्णुर्महेश लिंगार्च्यां कृत्वा पालयते जगत्॥ मयापि सृज्यते लोको नृपलिंगार्चनात्सदा॥ इंद्रोप्ययं नृपश्रे
ष्ठ लिंगसंपूजनात्सुरान्॥ वृत्रजंभादिकान् हत्वा त्रिदिवं पालयत्यपि॥ एते सर्वे दिविषदः सर्वे च मुनयोप्यमी॥ महादेवस्य लिंगार्च्यां
कृत्वा ओजस्विनोभवन्॥ भस्मरुद्राक्षधार्येव लिंगपूजाधिकारवान्॥ पंचाक्षरावर्तनेन परिव्राध्य यज्ञपेपि च॥ भस्मरुद्राक्षहीनो गो
यो लिंगं सकृदर्चयेत्॥ कृत्वापि शिवलिंगार्च्यां नरकं याति सान्वयः॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षहीनं नेक्षति शंकरः॥ भस्मरुद्राक्षधार्येव कृ
पापात्रं महेशितुः॥ यथा बावदने रुक्मपंकजं वीक्षते शिवः॥ यथा वेतंडतुंडादि वृतवक्त्रं महेश्वरः॥ षण्मुखामनवक्त्रेषु नेत्रमा
लोंयथाहरः॥ स्वलोलनयनापांगसंगिनं कुरुते धुतं॥ भस्मरुद्राक्षसंपन्नं शिवभक्तं शिवार्चकं॥ तद्दत्तं बिल्वपत्रं वा नीरं वा फ
लमेव वा॥ भक्त्यवस्पो महादेवः साक्षाद्गृह्णाति भूपते॥ पुंड्रांतरेयस्तु धृत्वा पूजयिष्यति यः शिवं॥ कृपीटयोनिनैत्रोपश्वाल

यादृग्भवेच्च तं॥ तेनैव पशुपतीशानः अशुचिं शुचि भाग्यथा॥ तस्मात्संपूजयेच्छंभुं भस्मधार्येव संततं॥ त्रिपुंड्रामल भस्मांगं रु
द्राक्षवरधारिणं॥ ~~[illegible]~~ संपूजयाशु लयतः शिवसमो हि स॥ भस्मरुद्राक्षहीनांगं द्विजं वा वेदपारगं॥ निःसारयाशु राष्ट्रात् यतिं वेदांतपा
रगं॥ भस्मरुद्राक्षहीनांगो यतिर्वेदांतसंभवः॥ नैव ज्ञानमवाप्नोति शुष्कवन्न पि सदा न्टपा॥ ज्ञानदातायतः शंभुस्तत्कृपाहीनतो ध्रुवं॥ भस्म
रुद्राक्षसंपन्नं चंडालमपि वा सयाः॥ नृपकिं बहुनोक्तेन शिवश्रीतिकरं विदं॥ न वक्तव्यं भवोथांहि कथां वक्ष्येन्नृपोत्तम॥ वं याचक्रवर्तः पूर्वं वि
प्रबंधुः किलाभवत्॥ शैवदत्त महाविद्यादः ध्यानतत्परवेत॥ उपास्यच महाकालं क्षेत्रे स्मिन्मरणं गत॥ शोषवान्नेन पुष्टस्तसदारश्च
विशेषत॥ भार्याहानुममारैव पातिव्रत्यपरायणा॥ अरुत्रिमेण भावेन नित्यं बद्धस्तोषित स्त्वया॥ यमोपि चित्रगुप्तेन मार्ष्टि स्म सापप
त्रिकां॥ प्रज्वलितस्तं यमेनापि सुत्राम्णाव रुणेन च॥ तत्र भुक्त्वा सुखान्येव तस्माद्भूतरूमाश्रित॥ महारथसुतोजातो नाम्ना चित्ररथो बली
चंडभानुकुल श्रेष्ठः प्रचंडतरविक्रमः॥ स्वदोर्दंडेषु कोदंड रवे डीनारातिमंडल॥ आखंडलोपि साशंके कोभूते दिति जार्दित॥ यासा ते गृहि
णी बाला नाम्ना रत्नवती नृप॥ नवाग्र महिषी जाता सुताः तेसुरथादय॥ एतादृशं महाभाग्यं महाकालार्चनादभूत॥ महाशैवांगसंगेन
महाविद्या प्रभावत॥ जातिस्मरस्त्वं न्टपतिः स्मरश्वासनपूजक॥ एतत्रेभासुरंजन्म भसुरस्य विशेषत॥ महादेवं महाभागेपिः संपूजय
स्थिभूपते अन्यागणानां व सैभाग्यपतिपूजा मतिर्भवेत॥ ये सर्वे मंगलाकांतं महेशं शरणं गताः ते सर्वे मंगलाकाराः भवे संपदे पदे॥ असं
गलतराः सर्वे मंगले शार्चनोझिता॥ यथा महाकालगणो गणवेशापशंकरात॥ तथा त्वमपि भूपाल देहांते गणपो भवेः॥ श्रुतीदितम
हेशस्य तथा गणपतेः प्रसो॥ इत्थं वाणीपते र्वाणीं श्रुत्वा चित्ररथो नृपः॥ उवाच सांजलिर्वाक्यं ब्रह्माणं विनयान्वितः॥ ॥राजोवाच
उत्फुल्लामलराजीवराज्ञासनविराजते॥ सुरम्यवेणीवाणीश गीर्वाणगणवंदित॥ कोसौ महाकालगणो गणेशार्चेन तत्पर॥ शिवेपि वि

वलीं १॥ ये सर्वे मंगलाकांतं महेशं शरणं गताः

दृ ष्टसद्भावो विनष्टाशुभभावनः॥ कुले वा कस्य तज्जन्म सुजन्माम घृतिं गतः॥ का माता तस्य किं गोत्रं गोत्रस्थि ज्ञात्र सन्निभः॥ वसु
धाधिपते र्वो यं श्रुत्वा माधुर्यवाग्गणः॥ वेधा व क्रमथास्ये महाकाले इवं तदा॥ ॥पितामह उवाच॥ श्रुणु राजेंद्र वक्ष्यामि म
गेंद्रसमविक्रम॥ अस्त्यस्मिन्वसुधापीठे कुमुदो नाम शैलराट्॥ महाक्ष्मि सरः फुल्लकुमुदाकारतां गतः॥ रम्यशारिवशतोपेतः शा
खामृगगणाश्रयः॥ वसंतपुष्पिलानेकशाखाच्छादितमस्तकः॥ सालतालतमालैला पिप्पलामलवैर्वृतः॥ पुन्नागनागलंबी
रजंबूनिंबकदंबकः॥ रसालबिल्वसरलभल्लातकविभीतकः॥ शम्यर्जुनशिरीषादिबाहानकमुचंपकः॥ मंदारपाटलामो
दः कुद्दालपनसाकृतः॥ कपिथशिंशुपान्नोध्रमधूकोदुम्बरगंधिलः॥ तक्कोलांकोलहिंताल प्रियालोलसुलकेतकः॥ बादामोदुंब
राक्षोड प्रियंगुबदरी धवः॥ कुरंटकुरजापेतो वटोरु विटपैर्वृतः॥ तिंत्रिणीबकुलोपेत चंदनामोदमोदितः॥ मालती जातिका कुंदम
ल्लीवल्लीशतावृतः॥ सुरम्यस्वच्छपानीयः कुमुदोत्पलमंडितः॥ पंकजविंजल्कसौरभ्यगंधबंधुरमारुतः॥ गुच्छगुच्छ दलितालस्त
च्छमादाच्छकंदरः॥ विपिनावनिसंचारि मयूरशिखिचंद्रकः॥ नानापक्षिरुतापार विनादितगुहामुखः॥ पुंस्कोकिलनिनादैश्च केका ॥श्रीः॥
रावविनादितः॥ वेणुक्रेंकारसंघर्षसमुद्भूतहुताशनः॥ लतागृहतमोभूत झिल्लिकागणनादितः॥ कुथास्तीर्णदृषत्सातिहरिन्मणिनि ॥१२॥
भैस्तृणैः॥ गोगणानंदजननो गंधर्वगणसेवितः॥ मृगेंद्रशब्दवित्रस्तगजेंद्रकृतधावनः॥ उद्धूतपुच्छचमरीमृगवित्रस्तलोच
नः॥ महामहिषहुंकारविशालारवसुंदरः॥ निबद्धमहिषीरत्नव्यनिर्यत्रसपयोपलः॥ क्रोडाग्रे ङितमुस्ताथे शास्तचारुशिलातलः
शालूली शारसंलग्न नियोसितमहाद्रुमः॥ विद्याधरमहोद्गीत कृतमार्दंगिकारवः॥ मृदंगनादसंलुब्धकुरंगगणसंवृतः गोलांगू
लैश्च हुंकार प्रपातोद्भिन्नपादपः॥ शारवामृगंक्रमछारवाग्रपतस्फलपूरितः॥ तत्रैव खानसाः सिद्धा वालखिल्या मरीचिपाः॥

पंचाग्निमध्यनिरताः फलपर्णाबुभोजिनः॥ तप्यंति तप अत्युग्रं शिवे संसक्तमानसाः॥ कृतोटजो मुनिस्तत्र उवास द्विजसंयुतः॥
उचथ्यो नाम मेधावी चथ्यं तत्वानपारगः॥ रुद्राध्यायजपासक्तः पंचाक्षरपरायणः॥ शिवलिंगार्चनरतो भस्मरुद्राक्षभूषणः
त्रयीमार्गैकनिरतस्तृणीकृतजगत्त्रयः॥ सोमपः सोमभावश्च सोमनाथवरपूजकः॥ तस्यासीद्विनयोपेता गृहिणी पतिदेव
ता॥ गार्हपत्याचिनरता नाम्ना वसुमती सती॥ तस्यां तस्य समुत्पन्नस्तपसा बहुकालतः॥ सन्मुहूर्ते शुभे नक्षत्रे कुमारो मारसुंदरः॥
जातमात्रे सुते तस्मिन् पुष्पवृष्टिर्नभश्च्युता॥ असाहताद्दुंदुभयो देवैराहतनीहताः॥ वीणाश्च सस्वनुस्तत्र देवर्षिनिरवघट्टिताः॥
देवगंधर्वयक्षाश्च समाजग्मुर्मुनीश्वरः॥ ब्रह्मविष्ण्वादयो देवाः उचथ्यस्योटजं प्रेति॥ सतान्नर्घोपचाराद्यैः पूजयामास भार्गवः॥ सु
त्रेऽन्नमग्रहृष्टात्मा धनधान्यपयस्विनी॥ ब्राह्मणेभ्यो ददौ विप्रो जातेष्टिप्रमुखाः क्रियाः॥ निर्वर्तय द्व्यचथ्यो नाम चक्रे सुरैः सह॥ महाकाला
य मे सर्वशंभुसत्त्रोगणाग्रणी॥ स विते ति मया चोक्तं देवैर्यो तोस्मि धाम मे॥ कलाधीशकलायद्वद्वर्धमानादिने दिने॥ महाकालस्त
थैवायमवर्धत पितुर्मुदे॥ विनयाचारसंयुक्तः कृतोपनयनस्ततः॥ वेदान्सांगान्सजग्राह श्रीरुद्रसमं कृतान्॥ पित्रा वेचाक्षरं दत्तं
निसमावर्तयन्सुधीः॥ लब्ध्वानुज्ञां महाकालस्तपसे कृतनिश्चयः॥ जगाम विविधान्देशान्नदीपर्वतमंडितान्॥ पुष्पितद्रुमसंफुल्ला
न्नक्षाद्रिमासमल्वैर्वृतान्॥ भल्लातकान्समुत्फुल्लान्माल्वरान्पूगसंयुतान्॥ स्वर्णवर्णान्कर्णिकारान् रंभास्तंभशताव्रतान्॥ नालि
केरेक्षुसद्द्राक्षाफलवल्लीमनोहरान्॥ यवगोधूमसंपूर्णाञ्छालिसस्यविराजितान्॥ पश्यंस्तत्र महाकालो महाकालालयं ययौ॥
नतश्चोज्जयिनीं प्राप वैजयंतीपताकिकां॥ स्नात्वा क्षिप्रानदीतोये भस्मरुद्राक्षभूषणः॥ पंचाक्षरं जपन्मंत्रं पंचास्यध्यानपूर्वकं॥ महाका
लार्चनपरो बिल्वपत्रादिसाधनैः॥ रुद्रावर्तनशीलश्च रुद्रे विन्यस्तमानसः॥ भस्मनिष्ठो भस्मशायी भवभावसमन्वितः॥ पंचाग्निम

धमनिरतो ज्वलच्छिखिवच्छरीरवावृतः ॥ प्रचंडसूर्यकिरणैर्मूर्ध्नि संतापितस्तदा ॥ निरालंबोर्ध्वपादश्च कटधूमं सदापिबन् ॥ पिशं
गितजटाभारो धमधमी कृतानन ॥ वर्षास्वभ्रावकाशश्च हेमंते जलसंश्रयः ॥ सुत्राममुखसत्राश विन्नासनकरं तपः ॥ चकोरोंका
रसुभगो ग्रीष्मगाथा हृदंतरः ॥ एवं तपस्यतस्तस्य कान्त्ये क्रस्यानवर्तत ॥ विघ्नजालं महाधैर्यो सतु संजग्धिवांस्तदा ॥ मोहाकारो
प्सरोजालं इति मिरंभा स्वरोयथा ॥ निघ्नन् भगवत्पादाब्जध्यानशुध्यं हृदंतरः ॥ मारमारकबाणानां नोतरं सदहोतदा ॥ भयेसब्र
ह्मकादेवास्तत्रपोदर्शने प्सवः ॥ नदष्टपर्णगतादेवास्तूर्णं तेन प्रपूजिताः ॥ वसोति प्रेतिच सदामयाप्रोक्तः सबालकः ॥ वरैः संछादि
त श्चापि न चक्रे समतिंतदा ॥ सनांप्रणम्य बद्धो विनयावनतानन ॥ प्रांजलिः प्राह मां बाल्येप्यबालमतिरुत्तमः ॥ ॥म
हाकाल उवाच ॥ पद्मासनमुखादेवामत्सत्प्राप्य समागताः ॥ महांतोभगवंतो हि वरे दद्युर्यदीप्सितं ॥ सर्वैः सर्वेषु वेक्ष्या इत्याकिरेव सदा
तो मम ॥ एतदेव वरं याचे नान्यत्राहं सुरोत्तमाः ॥ भवतो दर्शनेनाद्य निर्दग्धोस्मि न संशयः ॥ इत्थं महाकालवचो निशम्य सुरा यमुः स्थानमा
तीव हृष्टाः ॥ महेश्वरस्यामलपादपंकजं हृत्वाथ तद्भक्तिमपारपुण्यजां ॥ तद्भक्तिदर्शनात्वेदविवशास्ते सुरा ब्रुवन् ॥ उत्कटपुलकाः स
तः सानंदजललोचनाः ॥ ॥सूत उवाच ॥ अतिष्ठदेकपादेन दशवर्षाणि बालकः ॥ स गृणंश्छतरुद्रीयं स्थाणुभक्तः सुनिश्च
लः ॥ स्थाणुध्यानपरो भूत्वा जीर्णपर्णफलाशनः ॥ मासमेकं निराहारः स्फुटितस्नायुबंधनः ॥ अष्टाकपालान्निष्पीतो मूर्ध्नि धूमो ॥१३॥
यल्लामत ॥ न धूमतां तादेवाद्याः मुनयः सासुरोरगाः ॥ महेशं शरणं जग्मुस्तन्मनोभीष्टसिद्धये ॥ अथामूर्तिं कृपाविष्टमुमाश्लिष्टा
र्धभागवां ॥ प्रणम्य सांजलिकराः शंकरास्ते सुरास्तदा ॥ तुष्टुवुर्हृष्टमनसो देवा विश्वेश्वरं शिवं ॥ ॥देवा ऊचुः ॥ हरहर मुरहर प
तितपादग्रहहर महाघविगैरौकटाक्षवज्रैः ॥ शमय शमन जातभीति दुःखं छेदय पाशमयंभवैकजालं ॥ शिव शिव शिव शंभो च

द्रमौले कपर्दिन् त्रिपुरदहनदक्षध्वंसनाक्षिप्तकोणोच्छ्रितशिखिविशिखवाणैर्दग्धमार प्रसीद ॥ विश्वाधिक त्रिनयन त्रिपुरान्तक त्रैयं
नवेद्य त्रिदशाद्य त्रिकालाग्निक ॥ श्रीमन् त्र्यंबक त्रिलोकविलासशील लीलाकृतांग त्रिगुणातिकपादिशांसे ॥ सावज्ञायस्त्वम
सि भगवन् त्रिजगदभावे नेत्रस्य स्वल्पोऽनंतभुवनमखिलं नामरूपे विचित्रे ॥ सर्वैः रुद्र स्त्वमसि भगवन्वेदवाक्यैकगम्यो ब्रह्मण्यश्च प्रस
वसि विप्रो ब्राह्मणार्चोपदेशे ॥ नत्वा स्तवद्गुणकर्णेनेष भवन्नातेष्टदेवतान्नतो सत्कामो धाः सततं सदा दीवकध्यां श्रोतुं तथात्कुश्रवाः ॥
त्वध्याने जड बुद्धयो दृश नतं त्वमादिप्रज्ञा विधौ छिन्नांघ्यानुनायकाः शंसो तेस्मीचारणे करौ ॥ ताः संप्रतीतां प्रहीणाः ॥ ॥ स

जडांधबधिरास्तेषां प्रहीणाजनाः

त उवाच ॥ इति सुरवचनं निशम्य शंभुः प्रणतसुरासुरमौलिलग्नपादः ॥ अमितिदेवगणैः सुरवैर्विरेजे गिरीन्द्रदवकारस्तदाप्रनतस्य
सुतुंगसितशशांकरं समधिरुह्य देव्या शिवः सुरासुरमुनीश्वरप्रणतपादनालीककः ॥ गणेश्वरमुनीश्वरैर्जयरवैर्मुदा संस्तुतः उमामुख
सुपंकजमुकुरपारसंवीक्षणः ॥ ॥७॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे महाकालतपश्चर्यानाम पंचमोऽध्यायः ॥ ॥५॥
देवा ऊचुः ॥ ॥जय जय जगदीशादीनबंधो जय जय सर्वसुराधिनाथ ॥ जय जय तुहिनांशुखंडमौले जय जय विश्वविधानदीक्षि
त ॥ जय जय पुरहन् भवाब्धिपार जय जय कामहर प्रसीद शंभो ॥ जय जय दक्षमखांतक शिवदेव जय जय शूलकराव्ययेश ॥ जय
जय नीलसुकंधरामरेश जय जय गंगातरंगमौले ॥ जय जय विधिजातमुंडमाल जय जय त्र्यंबक सुंदरांबिकेश ॥ जय जय विष्णुप
ूजितांघ्रिपद्म जय जय सुंदरतांडवेश शंभो ॥ जय जय प्रमथगणनाथनाथ देवदेव जय जय सूर्येशशांकवह्निनेत्र ॥ जय जय भूतपते भवो
द्भवाद्य जय जय कालकलादिहीन शंभो ॥ प्रसीद विश्वेश्वर देवगीत प्रसीद देवेश दयानिधान ॥ प्रसीद सर्वेश्वर विश्वनाथ प्रसीद
विश्वाधिकपादिनः सदा ॥ भगवंस्तव सुंदरांघ्रिपद्मं सततं ध्यायति विप्रवर्य बालः ॥ तपसा सततु वामे तां महेशायदियन्म न सेद्धते

स्तुत न्नदस्य॥ तच्छ्रुत्वा दैववचनं देवदेवो महेश्वरः। गतस्ते गणपैः सार्धं सुरैर्ब्रह्मादिभिः सदा॥ गणवृंदैश्च विविधैर्नानायुधधरै
रपि। तरक्षु ऋक्षवदनैर्मार्जारोलूकगोमुखैः॥ सिंदूरा सस्यवक्त्रैश्च शुकसर्पाश्ववक्त्रकैः॥ महासिंधुरवक्त्रैश्च तुल्यामवदनैस्तदा॥ व्या
घ्रीमुखैस्तारवमुखैर्गजेंद्रैरिंद्रहेलयापि॥ वामनैर्विकटैर्मुंडैर्खर्वैर्क्रूरावक्रैर्नरैः॥ जटाजूटतरोद्भासिचंद्रार्धकृतशेखरैः॥ भल्हेतिध
रैः क्रूरैः शरकार्मुकधारिभिः॥ निषंगिभिः कवचिभिः खड्गपट्टिशपाणिभिः॥ निःसाणभेरीपणवडिंडिम्याडंबरारवैः॥ शंखकाहलश
ब्दैश्च मुनीनां जयशब्दकैः॥ नृत्यद्भिर्वेत्राग्रविन्यस्तदेवसंघैरितस्ततः॥ ददर्श भक्तपः शंभुः कृपादृक्पा सुरासुरान्॥ सकंपास्तानि लिंपाय
न्प्रणामसुखरान् स्थितैः॥ छत्रं शारीनिशंसोमार्धं दधे मरेश्वरः॥ हंससंपर्णपक्षाभे चामरे परमेश्वरः॥ दुधुवे तौ तदा विशः शंकरोप
पवनानलौ॥ व्यजनो वीतपीतैर्वरुणस्तमवीजयत्॥ धूपपात्रकरेश्चैव दधिदूर्वाक्षताकुरा॥ माल्यमोदककूदूस्ताश्च तथा दृशेरागजाः
शंभोः पुरः सराः सर्वे यमुर्गणगणास्तदा॥ गंधर्वाश्च तथा सिद्धा वैमानिकगणास्तदा स्वर्गैकसानो विपिन सुमनैर्ववृषुः शिवं॥ नारदा
की द्याश्च मुनयो तुंबुरुर्वल्लकीकरः॥ अगोनामानिपुण्यानि शंकरस्य महात्मनः॥ स्वरनख मुखघट्टनोत्थतंत्रीभवशब्दैर्मधुरप्रभेदबेधैः॥
स्वरसप्तकमूर्छनाविशेषैर्मधुरं गायति रुद्रवीणया॥ मुनिरेव विशेषदर्शिवः समरक्ताभलरागयुक्तकंठ॥ नारद उवाच॥ हरह ॥श्रीः॥ ॥१४॥
रपुरहंतःसवाब्धि पारस्मरहर शंकर तायपाययात्॥ गरकंधरभधरोरुमाल धृतशूला धतकालकालपान्॥ शशिरखंड शिखंड
मंडनेविधिमुंडामलदक्षमंडले॥ धृतनागसुकुंडलोरुगंडेत्वयि चेतो विदधामि शंकर॥ सांगोपनिषदो वेदास्तदातुष्टुवुरीश्वरं॥ ऋग्
वेद उवाच॥ सकलामरतुल्यमेव मीशं भगवंतं मनुते विमूढचितः॥ वदती यं श्रुतिरीशबद्धचानां मावारुद्र बचोगणेभिर्देव॥ स्वरो
गहौषधध्यानैः शिवज्ञानायकदृसपिश्रुतिः॥ परमं ह्योगि रिरूपिणो प्रियेवैस्य गवं स्तैहि जल्पाषणेषजः॥ ॥यजुर्वेद उवाच

संसारघोरजनिताऽन्नमाशुमीशस्य चोविनाशायमहेशरूपो बुरारो॥ तो रुद्र माहुर रखिलागम तत्वसाराः धीरा स्तदीय चतुरा विनिवृ
त्तमाराः॥ सत्वान स्तवद्रहमहेशश्वरमहादेवेति नामामृतैर्धिकं शोकमया म्रिदंग्ध तृणकंरीसिंचं तिबर्वेतिच॥ तेध्यथ्याकरवंप्रणामम
धुनावेदोपिवह्निस्वयंख्वङ्गोघरिविलेषुपार्द्धदययादिश्वेशासर्वस्वमा॥ ॥सामवेदउवाच॥ वंसामस्तोमक्षमामदुदितनमसोपक्ष
त्रमीशास्त्वमाद्योवैयःसर्वैरत्तेयस्तधिपतिरितियक्षत्रमित्रादिवाक्यैः॥ अज्ञानोपतिरेकरूपबधनपस्तांस्तोभगानामकेगैनैगीय
तिगानलोलभगवन् सामश्रुतिःशंकर॥ शोषोशाकाररेवतेश्वभगवन् वैराजमाहेंद्रकेरौद्रेदेववृतोह्येःप्रतिपदनमसांराशिभि
स्तोषसंगुसे॥ तोस्तव्यंस्तुवतेमहेश्वरसदासामश्रुतीनोगजोरालद्राजनहिकृतैःप्रतिपदंराथंतरैर्भूकृतैः॥ ॥अथर्वणवेदउ
वाच॥ योवैरुद्रेतिमंत्रैःप्रतिपदनमसांराशिभिस्त्वामतस्पंतकोटीनामगम्यंप्रणवपदहितंश्रूश्चमबुध्यादिपश्चपं॥ पञ्चपंसेतेयमि
तकरुणावाङ्मनोज्ञानमालाशांसाबुध्याप्रसन्नस्त्वमासिद्दिक्षभगवंन्नारायाद्धिहीनः॥ अजातस्त्वंदेवःश्रुतिशिखरवर्यैकवचनै
र्भवानीशोवक्रेनवचःश्रवयांमंपरा॥ सगच्छेदसंतंत्रनिमरणनाशायशरणंत्रारण्यंशंभुर्वाशरणदवरेण्यंप्रभुमहे॥ ॥ॐ
कारवषट्कारकुचु॥ देवस्त्वंनमसांपतिःश्रुतिशतैर्गीसानमोनैःपदैराद्यंतोपरिधारयद्दवद्दूरापरार्थसंस्तुचक्रं॥ स्तोमंबोधायरुद्रैःश्रु
तिपदृतिलकैर्वेद्धूचेस्तोत्रीयैःसामांदेवव्रतानाम॥ विन्दमीश्रुतरोरलभ्भतस्त्वमीशः॥ सामध्वरेशोसितारस्तुवंतिरथंतरंसामगाश्चो
पगोति॥ अध्वर्यवःकल्पयंतेचभागंसोमासकेचाध्वरेशप्रसीद॥ अपर्णारमणंदृष्ट्वासुपर्णोगतिरुगमा॥ प्रांजलिःश्रीमहेशानंतुष्टा
वप्रणतस्तदा॥ ॥विष्णुरुवाच॥ सोमस्त्वंजनिताजगज्जनयिताविष्णोस्तथाब्रह्मणःसुत्राम्णःपवनस्यवह्निजनकःपृथ्व्या
दिवोवैमतेः॥ अयंम्भोजनकस्त्वमेवभगवन् देवासुराणोपुनर्विश्वंतद्भवमेवसर्वमधुनावेदोपिवह्निस्वयं॥ अग्नीषोमम

यंलग्नछ्रुतिगणैः सर्वं यत्र संपद्यते तस्मात्सर्वं जगत्कृतं च भगवन्वह्निश्च सोमात्मकं ॥ रुद्रो वा एष यदग्निः श्रुतिपदशतकैर्नोध एकस्त्व
मीड्यः सोमश्चो मामहेशप्रकृतिपुरुषजं विश्वमेतद्द्विचिन्त्यं ॥ हंसमेत्यक्षरगतं हंस वह्नौ महेश्वरो ॥ प्रांजली रुद्रमेत्येश्च तुष्टाव जग
दीश्वरं ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अरुणान्तराणि संस्छं ताम्रमाशास्य मीशं नीलग्रीवमुदारदिक्षु सततं रुद्रे ॥ सदा संवृतं ज्योक्पश्येम
सुचक्षुषा सुलिखितं विश्वेशमस्याद्दरादा गोपाल घटोद्वचोटि क्षिरहो दृश्यं सदायोगिभिः ॥ बभ्रुर्विकुश दृसपि श्रुतिशते रुचैस्त्व
मुद्धुष्यसे कृशानुं कंदयसे रिपून् प्रतिनया पत्रीशजे जीयसे ॥ सत्वान स्तवधाव सेसुखयितुं पापं नदीयं पुनर्निःशेषं सहसेत मीशा
दयया चान्नेन पुष्णासि तान् ॥ सुकुमारकुमारेण केकिकंठैकवाहिना संस्तुतः परमेशानः स्कंदाग्रांजलिना शिव ॥ ॥ स्कंद उवा ना
च ॥ यत्रोन्नओजस्वितरो स्तिदेवः पतिः पशूनामद्दिमाप्रतिष्ठ ॥ यं लिंगसंपूजनमात्रतुष्टः स्यो भार यीणां पतयो वयं हि ॥ तमासन्न
मद्दासमन्त्रसुखामनः भवघ्नः प्रदोषे स्वदोषैकनाशे स्तदोषे ॥ वदीयैमहालिंगसंगं कदाचित्स मुक्तिं लभस्व भावो विसंगः
नदद्द्विरदवक्त्रेणशुंडादंडेन साञ्जलिना ॥ संस्तुतः परमेशानः प्रणताखिलहरो हरः ॥ ॥ गणपतिरुवाच ॥ त्वमुग्रोह्यमग्रप्र
वलदीयं पदाब्जं समग्रं मदीयैः फणींद्रैः ॥ यमोदग्रदुर्गो संसे ग्राममार्गे नपश्यामि शाश्वत्तापलः प्रपन्नः ॥ सुधामंडलाखंड ॥श्रीः॥
डलोच्चंडतेजः स्फुरन्मेरुकोदंडपाणे रविलांडं वदाद्यावशंदंडितारातिषंडत्वमुच्चंडमुंडादिनीशप्रपन्न ॥ पठच्छीरुद्रस्क ॥१५॥
क्रेनसुनिभ्रातेन शंकरः ॥ सुमनोगणवर्येण जयशब्देनभ्रारिणा ॥ संस्तुतः परमेशानश्चंद्रार्धकृतशेखरः ॥ ॥ मुन
य ऊचुः ॥ पुराभिदुत्रामधिनतः प्रणोणुमो आषाढमुग्रं सहमानमीशं ॥ प्रेतार मीशंनकुतोपराजितं धनुर्धरं दृतिधरं न

तास्मः॥ क्षरेद्दीनारं सप्रतिं रुद्रसूक्तैः स्तोष्यामस्त्वां भावयुक्ता गृणामः॥ तस्मादस्मान् रक्षरक्षेश शंभो ग्रामेद्यास्मिन् आतुरं नैव
भयात्॥ ८२ देवा ऊचुः॥ भगवंस्त्वत्सुंदरांघ्रिपद्मं पुरुहूतामरवृंदसंनुतं॥ प्रणताः स्म पुनः पुनर्मुदा शमितास्त्रेष दुरंतदुः
खजालं॥ इति सुराणां वचनं स्तुतिं श्रुत्वा महेश्वरः॥ महाकालांतिकं प्राप घोषयन् भुवनत्रयं॥ आश्वासितदिशाचक्रः सुधांशुकि
रणैः शिवः॥ दिवाकरशतोद्भासः सुधांशुकिरणोत्कटः॥ महाकालांगसंस्पर्शस्तत्क्षणं समुपानुदत्॥ शिवसंदर्शनानंदसंजातपु
लकोद्गमः॥ प्रणनाम स सौष्टांगमष्टांगस्पृष्टभूतलः॥ हरपादांबुजद्वंद्वनिर्द्वंद्वीकृतमानसः॥ समुत्थाय प्रहृष्टात्मा तुष्टा
वाष्टाक्षरं विभुं॥ महाकाल उवाच॥ हर हर दुरितानि दीनबंधो पुरहर पाहि दयाकराखिलेश॥ सुरहर हर हारकाकोदरच
र्माम्बरण प्रसीद शंभो॥ तपनदहनपद्मजातमित्रप्रतिकृतिभक्तमभक्तवर्ग॥ मधुमथनाक्षिपद्मपादपद्म प्रमथसनाथमहेशपाहि
शंभो॥ मत्तानंदकरीन्द्रदारणपटुपंचास्यपंचानन गंगातुंगतरंगसंगतमहामौलौ पिशंगायिते॥ भृंगसंगहरं कुरंग विलसत्पाणि
प्रभामंडले तुंगातीरपतंगसोदरमहामल्ल स्फुलिंगाकृते॥ हिरण्यैकबाहुं हिरण्यैकवर्णं हिरण्यैकरूपं हिरण्यादिदेवं॥ हिरण्याख्यये
हृत्तदृहन्नारमीनां हिरण्याचलाभासवक्त्यासमेतं॥ गंभीरसागरनिषंगपिनाकपाणिं सोमाग्निविष्णुशरकृत्तपुरादिवर्गं॥ क्ष्मास्यंदनं
नरगतंत्रशीर्षसूर्यचंद्रं वेदाश्वसारथिविधिं रथिनां वरेण्यं॥ नतोस्मीशमाद्यं सुगंधैरपीड्यं सुगंधं नतोस्मि प्रपद्ये हरं शाश्वतं॥ नतो
स्मीष्टसिध्यै नतोस्मीश मुक्त्यै नतोस्मीश सक्त्या प्रपद्ये प्रपद्ये॥ नृसकृत्स करीमस्तपदाकुध्वस्तदक्षमखकृत्तिसुवास॥ मारमारकृचि
रेतनदुःखान्याशु संहरविसोढुरीतानि॥ भवोद्भवमनोन्मनीसहितदिव्यगंधोल्लसन्मरंदसुमनोशीतलस्फुरद्गुरुप्रकर्षोगक॥ म
हेश्वर महाघृणो घनसितप्रभोगिप्रभोगप्रिय प्रपंचरचनादरप्रवरदेव मां पालय॥ भवसावहृदे नराकुलगप्र भवाक्षावभवस्थितिप्रद॥ ग

नभाव विहरशंभो भव बंधं प्रविनाशयाशु मे ॥ भवभूतपते भवोद्भवाय हरिप्रिय भगवन् भवाब्धिपारं ॥ स मिलितैः सर्वपा
शानाशकैः परिधूलितक्रमशास्तरं तिभावाः ॥ चित्तं त्रिनेत्र सुचरित्र विचित्रगाथा श्रोत्रं श्रवेण निखिलं च पवित्रगात्रे ॥ वांछामि मोक्ष
मति पुत्रकलत्र मित्र सत्रातिरात्र विविधेषु मखेषु शोभो ॥ तुरंगदंतेषु मम भूमिदानैः रत्नादिकन्यासु महान्नदानैः ॥ अन्याग्रहाने
राविशैश्च धर्मैरलं महेशानपदं व्रजामि ॥ ॥सूत उवाच॥ स्तुवैवमस महादेवं तेजोराशिं कृपानिधिं ॥ शिवं नामसाष्टांगं मुहु
र्मुहुरनन्यधीः ॥ प्रणमंतं महाकालं समुत्थाप्य महेश्वरः ॥ पस्पर्श तस्य सर्वांगं शांतमेनाप्यपाणिना ॥ कृशानुरेतसो फुल्लहस्ताब्जस्प
र्शनर्षितः ॥ तपःक्लेशाहं विनष्टो सुधांशुरिव निर्मलः ॥ चतुर्बाहुः सदाराग: पिनाकमृगसत्करः ॥ कपर्दभारविलसच्चंद्रार्धकृतशेखर
रः ॥ महाकालः सुरैर्दृष्टो द्वितीय इव शंकरः ॥ विभ्राजन्देवतानीकं मुनीन् विस्मापयंस्तदा ॥ सुरान् प्रहर्षयंच्छंभुर्महाकालमथाब्रवी
त् ॥ ॥ईश्वर उवाच॥ महाकालानयास्तुत्या तुष्टोहं वत्स हर्षितः ॥ गणाधिपत्यं दत्तं ते शाश्वतं तव पुत्रक ॥ शार्वाणीननयोसितं
गीर्वाणगणवंदितः ॥ गजाननगुहावेतौ न पूज्यध्यानतौ तव ॥ नंदिकेशादयस्त्वेते सखायस्ते कृतामलाः ॥ महाकालमिदं लिंगं
महाशैवसमर्चितं ॥ महाप्रदोषवेलासु महादेवगणो भवेत् ॥ क्षेत्रमेतत्प्रियकरं मम नित्यं गणेश्वर ॥ अस्मान्नान्यत्र गच्छेति
स्थानमाहात्म्यवेदिनः ॥ इति देववचः श्रुत्वा देवा वचनमब्रुवन् ॥ ॥देवा ऊचुः॥ धन्योयं कृतकृत्योयं भवप्रसादार्चने रतः ॥ गणाधि
पत्यं संप्राप त्रिदशेंद्रसुदुर्लभं ॥ न कृपापात्रभूतोयं महाकालो गुणाग्रणीः ॥ न वहस्ताब्जसंस्पर्शाद्विज्ञाननुरास्तिकः ॥ इति देवं प्रण
म्यैवं पूर्वका विबुधा ब्रुवन् ॥ ॥विबुधा ऊचुः॥ धन्यस्त्वमसि भूपाल महाकालपदाश्रयः ॥ न वक्ष्यागतपस्पर्शातो स्तिशिवैकता
रणः सदा ॥ इत्थं देवैस्तिरोधत्त महाकालेन शंकरः ॥ सं चापि गणपश्रेष्ठो भावि व्यसिन्दपो नाम ॥ एतत्कथानकं पुण्यं महाकाल

गणाश्रयं ॥ श्रुत्वा द्विजेषु सततं श्रवणे किं कृतं सः ॥ ॥ सूत उवाच ॥ चित्रसेनो विचित्रार्थां त्रिनेत्रप्रियतु कथां ॥ श्रुत्वाथ
ब्रह्मणो वक्त्रात् द्विवंदेतं पितामहं ॥ सनंदनाद्यैर्मुनिभिस्तमाशीर्भिरयोजयत् ॥ महाकालप्रणम्येशं गीर्वाणगणवंदितः ॥ स्वंधा
म द्रष्टुं सयानेन ययौ प्रासनः सुरैः ॥ महाकालार्चनाच्चांते चित्रसेनो गणोऽभवत् ॥ येनानंतमहाध्वरैर्विधिकृतैर्गोदानकन्यादिभि
र्दानैर्घट्टदीपदिद्विजवरैर्देवैश्च यत्स्यात्फलं ॥ तन्नैवाखिलघोरपातकहरीं सत्कीर्तिलब्धेच्छो भवी ॥ धन्यः शंकरकिंकरः शिवमनुव्याहा
रमात्रादरः गौरीशंकरसादरः सितलसद्भस्मत्रिपुंड्राधरो श्रीरुद्राक्षधरणः शिवैकशरणः काश्यां वसेद्वै कलौ ॥ ॥ ५१ ॥ ॥
इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे महाकालगणोपाख्याने नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ॥ ६ ॥ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ पुनः पप्रच्छ सा देवी पा
र्वती परमेश्वरं ॥ प्रपन्नानंदजननं जगज्जनकमीश्वरं ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ महादेव महानंद करुणारससागर ॥ श्रुतमुत्तममाख्या
नं महाकालगणस्य च ॥ किं वान्यच्चीतिजनकं क्षेत्रमस्ति महेश्वर ॥ क्षेत्राणामत्र पतिः शंभो विशिष्टं वक्तुमर्हसि ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥
क्षेत्रमस्त्येकमुत्कृष्टं सुफलं कमलानने ॥ ॐकारं नाम विमलं कलिकल्मषनाशनं ॥ तत्रैव वरानित्यं निवसे तिसदस्तत्र ॥ ते
स्वेम मर्लिंगार्चां कुर्वे सेवप्रति क्षणं ॥ आसितासासितैर्निसंशांता दांता जितेंद्रियाः ॥ रुद्राक्षवरभूषाढ्या [illegible] तत्राप्नि
पात्रा क्षन्यक्षमानसाः ॥ तत्रास्ति सरितां श्रेष्ठा लिंगसंगतरंगिनी ॥ नर्मदा शर्मदा निसंस्नानात्सानावगाहनात् ॥ पापौघसंघातगा
द्यावातपोत सुशीतला ॥ तत्रास्ति कुंडमुत्कृष्टमोंकाराख्यं शुचिस्मिते ॥ तत्कुंडदर्शनाद्देव मर्त्यो लोके निवसेच्चिरं ॥ तत्कुंडोदकपानेन हृदि लिं
गं प्रजायते ॥ आवाः पिबंति तत्कुंडजलं शीतं विमुक्तये ॥ तस्मिन्प्रयांति पितरस्तत्कुंडजलतर्पिताः ॥ सदा तत्कुंडरक्षार्थं गणाः संस्थापि
ता मया ॥ कुंडधारप्रभृतयः शूलमुद्गरपाणयः ॥ गजेंद्रचर्मवसना मृगेंद्रसमविक्रमाः ॥ हरीशानपि ते हन्तु गिरींद्रसमविग्रहाः ॥

धनुःखड्गकराः सर्वे जटाशोभितमस्तकाः ॥ अग्निरिसादिभिर्मंत्रैः स्मोद्धूलितविग्रहाः ॥ संग्राममुखराः सर्वे गणामेदुर। व ग्रहाः ॥ कदाचिद्
वनुह्याप्यतान्गणान्मददर्पितां ॥ अप्सरोभिः परिवृतो मरुतां पतिरुद्धतः ॥ आरुह्याभ्रमुनाथं तं क्रीडितुं नर्मदाजले ॥ समाजगाम हवि
तोश ॥ ५ ॥ यासां कांशीवेतदा ॥ तदातं गणपाः क्रुद्धाः सर्वे तेद्य तिमन्यवः ॥ सगजं पातयन्नद्यौ त्राच्या सार्कं सुरेश्वरं ॥ सुरांस्तदा सवर
णान्बिभिदुः पवनानलान् ॥ निस्त्रिंशवरधारासिः सुतीक्ष्णाग्रैः शिलीमुखैः ॥ मुद्गरैर्बिभिदुश्चान्ये स वाहायुधभूषणान् ॥ विबाहनां
स्तदा देवा स्त्रवद्रक्तान्स्खलत्पदान् ॥ कांदिशीकान्मुशकेशान् क्षणाच्चक्रुर्गजेश्वराः ॥ अप्सरास्ताविकबरा रुदंसो नुक्रमधंजाः ॥ हा
हा बतेति क्रंदेसः स्रवद्रक्तार्द्रवाससः ॥ तथा देवगणाः सर्वे शक्राद्याः स्त्यक्तपिताः ॥ ॐकारं तत्र तल्लिंगं शरणं जग्मुरीश्वरं ॥ दे
वाप्सरसकुचुः ॥ महापुण्यसंगं कृतानंगभंगं सुगंगातरंगैः ॥ पिशंगं जटांते महाशंगसंगं महालिंगमोंकारमीशं प्रपन्नाः ॥ विनाय
कवाहसुपल्लितपदं विनायकगुरुं विबुधमानसांतर्गतं ॥ विशोषितमहांबुधि प्रणतमीश मार्गशां मुखं नताः स्म शिवमोंकृतिप्रणवलिंग
संस्थं शिवं ॥ इत्थं संस्तुवतां तेषां शक्रादीनां महेश्वरः ॥ ॐकारमूलं लिंगात्स प्रादुरासीत्कृपानिधिः ॥ अस्वेतसोम सूर्याग्निविद्यु श्रीः
त्सद्द्वाक्त्रिनेत्रः ॥ पिशंगितजटाजूटतटबद्धार्धचंद्रकः ॥ उमावामार्धसंराजद्देहो गिरिशो लविभूषणः ॥ त्रिशूलो घ्रलरौद्रमरुद्ध्व १६
निडंबरः ॥ चंडताण्डवसत्पादपीडिताविकृतभूतलः ॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगस्त्रिपुंड्रोज्ज्वलफालकः ॥ देवान्संह्लादयन्देवः शंकरश्चंद्रशे
खरः ॥ घनगंभीरघोषेण वाचमूचे मरान्प्रति ॥ ईश्वर उवाच ॥ लिंगमेतत्सुरश्रेष्ठा मुक्तिदं दर्शनात्सदा ॥ ब्रह्मविष्ण्वादिविबु
धैः पूजितं सर्वकामदं ॥ अस्य लिंगस्य महिमा वेदेर्न ज्ञातप्रवाहैः ॥ कृतादिषु परं लिंगमोंकारप्रभवं सुराः ॥ लिंगे वृंतं गतावेदाः सांगोप
निषदः सह ॥ ॐकारश्रुतिरेवात्र दृश्यते न तथाश्रुतिः ॥ अतेतिहासं वक्ष्यामि भक्तवं तु सुरसत्तमाः ॥ पुराकृतयुगे देवा देसावि

ग्रहमाश्रिताः॥ स्वाहास्वधावषट्कारवर्जिताः पितरः सुराः॥ निर्जग्मुरसुरानीकं संतप्ताः शरवृष्टिभिः॥ दैवैः संपीडिता दैत्याः शंखाद्याः
सुमहाबलाः॥ शुक्रं समान्य संतप्ताः पौरोहित्ये व्यवस्थितं॥ तं प्रणम्याथ ते सर्वे शंखाद्या दितिजोत्तमाः॥ विनयावनता भूत्वा तमाहुर्द्विज
सत्तमं॥ दैत्या ऊचुः॥ संग्रामे विमुखा देवाः पुनराप्यायिता द्विजैः॥ स्वाहास्वधावषट्कारैः सोमाज्यहविषा सुराः॥ आप्यायंति प्रहृष्यं-
ति ध्वंसयंस्मान्पुनरेव हि॥ उपायं संवदास्माकं विजयाय च भार्गव॥ इति शंखमुखोद्गीतं वाक्यं श्रुत्वा स भार्गवः॥ विचार्य तपसा दैत्यानि-
दमाह प्रहर्षयन्॥ शुक्र उवाच॥ देवाश्च बलिनो येन यूयं हीनपराक्रमाः॥ देवानाप्याययंत्येते ऋत्विग्मुनयः सुखं॥ स्वाहास्व-
धावषट्कारैस्ते पि वेदेषु संस्थिताः॥ दैत्यौघ प्रसह्याहरत अर्णवान्तर्जले रमाः॥ वेदेषु च विनष्टेषु विनष्टाः सुरसत्तमाः॥ यज्ञभागविहीना-
श्च निःस्वाध्यायवषट्कृताः॥ यज्ञहीनं जगत्सर्वं वीर्यौषधिवर्जितं॥ हीना ब्राह्मणा गावो नरपंते तु विवर्जिताः॥ तेषु सर्वेषु नि-
र्यज्ञाः विनंक्ष्यंति सुरासुराः॥ भवतां वशगं पश्चात् त्रैलोक्यं सचराचरं॥ इति श्रुत्वा कवेर्वाक्यं शंखासुरमुखासुराः॥ ब्रह्मलोकं तदा गा-
तीः तामूर्तिमतस्तथा श्रुतीः॥ ब्रह्मपारिषदान्हत्वा महामरसदनं॥ वेदाः सांगोपनिषदः पुराणागमसंयुताः॥ संहृत्य वेदमखिलमर्णवं
प्रविवेशाह॥ नष्टवेदं कृत्यालोको निःस्वाध्यायवषट्कृतः॥ शक्राद्याः खेदमगमन् विवर्णवदनास्तदा॥ वृत्रानुरागी निर्धूमो धामही- न
नो तिदीनवाक्॥ वायुरायुर्विहीनश्च चलितुं चापि न क्षमः॥ रुग्णः सवरुणो पीतासा वह्नी जीवितवर्जितः॥ कुबेरः [illegible] श्वरं कुबेर
कांतं कान्विता तु तिकः॥ मुनयः क्षुत्क्षामा विस्मृतस्य क्रमाचारा यथा यथां॥ इत्येवं विद्रुते लोके यज्ञो सर्व विवर्जिते॥ देवास्ते नर्मदाम-
हस्याबाधसमविक्षपिताः॥ रुद्राक्षमालाभरणा रुद्रसूक्तजपादराः॥ वाकोदरमहाद्वारं सद्वारासुरसत्तमाः॥ शरणं ते ययुः
सर्वे वशीकृतगुणेन्द्रियाः॥ सुधामपि बुधामुधापि लगणाः स्वधामप्यहो विनिंद्य जननिनादान् विविध कष्टधर्मोधमान्॥

भजंति शिवतत्पराहरिणपोतकं गर्भोधेकस्फुरत्सुरत्सरिज्ज्वलदनिटिललोचनं शंकरं ॥ महेश्वरमुमासखं सततमंदहासोज्ज्व
लं चिदादिमभवत्सुखं मधुहराग्निबाणान्मुखं ॥ अनंगपुरभेदनं क्षपितदक्षकालान्मुखं सुरंखपरिपीडितासुरगणास्ते
ययुस्तेसुखं ॥ दृष्ट्वा लिंगमहाकृतीश्वरसुधाकर्पूरखंडद्रवापारावारनिदान ॥ स्मारसुभगं देवाः समभ्यर्चयंते फुल्लेसुष्पमरं
दसौरभ्यगणैर्नैवेद्यधूपादिभिर्योयैश्चंदनचंदनैः सुखमुखं संतुष्टवुत्शिवं ॥ ॥ देवाऊचुः ॥ कोतंकारणकारणे कुरुल्लस
त्कल्याणभूभृद्धनुः कर्पूराभकलेवरं क्रतुपतिं कारुण्यसाराकरं ॥ कामारातिमकामिनां सुकृतिनां केवल्यदं कामदं संप्राप्ताः
शरणं कृतानिधिकलाराजल्ललाटं शंकरं ॥ खद्योतं द्युमिनेत्रं शांतमखमुखखेचरारव्यातो त्तमांगं खर्वं खचोदं खर्वंज्ञगतिं तु विदि
ताद्वस्तुनोखर्वतोपि ॥ खंडेनेंदोःकपर्दे खचितमजमुखरस्तुसमाखुप्रियेष्टं खेदोत्खाताय प्रासाद नखदलितनकं रवंद्रिताखंडलादिं
गोनेत्रं गोशयेड्यं गगनमयतनुं निष्टगोमोलिगम्यं ॥ गोराजिं गोधिगोधिं सकलगुरुगुरुं गोत्तगोपत्रगोपलं गोपवैरूपं गुणगणास श्री गोप
क्तं गौधरेट्दुलासहायं ॥ गोजायेगोजलभृंगलगलितविषं गोक्षिराक्षिः सुमोघं ॥ घमांते दीर्घे घस्रं घृणिशिरपघृणे घेमे घृष्टे घनां १८
तेवार्यैघैर्दीर्घेदीर्घैरनिशमपघनं क्लेशयंतोनघौद्रा ॥ द्राघीयांसं समस्तं तवाघ्रिं घुसृणसमघोतिं कामघातिं घृणामे दीर्घोघ्रता
स्यपि विमलधियः शीघ्रमेव सजामः ॥ चारस्मेरमुखं चराचरविभुं चापीकृतक्ष्माधरं ॥ चक्षुश्रोत्रविभूषणं चलदृशासंश्लिष्टवामांग
कं ॥ चित्ते चीरवसां चिदात्मकतया संचिंत्यमानं चिरं चेतोभूद्दहरं चभूषचिरचितैः संचितयामः शिवं ॥ गच्छामो बद्धविल्वसेतवनंत
त्राच्छकुंडे पयः स्नात्वा स्वामी धवसंततसर किरणैः संतमगात्रावयं ॥ सैंदृक्षैः सितलक्ष्मपरानिकरैः रुद्धलयामस्तनुंया सामोध्यसु रुद्राक्षैः
निर्वृतिं शिव महादेवेति संकीर्तनैः ॥ ॥६७॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे देवस्तुतिर्नाम सप्तमोध्यायः ॥ ॥

सूतउवाच॥ इत्थंगीर्वाणवाणीतांश्रुत्वावाणीशसंस्तुतः॥उवाचहर्षयन्देवांश्छंकरोलोकशंकरः॥ ॥ईश्वरउवाच॥
स्तुत्यानयाचसुप्रीतोभवतांसुरसत्तमाः॥इष्टमिष्टंवोवदंत्वाशुनद्दास्याम्यहमेवहि॥सदाशिववचःश्रुत्वाप्रणम्येंद्रमुखासु
राः॥इदमूचुर्वचोहृष्टा विनयावनताननाः॥ ॥देवाऊचुः॥ भगवंश्छंखनामाद्यदैत्योस्मान्बाधतेनिशं॥त्रिविष्टपा
च्चाविताःस्मोजीवामःकष्टजीवनैः॥ब्रह्मणःप्रसभंहृत्वा वेदान्सांगान्महेश्वर॥सोपि दृष्टान्विश्वेशासशास्त्रिभुवनत्रयं॥नि ल४
स्वाध्यायवषट्कारोलोकःसंप्रतिवर्तते॥यज्ञभागविहीनास्मोहृतस्वर्गाहृतौजसः॥शरणंत्वांप्रपन्नास्मःपाहिनःशरणा
गतान्॥पुनःप्रणम्यविश्वेशंभक्त्यातुष्टुवुरीश्वरं॥ ॥देवाऊचुः॥जगदुद्भवनाशस्थितिप्रलयापारगभीरसागरं॥
भगवंस्तवभक्तिनावापरपारंसमुत्तर्तुमिच्छवः॥कनिष्ठंवरिष्ठंतथाज्येष्ठमीशंगिरिशंवसिष्ठादिसंपूजितांघ्रिं॥वशिष्ठं
६ नत्तास्मो सुराणांविशिष्टेष्टुपूज्यंनतास्मोनतास्मोनतास्मः॥सूतउवाच॥देवान्संपीडितान्ज्ञात्वासस्मारगणनायकं॥नंदिनंनंदित
नेकविबुधव्रजसंस्तुतं॥स्मृतमात्रःशिवेनात्रप्रणतःसंस्थितःपुरः॥बद्धांजलिकरस्तूर्णंकिंकरोमीतिशंकरं॥सम्यक्तुष्टाव
हृष्टात्मानंदीशोगणपाग्रणीः॥ ॥नंदिकेशउवाच॥शंभोचंद्रललामसोमभगवंविश्वेशविश्वाधिकब्रह्मेंद्रस्फुरदाश्र
याशानयनापारव्यथांसंहर॥श्रीमत्संजयवंदनेयभवतःपादारविंदंसदाध्यायंध्यायमचंद्ररामिसततंबलिंगसंपूजनात्॥
पापंज्ञानमपायवानरहितोध्यायंवहीयपदे।हायंदुःखमशेषसंसृतिभवंबह्वंकसेसेवनात्॥वशोन्यामरपूजनेचभगवन्ना
मंहुपायक्रमः॥कायंप्राप्यविमुक्तयेहियततेभवस्त्वयाप्रेरितः॥नंदिकेशमहास्तुत्यानंदितःप्राहतंशिवः॥महानंदघनःशंभुर्नंद

तोलिंगदर्शनात्॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥गणेंद्र शोकरश्रेष्ठ गणेशैः परिवारितः॥ गच्छ वैकुंठभुवनं समानय हरिं द्रुतं॥ देवानां
कार्यसिद्ध्यर्थं माश्रुत्वं सुयशापते॥ तथेति नंदा देवेशमोंकारकृतकेतनं॥ ययौ द्रुतं विमानेन गणेंद्रैः संस्तुतस्तदा॥ भस्मोद्धूलि
तसर्वांगः शांगलिंगार्चने रतः॥ नंदीसनं द्रयन् लोकान् जगामादौ त्रिविष्टपं॥ महेंद्रेण गणेंद्रोपि पूजितोभ्यर्चितस्तदा॥
वृष्टशाचानामयं शनं शिवपादांबुजार्चकं॥ पप्रच्छ नंदिकेशस्तं बृहस्पतिमतेस्थितं॥ ॥नंदिकेश उवाच॥ त्रिविष्टपसुखं प्राप्य
शिपिविष्टार्चने रतः॥ दुरदृष्टविनाशाय प्रकृष्टेश्वरणां गतः॥ नंदिकेशवचः श्रुत्वा महेंद्र आह सांजलिः॥ ॥शक्र उवाच॥ शंख
सुरेण देवानां महद्भयमुपस्थितं॥ नंदनेप्सरसा पूर्वं रंभासंभोगकामिना॥ चंदनांगेन च मया नंदनादिसुमावृतः॥ सुखवतश्च
गतश्चाहं मारसायकगोचरः॥ नाभ्यर्चं भगवत्पादांबुजं महापुण्यप्रदोषेप्यहं लिंगं पुण्यपवित्रशीतलमहाकंदरे नीरैस्तदा॥ प्राप्नोमि
ध्वाव्यदुग्धैर्वरदधिसितया चंदनाद्यैश्च हद्यैर्नैवेद्यैर्द्रु बिल्वपल्लवसुमैस्तैर्न दृशीं दुर्गतिं॥ संप्राप्तोस्मि सुरासुरैश्च विदितेनै
वाभाव नैमज्जयं संमुद्रे शौंडसुदृप्तशंखसचिवैः संताडितो मुद्गरैः॥ दैवैर्विहीनमभयणादिरात्तैर्नष्टं सदाविष्टपं प्राप्त महागणेंद्र भग कहं५ १९
वत्पादार्चनाहीलनत॥ दुःखं भिद्रूपतत्कुत्वा नंदिकेशो मराधिपं॥ ब्राह्मतं विनयोपेतं प्रदोषार्चनवैभवं॥ ॥नंदिकेश उवाच॥ दारि
द्र्यार्णवमध्यगस्त्वनुदिनं पुण्ये प्रदोषे शिवं संपूज्यामल बिल्वपल्लवकुलैर्गौरीफलैर्वा हरे॥ संप्राप्य प्रमथाधिनाथपदवीं भूमौ परं
जायते दृष्टोतुंगतुरंगदंतिनिवहैर्भूमंडलेशो नृपः॥ अतः परं श्रुति विभ्रषज स्वंलिंगं समभ्यर्च सुरैः समेतः॥ पुण्यप्रदोषेषु
यावज्जिनन्नाप्नोषि भाग्यान्यमितानि तानि॥ इत्युक्त्वा नंदिकेशस्तमनुज्ञाप्य गणैर्वृतः॥ विमानेनार्कवर्णेन ब्रह्मधाम समाययौ॥

श्री

ब्रह्मणा पूजितस्तत्र निषण्णः परमासने ॥ उवाच देवं ब्रह्माणं नंदिकेशो गणाग्रणीः ॥ ॥ नंदिकेश उवाच ॥ पद्मासन कथं चै
नाम धुना भवतः सदा ॥ देवानां कार्यसिध्यर्थं स्मारितः शंकरेण हि ॥ विष्णुरोक्ति प्रभु रिसर्थं तस्मादुच्छामि वेगितः ॥ हीनोसि नित
रो ब्रह्मा सृष्टिव्यापारवर्जितः ॥ सदृस्यैश्चापि खिन्नेश्च यथा पूर्वं न ते सभा ॥ इतिपृष्टो गणेशेन उवाच चतुराननः ॥ ॥ ब्रह्मो
वाच ॥ पर्वतपस्य यात्रश्चाम मयावेदाः प्रसादतः ॥ महादेवस्य वै नंदिन् पूर्वमीशानवत्कृतः ॥ यो देवादिः स्वरः शंभुः वेदांत महिमा श्री
वः ॥ मां घात्म दाच तम् नामयास स्वादुरासना ॥ शंखासुरेण मे वेदा हृता नष्ट स्मृतिः सदा ॥ इति कर्तव्यतामूढ श्चिंतयासं स्थितोस्म
हं ॥ शांगांगसंगतश्चाद्य शैलादे मे भवन्मतिः ॥ महादेव महालिंग पूजाध्यानार्चनादिषु ॥ विस्मयं परमं गत्वा शंभुर्वाच ब्रह्मणो वचः ॥
उवाच पद्मजं नंदी स सद्यः संप्रहृष्टवत् ॥ ॥ नंदिकेश उवाच ॥ भवान् लोकानि यंता हि कथं तां मोह आविशत् ॥ महांतोपि च मुह्यं
ति कालकालकृपोज्झिताः ॥ धन्यानां परमिंदुचूडचरणांभोजार्चने जायते श्री रुद्राक्षविभूषणोसितलसद्भस्मत्रिपुंड्रे सदा ॥ रुद्रावर्तन
पंचपातकहरे पंचाक्षरे मुक्तिदे सायं बिल्वदलैश्च पूजनमतिः पुण्यैः परं जायते ॥ को वा पदोषसमये गिरिशलिंगपूजां करोतु यतते विभ
वैरभिषेचनीयैः ॥ तं तावदंतक रिपुं गमथाधिनाथं देवाः स्तुवंति प्रणमंति नदंघ्रियुग्मं ॥ नजानंति गौरीसहायं पुरगायं महायो
गसंसिद्धकाय्ये सरवायं ॥ कर्पूरखंडसंसितां कृतिशोभिकायं वंदे महेश्वरमहं तमुमासहायं ॥ ब्रह्माणं समनुज्ञाप्य ययौ श्रीनं
दिकेश्वरः ॥ ततो गणेश्वरेर्युक्तो वैकुंठभवनं ययौ ॥ विष्वक्सेनादिभिस्तत्र शोभितं वैष्णवैर्गणैः ॥ स तैर्निवेदितो विष्णुः साष्टहस्त
स्तदुन्मुखः ॥ समायमौ बहिर्विष्णुर्नंदीश्वरमुखान् गणान् ॥ ददर्श च विमानाग्रे स्थितं नंदीश्वरं गणैः ॥ शैलादिं समुदारांगं

द्वितीयमिव शंकरं ॥ विजनविपिनवातपोतप्रतारगगनाभोगविहारचारसिद्धान् ॥ भवदारुणनखप्रभाविदीसिदीसंछिन्न भ
क्तानन्दद्दशेथ वासुदेवः ॥ गणान्स्य कुशलप्रश्नैः पूजयामास नंदिनं ॥ सोऽजयामास शुश्रूषा प्रेम्णा हेश्वरनिवेदितैः ॥ समभ्यर्च्य महालिं
गमिंदुमौलमयं हरिं ॥ बिल्वपत्रैर्धूपदीपैर्नंदिकेशानसंयुतः ॥ गणाश्च कुलिंगप्रजास्वेषु लिंगे प्रभुसत्तमाः ॥ बुभुजुस्ते परं
हृष्टा विष्णुनारायणपास्तदा ॥ गंधधूपादिभिः पुष्पैर्वस्त्रैराभरणैस्तदा ॥ सो[illegible] साहं नंदिनं विष्णुः सोपचारमथाब्रवीत् ॥ विष्णुरुवा
च ॥ भवद्भद्दर्शनेनात्ममयफलं प्राप्तमस्थ्नोमेहाचप्रणाशः ॥ महाशैवसंगेन शंगः प्रसन्नो भवसे वमह्यं नमस्ते गणेश ॥ किमागम
गु न कृत्यं ते नंदिकेश प्रभुसंवद ॥ भवदागमने हेतुस्तत्सुख्यै कारणं भवेत् ॥ अनंगरिपुरस्यर्थं मयि तुष्टो न संशयः ॥ तत्कृपापात्रभूतस्य म
स्य मश्रीः यशापते ॥ मद्गृहे मंगलान्येवभवसेवपदेपदे ॥ चंचलापि सदालक्ष्मीः स्थिरा मयि शिवार्चनात् ॥ नंदिकेशस्तमाहेदं श्रुत्वा त
द्वैष्णवं वचः ॥ नंदिकेश्वर उवाच ॥ रमापते महेशस्य कृपापूर्णा त्वयि स्थिरा ॥ शिवाज्ञापालको सि त्वं यतः शिवपदाश्रयः ॥ शिव
लिंगार्चनरतो भस्मपालः सदामलः ॥ रुद्राक्षधारको सि त्वं पंचाक्षरपरायणः ॥ नीलतोयदमध्यस्थाविद्युल्लेखेव भासुरा ॥ त्रिपुंड्ररेखा श्री:
देहे ते भाति पापविनाशिका ॥ त्वयि प्रीतो महादेवो जगतोपालनेरतः ॥ देवानां कार्यसिध्यर्थमाजुहावामरोत्तम ॥ लिंग्याहि देवदेवेशं २०
द्रष्टुं तं शशिशेखरं ॥ रोक्तादि नेवचः श्रुत्वा समारुह्य खगाधिपं ॥ नंदिनासह जगन्नाथः क्षुद्देवैः पिनाकिनं ॥ अवतीर्य खगादिष्णु
र्विमानाग्राद्गणेश्वराः ॥ स्नात्वाथ नर्मदातोये भस्मरुद्राक्षभूषणाः ॥ दृष्ट्वोंकारमहालिंगमष्टांगस्पृष्टभूतलाः प्रणेमुः प्रमथा
धीशं तुष्टुवुश्च मुदा तदा ॥ गणेश्वरा ऊचुः ॥ मयस्करमहेश्वरप्रबलपापतापहरगराहर गिरीन्द्रजाकुचगिरौविहारा
दर ॥ गदाधरमुखामरप्रवरधीरविश्वेश्वरप्रसीद परमेश्वरानिजजरान्तितिं संहर ॥ समागतोयं विश्वेशा विष्णुर्विश्वैकपालकः ॥

देवानांकार्यसिध्यर्थे माह्लापय महेश्वर ॥ नंदिकेश गणानां च श्रुत्वा वाक्यं महेश्वरः ॥ सुधार्द्रे करुणा दृष्ट्या फालाक्षो विष्णुमैक्षत ॥
तदा ते गह्वरापांगसंगानंदां गसंगवः ॥ तुष्टाव प्रणतः शंभुं सोवारेशं महेश्वरं ॥ ॥ विष्णुरुवाच । अपर्णानाथं हं शरणदसुराणामसस
यदंसुपर्णो धीशाद्यैः सुरगणगणैर्दैर्नतपदं ॥ गरे जीर्णे कंठे श्रयद्दूरमहस्मर्णवगतं परं शंभो तूर्णं भवदसयपादांभ्यर्णगतिकः सारमा
रसुकुमारपितस्त्वं वारयाशु भवज्वालनपाशो ॥ पाहिपाहि परमेशा ममाद्यं शासयाशु दुरहृष्ट्व[illegible]दं ॥ नंदिविष्णुः प्रस्तुति विस्मितः सुतः पर
मेश्वरः ॥ प्राह प्रगल्भया वाचा तं मुरारिं पुरोच्छितं ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ शंखचक्रादितिजा विष्णो हत्वा वेदगणान्सुरान् ॥ बाधंते स
यु ६ ततं दैत्य अर्णवान्तर्जले शायां ॥ मत्रेजसा पूरितस्त्वं या दृश्युं क्षयवैहरे ॥ जयस्तेस्य वितानं नेमयि देवदानघाः पुनः ॥ मात्स्ये रूपं महत्कृप म
र्णवान्तर्जले शाय ॥ दशवर्षसहस्राणि शतयोज्जनमुन्नत ॥ भोच्येथ चाक्षुषे विष्णो मनौ कालांतरे पुनः ॥ हिरण्याक्षो दितेर्भविता सप्रवरो दीपुः
पुनः ॥ भविता दितिजेशाद्यः शत्रु[illegible]यिष्यति ॥ स्थानात्सुरगणैः सार्धं तस्य युद्धं भविष्यति ॥ भवता यज्ञवराह रूपं हिरण्याक्षं
हनिष्यसि ॥ हिरण्यकशिपुं चापि मृगेंद्रार्धशरीरभाक् ॥ भवाखरोग्र नखरैर्नखैस्तं दारयिष्यसि ॥ दितिजं गमहासंग विसंज्ञस्त्वं
भविष्यसि ॥ तद्रक्तपानान्मत्तस्त्वं जगत्संशोषयिष्यसि ॥ तदा देव जगद्रक्षा शिक्षार्थं वासुरोत्तम ॥ मात्स्य वा राक्षसिंहार्धशरीरं सेहरा
म्यहं ॥ त्वद्दंष्ट्रां धारयिष्यामि सिंहचर्मांबरं पुनः ॥ शारभं रूपमास्थाय तवोन्माद निवृत्तये ॥ मत्प्रसादप्रजेकेनापि अस्त्रगुणाशापितो
हयसि ॥ न प्रलीना शरदुःखेन तस्यांतस्ते भविष्यति ॥ इत्येवं संशिवं वचः श्रुत्वा विष्णुर्नत्वा महेश्वरं ॥ जगामार्णवमुद्दिश्य देवसंघैरभि
ष्टुतः ॥ अर्णवगदैत्यजातभीसापफलपर्णाशा निर्लोभवन् सुधांर्घसः ॥ उवक्ता तिदिरं भजंतितूर्णं तमंणापतिमेकमीशमाद्यं ॥ २५

मत्स्यं कृत्वा महारूपं स्फुल्लिंगोग्रमलोचनः॥ दृष्ट्वायोऽजनमीनस्य ज्ञातयोऽजनमायतं॥ दंष्ट्राकरालपुच्छाग्रविघट्टितमहागिरिं॥
तरंगोत्थमहावातघोरारावकृतार्णवं॥ फेनडिंडिमसंरावस्तत्ररंगान्स्फालघट्टितं॥ तेनासुरेण महता तत्र वैदीनवेगमैः॥ दंष्ट्रावर्षेस
दृष्ट्राणि युद्धमुन्मत्रमातनोत्॥ वक्रपुच्छाग्रनिर्घातैर्दंष्ट्राघातैस्तदासुरान्॥ हत्वा शंखं महादैत्यं देवसंघैरभिष्टुतः॥ जगाम
द्रागयतान्वेदांश्छिवतेजोपबृंहितान्॥ तच्छरीरं महामात्स्यं कैरातवपुषा हरः॥ विसर्जयामासततः द्रवैविनिद्दत्रये॥ मत्स्यपातम
त्स्यतीर्थं पश्चिमांभोधिमध्यगं॥ तत्र स्नात्वाथ संतर्प्य पितृन्देवमानवाः॥ ददौ वेदान्महेशाय वेदवेद्याय वै हरिः॥ प्रणम्य देवदेवेशं
जगाम स्वं निकेतनं॥ ॐकारेश्वरलिंगमध्यविलसद्वेदास्तदा ते सुराद्दृष्ट्वाचोग्रकृतिमात्र कृत्स्नपुनीतं स्तेवतदा विस्मिताः॥ स्तु
त्वा स्तव्यमपारवेदशिखरैरद्धुद्बोधप्रदं तं सांबं मुकुराद्यहृद्यवचसा धाम स्वकं ते ययुः॥ ॥४७॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्ये
पंचमांशे ॐकारमहिमायामष्टमोऽध्यायः॥ ॥८॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥ऽथ चिरगते काले सोमभागविवर्जिताः॥ ॐका
रेशं महालिंगं जग्मुः शरणमीश्वरं॥ प्रणम्य तु ष्टुवुर्हृष्टास्त्रिविष्टपनिवासिनः॥ ॥देवा ऊचुः॥ भोरंभोम रतांपितस्तवकथा श्रीः
पीयूषपानैर्वयं जीवामोद्यसुचातको हि तृषितो मेघांबुपाथो लवैः॥ यद्वद्दद्दुमासहायभगवन्गौरीयथातर्पितः॥ सोमेचापि २१
महाध्वरेषु सततं पीत्वा सुरैस्तृप्यसि क्षुत्क्षांतास्तु भगवांस्त्रिविष्टपगताः सन्नाशिनः सर्वदा वेदोक्ताः सकलाः क्रियाश्च भगवन्सर्वं
त्वया कल्पिताः॥ वेदास्तत्यारिवनाद्ददस्वविधयेवेदान्मखादिक्रियाः सर्वाविघ्नगणेषु चाद्यविततास्ता यास्स तो न मुदे॥ इ
ति सुरवचनं निशम्य शंभुर्मुदितमनाः समुवाच हर्षवर्षं॥ गच्छत विधिना समागतास्थ त्रिदशवराः श्रुतिजालमेतदस्मै॥
प्रदिशत मिशग्न्वाय भयसेवोन्नमुपास्यसदानुगच्छत॥ भागः सर्वो दिशातिमद्वचना सुरेंद्रान्सद्याश्च वान्निखिलसुरासुरेंद्र॥

वेधः ॥ शंकराज्ञानुसारेण जग्मुः त्र्यंबकादयस्तदा ॥ सुराश्च ब्राह्मणा मासा घ्यध्रुता ध्यापि सिद्धसाधकाः ॥ खिन्नास्ते विष्टपे प्राप्य भागही
नाः सुधांधसः ॥ अतः श्रीजल्पयः सर्वे ब्रह्माया पंकजासनं ॥ इदमूचुस्तदा देवाः कृशांगस्त्रायुवेधनाः ॥ ॥ देवा ऊचुः ॥ हृतवे
दाः पुरा दैत्यैः शिवाज्ञाकारिणा पुनः ॥ हरिणा संहृता ब्रह्मन् पुनर्लीनाम हेश्वरे ॥ वेदहीनेषु विप्रेषु न यज्ञः संप्रवर्तते ॥ यज्ञैर्विही
नेभूर्लोके नास्माकं दृश्यते हविः ॥ क्षुधाविद्राव यं सर्वे त्रिविष्टपगता अपि ॥ क्षुधाप्रशमनोपायः शीघ्रमत्र विधीयतां ॥ इति
गीर्वाणवृंदानां श्रुत्वा वाक्यं पितामहः ॥ ध्यात्वा चिरं तदा देवानिदमाह जलसुरान् ॥ ॥ पितामह उवाच ॥ प्रसाद्य पर
स्मा
मेशानमोंकारेश्वरमव्ययं ॥ त... भगवतो वेदान् प्राप्स्यामीति मतिर्मम ॥ वेदाद्यज्ञाः प्रवर्तंते पठंति द्विजपुंगवाः ॥ भवंतोऽप्य
गमाजः सुर्गच्छध्वं त्रिदिवं पुनः ॥ इत्युक्त्वास्त्रिदशाः सर्वे तदा त्रिदिवमागताः ॥ कालेन कियता वेधास्तत्राप्य परमं तपः ॥ वे
धाविधिं समास्थाय ओंकारं प्राप तत्क्षणात् ॥ शर्मदां नर्मदां प्राप्य स्नात्वा तत्र जितेंद्रियः ॥ भस्मोद्धूलन पुंड्रांकोरुद्राक्षस्रग्वि
रुज्वलः ॥ जपन्पंचाक्षरं मंत्रं श्रीनमोंकारमीश्वरं ॥ समभ्यर्च्य यथाविल्वाद्यैः सोपचारैरनेकशः ॥ तदग्रे संस्थितो विप्राः पंचा
ग्निषु सपद्मकः ॥ प्रजपंश्छतरुद्रीयं भस्मच्छन्नोज्ज्वलितासनः ॥ वर्षमेकं निराहारो वायुपर्णांबुभोजनः ॥ दशाब्दसरपर्यंत
महोरात्रं तपश्चरन् ॥ ओंकारलिंगनिलयं ध्यायन्देवं त्रियंबकं ॥ एवं तपस्यतस्तस्य प्रादुर्भूतोंऽबिकापतिः ॥ ओंकारलिंगम
ध्यात्स ज्योतिरूपो रवरीश्वरः ॥ नीलकंठो विरूपाक्षः शूली यत महाबरः ॥ गंगातुंगतरंगौघ शीतीकृतकपर्दकः ॥ अष्ट
मीचंद्रसंकाशो दृष्ट्वा हृष्टोऽब्जजः शिवं ॥ प्रणम्य परया भक्त्या तुष्टाव जगदीश्वरं ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शंभो शंकर शांतज्ञा
कपाल विलसत्कर ॥ इयास्के देनहे रंबनंघादिगणपेचीत ॥ सूर्यकोटिप्रतीकाश श्वंद्रकोटिसुशीतल ॥ नाद १
शं देव देवेशं १

श्वेतनीवस्थाणो भवो मायते भूतेशान्त्रिपुरांतक त्रिनयन श्रीकंठ कालांतक ॥ शर्वोग्राभय भर्ग भीम जगतां नाथाक्षय
श्रीनिधे रुद्रेशान महेश्वरेश्वर महादेवेशानुध्यं नमः ॥ तुंगलिंग निलयाम लशांभो बिल्वकाश्पपरिशोभिगल्लेशा ॥ पा
हि सोमथित मन्मथ दक्षपाहि माम विनदुःख समूहात् ॥ किं त्वमली किः श्रुतिजातकीर्तिविनाशायाघौघपर्द्दममाद्य ॥ पतिः
पशूनामथ चेतनानां नित्योसि विश्वाधिक विश्वमूर्ते ॥ इति स्तुवंतं ब्रह्माणं प्राह देवो महेश्वरः ॥ देव्या दत्तकरः शंभुर्गणसे
व्यैस्तदावृतः ॥ ॥शिव उवाच ॥ पंकजासन वक्त्रैर्या स्तुत्या च स्तूतयान्यया ॥ तुष्टोस्मि पंकजेक्षया इह वरय सुव्रत इ
ष्टं शंकरवाक्यं ते प्रांजलिः प्राह पद्मभूः ॥ वेधा उवाच ॥ इदानीं ते मया शंभो कष्टहारि पदं तव ॥ मत्तो धन्यतरः को वा सुरेषु पर
मेश्वर ॥ किंचाद्य सुरकार्यार्थं विज्ञाप्यं श्रूयतां मम ॥ यदा शंखासुरहता वेदा देवानीशा मत्तो ॥ त्वया जन्मोहि मुरभिड्हतात
म सुरोत्तम ॥ तथाप्यान्हृदयं देते यास्तदात त्याप्सवोधुली ॥ वेदहीनं जगत्सर्वं निस्वाध्याय वषट्कृतं ॥ द्विजाध्ययनहीना श्च
वृष्टेदिषु पमाथिता ॥ वेदमूलं जगच्छंभो वेदान्मे दातुमर्हसि ॥ वेदवेद्य महादेव वेदांतेषु प्रतिष्ठित × हीन यज्ञा महेश्वर ॥
यज्ञहीने तथा लोके वृष्टिहीना सवन्महे ॥ निरोषधिरसा पृथ्वी गावश्चौषधिवर्जिता ॥ देवा भाग विहीनाश्च × ब्रह्माणं प्रांजलिं शं २२
भुरुवाच ब्रह्मणस्पते ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ ॐकारकुंडे संस्नाहि तपसा श्रमवर्जित ॥ कुंडे लिंगालयं तद्धि पवित्रं पाप
नाशनं ॥ तल्लिंग शतकं नित्यं मासमात्रं समर्चय ॥ बिल्वपत्रैः पंकजैश्च देवाजीरैः सुगंधितैः ॥ वेदचारखामरतरू स्तदाग्रा
ह्योभविष्यति ॥ अत्रेति हासं ते वक्ष्येथ विध्यं पंकजासन ॥ बलिपुत्रो बाण नामाभवद्विख्यातिमहासुरः ॥ सहस्रभुजदोर्दंडश्चं

इविक्रममर्दितः॥ आखंडलादिविबुधान्संग्रामेजयिष्यति॥ निसमप्रसादप्रज्ञायांनिरतःसंभविष्यति॥ सहस्रलिंगानिसदा
बाणःपूजयिताध्रुवं॥ तत्पूजयाहंसंतुष्टोगाणपत्यंददामिच॥ मत्प्रज्ञाखर्वगर्वेणयदालोकान्प्रबाधते॥ तदातमसु
रश्रेष्ठंगर्वनिर्वापणायहि॥ अन्येषांदैत्यवीर्याणांविनाशायमदाज्ञया॥ जनिष्यतितदाविष्णुर्नरनारायणात्मकः॥ सवि
ष्णुर्मासमध्येसंहरिष्यतितानपि॥ मत्तोलब्धवरोदृप्तस्तेनसंग्राममूर्धनि॥ तद्बाहुजालंछिन्नंचभविष्यतिचतुर्मुख
कृष्णेनाखिलमुख्येब्रह्मंस्तत्रजयाम्यहंवशीकृतः॥ बाणंचगणपश्रेष्ठंरक्षिष्यामिप्रजापते॥ भक्तसोमेमयुद्धेचअहंभयंपराङ्मु
खः॥ कोवामांजेतुमीष्टेहिममभक्तान्विनाकृतः॥ श्रुतयोमांवदंतीशंजेतारमपराजितं॥ नरःपार्थइतिख्यातःपांडुपुत्रोभ
विष्यति॥ तेनापिभवितायुद्धंकौतुकान्मेचतुर्मुख॥ तद्रस्त्रजालंखड्गंचविध्वस्यसोमसोम्यहं॥ मद्गात्रसंगेतस्यैवप्रहारंधा
रयाम्यहं॥ तद्भक्तितोषितश्चाहंतन्नामख्यापनायहि॥ ॐकारलिंगेषुसदाबाणःसंपूजयिष्यति॥ बाणेनपूजितंयस्माद्बाण
लिंगंचपप्रथे॥ बाणलिंगंकिणंब्रह्मन्पार्थप्रहरणांकितं॥ तादृशंममभक्तेनपत्रपुष्पफलैर्विधौ॥ दत्तंगृह्णातितन्मध्ये
नत्तुष्टेमेभविष्यति॥ ॐकारकुंडोत्तमलिंगपूजांकुर्वन्सदाबिल्वदलैश्चनीरैः॥ सहस्रमल्लिंगसमर्चनोत्थपुण्यंलभे
न्मुक्तिमुपैतिशाश्वतीं॥ त्रिपुंड्ररुद्राक्षविभूतिभासुरोयोबाणलिंगेममबिल्वमूले॥ रुद्रजपन्नीरसुधारयाशिवंसिंचेन्नरो
बिल्वदलैःसमर्च्य॥ मुक्तोभवेद्देवसपुष्पशाकूसदागुह्यंवदाम्यद्यशृणुप्रजापते॥ पार्थप्रहारोशमबाणलिंगंलिंगंविजानीहित
दुत्तमंमे॥ ॐमित्युक्त्वामहादेवंब्रह्मासुरगणाधिपः॥ स्नात्वात्रकुंडसुजलैःकार्तिकेषुविशेषतः॥ तल्लिंगंशतकंभिसंपूजया
माससमन्वितः॥ यस्मरुद्राक्षभृत्पादपोरुद्रसूक्तजपादरः॥ सादरःशिवपूजायांरुद्रविन्यस्तमानसः॥ मासांतेशंकरंब्रह्मासदाशि

वसुदैक्षत॥भक्त्यानंदाश्रुपुलकः पाहिपाहीतिसंवदन्॥प्रणनाममहादेवपादपंकजमादरात्॥सोंजलिर्देवदेवेशंतुष्टावगि
रिशासखे॥ ॥ब्रह्मोवाच॥श्रीबाणलिंगनिलयासकृत्स्मृतिभवविश्वेशविश्वमदनांतकविश्ववंद्य॥शंभोसदाशिवसु
चंदनबिल्वमौलेपाहिप्रसीदपरमेश्वरपंचवक्त्र॥विश्वाधिकप्रमथनाथसुरासुरेड्यसोमाग्निविष्णुशरकूटपुरादिवर्ग॥त्र्यं
नवेद्यविधिविष्णुविमृग्यमौलिपादारविंदपरमेश्वरपाहिदीनं॥एवंस्तुवंतंब्रह्माणंप्रणतंभुविदंडवत्॥उत्थाप्यदेवोयोचत
दंशशिशेखरईश्वरः॥आह्लादगंभवचनैःसुधाधिक्कारिभिःशिवः॥ ॥ईश्वरउवाच॥उत्तिष्ठोत्तिष्ठमत्पार्श्वेवीवेदास्तेमतिमाव
मी॥सरहस्योपनिषदःसांगोपांगपुराणकाः॥सागमाःसोपवेदाश्चयेचान्येविद्याःसहस्रशः॥भाष्याणिसर्वशास्त्राणिगांधर्वादीनिस्
नमंदुपाख्यानानितेब्रह्मन्नोंकारःश्रुतिशेखरः॥उद्गीथगाथासुभगोमयादत्तःप्रजापते॥समुत्तस्थुस्ततोवेदाऋग्यजुःसामाथर्व
काः॥प्रणम्यदेवमोंकारंतुष्टुवुःप्रमथाधिपं॥ ॥वेदाऊचुः॥ऋतंसत्यंपरंब्रह्मपुरुषंकृष्णपिंगलं॥ऊर्ध्वरेतंविरूपाक्षंविश्वरूपंन
ताःस्मवै॥ऋचोक्षरेपरमेव्योमहेशंमहिलिंगमाकाशसधर्मकंविभुं॥नायेनवेदकिमृचाकरिष्यतिसाम्नाथवायजुषाथर्वणे
न॥शिवोवेदश्रुतिश्रुत्वावेदानांस्तवमादरात्॥प्रणतंचाब्रवीद्देवोब्रह्माणंविनयान्वितं॥ ॥ईश्वरउवाच॥वेदजालंनिरस्यैतेम
यापंकजसंभव॥सुराणांयज्ञभागार्थंलोकरक्षार्थमेवच॥गच्छत्वेतेसुरैःसार्धंवसमन्नकोभावितः॥इत्युक्त्वाशंभोर्वचःश्रुत्वाविद्या
धिपतिमीश्वरं॥स्तुत्वानत्वापुनःसोऽपिप्रणम्यपरमेश्वरं॥उपतस्थुस्ततोवेदाऋग्यजुःसामाथर्वकाः॥ब्रह्माणमनुजग्मुस्तेगुरुंशि
ष्यादिवामलाः॥मुनीनश्चानयत्सर्वान्सारस्वतमुखानपि॥तेषांशिष्यप्रशिष्यैश्चधृतावेदामहात्मभिः॥यज्ञभागाःप्रवर्ततेऽस्मि
ल्लिमीयुर्दिवौकसः॥ ॥सूतउवाच॥एतद्वोमहदाख्यानंश्राविततक्षसुरोत्तमाः॥माहात्म्यंदेवदेवस्यॐकारस्यमहेशितुः॥
योवेदादौस्वरःशंभुर्भगवान्परमेश्वरः॥वेदांतमहिमाययश्चसदेवःपातुवःसदा॥यःपंकजासनमतंद्रितमेवसृष्टौसंयोज्यवेदमखिलं॥

श्रीः

२३

प्रददौ महेशः ॥ तं स्वात्मबुद्धिभवने शरणं महेशं यास्यामि घोरभवसागरगो मुमुक्षुः ॥ ७२ ॥७२॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये
चमोंशे ॐकारमहिमा यो वेदप्रदानं नाम नवमोध्यायः ॥ ॥७२॥ ॥देव्युवाच॥ ॥ त्रिलोकीतिलकस्वामिन् तिलकस्वामिसुप्रि
य ॥ ॐकारकुंडलिंगानां बाणलिंगं हि ता कथं ॥ तदा देव्या वचः श्रुत्वा संतुष्टः प्राह शंकरः ॥ ॥सूत उवाच॥ उत्फुल्लनीलोत्पलनीलसुंद
रीमुमां समालिंग्य तदा मुदा शिवः ॥ बभाण बाणोत्तमसत्कथां द्विजाः सर्वार्थदात्रीं सकलाघहंत्रीं ॥ शृणु देवि महाभागे कथामेतां मनो
रमां ॥ गंगाया नर्मदायाश्च विवादः सुमहानभूत् ॥ तत्सर्वं विस्तरेणैव त्वयि सर्वं प्रकीर्तितं ॥ अविमुक्ते वसामीति निःसंसा त्रिधा देमयं ॥
गंगायै च वरो दत्तो नर्मदायै महेश्वरि ॥ सिकतायाः शिलाः सर्वास्तानि लिंगानि निम्नगे ॥ सदंतर्गतमेवाघकुंडमोंकारसंज्ञितं ॥ गंगायां
विश्वनाथाख्यलिंगाकृतिरहं स्थितः ॥ तत्तीरे नर्मदे लिंगमोंकारं परमेश्वरं ॥ तल्लिंगरूपः सततं निवसामि तटे तव ॥ दृष्ट्वा सर्वपापा
नि नाशयामि न संशयः ॥ अमरैः पूजितं यस्मादमरेश्वर मुच्यते ॥ त्वल्लिंगमंडलात्तत्र भविष्यसि सरिद्वरे ॥ अंगारेश्वर गुप्तक्षेत्रे नर्म
दावरसंगमे ॥ सर्वत्र सुलभा रेवा त्रिषु स्थानेषु दुर्लभा ॥ त्वल्लिंगं सर्वथा बाणं पूजितं सर्वकामदं ॥ इति तत्स्यैव वरो दत्तो नर्मदायै मनोरमे
तानि लिंगानि सर्वाणि बाणसंपूजितानि हि ॥ दर्शनस्पर्शनाद्देवि पुण्यदानि न संशयः ॥ नार्मदेये महालिंगे नीरे वा पत्रमेककं ॥ दद्यात्स मुक्तो
भवति त्रिनेत्रप्रियरूपभम ॥ न संप्रोक्षण संस्कारो न प्रतिष्ठा हि पार्वति ॥ नावाहनं न पूजादि विधिः स्यात्र तत्रेश्वरि ॥ सपीठं मुक्तपीठं वा ना
र्मदं लिंगमर्चयेत् ॥ स्पृष्टास्पृष्टं न तस्यास्ति निःसंसा त्रिध्यं दमम ॥ तल्लिंगे मम सभक्तैश्च यद्दत्तं लीनं यापि च ॥ बिल्वपत्रं तथा नीरं पुष्पं
वार्कदमेव वा ॥ गृह्णामि क्षीरसानं च तस्मै मुक्तिं ददाम्यहं ॥ विमर्शो नैव कर्तव्यो नार्मदे परमेश्वरि ॥ अन्यानि सर्वलिंगानि प्रतिष्ठाप्रो
क्षणादिभिः ॥ संस्कृतानि विशेषेण पूज्यानीति मतिः शिवे ॥ स्फटिकं धातुलिंगानि रत्नजानि महेश्वरि ॥ स्फाटिकादीनि पुण्यानि चं

म

द्रकांतोद्भवानि च ॥ स्थावराणि च सर्वाणि जंगमानि विशेषतः ॥ महापारदकूष्मानि लिंगान्यसुगमानि च ॥ तेभ्योपि विशिष्टं मेतद्धि
नार्मदं शर्मदं मम ॥ नार्मदं लिंगमभ्यर्च्य स्थावरार्चाफलं लभेत् ॥ यस्तु पश्यति पुण्यात्मा स्थावरं लिंगमैश्वरं ॥ विसेच नियमोपेतः
पापैः सर्वैः प्रमुच्यते ॥ सनार्मदं महालिंगं दृष्ट्वा तत्फलमाप्नुयात् ॥ इतितेनार्मदे लिंगे सर्वलिंगार्चनाफलं ॥ प्राप्नुयान्नियतं गौरि सत्य
मेतन्मयोच्यते ॥ शावाशौचे सूतके पि बाणलिंगं समर्चयेत् ॥ विसलिंगार्चनफलं यस्मिन् कूपे तदाप्नुयात् ॥ अतः परतरं लिंगं प्र
शस्तं परमेश्वरि ॥ अस्मिन्संपूजिते दृष्टे महापापक्षयो भवेत् ॥ यद्गृहे बाणलिंगं स्याच्छिवक्षेत्रं हि तत्स्मृतं ॥ तत्रैव मरणाज्जंतुरपिकीटपिपी
लिकं ॥ मल्लोके निवसेद्देवि पुनरावृत्तिदुर्लभे ॥ बाणलिंगं न यस्यास्ति गृहे बिल्वदलार्चितं ॥ नतद्गृहे जलं ग्राह्यं मत्सेवाविदि कोपमैः ॥
यद्गृहे बाणलिंगार्चा समुनिः स च पंडितः ॥ तेनेष्टाः सकला यज्ञा वेदाधीताश्च तेन वै ॥ तेनावैरयं दत्तं स्यात् शैलवनकानना ॥ अत्रेतिह
सं तेवच्मि श्रृणुवर्णे नैकभूषणं ॥ बलिनामा पुरा देवि दैत्येंद्रो बलगर्वितः ॥ देवान्विद्रावयामास सेंद्रान्सवरुणान्यमान् ॥ वारंवारं सुरै
र्देवि युद्धमुग्रमतानोत् ॥ हृतामरावतीतेन त्रा क्रस्थाधिपोभवत् ॥ तस्यासीद्वशगं देवि त्रैलोक्यं सचराचरं ॥ सदीक्षितोश्वमेधे   श्री:
न अजये सोमहाबलः ॥ स्वाद्वन्नेनयसो येन विधिवद्दक्षिणावता ॥ [illegible]हाश्वमेधपतिं मांस का व्येनोशानसा मुदा ॥ एतस्मिन्नंतरे
विष्णुः प्रार्थितः स्वपदाधिपैः ॥ विष्णुना छद्मरूपेण याचितो दीक्षितो बलिः ॥ पदत्रयं चिरयोद्युः स्वे पातालं प्रापयन् तदा ॥ तत्पादात्   २४
वेगर्वेणवामनो मदमोहितः ॥ मुनीन्मत्सरतान्सर्वान् दधिकरोति दुरात्मवान् ॥ ततः परशुधारेणामयाच्छिन्नः पपात च ॥ तत्र तीर्थे
मक्षसुण्यकाले नरसमीपतः ॥ देवि वामनपाताख्यं तत्र स्नात्वा दिवं व्रजेत् ॥ सतर्प्यीचपितृन्नभ मयात्वादेवैः समोदते ॥ गत
मोहस्तदा विष्णुर्मां तुष्टाव प्रहृष्टधीः ॥ ॥ विष्णुरुवाच ॥ शांतो मत्सरं सिंह वामनमहात्मा मोगलोकांस्थितो दंष्ट्राभिनेत्र

सिंहचर्मवचनस्तेशारक्षःपक्षिराट्॥ तिर्यग्योनिशतोथपातकवैरंकृतोस्मिधन्योस्म्यहं नीतोमोहदशांविशीतहृदयस्त्वद्वि
यांशंकर॥ दृष्ट्वातत्पादपंकजेशिवमहादेवेशपर्वस्थितंज्ञानेशासमपारभक्तिजनकेत्वत्पादपद्मविधौ॥ वैकुंठेनिवसामिभूतिवि
त्तसम्मालादिभूषांगको लिंगेबिल्वदलैश्चपुष्पनिकरैःसंपूज्यमुक्तःसुखे॥ गतमोहोस्म्यहंदेवगौरीक्षितश्चत्वयाधुना॥ भृगुणात
वधर्मेनशप्तोस्मितरांशिव॥ तच्छापमुक्तोस्म्यधुना तिर्यग्योनिषुसंस्थित॥ मत्स्यकूर्मवराहादिनारसिंहादिवामनैः॥ त्वयाधृते
देहजालैःपावितोहंमहेश्वर॥ अनुग्राह्योस्मिदेवेशपुनःपंचसुजन्मसु॥ प्रणम्यमांययौविष्णुस्तथेतिचमयोदितः॥ बलिश्चापि
मुदंप्राप्यरसातलतलेगतः॥ तस्यासीदौरसःपुत्रोनाम्नाबाणइतिश्रुतः॥ सराज्यमध्यदैत्यानांचकारातिसमप्रभः॥ भुक्त्यानु
मतंदेवांश्चभावयामासविष्णुपात्॥ शिवप्रसादेनविशिष्टसुरसत्तमैः॥ सहस्रबाहुर्बाणाख्यायेनागास्तुतबलोबली॥ सचरन्स
महीपृष्ठेनर्मदाशर्मदांममा॥ स्नात्वाथस्मवरारोहेगौरसूक्ष्मवरस्तवणः॥ बिल्वपत्राणिसंपाद्यपुष्पभाराणिदैत्यपः॥ सहस्रेनार्मदं
लिंगंसंपूज्यतिशंकरि॥ धूपदीपोपहाराद्यैर्नैवेद्यैर्भक्ष्यभोरवि॥ नित्यंसंस्तौतिहृष्टात्मा बलिसूनुरनन्यधीः॥ सहस्रहस्तोज्ज
लिभिःप्रणमन्सोपुनःपुनः॥ नृत्यन्स्वपादतलैर्भूमिंकंपयन्बलिनंदनः॥ गिरींद्रचलितोलोकनम्रमस्तकदिग्गजः॥ हस्तता
लमहारावबधिरीकृतदिङ्मुखः॥ अस्तौषीन्मांमहादेवबाणोभक्तिपुरःसरं॥ ॥ बाणउवाच॥ महादेवकर्पूरगौ
रामरेंद्रमहामेरुकोदंडचंडप्रचंड॥ महाचंडवेतंडशुंडोरुदंडासमहैहेतापारलोलाक्षिनीपत्रपूज्य॥ कुंडलीशाकृत
कुंडलाभोगखंडिताखिलसुरद्रुमखंड॥ ब्राह्ममुंडकलितामलमालंस्थूललिंगगणमंडलसंस्थ॥ नवचंद्राभरणोत्र

अ

मांगंगेगाकलितालकमधरोरमान्तं। धृतहालाहलकंठमलबाहुस्फुरदुग्रसत्रीलाविधमकूलं। वसुधाधरधारके
मदेशं विबुधाधीश्वरसन्नतांघ्रियुग्मं गिरिकंदरसंस्थितोनरं गेभजामि सुंदरसिंधुरकृत्तिचेलं। नीलाभ्रसन्निभम
हामद्रिबाधिरूढचंडांशुज्वलसर्पगणादिपाशैः। लिंगालिंगनतत्परं द्विजसुतं कर्षतमसुरवंकालं सा। पदताडि
तोद्विजसुते दत्तायुषं वानुम। विधिकलितकपालमालमालं बलितनयार्चितबाणलिंगलोलं। करादिधृतकपालव्याल
मालं सशूलं गलधृतगरनीलं कालकालं नमामि। अच्छावाकृतस्यत्रंसोनवनिखिलमहोसुधुतिं वीरयामि हविंगे भासु
चक्षाभवदमलकथाकर्णनैः सुश्रवाहो। वमादाचांसुहस्तस्तवपदकमलध्यानतः सन्मानाहं सर्वेचांगस्थिरेच वयिभव
तिविशेषं कुरुष्वप्रसीद। माकंदं पिकसुंदरीविभगवनलकांतायथाकामुकं मत्तालिः सरसीरुहं द्विजगणोदातारमाकांक्षते
तद्वत्वां परिचिंतयामि सततं तूर्णं कृपावीक्षणैः। सेपर्णं कुरुमामवेचनमहोभाग्यैरथमौलसैः। इत्थं स्तुत्वा नदाबाणोमा ग्या
मानंदपरिप्लुतः। सोष्टांगं प्रणनामाथबाणपातप्रमाणकः। तस्मै संदर्शनं दत्वा तस्मै शैलेंद्रवल्लभे। चतुर्बाहुमुदारांगं २५
नीलकंठं वृषस्थितं। गंगाचंद्रकलामौलिरवंडकर्पूरसन्निभं। वृंदारवृंदैः सततं सेव्यमानपदांबुजं। मंदारकुंदमाला
भिः वंद्वद्वोलाभिरीश्वरं। गणवृंदैर्महादेवि नत्वा मंदनं चदर्शनं। दृष्ट्वामां देवदेवेतिप्रसीदेतिवदन्मुहुः। प्रणाममुख
तोदेसावरेणछंदितोमया॥ ॥ ईश्वरउवाच॥ दुःक्रेषोनिष्टदेसेंद्र महेंद्रसमविक्रम। गिरींद्रशिखराकारम्तगेंद्रा
मलोचन। वरंवरयमत्तस्त्वं यदिच्छसितदस्तुते इत्थं मद्दर्शनांभोजवाणीश्रुत्वासदैत्यपः। प्रणम्यमां तदाप्राह
दे

विनयाननकंधरः॥ ॥बाण उवाच॥ संकीर्तिदीयजनसंगममेव शंभो लिंगार्चनं च सुभगं तव बाण लिंगे॥ संप्रार्थयामि
भगवंस्तव भक्तिभावं वांछा न मे भवति तुच्छभवादिधर्मे॥ किं मा गेरतितुच्छभोगफलदैः स्वर्गादिपाततनैः किं गोधनधान्य नि २
रत्ननिकरैर्हि मैश्वपात्रार्पणैः॥ शंभो नाम मे देहि लिंगमधुनाननं मे बिल्वादिदैः कोमलैः संपूज्य प्रमथाधिनाथ पदवीं प्राप्नोति भावैर्युतः॥ ये ३
नैरन्तर्मिदृतैः सुरोधितमहाकपरिखंडद्वेः संस्थिता लोकव्यहृत्पोषभव दृक्षय पदं प्राप्नुमिच्छामि शंभो॥ गाणापत्यं मम ास्तु प्रियममर
वरैः दुर्लभं वः सदाप्येषभक्तिशैः सहास्तु प्रतिदिवस महो संगमे ... हारी॥ सद्योनामेदं लिंगमंडलमिदं बाणाख्यतां प्राप्नुयात्
देवं देयो वरो मे प्रथयितुमखिलं त्वो नमस्य प्रसीद॥ ॥ईश्वर उवाच॥ तस्योदारवचो निशम्य गिरिशे दत्त्वो वरो मे कृतागणाप
सपदे सद्दैसतनयः शंकादिगर्वापहः॥ सर्वे भक्तजनार्पणाय सततं चित्तं महीदीयं शिवे संशक्तो प्रभुविदुलोभः सुखकरः श्रीबाण
लिंगार्चकः॥ ॥ ५॥ ॥ इति श्री शिवरहस्ये पंचमांशे बाणासुरगाणापत्यं नाम दशमोध्यायः॥ ॥ ५॥ ॥ देव्युवा
च श्रुतं बाणासुराख्यानं भवतः परमेश्वर॥ केदारस्थानमाहात्म्यं वद यच्छिवशंकर॥ ॥सूत उवाच॥ महादेवो महे
शान्या पृष्टो दक्षमखांतकृत्॥ देवीं प्राह हरविदांश्रेष्ठे केदारस्थानवैभवं॥ ॥ईश्वर उवाच॥ अस्ति क्षेत्रवरं देवि केदारं भुवि विश्रुतं
तत्क्षेत्रमाहात्म्यमास्तु देवैर्न ज्ञायते शिवे॥ तस्मिन्क्षेत्रवरे देवि ब्रह्माद्या विबुधोत्तमाः॥ निवसंति महाभागे केदारेश्वरपूजकाः॥ न लिं
गसदृशं लिंगं न भूतं न भविष्यति॥ हिमवत्केदारं गिरीशो वसतीश्वरः॥ सदा तत्र महादेवा वसंति शिवतत्पराः॥ भस्मरुद्राक्ष
वीतांगाः त्रिपुंड्राविलभासुराः॥ केदारे शस्य देवस्य नित्यमाराधने रताः॥ बहुसहस्रं पलाहारा वायुभक्षाश्च पंचकं॥ त्रिसहस्रांबुपर्णा
शनाः सुराः शिवतत्पराः॥ च्यवनोऽगस्त्यो गार्ग्यश्च भारद्वाजाश्च काश्यपाः॥ मैत्रेयो वीतहव्यश्च वैश्वामित्रात्रिसंभवाः॥ मसादयः पूजकाः सर्वे

केदारक्षेत्रवासिनः॥ ब्राह्मणाः ब्रह्मसदृशा ऋग्यजुःसामपारगाः॥ निवसंति सदा देवि मम लिंगार्चने रताः॥ पंचाग्निनिरताः केचित्त्रेताग्नि
त्रारणाः परे॥ नारदाद्याश्च मुनयो वसंति सततं शिवे॥ गंधर्वाः सिद्धनागाद्याश्च यक्षाः किंपुरुषाः सदा॥ पर्वतीशैलशिखरे केदारेश्वरसे
विनः॥ मामाराध्यं समाराध्य ब्रह्मविष्ण्वादयः सुराः॥ स्वं स्वं स्थानमवापुस्ते केदारेशसमर्चनात्॥ अत्र केदारनाथं यो शिवरात्रौ चतु
नु ५ दशी॥ उपोष्य प्रयतो भक्त्या देवि यामचतुष्टये॥ पूजां कुर्याद्बिल्वपत्रैः स मोक्षमधिगच्छति॥ अन्यत्र कोटिलिंगार्चा फलं यत्सुरसत्तमे॥
केदारेश्वरमौलौ तु एकबिल्वार्पणाद्भवेत्॥ एकं वा भोजयेद्विप्रं केदारे कोटिनद्भवेत्॥ सो जयेच्छेवमेकं तु तदनंतफलं स्मृतं॥ त
स्य केदारनाथस्य कुंडं पर्वतमूर्धनि॥ ख्यातं केदारकुंडं तत्कुल्लकमलोज्ज्वलं॥ तत्कुंडपूतपानीयैः स्नात्वा संतर्पयेत्पितॄन्॥ पितर
स्तृप्तिमायांति द्वादशाब्दं सुरेश्वरि॥ पुरांधकासुरं हत्वा तच्छूलाग्रेण शांकरि॥ व्यसितुः शिखरे पुण्ये व्यातत्वानितं सरः॥ तस्मिन्सर
सि विस्तीर्णे तत्तटे तत्र पावनं॥ सत्कीर्तयेत यो देवि चीर्णा तत्र तपः क्रिया॥ तत्तीरे स्थापितं लिंगं यागौरीश्वरसंनिधं॥ तल्लिंगदर्श
नाद्देव मम लोके महीयते॥ वसिष्ठात्रिमार्कंडेयाद्याश्च ब्रह्मज्ञपरायणाः॥ दूर्वासगौतमाद्याश्च भृगुकुंभोद्भवादयः॥ दधीचश्चांगिरसोच
थ्याः जामदग्न्यो महाबलः॥ क्षेत्रमुत्साद्य विप्रेंद्रैः प्रार्थितः रामसमागतः॥ हिमवन्मूर्ध्नि सरसस्तीरे तप्यंते तापसाः॥ केदारनाथं दृष्ट्वा मां
पूज्य बिल्वैः सर्वोमलैः॥ उपहारैश्च विविधैरपारैः फलमंडलैः॥ सद्गौरीसरसि स्नात्वा पुण्ये पापौघहारिणि॥ वृत्रं हत्वा पुरा शक्रो वज्रेण
स सुरसत्तमे॥ छद्मना स्वच्छं ... र सि गौर्यां स्वपापनुत्तये॥ स्नात्वा सुरगणैः सार्धं वृत्रहा भुवि मागतः॥ केदारनाथं दृष्ट्वा मां शक्रः सुरगणैः
सह॥ तुष्टाव मां तदा भक्त्या तत्स्तुतिं शृणु शांभवि॥ ॥इंद्र उवाच॥ शंभो विश्वेश भर्ग त्रिनयन भगवन्खात्ककालांधकारे पुरहर
दुरितारे घोररूपांतकारे॥ शमय शमय दुःखं देवसर्गारियुद्धज्वर हर भयहारिन्पाहि केदारनाथ॥ शक्रः केदारनाथं मामेवं स्तु

श्रीः

२६

त्वाप्रणम्यच॥ विहायपापं तद्देवि त्रिविष्टपमगात्तदा॥ वरुणोपि महादेवि विप्रभार्यांपुराहरत्॥ उचथ्यस्य ब्रह्मसारीकामबाणप्रपीडि
तः॥ जलोदरमहारोगग्राहग्रस्तो भवच्छिवे॥ प्रणम्यमां महादेवि केदारेशंप्रपूज्यच॥ विमुक्तस्तेन पापेन मां स्तुत्वैव सभक्तितः॥ ॥व
रुण उवाच॥ मारमारकरवीरसुमाढ्यस्त्रग्धरामरवराद्रिसुपूज्य॥ संस्थितामरगणेंद्रभधरत्रं भोपाहिमामखिलपारदवी
र्य॥ स्तुत्वैवं पाशहस्तो मोनह्यासेफल्गुमोविवे॥ ययौ स्थानं स नीरोगो मुक्तमेघहृत्वोडुराट्॥ मांदुष्येनापि सुभगे शप्तश्चंडांशुनं
दनः॥ शापमुक्त्यै स केदारे मां प्रणम्याधमूलिनं॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य स्नात्वा गौरीसरस्तटे॥ पुण्यान्तिससर्वेमंत्रैः समुद्धत्य स्व
कांतनुं॥ तुष्टाव मां विभुश्यामा केदारेशं महेश्वरं॥ ॥यम उवाच॥ शांतस्तुषस्य तिमहोप्भगवंतंबालुशं च हरिकेशमुदा
रं॥ मृगंगनसीममुपद्रुतमुग्रं प्रसाद्यपापैर्नेविवेमिशंसो॥ एवं मां मां विवे स्तुत्वा मुक्तः शापः सस्सूर्यजः॥ जगाम दक्षिणामाशां पि
तृक्षिः परिपालितां॥ कुबेरो यक्षराड्देवि पौलस्त्येनाथ निर्जितः॥ जगाम परमामार्तिं मां केदारं प्रणम्यच॥ स्नात्वा गौरीसरसि
भस्मरुद्राक्षभूषणः॥ तत्कुंडशोधितैर्नीरै बिल्वपत्रैः समर्च्यच॥ यं भस्म हृमां विरूपाक्षमस्तौषीज्जगदंबिके॥ ॥कुबेर उवा
च॥ मीढुष्टमः शिवतमस्त्वमसि प्रसिद्धः सिद्धांतसार महिमन्मृडयासि शंसो॥ संसारघोरविपिनोद्भवदावदग्धं त्वन्मूर्धचं
द्र किरणैः मम शीतयांगं॥ इत्थं सयक्षराड्देवि स्तुत्वा मामगलापतिं॥ धनाधिपसंसंप्राप्य त्वरान्नाप[illegible]सदा॥ एवं दिशाना
मधिपा विदिशांपतयस्तदा॥ अभीष्टं प्रापुरस्यं मां मा राध्यैव सभक्तितः॥ अग्निश्च निरृतिर्वायुरीशानो मद्गणोत्तमः॥ मत्सारू
प्यं सुदां प्राप मां केदारं समर्चयन्॥ नुकुर्वुर्विदिशानाथा विप्रशापप्रपीडिताः॥ अग्निश्च सर्वभक्षत्वं निरृतिः पापकारितां॥ वायुरायां
सरात्रिसमीशानो मत्स्वरूपतां॥ ॥ ॥अग्निवायुनिरृतीशाना ऊचुः॥ महादेवादेव सर्वलज्जगदाराध्यचरणो जगद्रक्षाद्रि

क्षास्थितिज्ञनन चातुर्यकरण॥ हरीन्द्रेह्रास्कंदोगणपतिरमाशक्रादितिनास्त्वथवाणेषुप्रधितयशसेवैतवनमः॥ पु
वंस्तुत्वाथतेसर्वेविदिशांपतयस्तथा॥ लेभिरेपरमांसिद्धिंकेदारेश्वरपूजनात्॥मुनयश्चापिदेवर्षे विश्वामित्रोत्रिरंगिराः॥
तेपुस्तपोमहाघोरं ज्वलत्सेचाग्निमध्यगाः॥ ब्राह्मण्यमाप्तये देवि विश्वामित्रेणसंस्तुतः॥ ॥विश्वामित्रउवाच॥गाय
त्र्याप्रतिपादितोसिभगवन् संसारसंभञ्जकोप्सर्गस्त्वंसवितुर्वरेण्यमहसस्त्वांसदाधीमहि॥ तेजःस्वात्मगतंदिनोदयविधौ
विप्रादिभिर्ध्यायसे बुद्धिंनिश्चयकारिणींचभगवन्संचोदयस्वांतरः॥ अग्निःपुत्रविहीनश्च दिरिचानोन्वतप्यत॥ औवीयपु
न त्रान्दत्वास्वान्पुत्रान्पुनर्दाद्रिजे॥ इष्टवांश्चातुरात्रेणास्मिन्क्षधरसंन्नि॥ मांस्तुत्वाचांबिकेपुत्रांश्चलारःप्रासवोत्तदा
अत्रिरुवाच॥ ॥राजानंवामध्वरेशांचरुद्रं होतारंवास्सयज्ञंरोदस्योः॥ विद्युत्सातसमादचित्रमरणात्सूर्वेशीवंशाश्व
तंप्राप्तोस्म्यन्वहमेकमेवशरणंहिरण्यरूपमवसंवृणुध्वं॥ मंत्रार्थवादविधिषु श्रुतिषुप्रवृत्तास्तासुक्रियामरवव्रातोफ
लैर्विचित्रैः॥ योवंरयिःसर्गमथप्रजापश्चन्पुष्टिंप्रतिष्ठांचतथोऽसिलं॥ तत्रपंचोक्तपदेषुनिविष्टचित्ताः॥ किंनश्वरैःफल रो ६
गणैःप्रमथाधिनाथ॥ वामध्वरेश्वरमक्षोफलदानशीलंनाराधयंतिसह साऽऽडबुध्यस्तै॥ अंगिराश्चमहादेविकेदा
रेशमथास्तवीत्॥ भात्राविनिर्हृतःपूर्वंदारात्सोधसगर्वेण॥ ॥अंगिराः॥ तथ्यंवदीयज्ञनदृत्सपिसामिचंद्रचूड
रु २ प्रसोमयिमहाघसमग्रकायेर्वेदगीतमधिवह्नितयाप्रसिद्धः॥ पाहिशामामधिकयासहमानशोभो॥ एवंस्तुत्वाथमुन
यःस्वाभीष्टंप्रापुरंबिके॥ केदारेशप्रसादेनअन्येसर्वेमरुद्गणाः॥ ॥सूतउवाच॥ कोवाकेदारलिंगंजनिशनविततापा
रपापैकभंगंशल्यचालुकेन्यकापरिल्लसह्यमोगसेगंसदा॥ दृष्ट्वानंगभुजंगसंगजनितांमेहोगकोपस्फुरत्काल॥

पांगकृतांगसंगरहितं श्रीशंगमीशं भजे ॥ ॥८१॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे केदारेशस्तुतौ एकादशोऽध्यायः ॥
८२ ॥ ८२ ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ ॥अथान्यदपि वक्ष्यामि पितुस्ते चरितं शिवे ॥ स्वमौक्तेवासयत्वांद्रि तद्वियोगभयात्तुमे ॥ स
तउवाच ॥ ॥देवदेववचःश्रुत्वा हृष्टा पर्वतनंदिनी ॥ प्राह्व प्रणम्य विश्वेशं स्वपितुश्चरितं द्विजाः ॥ ॥देव्युवाच ॥ कथं मम पिता
तोतु मद्वियोगभयाच्छिवः ॥ स्वकीयशिखरे शंभो वासयत्त्वां कथं वद ॥ श्रुत्वा शैलेंद्रजावाक्यं शंभुस्तां तुष्टोऽब्रवीत्तदा ॥ ॥ईश्वर उवा
च ॥ वक्ष्याम्यगसुते तेऽद्य पितुश्चरितमुत्तमं ॥ सावधानमना देवि शृणु सर्वांगसुंदरि ॥ दक्षः प्रचेता देवेशि चाक्षुषस्यांतरे मनोः ॥
अयजद्ध्ययनेधेन मां हित्वैव सुरोत्तमं ॥ ब्रह्मा ब्रह्माऽभवत्तस्य सदस्यो विष्णुरीश्वरि ॥ अध्वर्युरत्रिरभवद्धोताचाथ वसिष्ठकः ॥
उद्गाता चाभवत्तस्य तंतुर्नो मद्द्विजोत्तमः ॥ अथान्ये ऋषयोऽभवन् यजमानाद्धि प्रजापतेः ॥ नजुहाव तदा देवि त्वं हि दाक्षायणी तदा ॥ श्रो
त्वा विस्मृतहृदयापितुर्यज्ञदिदृक्षया ॥ गंतुमैच्छत्सुरान्दृष्ट्वा विमानगतिकांस्तदा ॥ निवारितासि सुभगे मया चापि गतेश्वरे ॥ गतव
त्यसि कल्याणि स्त्रीलौल्यात्तस्य तत्सदः ॥ नैवाप इष्पत्तदा त्वांतु कुतः पूजा कुतो रतिः ॥ सेत्तु क्रुद्धं पितरं ज्ञात्वा सांत्वेन वमभाषथाः ॥ स
त्युवाच ॥ ॥सर्वे देवगणा दक्ष समाहूताः सदस्यथ ॥ कथं नाहूतवांछंभुं मे सति सदसस्पतिं ॥ ॥पितः सदा नतेशोऽसां वहूतेप ति
त्य — अथ हीनतः ॥ किमन्यैः प्राकृतैर्देवैः पतितैरध्वरे फलं ॥ राजा सोऽध्वरस्यास्य साक्षान्नेध पतिः शिवः ॥ शिष्टैकृत्रागएवायेन तथा कर्तु
मर्हसि ॥ ॥सूत उवाच ॥ दक्षस्तदा सतीवाक्यं श्रुत्वा क्रोधेन संगतः ॥ उवाच भर्त्सयन्देवि देवानां चैव पश्यतां ॥ ॥दक्ष उ
वाच ॥ किं मे रुद्रेण कर्तव्यं पसातेद्य सुमध्यमे ॥ यज्ञोयं विष्णुरीड्योयं श्रुत्वा चाप्यद्य पश्यते ॥ इत्थं तदा खर्वगर्वसंबंधीकृतमान
सं ॥ उवाच क्रोधताम्राक्षी सती स्वपितरं क्रुधा ॥ ॥सती उवाच ॥ नायं यज्ञो यद्भवितायज्ञेशेन विनाशितः ॥ भविष्यत्य

गादेव शृणु मद्वचनं पितः ॥ इत्युक्त्वा योगमास्थाय ददाह स्वतनुं सती ॥ दग्ध्वां सतीं तदा दृष्ट्वा हाहेति वदन् सुराः ॥ द
धीचिः क्रोधताम्राक्षो दक्षं तं प्रत्यभाषत ॥ ॥ दधीचिरुवाच ॥ दीक्षितोस्यध्वमेधाय कथं दीक्षापतिं शिवं ॥ विनिंदस्य
धमोरव्येण धिक्त्वे यज्ञः सभासदः ॥ पुरुषो वै महानेष रुद्रः इत्याह श्रुतिरादरात् यागः स्विष्टकृदेतो हि सकथं नेव पूज्यते ॥ सर्वं
निवेद्य वै शंभो सुखी भव सबांधवः ॥ ॥ सूत उवाच ॥ दधीचिवाक्यात्से क्रुद्धो दक्षो विप्रमथाब्रवीत् ॥ ॥ दक्ष
उवाच ॥ नैवेद्यं यच्छिवे दत्तं न ग्राह्यमप विप्रितं ॥ विष्णुरेवात्र यज्ञेशः किं प्रलापेन भूसुर ॥ गच्छ गच्छ सदो हित्वा तु च्छ वक्ष्याष
सेकथं ॥ मुनिर्दक्षवचः श्रुत्वा क्रोधात् सर्वानुदैक्षत ॥ प्रोवाच दीक्षितं दक्षं विष्णुपक्षावलंबिनं ॥ ॥ दधीचिरुवाच ॥ गंगातं
गरिपोः जटाविगलिता तन्मौलि पुष्पेश शीकरास्तस्य वियन्नतो विगलिता दृष्टिर्जगत्क्षीविनी ॥ रुद्राग्निः श्रुत एव सर्वमन्न
नं तच्छिद्वयापच्यते तल्लिंगं भगति हासु भिस्त्रिभुवने तेः केनवा जीव्यते शंभुः शंकर इत्यपि श्रुतिशिरोघोषादि घोषे महा
न्तं तस्त्वासुरगर्दभं जनिजराकामादि घोषास्पदे ॥ विष्णुं जिह्मधियं भजेति रवरामोहाघ चित्राः सहस्रे सारार्णवमज्ज २८
ने रनुदिनं दुःखासये केवलं ॥ श्रीमृत्युंजयपदजन्मतिर्देस्याक मिष्टं प्रदा साग्रष्टिः सुखमोक्षिदोह न परा लिंगार्चकैः पालि
ता ॥ तस्यावत्स महेशभाव सद्गवं बध्वा मनो गोष्ठके पीवा स्तंभिपयः सुतुंदिलमहागात्रावसामेवयो ॥ इत्युक्त्वा निर्गतो गौ
री दधीचिः स्वाश्रमं तदा ॥ दाक्षायणी पुरा साभूमेनका गर्भमाश्रिता ॥ न दृष्टं ततदा श्रुत्वा नारदाद्धहमन्विते वीरभद्रं चका
रं च स्वरष्टात् स्मरवधव्येण ॥ कृतवानास्मि देवेशी वद्धियोगेर्हि दीपितः ॥ देवान् विप्रांश्च दृष्टैः पद्गुतरगदया भित्रमस्तीं शीर्षं गा॰र घ
श्च नु श्चकार कृतो क्रूरवर निकरैः कार्मुकज्या विसृष्टैः ॥ दक्षं दीक्षान्वितं चप्रकटवर तनौ य षद्दंताग्रसं धोद्दत त्वक्षादि

तुष्टैर्भगनयनवरेपातयंस्तेगणेंद्राः॥ स्रवद्रुधिरगंधिनो हरिनिधीद्रमुख्यामरा विदुद्रुवुरथापरे प्रबलवीरभद्राहताः॥ क्रूरा
लकरवालवैर्विकृतकान्तिदृष्टादृष्टि विदारितकरांगकाः द्रारणामीयुरीशांसुराः॥ ॥ देवा ऊचुः॥ अखर्वगर्वोधितदक्ष
दीक्षाक्रोधरुद्रोद्भववीरभद्रप्रभग्न देवद्विजवंधरापह॥ सुधाकरापारसुधास्ययेसुरैर्विमथ्यमानाब्धिसमुत्थितोग्रगरेणनी
लीकृतकंठपाहि नः प्रभो॥ उमामुखसमुल्लसत्स्फुरदपांगगंगाधरप्रसीदपरमेश्वरप्रथितदक्षमखक्षपितप्रचंडतरमन्युवे
गमथनाथ नः पालय॥ क्रतुध्वंसनपालाधिकं भवतु वांछितं नः सदा प्रसन्नजनकामदप्रवरदीक्षितोयं प्रभो॥ इत्थं सुरवचो देवि श्रुत्वा
यज्ञफलेन ते॥ पुरारिर्मां महादेवि ते दक्षं वसनकंधरं॥ अनुगृह्यामरेंद्रांश्च वीरभद्रं न्यवारयत्॥ नवांगसंगविरहाद्गसंगोविचराम्य
हं॥ नद्यः सरांसि विपिनपत्तनेन गरे तथा॥ शैलेंद्रान्गिरीश्वरो देवि रामसेन क्वचिद्देवमे॥ क्षुधरोद्रिमवात्मेषलप्रिता चारुकंदरा॥ अस्मिन्ने
ववसामीति मनो मे स्वच्छन्मुखं॥ न परत्र मम या देवि वर्षाणाममुतेन दृ॥ एतस्मिन्नंतरे देवास्तारकासुरपीडिताः॥ मद्गंगसंगासं
भूतं तनयं तज्जयेच्छता॥ प्राप्तुं देवगणाः सर्वे मन्मथाद्यैश्च संयुताः॥ पितुर्नियोगात्सानुस्ते भुश्रू वैस्यालयात दृ॥ मां ते देवग
णा देवि कुर्ध्वरेतस मीरितेश्वरं॥ प्रधर्षयंति मारेण दग्धः मारः क्षणान्मया॥ तदा मोहं भयात्सक्तातप उग्रं समास्थिता॥ पितरं
मा प्रवसैव पुनस्त्वं तपसि स्थिता॥ नारदेनैव वाक्येन ब्रह्मणा च महीधरः॥ सुरैः संप्रार्थितश्चायं महां त्वाम ददाद्गुमे॥ त्वया सहा
दं कल्याणि निवसामि नगोत्तमे॥ तदा कालेन संजातः कुमारो मे मितः प्रभः॥ षण्मुखः कृत्तिका सुनु रामेयांसि समानसाः॥
नक्षपुर देवार्थं ... स्तस्यमध्ये पुष्पोत्करं शिवे॥ नन्तु चाप्सरः सेघाः प्रवाद्य दैवत्यं॥ सेनापत्ये भिषिक्तश्च देवैः सेंद्रपिताम
हैः॥ विजित्य तारकं शूरं देवैस्तदनुयायिभिः॥ तारकारिरिति ख्यातः पुत्रस्ते गिरिजे मम॥ एवं स्थिते तदा सर्वे गणेंद्रे रजता ध्य १
दि ५

चलं॥ मंदरं सुंदरं चारुकंदरौघैर्विराजितं॥ तस्मिन्मंदारवृंदाढ्ये मरंदसुमसुंदरे॥ विहर्तुमिच्छा मे जाता त्वया सार्धं वरानने॥
गतेगणागणैः सार्धं त्वया भूधरकन्यके॥ त्वद्वियोगभियादेवि दुःखेन च परिप्लुतः॥ समं तुष्टाव हृष्टात्मा हिमवान्श्वशुरः कंदरः॥
हिमवानुवाच॥ ॥ शंभो विश्वेश भर्ग त्रिनयन पुरहन् पाहि मामीश दृष्ट्या ख्यातो वेदे गिरीशो गिरिशइति भवांस्तत्कुरुष्वाद्य
नथ्यं॥ शंभो देव्या न याते सुरततरुनितंबेद्रुपादौ वियोगं नो सह्ये मे महेश मम शिखरवरे संवसात्रैव शंभो॥ मदीयापरध्या
न मोघा नलंतालंतेला पि शाश्वतान्विनिवर्तितुं तान्॥ महादेव त्वत्पादपद्मं प्रपन्नः प्रपन्नः प्रपन्नः प्रपन्नः॥ श्रीमद्बिल्वम
हीरुहौघचलनैर्वातादिभिः पावितं गात्रं मे च पवित्रतामुपगतं पाहि त्रिनेत्राधुना॥ तन्मूले नीरप्लुतपूतमस्तकं नेत्रे च तद्दर्श
ने घ्राणे तत्सुमगंधबंधमधुरं मय्येव शंभो वस॥ एवं स्तुतो महादेवि तस्मिन्नाहं महात्मना॥ नगेंद्रपतेः शिखरे निवासं समरोचयं॥
ब्रह्मविष्ण्वादिभिर्देवैः स्कंदेन गणपेन च॥ अन्यैर्गणवरैर्देवि त्वया शैलेंद्रकन्यया॥ समर्चितोवसाम्यत्र केदारेश्वरलिंगकः॥
अलिंगोपि महेशानि सर्वदा लिंगरूपधृक्॥ केदारेश्वरनाम्नाहं ख्यातोस्मिन्धरगौरवात्॥ वसाम्यत्र महादेवि लिंगेस्मिन्पावने शु
भे॥ शनैः समर्चितो नित्यं बिल्वपत्रैः फलैरपि॥ त्वया सहाविकोस्मि सर्वदा सर्वकामदः॥ उदयमलयपारियात्रविंध्यैर्गिरिवरपूर्व
मतोस्मि मानतस्ते॥ सुरवरकिन्नरदेवसंघनंदीप्रमुखगणैः सततं निषेवितः॥ ॥६७॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंच
मांशे हिमाचलवासो नाम द्वादशोध्यायः॥ ॥१२॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥हिमवच्छिखरे देवि लिंगान्यन्यानि
संति वै॥ केदारेश्वरमुख्यानि शृणु तान्यपि पार्वति॥ केदारेश्वरमासाद्य मुच्यते ब्रह्मसंशयः॥ केदारेति सदा जल्पापाघसंघक्षयो
भवेत्॥ हिमवांस्तु सिता गौरी मेनया सह भार्यया॥ केदारेशं समभ्यर्च्य बिल्वपत्रैरनेकशः॥ हृष्टोभवत्तिमल्लिंगनिरीक्षणस

श्रीः
२९

३वली॥ एवं मां स्तौति दृष्टा मां हिमवान्नाम नंदिनः॥

मुमुक्षुः॥ संस्तौति स सततं भक्त्या हिमवानेष भूधरः॥ ॥हिमवानुवाच॥ एकं ब्रह्म जगद्द्वितीयमपि वै लोकत्रयं त्रीनिम
चत्वारः प्रदिशो महेश्वर महाभूतानि पंचैव हि॥ षट् कं ऋतवश्च देवतं पवनकाः सप्तैव वस्वष्टकं दुर्गाणां नवकं दशेन्द्रियगणं त्वत्तोज
गल्लायते॥ ब्रह्मविष्ण्वादयो देवाः केदारेश्वरमीश्वरं॥ तत्रोपगतेशानो देवाः प्रत्यारुणोदये॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य मुहूर्तं विनिवेद्य च॥
वसंति तत्र नियता हिमवच्छिखरे शिवे॥ स्तुवंति वाग्भिर्हृद्याभि ब्रह्मविष्ण्वादिभिः सुराः॥ ॥विष्णुरुवाच॥ हंसः पुष्कर मे बुदंभुत गभुज
मे पयश्च्यात कोयद्वग्रद्दुमासद्दायभगवन् दृष्ट्वा पदाब्जं तव॥ आनंदः समुपैति मां मुहुरहो बध्नाल तन्मे मनः शृणु नाम्नां वर नाम बो
धितकृपा प्रीतोमयथाशोभव॥ ॥विधिरुवाच॥ यस्ते पापैरनेकैरहमिव विनतापुत्र वक्रांतरेण न्यस्तं भस्म्यां जलेस्यो झषमिवनित
रांकठ संचारि जीवं॥ बलं या गौ यहिंसा नतमिव सततं मृत्सुपाशावलीढं त्रस्तं मां कालमृत्सोर बुद्धिवरूपमादेव केदारनाथ॥ नंदीश्वरा
भिधं लिंगं केदारे दक्षिणे स्थितं॥ नंदिनापूजितं लिंगं दृष्ट्वा नंदमवाप्नुयात्॥ नंदीनुष्टाव दृष्ट्वा तल्लिंगं नंदीश्वराभिधं॥ ॥नंदिकेश्व
रउवाच॥ ध्यायं ध्यायमघापहारिचरणं दुस्वापनुत्से सदा॥ पायं पायमपाय दानरहितं कर्णैस्त्वदीयां कथां ध्यायं ध्यायमघौघवमदकस
द्बिल्वी दलं कोमलं॥ जातं जातमुमेश जन्म सफलं प्राहुस्त्वदीयार्चना॥ स्कंदेश्वरमिति ख्यातं स्कंदेनापि सुपूजितं॥ संपूजयित्वा तल्लिंगं केदा
रे दैन्यनाशिनी॥ मंत्रः शक्तिं मुदा प्राप स्तुवाच परमेश्वरि॥ ॥स्कंद उवाच॥ कालकालमुनिबालपालका नीललोहितकरे धृतपू
ल॥ व्यालमाल गलकाल महेश पालल्लोचन दृशाव मां सदा॥ गणेश्वरसंज्ञं च गजाननसुपूजितं॥ लिंगमस्य कमीशानि केदारेश्वर ३
पश्चिमे॥ स्वपुष्करोद्धृतनीरैः स्वशुंडावल्या हृतैः॥ बिल्वपत्रैः पंकजैश्च पूजयत्येव विघ्नराट्॥ मदंगसद्गृत्तारावबंहितेन समोस्तुव
त्॥ ॥गणेशउवाच॥ त्रियंबकं ला सुभगं महेशं सुगंधिं पुष्टिदायकं॥ मां मृत्सुतो मोचय या भुउर्वारुक मिव बंधनात्॥ बयासेफले
तल्लिंगं देवि गौरीश्वराभिधं॥ तल्लिंगसंगवातो पि मुक्तिये देहिनिविष्यति॥ कुंडं चापि कृतं देवि गौरीकुंडं च पश्चिमे॥ केदारेशं च मां दृष्ट्वा

शीतातकुंडजं पयः॥ सपुनस्तन्यपयसास्योदरंनाभिषिंचति॥ वपात्रस शिष्यैः सार्धं वसितुः शिखरे शिवे॥ तपस्तसे महादेवि दु
ष्करं परमर्षिभिः॥ महामाप्य येत्र केदारेस्थाप्य गौरीश्वरं हरं॥ स्नानासनाभ्यां नियतायमेन नियमेन च भस्मरुद्राक्षयुक्तांगी त्रिपुंड्र
वलिभासुरा॥ परिसर्पोगभूषादि वल्कलाजिनधारिणी॥ पुष्पाण्याहृत्य पुण्यानि बिल्वपत्राणि शोभने॥ सुरभीणि मनोज्ञानि संप
न्नाहृत्य निशं दिनं॥ केदारे पावने लिंगे गौरीलिंगे तथा शिवे॥ समर्चितस्त्वया देवि स्तुतोहं परमेश्वरि॥ ॥पार्वत्युवाच॥ शांगमंग
ल दंभु भोगदल स द्भुभारसंगास्पदं दधानंगकृतांगसंगतमहत्तुंगोत्तमांगं हरं अष्टांगैस्सकसंगं दहरभव नगंगंधमाल्यार्चितांगे
लिंगस्थैः सकलिंगे विमलमुनिमनः स्वांतरंगैभजे हं॥ गौरीलिंगमघरागविषंगं दुःखसंगगलितांतरसंगं॥ तुंगपुष्पफलदंग
तसंगं हृष्टमद्यवृषभांग शुभांगं॥ विविधैरमितैश्च साधनैर्मखजालैर्गजिताखिलागोग्रहानैः॥ सनकाद्यैर्न महेशपादपद्मं प्रियं दिनस्या
च्छिवभक्तसंगिसंगः॥ ॥ईश्वर उवाच॥ त्वत्स्तुत्याहं परं प्रीतः भक्त्यात्वत्कृतया शिवे॥ लिंगसंपूजने नापि तुष्टः कष्टनिवारकः॥ त
वेष्टदाननिपुणः कृपापूर्णेन चक्षुषा॥ समागतो हं कल्याणि शैवविप्रस्वरूपतः॥ लिंगामलजटामौलिस्त्रिपुंड्रावलिभासुरः॥ रुद्राक्ष ॥श्रीः॥
मालाभरणः क्रोधमनिसंमितः॥ दृष्ट्वाहं तापसं विप्रं समुत्थायार्घ्यपूजनैः॥ पूजयित्वा सुखप्रश्नैः फलकंदानि वेदनैः॥ अपर्णे पर्णसं ॥३०॥
कृष्ते तार्ज्छ द्विराश्रमे॥ स्वच्छे निश्रमनिस्तंद्रे तुष्टस्त्वत्कृतपूजया॥ कुशाद्यासंसांनि विष्टस्तेनसुखालोकनादरः॥ कल्याणीं च सु
खोदारां तं वाणीमुक्तवत्यासि॥ ॥पार्वत्युवाच॥ कुतः समागतं विप्र देशः सुखयिता चकः नानाद्रुमलताकीर्णे कंटकावृतदुर्गा
धि॥ कथं समागतं ब्रह्मन्नामगोत्रं च तेद्य किं॥ तव संदर्शनाद्विप्र तपश्चीर्णं मयाधुना॥ दयया मां निरीक्ष त्वं ब्रूहि दिंकरवाण्यहं
भस्माभ्यक्ततनुः सदा शैवकथापीयूषपानादरो रुद्राक्षाभरणः शिवैकशरणः पंचाक्षरावर्तकः॥ पुण्येयस्य गृहे फलादि शिरहेरा

ऽयं १

ऽयं स्य सच्छरीरा क्षीरापूर्यादि संरूपैर्मधुरफलरसैः फलितैः वर्ये॥ तस्या स्वस्थागपदिकान्वित साधु जिह्वा स्वादास्पदीकृतस
दन्नगणा निर्मुक्ते॥ तस्या विश्लिष्टमपि विरूपक्षो नामितो नुष्टः प्रदास्पति दूरोदूरतीदृक्षं॥ इत्थम् चुमेदाशैव फलैर्वैषविसरस्वः॥ जनं
तवसेक्षणानाकृष्टः शिपि विश्लेनसंशयः॥ इत्थं वद्धचनं श्रुत्वा विप्ररूपो हमं बिके॥ वामवोचे रोषयितुं स्तुतिनिंदाकरं वचः॥
विप्रउवाच॥ ॥बालाहं पर्वतस्यास्य तव याच्यकुलमुद्भूतं॥ शिरीषमृदुलाते धतनुः कथं नु तपः शुभे॥ भूषणादिप्रभाजालैस्तुंद
रांगेतवामले॥ भस्मरुद्राक्षमालाभिः किं त्वां मां वृंत्ते यहि॥ महार्हवाससावीता वल्कलाजिनसंवृता॥ त्वयाकीला विलासेनरवे
त्वनीयं सरवीगणे॥ लिंगसंपूजनादस्माद्धालेत्वं विरमाधुना॥ विजने विपिने घोरे सिंहव्याघ्रगणाकुले॥ कथमेकाकिनी संत्यक्ता नि
द्राति देसि भूधर॥ वत्समाता वा तथा मेना बालां कुलवरीं सुतां॥ सत्वाद्य प्रयातासा हृसहो साद्रसं भृतं॥ किं त्वं प्रार्थयसे भीरु
किं वांछसि त्वं तपस्यथ॥ तदेतत्साधयाम्यद्य पश्य मे तपसो बलं॥ इति विप्रवचः श्रुत्वा सस्मिता बिस्मिताप्यसि॥ इवं दुःखमवदन्मौवि
त्वोक्षोध्यभाषिथाः॥ ॥पार्वत्युवाच॥ किं ते व्यवसितं ब्रह्मन्न्वतपो व्यवसाधने॥ नाहं तत् धूमे यथा कामं गच्छ वा तिष्ठ य६
भ५ वा द्विज संकल्पपथं वीरं तस्मादिष्टं वृणोम्यहं॥ विरूपाक्षामिहसुप्रीतो नत्दावशीषयम् तीवे॥ ॥विप्रउवाच॥ यदुक्तं त्व
या बाले पशुभर्तामहेश्वरः॥ तवेदृदानिपुणः सर्वथं पर्वतात्मजे॥ उन्मत्तो पिक्रूरतामुंडः कपाली भस्मभूषितः॥ इत्थं मत्निंदवं श्रु
त्वा सरोषा त्वं महेश्वरे॥ गच्छ गच्छेति तं विप्रं निराकुर्सा टलंगता॥ ॥पार्वत्युवाच॥ कोयं विप्रो देहरूपः शिवनिंदापरायणः
हा कष्टं सखि येनेय श्रोत्रे निंदा श्रवं गते॥ किं पताम्यद्य शिखरादस्मान्मम पितुः सखि॥ शिवनिंदा श्रुता प्रागमानि मृतिमे रणं
खलु॥ पूर्वं दक्षसुता हं तु श्रुत्वा निंदां महेशितुः॥ दक्षाद्दक्षत्वतः साध्व्याद्विक्षिप्तासा तनुर्मया॥ इति सा निश्चयं कृत्वा स्यक्तुमे

मैष स्वभुतं तदा॥ एतस्मिन्नंतरे गौरि सर्वं विग्रस्य तद्वपुः॥ त्रिलोचनमुदारांगं नीलग्रीवं त्रिशूलिनं॥ गौरीलिंगात्समुद्भूतं
मां दृष्ट्वा हर्षमागता॥ प्रणम्य मां भक्तियुक्ता सखीभिः कमलानने॥ अस्तौषीस्त्वं तदा देवि भक्तियुक्तेन चेतसा॥ ॥गौर्यु
वाच॥ देवस्त्वं सहमान एव भगवन्नस्य कृपापेक्षापि पापात्मनां गणनापि नो मम प्राविशो तस्मात्सहस्वाधुना॥ नाभ्यर्च्य भगवन्सदा
बुद्ध्या मया दृष्टं न लिंगं स्वकं दर्शनं मया सहृत्तानः स्तवये महेश्वर सदा ते संपापैः प्रतापैरपि गतिर्नो कृता॥ यस्त्वां जिह्माधिया महेश्वरमन
साराध्य न चाप्यर्चयेतास्त्वं वंचयसे महापापैः शतैः पापैः प्रतापैरपि॥ तस्मात्त्वं परिवंचको सि भगवन् यो बिल्वपत्रैर्मुदा त्वल्लिं
गं स्वकं दर्शयन्हि सभवे मुक्तिं गयाःपतिः॥ इति सा त्वं तदा स्तौषी पौर्णं मया च विनयेन च॥ तव पाणिं गृहीत्वा तु प्राप्तास्मि गिरिकन्य
स०७ के॥ त्वया संपूजिते लिंगे गौरीश्वरो संभवोऽस्म्यहं॥ गौरीलिंगे स दृष्टे तज्जन्मसफलं भवेत्॥ केदारेशस्य दिग्भागे दक्षिणे सरस
शी स्तटे॥ दृष्ट्वा गौरीश्वरं लिंगं गौरीलोके वसेच्चिरं॥ नंदीश्वरस्तथा ग्रामस्ते भीष्ट फलप्रदः॥ तत्र तप्त्वा तपो नंदी गणाधिप समप्रभः सदा
म्॥ पश्चिमे गणनाथेशो गणवृंदैश्च पूजितः॥ गौरीश्वरो दक्षिणतः स्वयं देवि समर्चितः॥ स्कंदेश्वरस्तथोदीच्यां स्कंदेनैव सु ॥ ३१ ॥
पूजितः॥ मध्ये केदारनाथस्य लिंगं श्रेष्ठं तु मे सदा॥ हिमवच्छिखरे देवि दृष्ट्वा नत्वा च संगतः॥ गौरीसरसि मज्जन्नः सेवेत ती
र्थजं त्वाप्लुतः॥ केदारेश्वरमाराध्य कोऽनघुत्पत्बंधनात्॥ केदारलिंगस्य दर्शनं भूतं न भविष्यति॥ सकृत्संपूज्य कपस्ते मु
क्तिमंते गिरींद्रजे॥ हिमवच्छिखरे देवि पञ्चपकं केदारमीश्वरं॥ अश्वमेधशतेभ्योऽपि फलं लब्ध्वा विमुच्यते॥ ॥ई
श्वर उवाच॥ ॥योमामनन्यगतयाश्रीवभावभक्त्या केदारमीश्वर महाचसमुद्रसेतुं॥ सेतस्थ्य चित्रमुम

यासमुपेतमीशमाशास्यमारजनकादिसुपूजितांघ्रिं॥ बिल्वीदलैश्चकमलैश्च सदाहि भक्त्या नीलोत्पलैश्चकुमु
दैर्गिरिजे समुक्त:॥ ॥ ॥५४॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे गौरीलिंगमहिमानाम
त्रयोदशोध्याय:॥ ॥५४॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥पुनरन्यां कथां देवि शृणु श्रवणभूषणां॥ सौराष्ट्रे क्षेत्र
मस्येकं सोमनाथाह्वयं शुभं॥ तत्रासीन्महितो राजा शीतांशुकुलभूषण:॥ अनपस: सर्वदेवि सौराष्ट्रेशो बृहद्बल:॥
पयोष्णीतीरमासाद्य सिंधुराश्च समन्वित:॥ महसासेनया सार्धं महिष्या च समन्वित:॥ मुद्गलस्याश्रमं प्राप श्रांत: स
र्वकरैर्नृप:॥ प्रणम्य मुद्गलं राजा पूजितस्तेन विष्टरे॥ निषसाद महीपाल: पप्रच्छ कुशलं मुनिं॥ आश्रमेषु च पुण्येषु तथाग्नि
शरणेषु च॥ ॥राजोवाच॥ कच्चिन्निर्विघ्नितं ब्रह्मन् तपस्ते ग्निमुखा: क्रिया:॥ भवच्छिष्यगणा: सर्वे विनीतास्तपयि स
न्नमे॥ मृगपक्षिगणा: सर्वे गावश्च सुखिनो मुने॥ हास्तिहस्त परामृष्टं नववनं ते महामुने॥ बृहद्बलस्य तद्वाक्यं श्रुत्वा
समुनिसत्तम:॥ स उवाचाथ राजानं प्रसन्नवचसा मुनि:॥ ॥मुद्गल उवाच॥ त्वयि शासति भूलोके सर्वं च निरु
पद्रवं॥ त्वया चपालिता: सर्वे निवसाम तपस्विन:॥ तपसा परमेशानं समभ्यर्च्येय थाविधि॥ भवान पि सदा राजा
सुखी सैन्य समावृत:॥ कोशागारे तथा राष्ट्रे अमात्ये दुर्गे रक्षणे॥ दारपौरादिकार्येषु विनीतोसि नृपात्मज॥ इत्थं मुनिव
च: श्रुत्वा स राजा मुद्गलं तदा॥ प्रांजलिर्विनयोपेतो मुद्गलं वाक्यमब्रवीत्॥ ॥राजोवाच॥ धन्योहमधुना विप्र
यन्मां त्वमनुकंपसे॥ शोभवत्स्यांचतेदृष्ट्या सर्वं कुशलमेवमे॥ तथापि हृद्गतो भाव: सहयायाप्यपूर्वदृ॥ शोषवा

दिव्ही॥ छायावृक्षामयामार्गे रोपिताश्चैव कोटिशः॥ ५

एवं लोकेषु शंभुवो मुनिसत्तम॥ तद्दयापांगसंगेन सुखसंगो ममाभवत्॥ विश्वस्त स्त्वयि वासंते पितरीव महामु
ने॥ कारणं तत्र वक्ष्यामि नादिहै कंपना: शृणु॥ असंख्यं गणनाहीनं वित्तमस्येव मद्गृहे॥ मातंगाश्च तुरंगाश्च उत्तुंगाः
संति कोटिशः॥ गोखरोष्ट्राजाविकाश्च बलीवर्दाश्च कोटिशः॥ रथाश्च शिबिकाः संति दंतिदंतो त्तमैः कृताः॥ हिरण्यर
जतानां च रत्नानां चैव राशयः॥ गिरींद्रशिखराकाराः संति विप्र सहस्रशः॥ मद्गृहे नियतं वित्र धान्यानां गणनेव न
अमासाबांधवाः पौराश्च साश्चैव सत्तमया॥ इद्दपुरुजनं सर्वदीपिविश्वार्चनेरतो॥ ब्राह्मणावसथाश्चैव सोर्वरा: शर्वतुष्टये॥
पानीयशालाश्चिराः सरस्तीराणि वोटिशः॥ विश्रांतिमंटपाश्चापि कृताः सान्नमयामुने॥ अश्वमेधादयो यागास्वाद्दत्वा बहुदक्षिणाः॥
कृताः सहस्रशो विप्रसाक्षाछंकरतुष्टये॥ न तस्करः स्वैरिणीवा अनग्निर्नैव मे पुरी॥ ग्रामे राष्ट्रे जनपदे दरिद्रो नास सहस्रदः॥ दारा मनोह
राः संति रमाधिक्वारिणीर्मम॥ शतसंख्या मुनिश्रेष्ठ शरदिंदुसमाननाः॥ अवाहूते शासनं मे सर्वदेशेषु सत्तम॥ दास्यो मनोहराः सं ॥श्री॥
ति पीनश्रोणिपयोधराः॥ यौवनोन्मादसंवीता निष्ककंठ्यो वराननाः॥ दासाश्च मे घनादृष्ट्या युवानो मृष्टकुंडलाः॥ भटाश्च समरोत्साहाः सर्व
शस्त्रधराः सदा॥ जेतारो रिपुसैन्यानां न कदाचित्पराजिताः॥ सर्वमेतन्मुनिश्रेष्ठ नैवानंदकरं मम॥ नंदनाख्ये दहीनस्य नानंदः क्वापि दृश्य ॥३२॥
ते॥ इत्युक्त्वासोऽश्रुपूर्णाक्षो राजो श्वाससमन्वितः॥ दुःखितः प्रांजलिर्विप्रं प्रणनाम पुनः पुनः समुनिः सांत्वयन्वाक्यैर्वैरराजानिति ब्रुव
न्॥ स्वप्राणैरक्मलेनैव तन्मुखं परिमार्जयत्॥ तमाहूत्वपतिं विप्रो ध्यायन्नीशानमव्ययं॥ अमुद्गल उवाच॥ त्वं राजा सबेलो
कानां सस्वधर्मपरायणः॥ त्वयानंदं दृशोलोकूध नैर्धनपतेः समः॥ त्वयाश्वमेधैः सततं त्वसोमेध पतिर्यतः॥ स त्वकामं प्रयाति
कामादेनो त्र संशयः॥ पयोदस्योस्तादिराजेंद्र न यामस्यां सुखामयो॥ इत्युक्तः सोऽपि नृपतिः स्नाता न यां महामुनि॥ शरणं सच्चगामैव

स्कंमम शुचिस्मिते ॥ समुद्धूलनदेगानि भस्मनास्वकरांबुजैः ॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैः क्रियासुषत्रिपुंड्रकैः ॥ ईशानेतिचमंत्रेण
दृढैरुद्राक्षमालिकाः ॥ प्रदद्दैशां सर्वविद्योश्रीमत्पंचाक्षरीं शुभां ॥ सतयाविद्ययारेजेराजाचंद्र इवोद्गतः ॥ नभभस्मसीवामलेदे
वितारागणपरीवृतः ॥ सामासंभोजयामास मुनिर्मूलफलैर्नृपो ॥ शिवनैवेद्यमास्वाद्य स्वादोः स्वादीयमुत्तमं ॥ नियुक्तस्तेन
मुनिनासतुराजा दृढद्रुतं ॥ प्रणम्यतंमुनिं राजाप्रांजलिस्तं वचोब्रवीत् ॥ ॥ राजोवाच ॥ अनुज्ञास्तु भवानेव तद्क
रिष्यामिसादरं ॥ तदानृहृद्धलवचो मुनिः शुभातदाब्रवीत् ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ राजन्नियतवान्मौनी निःसंगद्वजपादरः
जपपंचाक्षरीं विद्यांपंचपातकनाशिनीं ॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैः समुद्धूलयस्वांतनुं ॥ क्रियासुषैरस्थबद्धैश्चत्रिपुंड्रंधार
यादरात् ॥ शिरोललाटवक्षस्सुकंठबाहुजसंधिषु ॥ रुद्राक्षंधारयेद्याभुर्कंठकर्णकरादिषु ॥ बिल्वपत्रैर्बाणलिंगं
नियमेनसमर्चय ॥ शिवनैवेद्यमास्वाद्य प्रहृष्टो भवपार्थिव ॥ शांभवांछिवनैवेद्यौ भोजयायसहस्रशः ॥ त्रिनेत्रमु
रूपाद्रेंद्रि शांभवाद्भवकेवलं ॥ शांभवाद्भवतेप्रज्ञास्थातुर्वर्ण्येषुवैन्नृप ॥ शांभवानांरक्षणेन शंभुःप्रीणातिनान्य
था ॥ शांभवो नामराजेंद्र शिवैकशरणस्तु यः ॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षमालाधिलिंगपूजकः ॥ सोमवारव्रतंचैव नक्तसो
मीशिवार्चकः ॥ तस्यकापतितोभ्यादृतिज्ञाबालपारगाः ॥ शिवंमासचतुर्दश्यांकृष्णपक्षेविशेषतः ॥ समर्चयमहादेवं
नक्ताशीसततंभव ॥ तसकृ० ॥ कालाष्टम्यांमहादेवं कृष्णपक्षेविशेषतः ॥ सेपूज्यरात्रौनक्ताशीमासिमासिनृपोत्तम
तसकृ० ॥ श्रीप्रदोषव्रतंपुण्यंपक्षयोर्नियतंकुरु ॥ पंचामृतैर्लिंगमौलिंपूतसौरमहेश्वरं ॥ बिल्वपत्रैःपंकजैश्चसम

भ्यच्छैवीवं तदा॥ नक्तं नैव यमा स्वाद्य शांभवैः संवसायवे॥ तसंक्ता०॥ ग्रहणे सोमसूर्याथे पुण्यपर्वसु शंकरं॥ संपूज्य देवदे
वस्यालिंगे पापैर्विमुच्यते॥ भस्मरुद्राक्षधारीनां गात्रं दंडयाशु विनाशय॥ ऊर्ध्वपुंड्रादिचिन्हं कान्देशान्निःसारया धुना॥ ऊर्ध्वपुं
ड्रं धृतं येन नत्न्मुखं नावलोकय॥ यदि पश्येभ्रमाद्वापि चंद्रभानुमुदीक्ष्य च॥ जपपंचाक्षरीं विद्यां सर्वदोषनिवारिणीं॥ श्रा
वैः सहास्तु संलापः हास्यासोन्यादिलापतैःत॥ त्रिकालमप्रमादेन बिल्वपत्रैः समर्चय॥ सर्वोरवगेसामासः सदारस्त्वं महे
श्वरं॥ कुरु बिल्ववनादीनि पुष्पापारवनान्यपि॥ शांभवांश्छिवनैवैद्यैः पावनैर्भोजय याधुना॥ भवोभावमुखेनैव सुक्तं जलानि स्ते
पोत्रम॥ शृणु शैवीं कथामेव शांभवैर्कृतिभाषितः॥ बिल्वमन्येषु संततं शिवलिंगानि पूजय॥ मीलोमले बिल्वपत्रे द्रव्याणामा
ग्रे दैर्दिले॥ संपूज्य महादेवं तेन पापक्षयो भवेत्॥ शिवालयानां निर्माणे कुरुष्वोद्दामगोपुरं॥ प्राकारमंटपोपेते रथोत्सव
विराजिते॥ शिवलिंगालयान्येव दीपैरुज्वलयाधुना॥ संमार्जितानि सततं धूपितानि सदा कुरु॥ गंधागरूधृतैर्यैस्त्वमासेचय ॥श्री॥
महेश्वरं॥ रुद्रसूक्तैर्महादेवं जलाविछिन्नधारया॥ मृदंगुत्पाघात जाराबैर्नौटपैःकाहलशंखवद्वैः॥ नादैः संवादितं शंभोरालं
यं कुरुभूपते॥ स्वर्णरौप्यादिपात्राणि पूजार्थं शंकरे कुरु॥ रथोत्सवादिकं शंभोराजन्रथपतो कुरु॥ सत्रातिरात्रैर्विविधैस्त्रिनेत्रं ॥३२॥
संजयाधुना॥ अध्वरेशं महादेवं सर्वदा शरणं व्रज॥ सोमनाथं महादेवं सोमार्धकृतशेखरं॥ ध्यायन्देवं विरूपाक्षं दाक्षायण्या
समन्वितं॥ मंत्रिवर्गे समाधाय राज्यमेतदखंडितं॥ खंडेंदुमौलौ सततं निवेशय मनोन्नृप॥ तेनात्याखंडलोन्द्रमीक्षामेकामनाशिवास्
नात्र॥ प्रासोपि नियतेरात्रमेवं तेविशयो भवेत्॥ सोमनाथं महालिंगं पयोष्णीतीरसंस्थितं॥ तत्रत्वं नियतोभूत्वा तपः कुरु महा
मते॥ सदारः शिवपत्न्यायां रुद्रसूक्तजपादरः॥ जपः पंचाक्षरीं विद्यामयुतं प्रत्यहं नृप॥ तदा शिवप्रसादेन तनयो विनयोज्वलः॥ भ

वेदूव प्रसादेन समहीं पालयिष्यति ॥ मा शुचस्त्वं नृपश्रेष्ठ गच्छ सोमेश्वरालये ॥ वर्षाणि त्रीणि नियतं तत्र सम्यक् तपः कुरु ॥ प्रदो
षेषु महादेवं सोमनाथं समर्चय ॥ मंद प्रदोषे शिवलिंगपूजां कुर्वन्लभेद्द्वादशवर्षपूजां ॥ मंदारकुंदनवचंपकैः बिल्वपत्रैर्मुनिं
प्रयाति सुकृतं च फलं लभेत ॥ मीढुष्टमः शिवतमः श्रुतिषु प्रसिद्धः सिद्धौघवंदितमहापदपद्मयुग्मः ॥ तं भक्तियुक्तमनसा समु
पास्य शंभुं सोमेश्वरं नतसुरासुरवृंदमौलिं ॥ वसुधाधिपते पतिं पत्नीनां समुपास्य प्रमथाधिनाथनाथं ॥ धृतचंद्रकलं गलेगरं
त्वयि मीढ्वासुत माशु दापयेत ॥ ॥ सूत उवाच इति मुनिवचनं निशम्य राजा स ततः शंकरपादपद्मलोलः ॥ स तु सैन्यसमा
वृतो ययौ प्रणतः सत्तमुनि माशु सोमनाथं ॥ ६७ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे नृपानुशासनं नाम चतुर्दशो
ध्यायः ॥ ॥ १५ ॥ सूत उवाच ॥ सौराष्ट्रे सोमनाथं तं गत्वा सम्यग्विचक्षणः ॥ पयोष्णीसलिले स्नात्वा अ
माहेशाद्यमादरात् ॥ समाविश्य सदारश्च तपश्चक्रे सुदारुणं ॥ स सुतार्थं तदा राजा शिवे विन्यस्तमानसः ॥ महार्हे वसनादीनि त
थैवाभरणानि च ॥ सम्यक् चीरादिभिः संछन्नो रुद्राक्षाभरणोज्ज्वलः ॥ भस्मछन्नत्रिपुंड्रांकः सर्वदा शिवपूजकः ॥ सर्वमन्यत्परित्यज्य
शिवं ध्यायन्विमत्सरः ॥ रुद्रावर्तनशीलश्च सदा पंचाक्षरं जपन् ॥ स्त्रक्षावनन्यया शैवलिंगार्चनपरायणः ॥ बिल्वपत्रैर्वन्यपु
ष्पैः फलमूलैर्महेश्वरं ॥ स्वर्शानुरिपुचंडांशुसोदरैर्मुमम्लग ॥ तच्छदृच्छन्नसूरोरुकिरणः स्वच्छमानसः ॥ पदार्थबोधविस्प
ष्टवचसा रुद्रजापकः ॥ रुद्रविन्यस्तहृदयो गुच्छीकृतजगत्त्रयः ॥ तस्य दारा महोदारा नतसेवानिरतः सदा ॥ बिल्वपत्राणि पुष्पाणि
च मलान्यमलान्यपि ॥ नीलोत्पलानि फुल्लानि तथाबोवनदान्यपि ॥ फलमूलानि चारूणि सुस्वादूनि तदागमा ॥ समाहृत्य स
भर्तुस्ताः परिचर्यापरायणाः ॥ तस्यामासेन जाह्नवे सत्यरात्म्यस्पसत्क्रिया ॥ निवेदयंति सततं शर्वध्यानपरायणौ ॥ राजा नेते

समागम्य प्रणम्य विनयान्विताः॥ सभाग्य सोमगैः सततं सभाग्यः पश्यदच्छिवं॥ एवं संवसत स्तस्य दर्शनान्नष्ट किल्बिषः काले
भूयान्नवर्तत॥ तं पश्यंतं तु राजानं दृष्ट्वा मुनिगणास्तदा॥ असंतं विस्मयाविष्टाः तेपि विष्टपरायणं॥ मुनयस्ते तदा दृष्ट्वाद्दृम
नुः परस्परं॥ ॥मुनय ऊचुः॥ अहो ह्येतादृशी निष्ठा न दृष्टापि भुवि विश्रुता॥ कुतोद्य दर्शनं विप्रा नष्टापत्कुल संचयः॥ धन्योयं कृत
कृत्सोमं सोमनाथार्चनेरतः॥ राज्ञोथ शांभवस्यास्य दर्शनान्नष्ट किल्बिषाः॥ वयमप्यनुयास्यामो निष्ठां कष्ट विनाशिनीं॥ एतस्य सु
कुमारांग्योदारामारमनोहराः॥ रंभाधिक्कारकारिण्यात्तरूपश्रियदर्शिनाः॥ विस्तीर्णायितसुश्रोण्यः पीनतुंगपयोधराः॥ गौरीमा
राधयेतिस्म वल्लिध्यपादेक्षिः सदा॥ राज्ञोप्यस्य च दारा राजा दिवं वादास्यति शंकरः॥ अनेन कृतकृत्सेन वयं धन्यास्म सर्वदा॥ इत्यन्योन्य
मुनिगणाः सदाराः सकुमारकाः॥ विनयावनताः सर्वे उपतस्थुस्तदान्पं॥ राजापि मेले पत्न्या बुध्यै तैः सीमि राजिनेशपि॥ तानागता
न्नृपो दृष्ट्वा उत्थायाथ प्रणम्य च॥ तान् पूजयित्वाथ धर्मेण साघ्यपाद्यपुरःसरं॥ शांभवान्विनयाद्रालाप्रमति रूढाक्षधारिणः॥ प्रां
जलिर्विनयेनाह भवभक्त्यान्हृदव्रतान्॥ ॥राजोवाच॥ धन्योस्म्यहं मद्राज्ञो वा भव सांद्रात्सुदर्शनात्॥ त्रिनेत्ररूपाः सुत्राममा
न्याय्यं विशेषतः॥ भवदागमनेनैव विपिनं पावनं मम॥ वाणीपतिस्तिमितः यं भूत किंकरवाणि वः॥ इति राज्ञोर्थगंभीरां श्रुत्वावा
चंतु शांभवाः॥ राजानं शांभवश्रेष्ठं सोमशेखरपूजकं॥ प्राहुस्ते विनयोपेतं सदाराः सकुमारकाः॥ ॥शांभवा ऊचुः॥ सुधाधाम ॥३४॥
खंडोज्वला मौलिर्गंगाप्रकृष्टो रुलिंगा चैनास कृचिन्ना॥ विरक्ताः सुरक्तास्त्वया शांभवेन वदूमोद्य निर्देगचित्ताः॥ सुरवाय चिराया
बिल्वैः समभ्यर्च्य लिंगान्यमोघानि दिव्यान्यरसंमलगानि॥ त्वयाराध्य मुक्तिं भजामोद्य मुक्तिं त्वया शांभवेनाद्य वस्तुं मनोनः॥ ॥
सूत उवाच॥ शांभवानां वचः श्रुत्वा राजा संतुष्टमानसः॥ प्राहूतान् प्रणयोदारान् सदारः प्रांजलिस्तदा॥ ॥राजोवाच भव
द्भिः शांभवैः सार्धं सोमशेखरपूजकः॥ वसामि स्वामि सोमो कलिंगपूजापरायणः॥ अतः परं किमुत्कृष्टं भाग्यं शांभव सत्तमाः॥

भवसूतांगसंगेन पापपंकं गोप्स्वेन्मम॥ ऊमिसुस्काश्च मुनयो बिल्वमूलेषु शंकरं॥ भस्मनोद्धूलसर्वांगमग्निरीत्यादिमंत्रत॥ रु
द्राक्षधारिणः सर्वे कंठकर्णगलादिषु॥ बाणलिंगेषु तुंगेषु बिल्वमूलस्थितेषु च॥ बिल्वपत्रैः सदारास्ते पूजयामासुरीश्वरं॥
शांभवांश्च सहायांस्तान् शिवनैवेद्यराशिभिः॥ भोजयामास नृपतिर्नित्यं शतसहस्रशः॥ सदा शिवकथाप्रवर्तत स्यावर्ते तसंसदि
कृचिदुद्दं जपंति स्म बिल्वमूले द्विजोत्तमाः॥ केचित्पंचाक्षरजपं कुर्वंति नियतं शिवे॥ बिल्वमूलेषु लिंगेषु नीरधाराप्रकल्पनैः॥ का
ळं नयंति तत्रैवा बिल्वपत्रार्चनैः परे॥ आसाय मत्रमादेन आ सूर्योदयमद्विजे॥ कालकालार्चनेनैव कालस्तेषां क्षणायते॥ शिवपि
विष्टार्चनपरास्तेन राज्ञा प्रपूजिता॥ तानदृष्ट्वा सत दारा जात हृष्टः शैवपुंगवान्॥ प्रकृष्टतरमात्मानं मन्यते सोऽद्य हृद्गतः॥ शांभ
सह वैः सल्लापं कुर्वन् शिवकथादिभिः॥ चकारकालापनयं कालकालार्चनात्परः॥ तद्दारा मुनिपत्न्यस्तास्तेषां च परिचर्यया॥ शिवा
र्चकार्चनेनैव नैवेद्यपरिकल्पनैः॥ कालो नीतो महादेवि तैः सर्वैर्मुनिभिर्नृपः॥ मोदमाप तदा संतं सोमनाथार्चने रतः॥ विपिनस्थो
पि नृपतिः शांभवैः परिवारितः॥ त्रिविष्टपसुखं प्राप स्मावाखंडलो यथा॥ तान् दृष्ट्वा मागताः सर्वे मयाच प्रेषितागताः॥ नंद्याद
यो महादेवि विमानैर्हंसयायिभिः॥ त्रिशूलकरभस्मांगास्त्रिपुंड्रावलिभासुराः॥ जटामुकुटबद्धेंदुखंडाखंडलधर्मकाः॥ तान् दृ
ष्ट्वा शांभवश्रेष्ठान् गणान्स विनयान्वितः॥ स राजा ते मुनिश्रेष्ठा धन्याः स्म इतिवादिनः॥ तानूगणान्विनयेनाह मधुराक्षरसंयुतं॥ ॥
राजोवाच॥ कुतः समागमं नंदिन् किं ते कार्यं समुद्यतं॥ अस्माकमद्य सफलं जन्म नोस्य प्रजायते॥ त्वत्कृपापात्रभूतानां शां
भवानां विशेषतः॥ दुःखजालानि सर्वाणि विनष्टानि गणेश्वर॥ ॥नंदिकेश्वर उवाच॥ धन्योमान्योसि मे राजन् सभवान् शां
भवपुंगवः॥ त्वत्संगसंगवातोऽपि मे गलाय प्रजायते॥ मंगलापतिसोमेशलिंगपूजापरायणः॥ बिल्वपत्रादिभिः सम्यक् स

भाग्योसि महीपते ।। एतेपि मुनयः सर्वे भवलिंगार्चनेरताः ।। नव शांभवसंगस्था धन्याः शर्वपरायणाः ।। बिल्वमूले पुष्टरूपेते लिंगानिवि
मलान्यपि ।। बिल्वपत्रोत्तमांगानि चंदनालंकृतानि च ।। मंदारकुंदमालाभिः पूजितानि नृपोत्तम ।। फालाक्षप्रतिरूपाणि त्रिपुंड्रेणो
ज्वलानि च ।। पञ्चपार्श्वितरक्षाग्यस्थलानीतोसि नृपसत्तम ।। नयनानंददान्येव कैलासादधिकामही ।। सोमनाथमिदं क्षेत्रं सोमराजप्र
पूजितं ।। सोमनाथाख्यलिंगस्य दर्शनं सर्वकामदं ।। त्वया शांभवधर्माणामाचारो विस्तरीकृतः ।। यस्तु शांभवधर्माणां प्रवर्तनपराय
णः ।। सत्संदूरोन्नपश्रेष्ठ शंकातंकादिवर्जितः ।। महत्त्वाप्रियगारूसः गणेशश्च प्रजायते ।। तद्दर्शनकृतो कंठात्नीलकंठः पिनाकधृक् ।।
अस्मान्नृपसंप्रेषयामास विमानैः सार्वकामिकैः ।। त्वया शांभववीरेण संगताश्च महौजसः ।। भूमंडलाखंडलस्त्वं त्वया धन्यतरा मही ।। य
त्र शांभवपादाब्जरेणुः पतति सततं ।। स देशः पावनो धन्यस्तेन धन्यतरा मही ।। यतः शांभवकोटीभिः सततं त्वमुपासितः ।। अस्मर
द्राक्षयुक्तश्च चातुर्वर्ण्येषु मानवः ।। सपूज्यः सर्वयत्नेन माननीयश्च केवलं ।। तत्रापि ब्राह्मणाः पूज्याः शांभवास्ते नृपोत्तम ।। धन्याः पूज
यितव्याश्च यतो ब्रह्मण्यदृश्वराः ।। ब्राह्मणे शांभवश्रेष्ठे वसेन्नित्यं पिनाकधृक् ।। ब्रह्मण्यश्च त्वं यतो राजन् शांभवाचारपरायणः ।। त्रिनेत्र ।। श्रीः ।।
गात्ररूपोसि सत्त्वमाचरपूजितः ।। इत्युक्त्वा नंदिकेशः सन्नृपतिं शांभवोत्तमं ।। ब्राह्मणांस्तान्नमस्कृत्य राजानं परिषस्वजे ।। शांगसंगा
लिंगनेन दृष्टानंदाश्रुसंयुतः ।। उवाच गणपान्वीक्ष्य राजानं च गणेश्वरः ।। ।। नंदिकेश्वर उवाच ।। अहो बिल्वमूलस्थलिंगार्चने ।। ३५ ।।
नघ्रकृत्यानि कृत्यानि न कृतानि सघ ।। विरक्ताच्च संयोवसिद्धाद्दि सिद्धः स पूर्वाश्रमर्तैः कटाक्षैक लेशैः ।। गताबिल्ववनं न वारुणदृक
क्रांतोरःशारवान्वितं तं गौरि सरसि प्रक्षत पयसि स्नाता कृतो द्वंद्वनः ।। धृतलापालतले त्रिपुंड्ररचनां रुद्राक्षमालांगले ध्यातार्शंक
रमर्चपातकपुतो न वाजनो मुक्तिभाक् ।। लब्ध्वाथी नरूमल्लगोमेनुगणं गच्छन्नाधिवपतौ शैवं चापि षडक्षरं प्रजपतां मुक्तिं ददा

तीश्वरः ॥ श्रीरुद्रं यजुषां वरं च पठतां प्रीतो भवेच्छंकरस्तन्मन्त्रोक्षजलैः शिरः प्रसिंचयन् तीर्थैः समस्तैः प्लुतः ॥ ॥४९॥ ॥
इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे नंदीश्वरसमागमो नाम पंचदशोऽध्यायः ॥ ॥१५॥ ॥राजोवाच ॥सोमनाथेश्वरे लिंगं
सोमराज्ञा प्रपूजितं ॥ इत्युक्तं च त्वया नंदिन् तेन संपूजितं कथं ॥ तदाख्यानं विशेषेण मे सर्वं कथय विस्तरात् ॥ ॥सूत उवाच ॥ सराज्ञो
वचनं श्रुत्वा नंदिकेशः शिवार्चकः शिवपादांबुजध्यायन् दक्षवाक्यो भवत्पुंगवान् ॥ बृहद्बलं च राजानं गणेशो नंदिकेश्वरः ॥ प्राह तं शांभ
वं विप्राः शैलादिर्गिरिजे तदा ॥ ॥नंदिकेश्वर उवाच ॥ अत्रेतिहासं वक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ॥ बृहद्बल महाभाग शांभवैः सह
सादरं पंचाशत्कन्यका ह्यासन् दक्षस्यैव प्रचेतसः ॥ ददौ स दश धर्माय काश्यपाय त्रयोदश ॥ सप्तविंशतिं सोमाय चतस्रोऽरिष्टनेम
ये सतीं ददौ स रुद्राय महादेवाय शूलिने ॥ शिवमिंदाकरं त्यक्त्वा पितरं स्वां तनुं तदा ॥ प्रादहत्सा सती कोपाद् दक्षो नीतो ह्यदक्षतां ॥ मखं तक
स्तदा राजन् देवाः संताडिता गणैः ॥ दक्षयज्ञहरः शंभुर्नाम्नासीत्स तदा शिवः ॥ सोमो धरो हिणीं प्राप्य मुदमाप तदा सुखं ॥ अन्याः सा दक्षदु
हिताः दक्षं प्राप्य सुदुःखिताः ॥ लज्जया किंचिदानम्य वदनं ताः समब्रुवन् ॥ ॥दक्षकन्या ऊचुः ॥ भगवन् सोमराज्ञा हि वयं सर्वा वि
मानिताः रोहिणीमेव भजते नास्मासु रमते तथा ॥ इत्थं पुत्रीवचः श्रुत्वा सोऽवदद्वेमिदं वचः ॥ प्राह दक्षस्ततो गत्वा सोमं ते न च पालि
ताः ॥ ॥दक्ष उवाच ॥ सर्वाः पाणिगृहीतास्ते अतिचारो हि तासु किं ॥ भजसे रोहिणीमेव नैतत्त्वय्युपपद्यते ॥ पुत्र्यो मे नावमंतव्याः तस्व
यं यथा सुखं क्रमं ॥ बहुभार्यो यश्च भवेत्सम्यक्तान्यां काममोहितः ॥ अदाय भजते यश्च स याति यातनां ध्रुवं ॥ नैवं देवा हविस्तस्य
पितरस्तत्स्वधामपि ॥ नाश्नंति शतवर्षाणि त्वणहा स हि रुच्यते ॥ मृतो हि श्वानयोनीषु दारसामी वशोन्नरः ॥ इति धर्मं विदित्वा
पि कथं सोम भजेश्च भवान् ॥ सोमो दक्षवचः श्रुत्वा सो वचनं श्वशुरं नृप ॥ वाच माह तदा भीतः प्रांजलिः प्रणतस्तदा ॥ ॥सो

मुवाच॥ प्रजापते क्षमस्वेमं मेतु मा क्रुद्ध मप्यपि॥ सर्वास्त्वेवानुवर्तेहं यथापूर्वं न संशयः॥ दक्षः सोमवचः श्रुत्वा स्वकीयं भ
वनं गतः॥ पुनश्च कामात्मं दात्मा रोहिणीमुपसेवते॥ तदा ताः कन्यकाः सर्वाः पुनः प्रोचुश्च तत्कृतं॥ ॥कन्यका ऊचुः॥ प्रह
यासां पितः पूर्वं सोमो नास्मासु वर्तते॥ यथापूर्वं स कामात्मा रोहिणीमुपसेवते॥ शशाप क्रोधाद्दक्षस्तं कन्यानां वाक्यसायकैः॥
दक्ष उवाच॥ ॥यस्मद्यक्ष्मगृहीतस्त्वं सद्यो निर्वीर्यतां गतः॥ अतिकामो ह्यतो नित्यं मद्वाक्यस्य च लंघनात्॥ तत्क्षणाद्दक्षवत्सो
मः सद्यो निष्प्रभतां गतः॥ यक्ष्मणा सगृहीतश्च द्विः कालं स समन्वितः॥ हगस्त्विशेषः सोमो द्विजवद्धीनस्तदा नृप॥ अतिर्लग्नाम परमो
नमन्त्रि प्रणते द्विजः॥ सोमराजानमाहेदं दक्षशाप विमुक्तये॥ ॥अत्रिरुवाच॥ शृणु धर्मेण चोराजन् पुनराप्यायंयिष्यसि॥ स्थारणं
गच्छ देवेशं तपसा शिवपूजया॥ सोमनाथाभिधं लिंगं सौराष्ट्रे संस्थितं शुभं॥ मुनिभिः प्रणतं लिंगं पयोष्णीतीरसंस्थितं॥ ब्रह्मविष्ण्वा
दिभिर्देवैः सेवितं सर्वकामदं॥ तस्मिन् लिंगे महादेवो नित्यं संनिधिकास्मरवः॥ इत्यत्रिवचसा सोमो ज्ञात्वा गत्वा महेश्वरं॥ स्नात्वा नत्वा महादेवं
पयोष्णां धूतकिल्बिषः॥ धस्मनो द्धूलसर्वांगं तताप परमं तपः॥ शिवलिंगार्चनरतः पंचाक्षरपरायणः॥ धस्मस्तोद्धूलसंस्थश्च रुद्रमावर्त ॥श्रीः॥
यन्सदा॥ त्र्यंबकं साचरो हिष्याक्ने पुष्पफलादिभिः॥ अतिष्ठत्सततं मौनी दशवर्षाण्यथांबिके॥ तपस्यतोथ सोमस्य प्रशांतिरासीच्छि
वाज्ञया॥ सोमनाथं महालिंगं बिल्वपत्रैः समर्चयन्॥ त्रिकालमघमादेन सोमार्धकृतशेखरं॥ एवं स वसतस्तस्य सोमः सोमायतो ३६॥
षित॥ सोमनाथात्तु या लिंगात्तस्मै प्रादुरभूच्छिवः॥ गंगाचंद्रकलामौलिमेद्रोक्षवरवाहनः॥ उमासंश्लिष्टवामांगो गणवृंदनिषे
वितः॥ ब्रह्मविष्ण्वादिभिर्देवैर्महेंद्राद्यैः सुरोत्तमैः॥ कुमारगणनाथैश्च मयाच परिसेवितः॥ गजमरेद्रवृषभमयूरहंसयानैः स्वावर्गै
रनुयायिभिः पृष्ठलग्नैः॥ रजताद्रिनिभप्रख्यं विशालं गंदृषभं वेसदि मुख्ययानयानुयातः॥ अधिरुह्यामरचामरौघवातैर्व्यो

ज्जैः छन्नगणो विहोक्षितांगः॥ परशुवरकुरंगबालपाणिस्सगवानाविरभूत्तदामुदामहेशः॥ तथागतं महादेवं दृष्ट्वा
हृष्टतनूरुहः॥ प्रणम्य सोमः सांष्टांगमष्टमूर्तिं कृपाकरं॥ तुष्टाव प्रांजलिर्धीरो मां सांबं परमेश्वरि॥ ॥सोम उ
वाच॥ नमस्ते महादेव विश्वाधिकेश नमस्ते महेशान लोकेश शंभो॥ नमस्ते गणाधीश वृंदारवंद्य नमस्ते हरिब्र
ह्म मृग्यांघ्रिमौले॥ नमस्ते महोक्षैकवाहैन प्रपन्नं सदा पांग संगाद्य दृष्ट्या ह्यनुष्टया॥ नमस्ते बलीशान विश्वैकवंद्य
क्षयार्तिं विनाश्याशु मां तारयाद्य॥ नमस्ते भिषक्श्रेष्ठ सेषज्यचिंतावहस्त्वाद्य मामद्य यक्ष्मादिमुक्तं॥ विमुक्तो कुरुष्वाद्य पा
पौघजालैर्नमस्ते स्तुरंशो प्रसीद प्रसीद॥ इति संप्रार्थितो देवः सोमराजाथ संस्तुतः॥ दयार्द्रदृष्ट्यापातं वीक्ष्य समानस्य च
पाणिना॥ पुनः पुष्टिं तस्य गात्रे अमृतैः स्पृशयत्र दा॥ समाद् विनयोपेतं सोमं सांबस्तदा मुदा॥ ॥ईश्वर उवाच॥ दक्षशा
पवशात्सोमः क्षयेणार्तिपरागतः॥ पुनराप्यायितश्चासि मया बेसुरसत्तम॥ देवानाममृतं तस्व ममृतांशुः पुराकृतः॥
तच्चाप्यमानयत्स्वाय मासार्धे क्षीणमंडलः॥ देवानामुपभोज्योसि देवाश्चाप्यायसेत्यपि॥ पुनस्त्वामौषधीशानं पक्षार्धमह
रात्सुर॥ संपूर्णकलया नित्यं वर्धमानो दिने दिने॥ भविताचाररूपेण मम मौलिकृतास्पदः॥ अष्टमीसामिसोमाको भविता
हं सदा शशिन्॥ चंद्रचूड इति ख्यातः संस्तुतः सुरसत्तमैः॥ त्वया संपूजितं लिंगं सोमनाथाद्वयं शुभं॥ ये पश्यंति नराभक्त्या
ते सदा गणपा मम॥ सोमनाथं सकृद्दृष्ट्वा मुच्यते भवबंधनात्॥ पयोष्णायेसकृत्स्नाता दृष्ट्वा सोमेश्वरं नराः॥
संतर्प्य च पितॄन्भक्त्या वसंति शिवमंदिरे॥ पौष्यां माघ्यां मधाष्टम्यां यो बिल्वैः सोमनायकं॥ समर्चयन्स मुक्तो हि नात्र का

र्थविचारणा॥ इतिदत्तावरं तस्मै नंदीशं शंभुस्तिरोदधे। तस्मिन् लिंगे नदा विष्टः शिपिविष्टो विकासुखः॥ तस्मात्त्वमपि
भक्त्या च सोमेशं प्रपद्यस्व श्रितः॥ लप्स्यसे चेप्सितान्कामान्कामारिकृपया नृप॥ ॥सूत उवाच॥ इति नंदीश्वरप्रश्रे
ष्टमनुज्ञाप्य महेश्वरं॥ सोमनाथं बिल्वपत्रैः पयोभिश्च सरिदंभसा॥ अभिषिच्याथ रुद्रेण पूजां ते गणपे दृते॥ तुष्टाव देवम
भ्यर्च्य शृणुध्वं तद्द्विजोत्तमाः॥ ॥नंदिकेश्वर उवाच॥ कुंडलीकृतकुंडलशंभोरवंदिताखिलसुरद्रुहखंड॥ जह्नुमुंड
कलितामलमालस्थूललिंगगणमंडलसंस्थ॥ नवचंद्राभरणोत्तमांगगंगाकलितालकभव्यधरोरुमाल॥ धृतह
लाहलकंठमलबाहुस्फुरदुग्रसपीलाविधृतभ्रकु आलिंमलिंगं शशीलिंगसंस्थमाकाशलिंगं जगदेकलिंगं॥
हृत्कोशजाकाशविकाशलिंगं सुरेवलिंगं प्रणमामि लिंगं॥ इत्थं संस्तुस नंदीशो वैलासं गणपे ययौ॥ गणेंद्रास्तु स्तुवुः
शंभुं सोमनाथं मुदा तदा॥ ॥गणेश्वरा ऊचुः॥ वयं सोमवारव्रतेते च निष्ठा वासिष्ठादिशिष्टास्ततस्त्वत्प्रसादात्॥ महा
भस्मरुद्राक्षमालांतनत्युल्वदीयां गचिन्हैर्निवेशो स्वपापैर्वियुक्ता भ्रमामो विभ्रमो य शंभो॥ इत्थं स्तुत्वा गणायाता नंदिकेशोन २८
सादरं॥ स राजा विस्मितश्चासीच्छ्रोत्वेत्तत्कथारसैः॥ ॥ईश्वर उवाच॥ चक्षुश्रोत्रविभक्षणेनसु महालिंगार्चने सन्नि
धीन्यस्तापारसुवेषराद्रि विषयप्रीतिं तदा वैनृप॥ कामादिप्रभवादिषट्कलुषैः कल्कीकृतांतस्फुरज्ज्ञानबोधशिव
प्रसादतृलनिता नंदेन विज्ञानभाक्॥ स्मरमानं देककामारविराशीकृतभुक्धाम सीमाद्रमीशो तस्मिन् लिंगेद्रमायेन्नातमरव
मुखगैर्देवबंदैकपूज्यः॥ सामस्तोमैरनेकैर्निखिलमुनिकृतैर्होमधर्मादिमार्गैरलुप्तःसोद्भवानि श्रुतिशिखरवरैस्तुस

संवसामि

माहात्म्यमादिं सोमेशाख्ये गणेंद्रैर्मे मतन्नय वरैश्चांबया ॥ ॥४७॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शि
वगौरीसंवादे नंदिकेश्वर बृहद्दुल्लसंवादो नाम षोडशोऽध्यायः॥ ॥अथ॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥सुराष्ट्रापुरीशानं
सोमनाथाख्यमीश्वरं ॥पूजयामास देवेशि भक्त्याचानन्यया तदा॥ ॥ऋषय ऊचुः॥ कथं तस्य तदा सूत सोमनाथो महेश्व
रः ॥प्रसन्नः पार्वतीनाथो निशानाथनमच्छिराः ॥तद्वदस्वानुपूर्व्येण नैव तृप्यामहे वयं ॥भगनेत्रपदद्वंद्व कथयो पावित्ताबयंध
भवारव्यदावदग्धालांशाः मनेऽव्वतं दोषपान ॥महादेवकथाधारा सुधाशीकरविग्रहान् ॥कुरु चास्मान्मुनिश्रेष्ठ कृपापात्राव
यं हि ते॥ ॥ईश्वर उवाच॥ इति पृष्टो मुनींद्रैस्तैः सूतस्तच्चरितं पुनः ॥प्रांजलिर्विनयेनाह प्रणिधाय मनः शिवे॥ ॥सू
त उवाच॥ सुराष्ट्राधीशो भैवैः सार्धं शिवाराधनतत्परः ॥पंचाग्निमध्यनिरत नतसः सर्वभोगसत्तिभिः ॥मासमेकं फलाहारो मासे पर्णा
शनोऽभवत् ॥मासमेकं तु आशनो राजा मासं चैव जलाशनः ॥मासे यवागुभक्षी स्यान्मासे वानिलभोजनः ॥वर्षास्वभ्रावकाशे
श्च हेमंते जलसंश्रयः ॥ग्रीष्मे पंचाग्निमध्यस्थो रुद्रावर्तेयनस्थितः ॥एवं तपस्यतस्तस्य कालाहादुर्बभौ हरः ॥ब्रह्मविष्ण्वादि
भिर्देवैस्तैस्समेतद्दृशनं ददौ ॥नीलकंठो जटामौलिस्त्रिशूलविलसत्करः ॥सुधाधामकलामौलिः फालोज्ज्वलितलोचनः ॥त्रिपुंड्र
रेखाविलसत्फालभागमनोहरः ॥फणिकंकणशोभाढ्य वृत्तबाहुचतुष्टयः ॥विधिकृत महामुंडवल्पितस्रग्विभूषितः
महावृषभमारुह्य छत्रचामरपाणिभिः ॥नंदिकेशमहाकालगजवक्त्रैर्निषेवितः ॥उमासंश्लिष्टवामांगो राजानं समुद्दे
क्षत ॥दृष्ट्वा सुराष्ट्रदेवेशं महेशं करुणाकरं ॥प्रणम्य परया भक्त्या सानंदजललोचनः ॥तुष्टाव सन्निधिं स्थिरतः सांबं

चंद्रार्धशेखरं ॥ ॥राजोवाच॥सुरेश्वरं निरीश्वरं गिरीश्वरं नटेश्वरं ॥महेश्वरं मयस्करं शिवं भजे च शंकरं ॥भुजंगराज
हारकं सुमार मारहारकं ॥महाविषाग्निधारकं भजे विमुक्तिदायकं ॥पुरादिवृंददुःखदं शुभांगदं शुभास्पदं ॥सुबद्धकर्ममोक्ष
दं भजे शिवं विमुक्तिदं ॥विधींद्रविष्णुसन्मुखं महागिरींद्रवासखं ॥धनेशमुख्यसत्सखं भजे शिवं मदुन्मुखं ॥उमापतिं सभा
पतिं दिशापतिं पशोःपतिं ॥गिरांपतिं पतेःपतिं भजे शिवं दिवस्पतिं ॥इति त्वकूपरिधानशंकर महादेवेश मामागहि विश्वने
त्रशरासनं हरिशरो हसोमदिग्गज शीरसूर्ज तर्जकमेषपरसु तपयः पुरायथागोभैरेत् ॥तदद्य वं गिरिजामनोहरविशोह
तपद्मसंस्थं मम तत्प्रसादश्रमरस्य त्रिसुरसामो हासये वे वलो ॥विष्णुवेदि च गीत स्वम सिसगवनशेवरविसोसु धन्वाचासि
तं हमसिभव विश्वाधिकाभिषक् ॥नमीतानेयध्ये निखिलसुमनस्वामचहरं नमो क्षिस्तेपादं शरणादशिवं स्तोमिवचसा ॥उन्म
त्तकुक्षिकरसन्निभकुंभसंस्थकुंभीनसोच्छ्वासविलोलहारं ॥कुंभीद्रवक्त्रोज्ज्वलपुत्रवर्यं भजामि कुंभोद्भवपूजितांघ्रिं ॥
नदास्तु हा महादेवं शरणप्रपन्नपोनम ॥देवीं देवांकभागस्थो तुष्टाव नियतो नृपः ॥ ॥राजोवाच ॥विद्रुमाधरनिराकृत
बिंबां वक्त्रलालितसुधाकरबिंबां ॥ईश्वरीमनिशमात्मकदंबां मन्मनः स्मरशतुतांजगदंबां ॥पादयोरवनतामरदारारभ
तलोककलुषादविहारान् ॥भावुकस्य हृदयारविदारान्बेशमनो भव जगम्हतिदारान् ॥पापदारिपुशिखां स्मरामौ वीवि
श्रुती मधिकचं समरमौर्वी ॥नेत्रपद्मजघनेषु सुगुर्वी मन्मनः स्मरतु तां हृदि गुर्वीं ॥स राजा गिरिजां स्तुत्वा सदारः प्रणनाम
च ॥बद्धांजलिकरस्तत्र देवदेवमुदैक्षत ॥तस्य तद्भावमालाय भवेत्सावविनाशकः ॥वरेणछंदयामास राजानं वाक्

श्रीः ३८

सुधारसैः॥ ॥ईश्वर उवाच॥ स्तुतस्त्वया नृपश्रेष्ठ तुष्टोस्मि गिरिकन्यया॥ ममभक्त्यावहयातु ब्रोनास्तिभमेडल्धेधुना॥ येमो
त्वत्कृतयास्तुत्यास्तोष्यंतिभुविभाविताः॥ तेषांतुदेहमसर्वंभविता नात्र संशयः॥ क्ष्मासेतुलारवंतस्ते पुत्रो धर्मेन्द्रपोत्तम॥ सनाम्ना या२
भविता राजन्नुत्तमः सविदूरथः॥ सोपिमां सोमनाथाख्यं समाराध्य गणोभिवेद॥ अश्वमेधादिभिर्यज्ञैः स यष्टा च भविष्यति॥
तस्य तुष्टो हमुत्कृष्टस्तत्कष्टं नाशयाम्यहं॥ तस्य पुत्रशतं भव्यान्महारथसमाह्वयं॥ वंचोतेगणपश्रेष्ठो भविष्यसि ममाग्रणीः॥
सोमनाथमिदं लिंगं सोमराहृाग्रपूजितं॥ ये पश्यंति सदा भक्त्या तेषां कामानदद्ाम्यहं॥ स्वदारस्त्वं चिरायाद्य भुंक्ष्वा राज्यमकंटकं॥
वंशं लोके प्रतिष्ठाप्य यास्यस्यंते ममागतः॥ इत्थितं समनुज्ञाप्य देवदेवो घृणानिधिः॥ तस्मिन्लिंगवरे पुण्ये सोमनाथाह्वये द्विजाः॥
तिरोधत्त क्षणात्सोबोभक्त सेसारमोचकः॥ पश्यतां चैव सर्वेषां शंभवानां स्वरूपस्य हि॥ तत्त्व न सदृशं सर्वं दृष्ट्वा राज्ञा च विस्मि
तः॥ शांभवैः संस्तुतो राज्ञा धन्यस्त्वमितितन्नृहि॥ साक्षाद्यतस्त्वया दृष्टं महेश्वरपदांबुजं॥ तव भाग्यस्य नो यस्य लाभ यो धन्यतमाव
यं॥ दूषं तु नरस्तदा राजा शांभवान्प्रजपभक्तितः॥ स्वदारामास सहितो नत्वा सोमेश्वरं तदा॥ सैन्यभारसमायुक्तो रथकुंजरवा
जिभिः॥ स्वदेशाय ययौ राजा प्राप्तसर्वमनोरथः॥ ॥सूत उवाच॥ तदुत्कृष्टमिदं क्षेत्रं पुण्यं सोमेश्वराह्वयं॥ दिव्ये देवेन कथितं पयो
ष्णीतीरसंस्थितं॥ दर्शनात्सर्वकामानां सिद्धिः स्याद्वै वरानना॥ सौराष्ट्रे तद्देशानां पुण्यदेशोयमुत्तमः॥ सोमनाथाख्यलिंगेन
पुलर्क्षयो विराजते॥ सोमनाथं महादेवं प्रदोषे पश्यति॥ बिल्वीदलादिभिः पूज्य स मोक्षमधिगच्छति॥ पयोष्णीयेसकृ
त्स्नात्वा सोमनाथं प्रणम्य च॥ समुक्तः सर्वपापेभ्यो मोदते दिवि देववत्॥ इंदुग्रहे कुरुक्षेत्रे यो दद्याद्गोशतं द्विजे॥ सकृद्दृष्ट्वा सो

मे०१

ममार्थं तत्क्षणं ज्ञानुयाम्बरः॥ महापातादिवेलासु अयने विषुवे सदा॥ पर्वकाले यथाशक्त्या यो हि स्वात्मार्चितिं च॥ सोमनाथमहा
लिंगं सर्वसिद्धिकलोकगम्॥ सोमवारे सोमनाथं रात्रौ संपूज्य भक्तितः॥ बिल्वपत्रैः सकृत् कृत्वा सञ्ज्ञानेनं विंदते महत्॥ सोपिता
ज्ञाथकालेन पुत्रं भद्रगुणान्वितं॥ आप नामापि चक्रे थ विदूरथ इति द्विजा॥ सोपि चांते शिवं प्राप सदा तोष बृहद्द्रुजः॥ पित्र्यंरा
ज्यं तदा प्राप विदूरथ नृपस्तदा॥ सोमनाथमहालिंगे तस्याभिरुच्युत्कैरन्नमा॥ सौराष्ट्रं सज्जगामाथ सांष्टांग स्पष्ट भूतलः॥ संप्
ज्य परयाभक्त्या नानाविभवविस्तरैः॥ उवास राजा तत्रैव न हृत्तोथ मिथ्या करोत्॥ तौ वाञ्जैवेय राशीभिर्योजयामास कोटिशः॥ पयोब्धि
तीरबंधं च नानासंस्थानमंटपान्॥ महारथं महादेवे मंटपोद्यानगोपुरं॥ प्राकारसंस्थ हृष्ट संसुधा चित्रविचित्रितं॥ कारयामास
विश्वेविमानछत्रचामरं॥ धूपदीपादिपात्राणि सौवर्णानि तदाकरोत्॥ शिवपूजाभिवृध्यर्थं ददौ ग्रामाननेकशः॥ द्विजानां
शांभवानां हि ग्रामान्विप्रगृहाश्च लक्षान्॥ कारयामास नृपतिर्गेहोपकरणान्वितान्॥ ददौ स शांभवान् हृष्ट्वा सोमनाथस्य तु श्रीः
ष्टये॥ सद्वो टिबिल्वपत्रैश्च पूजयामास तं तदा॥ कृष्णगोघृतदीपैश्च दीपयत्स्व शिवालयं॥ धूपधूमगणौर्मांसः धूपयामास
हि५ चांबिके॥ नैवेद्यैश्च घृतापूपराशिभिर्निवेदयत्॥ स्वाहूलराशीभिर्देवि विदूरथसमाहूयः॥ नाट्यवन्याः सुचार्वंग्यस्तेन दत्ता ३९
महेश्वरि॥ वेणुवीणामृदंगाश्च शंखकाहलवादकाः॥ कल्पितास्तेन देवेशि नादितं मे शिवालयं॥ सोमनाथे मयि सदा तस्य भक्तिः
पराभवत्॥ नयाश्च मयापि चिरं राज्यं भुक्ता महालोकमागतः॥ तस्य पुत्रशतं चासीत् सर्वं महाक्षिपाविते॥ धनुष्मंते महाबाहुं परवी
यैनिबर्हणे॥ क्षयद्वीरपरं सर्वं नानाशास्त्रमंडले॥ तस्य ज्येष्ठसुतस्त्वासीत् महारथ इति स्मृतः॥ सोपि सोमेश्वरे भक्तः सो भ
राष्ट्रमभवच्छिवे॥ पितुः शतगुणं तेन कृता मे परिचितिः शिवे॥ न स्मिंच्छासति निष्फलो के श्रेवाड्वसदाज नाः॥ सस्मरुद्राक्षही

भि

नांगांछा स्तिभ्य प्रोय मुगमः॥ नारद क्षुद्र शृंगत्रासीन्नारदाध्यायवर्जित॥ पंचाक्षर विहीनश्च शिवलिंगार्चने झितः॥ नासस्म
फाल स्तत्रासीत्स्मिर राज निवासरति॥ समर्यादम भक्ते न ध्यात त्वं तेन सुंदरि॥ यथा विद्योतते भानुः स्वांशुर्दिनोदये स्ततः॥ त
थावेदो दीप्ता चोरेन्नेगत्रापमपावरोतु॥ ॥ ईश्वर उवाच॥ इसेतन्मया रव्यातं नवाद्यं द कथानकं॥ सोमनाथमहत्वास्य श्रुत्वा
पापैः प्रमुच्यते॥ यएतत्कथयेन्नित्यं सदा पर्वणि पर्वणि॥ ब्राह्मणो नियतं देवि मुक्तिमंते प्रयाति च॥ शौसुं सेन त्रावाहमंडलगतं
स्वांतस्वछहृस प्रगंको शातीतमनंत मव्ययमजं स्वात्मानमेका हृयं॥ विश्वातीत मनेक विश्वजनकं गौर्या समालिंगितं ध्याला
शोकशते विमुक्त हृदयः स द्योभवसे बिके॥ ॥८०॥ ॥ इति श्री शिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे सप्तदशो
ध्यायः॥ ॥८१॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥ आवटकं महापुण्यं क्षेत्रमस्से व मंबिके॥ नागनाथाह्वयं लिंगं ममास्ति भुव
नेश्वरि॥ तत्र संस्थिकताः सर्वे लिंगरूपाश्च केवलं॥ तत्र संति महाशैवा नागनाथार्चने रताः॥ भस्म रुद्राक्षसंपन्नाः शिवध्यान
परायणाः॥ रुद्रावर्तेन शीतस्त्र्यंबरद्लिंगैकपूजकाः॥ मन्नामनिरता नित्यमन्यनामपराङ्मुखाः॥ मल्लिंगालोकनेनैव तेषां प्रीति
रहर्निशं॥ कामुकः कामिनीं दृष्ट्वा यथा प्रीतो भवेच्छिवे॥ मम लिंगे तथा शैवा बिल्वसंरहितं मुदा॥ नागनाथं स्तु वसेव वीक्ष्यं
तिप्रणमंति च॥ वसंति तत्र मुनयो विनयोज्वल विग्रहाः॥ नागनाथं महादेवं पूजयंति गणेश्वराः॥ नागकुंडमिति ख्याते पा
ताले विवरं महत्॥ तन्मार्गेण समागत्य शेषो नंतफणामुखः॥ स्वमौलिरत्नजाले मां पूजयसे वशंकरि॥ सहस्रवदनेना
पि स्तुवसत्के महेश्वरं॥ मां स्तोति शेषस्त्यानियतं स मे गणवरोत्तमः॥ तस्मिन् प्रीतिममासंते कुमारे गणपे यथा॥ वायुसर्व
मरेशानि तथा शैवाय मंबिके॥ शेषं शरीरं देवेशि मदात्ययमनुत्तमं॥ तस्यैव हृदयं भोग गभागारे मनोरमे॥ नीवा

रश्चक्रसदृशा लिंगाकारेऽस्मिन् शांकरि ॥ तद्दूरेयेन संपूज्य स्थितं सोऽपि मदर्चकः ॥ शैवसंपूजनाद्देव मम प्रीतिर्महेश्वरि स्व
तंत्रस्य महेशस्य सर्वभाग्ययुतस्य मे ॥ किं नाम क्रियते देवि पूजया वा सुमैः शिवे ॥ लोकसंरक्षणार्थाय लिंगे गृह्णामि पू
जनं ॥ भक्तैर्मम कृता पूजा तुष्ट्यै भवति शोभने ॥ सूक्ष्मं मदीयं लिंगं तत् पश्यंति शिवयोगिनः ॥ कथमन्येऽपि पश्यंति नानाको
मैककामिनः ॥ सखंडान्यन्यलिंगानि अखंडं त्वेकं मम ॥ लिंगमेतन्महादेवि ज्ञानदृष्ट्या न पश्यति ॥ न ह्यातं वेदवाक्ये
श्च ज्ञायते मत्कृपाबलात् ॥ यस्य चिद्दृष्टिभाग्येन सभाग्यस्यैव शांकरि ॥ निर्भाग्यानां महादेवि न ज्ञानं नैव जायते ॥ मत्कृ
पापात्रमेवं हि शैवगात्रं गिरींद्रजे ॥ शैवेः शैवैकशरणः शिवलिंगार्चनप्रियः ॥ शिवक्षेत्ररतो नित्यं श्रीरुद्रजपतत्परः ॥
भस्मरुद्राक्षसंपन्नः षडक्षरजपादरः ॥ शैवसंपूजको नित्यं शिवनैवेद्यभोजनः ॥ मन्नामपरमो नित्यं सत्कार्यसुरकीर्तनः
शिवशंभो महादेव प्रसीदेति वदन्मुदा ॥ आपादमस्तकं भस्म समुद्धूल्य यथाविधि ॥ रुद्रावर्तनशीलो यः समे समक्रः सदा
च्छिन्नं ॥ वेदवेदांतवाक्यैश्च बोधज्ञानपरः सदा ॥ न सैव जायते ज्ञानं नान्यथा कर्मकोटिभिः ॥ असत्यमितरत्सर्वं त्रैगुण्ये
परमेश्वरि ॥ आविद्यकानि शास्त्राणि मिथ्याज्ञानप्रदानि हि ॥ मच्छास्त्रसत्यमेवेदं ब्रह्मैवेदमिति श्रुतिः ॥ आत्मैवेदमिदं दृ
श्यं तस्मिन् जगदिदं मृषा ॥ जगत्प्ररोचनार्थाय शास्त्रे सत्यत्वकल्पयिष्यति ॥ मद्दानां स्वर्गनरकपुण्यपापादिवासनाः ॥ त्रैगु
ण्यविषयो वेदः स्वाधिकारानुरूपतः ॥ पुण्यपापफलं भोक्तुं व्यावहारिकवर्त्मनः ॥ सर्वं तरति वेशो वं शैवो मत्पादसंश्र
यः ॥ अत्रेतिहासं वक्ष्यामि नागनाथस्य वैभवं ॥ मम लिंगात्मनो देवि शृणुष्व वरवर्णिनि ॥ स च क्षुत्रवसो राजा शे

बोन्नेषगुणैर्युतः ॥ ब्रह्मणा समनुज्ञातो भूमिसंधारणाय वै ॥ इत्थं वासपदेतत्वनोसाब्धि द्वीपोरूपननं ॥ विषादमगमं तीव्रं शेषो मां
शरणंगतः ॥ आवद्वक मिदं क्षेत्रं प्राप्य कुंडं तथाकरोत् ॥ नागकुंड मिति ख्यातं तत्तीरे तपसि स्थितः ॥ स्वपुच्छवेष्टनैर्धृ मिमपि छायो
ध्ययन्पूर्णाः ॥ मां विलोक्य महादेवि भस्मरुद्राक्षभूषणाः ॥ रुद्रमावर्तयंस्तस्थौ शारदां शतमुत्तमां ॥ लिंगं सुचक्षुषा पश्यं क्षुधासं
श्रवन्वृथा ॥ शेषः पवनकं भुंजन्संतपसा शोषयंस्तनुः ॥ ग्रीष्मकुसरितेभानुश्चंद्रभानुकरैर्यथा ॥ ब्रह्माद्याः देवताः सर्वा इंदुनेनतप
सि स्थितं ॥ समागतास्तदा देवितान्सर्वान्कुंडलीश्वरः ॥ अगणय्य तदा तस्थौ मां ध्यायन्लिंगरूपिणं ॥ तस्य तद्धार्द्धमाज्ञाय ह्यंददे
दर्शनं शिवे ॥ दृष्ट्वा मां स्वपणा विश्वननाम शिरसा शिवे ॥ सहस्रवदनेनापि नाम्नां साहस्रतः शिवे ॥ अपूजयद्बिल्वपत्रैस्तुष्टाव जग
दीश्वरं ॥ ॥ शेष उवाच ॥ विश्वेश विश्वमदनांतक विश्वमर्ते विश्वंभराधरणकारणशाकिदायिन् ॥ भर्गांतकांतक महेश्वर कृत्ति
वासः पाश्यामलामखिलजगत्सनकादिपाल ॥ पाहीश मामवधियापरिपाहि शंभो दक्षाश्वमेधविधिशिक्षणकामशत्रो ॥ सुत्रामवज्र
करदारणचंदुकेश गोत्रात्मजा सरवसुजातपुरांनिहंत्रू ॥ मामीश मामवधियापरिपाहि शंभो ॥ पिनाकविलसत्करं दिवसनायकानग्ने
तं विनायकसुतप्रियं भजत नाकनाथस्तुतं ॥ यामिनीरमणशोभि मस्तकं भामिनीविधृतसामिविग्रहं ॥ योगिनीगण तस्तुतिप्रि नी ५
यं मोक्षिनीपतिमुपास्महे शिवं ॥ चारुभूधरविहारिणं योगियोगकृतकंठभूषणं ॥ क्षिप्रदग्धपुरकामवैरिणं चंद्रखंडचर रू ५
णं भजेन्वहं ॥ इति स्तुतो हं शेषेण भक्तियुक्तेन शंकरि ॥ धराधरणसामर्थ्यं मया दत्तं तदांबिके ॥ तेन संप्रार्थितं चापि स्वकुंडख्या
तिमेष्यतु ॥ नागकुंड मिति ख्यातं सर्वपापहरं भुवि ॥ तस्मिन्कुंडवरे स्नात्वा नागनाथं प्रणम्य च ॥ विषचोरभयं तस्य न कदाचि
न्नेव जायते ॥ तर्पयित्वा तु तत्तोयैः पिबन्प्रीणाति मानवः ॥ स्नात्वा तिरात्रयज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः ॥ एवं मनोवरंद्ध्यास

शेषोविवरंययौ॥सपर्वतनदीमुक्तां दधेभूमिंतदांबिके॥ ॥ईश्वरउवाच॥कद्रु सुपर्णीचपुरा विवदेतेपरस्परं। अश्ववालांस्तदा
श्वेतान कृष्णोश्वेत्र विषाग्निना॥दासंसख्याःपुराकृत्वा अमृतेनैव सापुरा॥तच्छापनुत्तयेगौरि नागनाथंप्रणम्य सा॥सापुत्रान्मोच
यामाससुपर्णभयपीडितान्॥भक्षणार्थंमदंगानांपुत्रान्दत्तवतीतदा॥कंबलाश्वतरौनागौकर्णकुंडलतां गतौ॥वासुकिस्तक्ष
कश्चैवमहाहारकंकणौ॥मत्प्रसादनपरौदेविशंखपालेन्द्रपत्रकः॥स्वकंठहारशोभायैधृतराष्ट्रः पिन्डिप्पिलः॥पुत्रान्मह्यंतदादत्वा
साकद्रूर्वीतकल्मषा॥नागनाथंतदामां सानुष्टावाथकृतांजलिः॥ ॥कद्रूरुवाच॥पुत्रस्ते विश्वपतिर्महीसुरवरं मल्लनि
हृत्प्रसादरदेवानामक्षयं ददौस्वर्गवास्वर्लोकवासंचिरं॥शक्राद्यामरपुंगवैः सेतदासत्प्रसादपूजाबलैर्लोकज्ञुर्ये कृतवेतनस्तुति
परस्तांसेवतेसर्वदा॥कुमारशिखरोनमेधनवरोरुशाकीशायः सतारकमुखासुरान्निखिलश्चरपद्यादिकान्॥निहत्यानिखिलैः
सुरैरमरसैन्यनाथोभवत्त्वदीयपदसेवयाशिवसूनागनाथप्रभो॥नीलकंठकृतवाहनमुख्यस्तारकारिरखिलामरवंद्यः॥स
द्यएवकुरुतादघनाशंसैन्यनायकइतिश्रुतिषट्कः॥मोरेश्वरक्षेत्रनिवासशीलेश्वलोकसूनुःप्रथितोरुभुंडः॥त्वत्सादपद्मप्रणा
तोरुगंडो गंडस्थलांदोलितपद्मषंडः॥त्वंगणाधिपतिरीशपाद मांत्वसुतोगणपतिःश्रुतिश्रुतः॥विघ्नजालहुरितेममहन्याद्दं
डिताखिलसुरारिसमूहः॥इतिस्तुत्वातदाकद्रूर्ययौसाकाश्यपंमुनिं॥नागनाथंगणस्पेशं बिल्वपत्रैःसमर्चयत्॥नागनाथं
महालिंगदर्शनात्स्वर्गमोक्षदं॥तल्लिंगमहिमादेविलयिसंकीर्तितोमया॥श्रुत्वत्वदंष्ट्रमेधारीममसंगिपरोभवेत्॥तत्रबिल्व
वनेदेविमल्लिंगपरितांबिके॥शिवध्यानरताःशैवास्तिष्ठंतेमसदाश्रयाः॥५ तत्रोषितेपुण्यंस्वर्गापेपुत्रपदंनृणां॥दर्शनात्त
स्यलिंगस्यमोक्षभागीभवेन्नरः॥ ॥ईश्वरउवाच॥तस्मिन्पावनपावनेहि विपिनेमालूरसंघावृतेतमुषोथमरं

श्रीः
४१

द[illegible]सुंदररजोगुंफीकृतैस्तु द्विलैः॥नद्वातैःसुरवशीतलैःफणिफूत्कापूत्कारतापापहैः॥शीतैकृसममांगगंधमरविंदैर्लिंग
न्वसाम्यं बिके॥नद्दःध्वंवनामिसवैमिगिरिजेयसिनबिल्वद्रुमस्तामिनेवबसामि ज्ञा एविज्ञतकै यु क्तोपि पुष्पान्विते॥श्रलेवापिमरुस्थ
लेपिनिवसे स्रूयोनुजःकेवलं तन्मले शिवलिंगसंगतवपुस्तुवोवसाम्यं बिके॥श्रीवृक्षप्रसवैर्नवैवारुणदलैर्येःसायमभ्यर्चयेद्देव
लिंगवरंप्रदोषसमये सन्नामदेनांभसा॥तस्याहं वितरामिमुक्तिमखिलांमुक्तिं तथा तेंबिके त्रिःकृत्वःप्रवदामिसत्यमधुनासम्यक्श्रृ
णुष्वादरात्॥ ॥७॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे नागनाथ विभवोनामाष्टादशोध्यायः॥ ॥१८॥
॥७॥ईश्वरउवाच॥ ॥असेकंक्षेत्रमबले पृच्छसीश्वरसंज्ञितं॥ज्योतिर्लिंगंमहादेवि श्रृणु तन्महिमो पुनः॥इतरला
पुरासर्वे क्षीरसागरपर्वकाः॥समुद्रास्ते तु संक्षयतनयोतप्यंतदारुणं॥परिम्लानमुखाः सर्वे वेलाकल्लोलवर्जिताः॥इतमेडंयथा
भातिदधिभांडं सुराधिपे॥निःसारश्च तास्तिस्साराःसागरा मामुपाययुः॥भस्मनोद्धूलसर्वांगरुद्राक्षवरकंकणाः॥जपंतःशत
रुद्रीयं पंचाक्षरपरायणाः॥लिंगपूजापरानिसंघमणीशार्चनेरताः॥बिल्वपत्रैश्चकमलैःरक्तनीलोत्पलैरपि॥ततःकालांतरेदेव
स्तेषांप्रादुरभूत्सुरः॥दृष्ट्वाशिवंतुष्टुवुस्ते समुद्रामांतदांबिके॥ ॥रागे॥ ॥पुष्पमालं पुरारातिमरातिमन्मथस्यच॥अंतक
√च स्यैदेवशंमहेशंवृषभध्वजं॥अंधकांतकमाशास्यं त्रियंबकमुमासखं॥प्रणमामोमहादेवमुदारांगंकृपर्दिनं॥महोदारस
द्रलहारोरुकंठं मुसं ठीकरालंगरा नीलकंठं॥पठद्रुद्रजाप्याघभारंहरंतंमहाकामठत्वकपरीतं तुठंतःसदानोभवाब्धौ
परित्राहित्रशो॥नवोपिद्दद्दाच्या विधिनियतभारात्मकं नयासदाने दृष्टश्चेवयेचसद्भितोपासनपरः॥सदृवानुग्राह्यस्त्वदृष्टि
सततं हृद्यतमदृसहोक्षावेक्षावैर्सेवहूरसवा भिंसतरते॥नवगुणगणनावाकेनकार्योमहेशश्रुतिशिखरनिविष्टःशांत

चित्रैकगम्यः॥ भुवनभवनमध्ये कश्चिदस्त्येव रंगो नवपदकमलोत्थामोदसंमोदितात्मा॥ अस्मिन्महत्सर्णवगस्तमीशाः विश्वे
शमाद्यास्यह तिष्ठसिद्धाः॥ निषंगभूतान् भवतश्च सागरानस्मान्यथाब्धिर्महेश दृष्ट्वा॥ इति सागरवाक्यानि श्रुत्वा दूर्गिरिजे तदा
तेषां प्रसन्नोह्यभवं स्तैस्तदा परयामिवा॥ रत्नैरनर्घ्यैः शतशस्तिमिंगिलगणैस्तदा॥ पुरांधकासुरे हत्वा तद्रक्तार्क्तं करे मम॥ नचार्य्यमि
तिदेवेशि ...सोप्यूल्भे महत्तरो॥ तदा संक्रमयादेवि चुलकणीश्वर संनिधौ॥ शूलपातमभून्नाम्ना तीर्थं सुमनोहरं॥ तन्महागरजलैः पू
र्णं शूलपातं महत्सरः॥ वसंतिश्वो वा नियतं शूलपात सरस्तटे॥ पंचाग्निनिरताश्चान्ये वायुभक्षास्तथापरे॥ अंगुष्ठकुष्टाम्बुदाद्दृवि
दंतोलूखलिनस्तथा॥ सर्वे मल्लिंग पूजाभिरेयंसायुर्मुनीश्वराः॥ मत्स्माध्ययनाः सदा गौरि शिवनामजपादराः॥ तत्र तान्सततं दृ
ष्वानि लिंपाक्षयकंपिता॥ दृष्टोपंदेवं च यिताविश्चोर्दैवपदं मुच॥ तेषां वांछानिवगौरि मत्प्रदाचोपरायणाः॥ तृणाप्येत महेशानि वि
प्रादीनां पदेशिवे॥ मत्सादभाव सवल्लोभधानं भितयः सदा॥ पदे पदे भविष्यंति भाकुकानि न संशयः॥ सवार्णियतं सत्यं मम भ नि ६ श्रीः
क्तस्य वे वक्तो॥ मज्जन्न वर्यैर्व्यसंस्त्वालोकाः सर्वे चतुर्दश॥ अगस्त्येनापि भक्तेन समुद्राः शुबकीकृताः॥ वीरभद्रगणेनापि ब्रह्मविष्ण्वादयः
सुराः॥ दक्षयज्ञे तदा गौरि सिक्षिताश्चापि रंजिताः॥ एतादृशा वो भक्तानां सुरेपुगण नापिना॥ किं चतुर्दशलोकेषु प्रेयाते संभवि ४२
ष्यति॥ आपातमधुरा सा श्रीः संयोगाद्विवियोगजा॥ धनधान्यानि सर्वाणि रत्नानि। विविधं वसु॥ नश्वराण्यति दुःखानि भ
यमूलानि शांकरि॥ मम भक्तिः सदा गौरि अनश्वर धनं सुखं॥ मुक्तये मम भक्तिश्च बंधाय नरकाय च॥ धनं तत्क्षेत्रं [illegible]
रि सर्वापन्निलयं सदा॥ आनंदकं देम [illegible] मोक्षदा कामदा ध्रुवं॥ तया भक्त्या विराजंते चंद्रे रवैव शारदी॥ मद्भक्ताः नियताः

सर्वे वसंति शिवपूजकाः ॥ स्त्रीकृतं दुर्चेद्राणां तेषां स्वर्गस्तु तुच्छकः ॥ अच्छानां च निरिच्छानां मच्छासनयतात्मनां ॥ आनंदं संदृत
स्वांत आनंदघनपूजया ॥ तत्रैव शिवरसास्वादनंदिताखिलवृत्तयः ॥ घुसृणीशपदद्वंद्वपद्माक्षापितकल्मषाः ॥ वसंति संततं शैवास्तस्मि
न्क्षेत्रे गिरींद्रजे ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कुत्र क्षेत्रमिदं शंभो त्रिनेत्र प्रियकारकं ॥ तत्क्षेत्रमहिमापारं कथाश्रवणलालसं ॥ मम चित्तमं
भद्वं वद यथा तद्वद स्वमं ॥ शिवो गौरीवचः श्रुत्वा तत्क्षेत्रमाह शंकरः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ श्रीमरथ्याउदग्भागे त्रिशृंगे शोपरि स्थितः ॥
श्लुपात सदा तीर्थं तत्रास्ते वशिवालयः ॥ श्लुपातसरस्तीरे ततापपरमं तपः ॥ उद्दालको मुनिर्नाम्ना ज्ञानार्थं शंकरं तदा ॥ समस्तपर्व्येम
हादेवं बिल्वपत्रैर्महेश्वरं ॥ घुसृणीशं महादेवमानुष्टाव तदा विभुं ॥ ॥ उद्दालक उवाच ॥ घुसृणीश महेश शंकर त्रणतामरभ
रुह प्रसीद शंभो दुरितापह पादपद्म माद्यं घुसृणा रणमानतोस्मि ते द्य ॥ अरुण तरणि वह्नि सोमनेत्रं करुणाशांति सुधायुता
द्य यागं ॥ घुमणिप्रभ चारु देहकांतिकांत घुसृणीशानुनतोस्मि देवराजं ॥ वरुणाद्यमरार्चितां घ्रियुग्मं वरुणालयदेहपूज्य
पादं ॥ सगणाधिप शोभितोरु मौलिं घुसृणीशानं नतोस्मि तपदाब्जं ॥ मरणावसरे न कोपि शंभो विनिवारक इह सर्वे मिलुध्या
शरणं चरणं शिव त्वदीयं घुसृणीशान नतोस्मि दुःखनाश ॥ करुणाबर देव दीनबंधो सरणिं देहि विमुक्तिमार्गहेतो ॥ करणं
विनिवेशयाद्य भूते पदाब्जे घुसृणीशान नतोस्मि भक्तियुक्तः ॥ उद्दालकसंहृतेनैवं मुनिनोद्दालकेन च ॥ संस्तुतः परमेशानस्त
स्य दृष्टिपथं गतः ॥ प्रणतोथ पिनाकोपादयोः पतितो मुनिः ॥ वरेण छंदितश्चापि स उवाच कृतांजलिः ॥ ॥ उद्दाल
क उवाच ॥ ज्ञातुमिच्छामि तज्ज्ञानं वेदवेद्यमतेश्वर ॥ न ज्ञानेन विना मुक्तिरिति वेदा वदंति हि ॥ उद्दालकस्य वचसा त
स्तुष्टो हि सुतोषितः ॥ तमवोचं तदा देवि प्रोज्ज्वलिं पुरतः स्थितं ॥ वत्सोद्दालक ते ज्ञानं साम्यत्र्यया चानन्ययात व ॥ तज्ज्ञानं दातु

१०नंदी॥ दृष्टं गर्भगृहे तु मात्र जनिता पारमथा ताडितो वानो शाखिलवेगपीडितनतुः योन्यनुमुखान्निसृतः

मिच्छा मिथ्वं चैके वाच्यितच्छृणु॥ नाविरक्तस्य संसाराद्मुक्तं तज्ज्ञानमुत्तमं॥ नो बोधं च भवेद्देवाविरक्तस्य तु संसृतौ॥ ज्ञानसरसखि
लं ज्ञानं निम्नमापो यथा मुने॥ नाविरतो दुश्चरितादि साहृश्रुतिरादरात्॥ तस्मादेव विरक्त्यर्थं भवदुःखानिमे श्रुणु॥ गर्भे
तावद्धि दुःखानां शतानि मुनिपुंगव॥ इत्थं संबोधितो द्वाभ्यां प्राहेति सा शिवो वदत्॥ तदेतच्छृणु देवेशि सावधानमनाः सुखे
ईश्वर उवाच॥ श्रृणु द्वावकदुःखानि संसारस्य विशेषतः॥ मामप्राप्य नरो बाढं दुःखान्यसौ तमश्नुते॥ गर्भे पेशीगतो जंतु
र्मांसदास्तीति मोचकौ॥ तद्दुःखानि श्रुणु धार्ये वैराग्यार्थं शिवे सदा॥ हा हा गर्भनिवासदुःखमधुना वक्तुं नवेतक्षमं कः
सोढानस्वाग्नि दुःखजातवेभोक्तुं कथं कान्ततः॥ कुंभीपाकासिपत्रैः यदु नरगतयाताडुनैस्तक्षमार्गैः संतप्तभ्राष्ट्रजाले मे
ज्जल्लवसाफयकुंडोश्चकीटैः॥ वस्तुनेच्छामिगर्भे मलजलकलितापारदुर्गंधिपूरे मातुःकुक्ष्यु इवास्थिचक्रकचाकृणत
नुःकीटदंष्ट्राविद्धः॥ अंतर्ज्वलधर्मस्तंकटुविदाहिरसैर्मात्रभुक्त्याविद्धः ध्वंशक्राक्लिन्नांत्रबद्धः शिवशिवशिव मो मोचय
धाश्रु संभो॥ पयोधरः पयः प्लुते निःसृतपीतकुक्षी हृदो महे स्थी विविधान्नकैः सम्यक्पूर्यमाणोदरः॥ अधोमुखवि ९२
लंबित हृदयको शपेशीगतः॥ कदा खलु भवसदाशिव भजामि यान्नुष्मितः॥ मानं तत्रिखिलं जहाति शिशुराजातः सन्न
तसिवंर दुर्गंधादिमलाविलाखिलतनुः योन्युन्मुखान्निःसृतः क्लांतोधि कदुःशयः॥ क्षुत्कालेन रवैरितिरौति विव
शो शीतादितापासहः स्वादूत्मं मुहुरीक्षते हृदतरं बालातिको मारके॥ पित्रा घैर्गुरुभिश्च सोक्षरविधौसंताडितो भी
तिमाक्रोगाद्यैस्तदुपायकारिभिषजैः कटुकाथयभुक्॥ मारोन्मादशरैर्विदारिततनुः कांतामुखावीक्षते सो

साहं शारदेंदुकुंदरदनावन्के जगन्नरपति॥ न ह्याप्यर्थमुदारहोवलयान्वासोसिधान्यं धनं चौर्येणापि समार्जयत्यति
तरां स्त्रग्गंधतांबूलके॥ निष्टसामन्तके सकुंभविलसत्कांताकुचालिंगनैः पीनश्रोणी कटीनटांतरदंतैर्दंतेक्षणः कामुकः॥
रेभास्ते भनिशोरुभोगकलनैः संसारवार्तारसैः पापैर्धान्यधनार्जनादिविवशः कालं नयत्यादरात्॥ यातायातशतैर्धन
जैनपरो न क्वापि विंदेत्सुखं राज्ञां द्वारि सदा निविष्टहृदयो दुःखान्सदा पश्यति॥ कावेला हि सदायको हि व सरोमांशापयेति ति
तान्तक्रोपारुणलोचनैः प्रतिपदं रिद्धंति दृष्यंति च॥ दृष्टो राजा धनाढ्योद्रविणगणचयं प्राप्य तस्मात्कृतार्थः लब्ध्वा नष्टं
न धान्यकं जनिजरारोगो ग्रसेष ज्ञवे॥ चौरैर्वा कुषितो विनरपतिधनैः पापादिपुण्यैः परं विष्टध्वः सुतदारपीडितमनुदो
रिद्रूपंकाप्लुतः॥ वेदानुच्चैरधीते स्मृतिविधिमुक्यात्र तापतेयेसौ याप्यान्याजयति प्रकृष्टवचसा बोधं वदत्स्वदुष्ट्या
क॥ केचिन्मोत्रिकयात्रिकाग्रहगतिमत योगी नवाद्यैः कथा सौ रोगार्तो नृसिषजो धनादिभिरहोपजाभिरत्यादरोदेतनं भ्रमन्हा
रागेषु चतुरान्पश्यपश्य हो सवेदा॥ किं दारैस्तनयैः सुखेषु सुखदैर्दुःखेषु निंदारतैः किंवा बंधुगणैः कृतप्रतिकृतैरात्मेत्रण
धुलुके॥ किंवा विप्रगणातिथेयनिरतैः पात्रैः॥ समस्तैः सदा कष्टैर्वैभवकामुकैर्न तु शिवे न क्वापि तुष्टो जनः॥ शास्त्रा
स्त्रे दुर्वेलितास्मृतिदिव्यकलहास्ते सास्तथा ये नराः नानाकार्यशतेषु संभ्रमतयो दारासुतार्थो मये॥ लोकः त्रोकविदः धवस्य हृदयः
पश्याधुना शैलजे विष्टब्धं लठरादिपूर्तिविवशं दुःखाप्तसौख्यक्षणं॥ अन्ये सुक्षामदंधा रविकरनिकरैः शीतवातादिव
र्षैः पंकैः क्लिष्टोरुकाष्ठैः स्खलनभरभरणैः कष्टतः पुष्टगावाः कचिद्धनिनो गृहे सुसुप्ततास्त्यास्तथा वीक्षिता सल्क्रोपप्र
सवप्रसादमुखरास्तत्कार्ये लोलाः सदा॥ नानाकर्मविचित्रचित्रगतिभिः पश्याधुना शैलजे भाग्ये सोऽनु मनीश्वरागदश्राते।

श्रीक्षान्नचान्नं लभेत् पुत्रादिभस्य दैवतस्यतनया संदाद्रिद्रहीनोधनी॥ पोतुंसेचदरिद्रेन्ना विधिवशान्मृदोनमोक्षायभाक्॥ दाता रं
गात् याचकोधनपरस्त्रेवंजगत्याद्रिद्रो॥ वेदज्ञाश्च बहुश्रुताश्च सततं तद्वारितिष्ठंसद्धोपुण्यच्छोनेभवेधनं धनमुतेपात्रार्पणेलोम
नः॥ रूपिण्यां नच संततिश्च गिरिजे रूपादिहीनेप्रज्ञाः षंडेदारज्ञानं सुयौवनजनेनास्त्रेवदारस्थितिः॥ एवंदुःखसहस्रकंभवतां ते
नास्त्रेवसौरव्येकभाक्॥ पुत्रेनल्पपरिश्रमे विधिवशाज्जाते सदारान्वयो वृद्धोस्वोऽज्जननीतथैवपितरंसम्प्रागतान्भत्सयेत्॥
भार्याश्चापिपतिंस्यजंतिविवशाद्दारिद्र्यकामाशयाः वध्वीसर्वजनानुरक्तहृदयः पुत्रोभवेत्सांसवि॥ राज्ञाचेत्सकलासकार्यकरणो
ऽप्यहैः संस्मात् जीवति पातुं चागुमहोगिरीशेसमरूतंसंस्वप्नेनचैवप्रभुः॥ राज्यांगानि सदैककष्टहृदयोवीक्षन्सुदुःखोरुभाक्राज्ञास्मीतिम
दांधलोलनयनः सौख्यांश मंयातिहि॥ सक्षत्रियाश्चापिरणेसजंत्यसून्नस्वपुत्रदारानिवभुक्तिसिध्यै॥ मृतोहिकःकेनसुसुखेनजंतु
र्लोकेऽस्तिसौख्यं सद्धिमूढवत्तरः॥ वैश्योपिगोरक्षणपण्यविक्रयेत्लाभादिलाभेचधनेषुदग्धभाक्॥ न्यासक्षयेविधिविपर्ययेवापराध्येक
ळेनहृतस्यसौख्यं॥ रत्नानांचपरिक्रयेपटगणेधान्येधनेवाशिवेनिःसंस्यात्कलहानुरक्तहृदयोराज्ञासदाभर्त्सितः॥ यातुर्वर्णाश्रमेपि
फलजनितमहाकामपात्रेश्चपुण्यंसेवंतेवैयमितकरणादुःखरूपक्रियाभिः॥ प्राप्यश्चित्रस्य यं सदाद्रिजगणेपातिसमप्यं ततः श्रद्धःस श्रीः
वेड्नाचेनादिविवशो नकापिसौख्यंजने॥ पद्योगनाकुननरसमाप्नुयादुमे सापत्न्यवैधव्यमथाप्रजलो॥ दारिद्र्यपीडापतिकोपताडने ४४
गर्भप्रसूतौनदपारदुःखे॥ वियोगसंयोगमृतानुगम्यतापादिक्रियाश्चाथबहुप्रजातिता॥ कन्याप्रसूतिः गिरिशभुरोगवीक्षणं न का
पिसौख्यं शृणु देवि सर्वथा॥ चराचरशरीरिणां रविकरैश्चवातादिभिः कुठारकृतद्रुकम्पतो विपिनशीतदावादिभिः॥ वियोगवधबंध
नेर्गमखादिनाजन्मसु खपि सदाहिसुखमल्पकं न भवतीति मन्ये शिवे॥ खरस्त्रटिमुखघातैर्भिलकुंभागसंज्ञाः स्वरटिंगतिरत
ज्ञायंत्रिताय त्रिपि स्तोखबलमानि विमूढाः श्वेरवलाबधपादाः सुदृढकठिनकायानिसमाप्ता नसंस्थः॥ तुरंगनिवहदुःखसा

द्विपदैः कृत्राग्रैः खरतरखलिनास्यैर्घर्मचर्मोद्रैरक्तैः विविधगतिविधिज्ञानि सद्योऽश्वैर्डितस्मा ॥ शावस्त्वं हलमुखो धौर्य्ये पुत्रस्तु गोनीं
भरनरपतिरिति त्वं धपक्ष्मास्कि संघा ॥ मुखविहतिविनिर्येस्थूल दंतोरजिह्वा वृषखरमदृष्ट्वोद्भाभिजनासारसत्रा ॥ उरगखगपिका
द्याभिन्नदंष्ट्रारलता कृमिपिवृषनकुलाद्याः मत्स्यगोधादयोद्यौ ॥ परस्य तनबलिशोऽस्याः कूर्मे चाषामयूराव नहृदिण शाश्वा द्यामेकभल्लूक
कोला ॥ मनुजकलिनहस्तैःस्ताडिता निस्यभीता निर्हितसुखमुखास्तैनिसदुःखा भिनमाः ॥ वर्णीस्वर्णानुरक्तो भवतानितकथासारधारा
नुरक्तो भिक्षुर्भैक्ष्येषु सक्तो विपिनभुविगतो ग्रामतर्षोऽय दूर्वे ॥ स्वस्याति स्यापनार्थं मखमुखविधये दीक्षितमंत्रहीनः ॥ कालोबाला
वलासुप्रचरतितरुणेह्यधरुगणाविद्वा यैध निलांनसुखाय तेधनंतन यैर्बोधवद्दारचोरराज्ञां ॥ न सुखाय भवेद्धनस्य नस्सततं
भीतिकरं ह्रियाचकेभ्यो ॥ पशुकनकधनांगना क्षिरेतज्जगतोलान्मुमे निबधन्त्यहो ॥ न सुखायभवेदधिकस्य चिन्मम भक्तःग्राम
मानुषासुखाय दुःखेन धान्यधनतांसमवाप्य मंदो दारासुतास्सनिजबंधुजनेच द्वंदा ॥ मत्येस्य मत्युभवने सुखदोस्तिकश्चि
न्नस्याखिलं धनमुमे परकीयभोग ॥ नारीवालयकल्पनेन वाससततं शीं भवहस्तदानतोवा ॥ मखव्रातविधिप्रचारतोवा
नहि स्यास्ति रुचिमुदाभवानि ॥ दुरदृष्टवशाल्लिरुष्टभावः सततं कष्टजभोगसक्तितुष्टः ॥ कचकुचजघनेषुदृग्दृष्टिविनिता
वनतोरमलक्ष्मांगे ॥ भार्या पुत्रसुबंधुमित्रजवियोगार्तोरुदन्नस्त धीर्द्रौभोग्यं मम दैवतैः कृतमिति मुह्यष्टकं मे शापन ॥ हा कष्टं
मम जीवितेन करुणाविष्टः सदायाचते लोको मुह्यति शं वराद्य शरणो वृक्षः सदा कष्टभाक् ॥ दृष्टिर्नेक्षप तिकाशपुष्पसमितैः
केशैःप्रकंपांगको लौल्याजालविदूषितास्वदनो जिह्वाचलद्दंतकः ॥ रोगैः पित्तकफानिलोत्थितमहा हिक्कादिसंघर्णवाक्तनले
नल्पविचारयुक्तहृदयोऽस्मसोमुखंगच्छति ॥ नमे पुत्रः पौत्रोऽथ गृहमपिच जीर्णेच धनकं कृषिर्नेष्टा द्याधनमपि च दत्तंन

चतुरः॥ सर्वेऽप्यनुरक्तो मम तु गृहिणी बालतनया। तथा गोष्ठ्यापि प्रतिपदघटो धीनन्दनवके मे या पुष्टारुष्टो मयि तरणिपुत्रो यदि हि वा पं
च्यायानं तल्पे तं विविधभव चिन्ताधिविवशं मुहुः पुत्रान् दारान् नरलनयनापांगजलजैः॥ स्खलन्तल्लुण्ठाहि क्वाध्वनि पुरुघोरोत्कं
ठज्वरवैश्वलच्छ्वासैर्बद्धपल्लाहिखलु विज्ञानानि विवशः॥ मुहुः कर्णे पृष्टोऽप्यमितरुदिताक्रंदनरवैरहो जानासीमं जनमिति मुहु
र्बन्धुनिवहैः॥ शिवेगाढं विद्धो व्रणसुषिरतु यत्तवरमुखैर्मुहुः सूचीजालैः शतगुणितदुःखं स लभते॥ यावत्तावद्भ्रमसि संक्रम
ते मुमूर्षोस्तावत्सदारतनयान् सद्भिवे शिवे देवि। प्राणी मनस्यस्तमिते च नेजस्य धनेन जानाति सर्वे कृतं तु स्तां। अन्तेप्राणमना
दृक्कोशानि वहैर्विज्ञानमोदाल्लावैः स्मृतेः पंचविलोलितेन्द्रियगणैर्व्यापारहीनैः शिवे॥ बध्नोत्तुंगतरंगवल्गितमहीपृष्ठो यशोवृ
निभैः प्राणे मेमे विघट्टितैर्बोधितरजोदेहात्स निष्क्रामति। देहे हं मानतोथैः प्रतिभव सुकृतैः पापजालैरनेकैर्वियाकर्मनिबध्य
पविकृतनु प्रज्ञा जनः सल्लति। आधान्यं वदनेकद्रृणाग्रगतिकः कीटाय धान्ये सजे शब्ददेहशतानि संक्रमति वैसक्ष्मेन्द्रिये देहिकैः॥ श्रीः
करालदंष्ट्रैर्विकटोरुदंडकरैर्दिपातैर्यमदूतपाशैः। पापान्वितो याति यमस्य सद्मन तत्र दुःखानि स दैव भुङ्क्ते॥ विमानव
र्येण मनोहरेण संपूजितो वीजितचामरौघैः। संपूजितो याति सुरेन्द्रसद्मन तत्स्वर्गभोगानि सुखानि भुङ्क्ते॥ नः कर्णकंठकटि ४५
भागगते हिरण्यं वासो हरंति म्र तपाह्व बांधवास्तो। ते निर्हरंति च गृहात्सितकाननाय दुःखानुयानमबलाजनबालसं
घे॥ हा हा तातः पितस्त्वं जननि मम धुना क्वाद्य संत्यागतोऽसि बंधो पुत्रक मित्र सत्र मदृति क्रंदंति ते बांधवाः॥ चिताक्रांत
विदीपितं नरकपालदग्धास्थिकं श्मशान श्वसितोपितश्च गणकाकगृध्रारवं॥ अहो प्रियतमे रतिः कुन्डकराध्व

मित्रेसयं जनो मरुदितामिटीघटकपाल दग्धो न्मुखे ॥ विदग्धकुणपं यदा मद्रूदपार काष्ठे क्षितैर्ज्वलच्छिविशि-
खागणैर्हरितपीतधूम्रारुणैः ॥ वसाविदहची कृतैर्मृदु रली क्षणे बोधवैः सपूर किलगच्छति न च स दूष्पते भस्मसाभकृत् ॥ न रुद्राक्ष-
मालाशिरे तस्य देहं न भस्मैर्विलिंपति मद्धारतदीया ॥ न राबीपितं बिल्वपत्रं न दीयत्रीरवायां निबध्नंति दुखेक लोला ॥ न चे-
शानशंभो शिवेशेति कर्णेजपंति मुखे वा नदास्यंति तीर्थमदीयं ॥ प्रायश्चित्तं ज्ञाता द्विजवरपद्ये गोदान भूदानके स्तस्मृत्युमुखे ॥
स्थितस्य द्रिशिवमन्नाम चैकं परं ॥ मुक्तिं न द्विजलोतिपाप मखिलं तन्नाशाय सर्वथा तस्माप्य कृतनु स्त्रिपुंड्रनि टिले रुद्राक्षमाला ॥
धरः प्राज्ञोसैव मदीयल्लोकं मधुनापापान्वितोपि प्रिये ॥ यातायातसवोपिता । रविलग तिर्मुक्तस्यनो पद्यते तस्यगाणमनु क्रमसलितरो
हूमानवर्गोप्रिते ॥ कर्मण्यशमहेश्वरेश्वरितथैवोपासकानांगणाः धूमार्चीदिपथप्रचारकुशलास्ते [illegible] कनिष्ठादिते ॥ पुण्येस्त्रिदि- लो
वमुपगतोपि स देवपापाद्भीतः सदा सुकृतनाशान्नज्ञातखेदं ॥ पापाद्वस्त्यनरकं विचित्रं समाप्नुयात्कर्मफलेन देही ॥ तिर्यक्स्थावर-
मानुषेषु बहुधात्रानस्य विशतता तत्रापि श्रुतिवाक्यदर्शनगतं ज्ञानं परं जायते ॥ भक्तिं चापि लभेत्स देव मम चिरात् पुण्यैरगण्यैः शिवे
तस्माद्ज्ञानमवाप्य मय्यनुगतो मुक्तो न संसारभाक् ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ न को पि सुभगे शिवे कुमुदनाथचूडार्चने निशासु सितप-
क्षके मलपुष्पबिल्वादिभिः ॥ समुद्यतमनाः सदा विविधकल्पपुष्पैश्च वं प्रहृष्टतरम श्नुते ॥ मयि निविशभावेन तु त्वारल्लिङ्गनिशा-
कर स्फुट करोरुदिग्वक्त्रके विधूत तमसांगणे विधृतचंद्रमौलिं शिवे ॥ समर्चयति पुण्यभाक् ज्ञानिजरादिद्वीनोऽपि वै न कालवरदंड-
तस्य नाभवति स स्वशिवे ॥ मयोक्तं लग कष्टमेतद्विनश्चभव सेवम द्विजो निष्टो मदिस्यात् ॥ वरिष्ठो विशिष्टो नृपापात्र मिष्टः सदैवसोपि
लिंगार्चनानुष्टचित्तः सुतुंगैरसंगैर्मदाकर्मबंधैर्विमुक्तो भवत्सेव तु पूज्यामेव ॥ ज्ञानकोपिज्ञाननम हाबाणलिंगेसमाप्य

च्येविल्वैर्विमुक्तिं प्रयाति ॥ मद्भक्तिवैराग्ययुतस्य सौख्यं संस्नाप्य लिंगार्चन भस्मधारिणः ॥ सदा विरक्तस्य शिवैकयोगात्प्रवेक्ष्यदा गो
ऽसुदुर्लभः सदा ॥ गर्भे पैतृकशुक्लतोऽपि तनुभ्राक्कुदुःखी सदा फलेऽदो बोधहीनता विधितः हिना ज्ञानपरं भवत्येव गम्यं हि मां ॥ ज्ञात्वानंदमयेऽस्विवस
नुदिनं विज्ञानमासाद्य मे निसोऽजन्ममजरा विनाशरहितो मुक्तोऽत्र संबिके ॥ ॥ सूत उवाच ॥ इति पशुपतिवचनान्मुनिः प्रहृष्टः प्रण
नामाथ महेश्वरस्य पादं ॥ भवभक्त्या विशदीकृतांतरात्मा समुपोद्य सुलकोबलाण्डवं ॥ ॥ उद्दालक उवाच ॥ शंभो त्वदीयकृपया ज
गतो ह्यदुःखं सम्यक् श्रुतं मम विरागद बुद्धिबोधं ॥ मायामये नगुणपाशशतेन बद्धं मायी भवान्प्रणमतां विनिवारकोसि ॥ ॥ ईश्वर उवा
च ॥ गोकर्णमागच्छ कृतोपदारः पुत्रान्प्रयोसाद्य सुकन्यकाश्च ॥ आधाय चाग्नीन्यजमानां विनिवारकोऽसि न्मखभागलिप्तान् देवान्समभ्यर्च्य विमुक्त
तर्षः ॥ निष्कर्ममासाद्य मयि प्ररूढं इदं स्वरूपं गतस्वरूपसि मय्यप्रयोषितं ॥ तथेति मत्वा भगवंतमादरान्मुनिर्ययौ देवि तदाऽमुदाश्रमं ॥ मयापयोक्तं हि
तथा चकार गोकर्णमासाद्य स वै मुनीन्द्रः ॥ मया महादेवि निवेदितं तदद्यं गतान मुक्तं स्व... दत्तं ... ते नैव नित्याखिलसंज्ञया स्तैर्मुक्तिं गताम तथा हि
अथ भक्तियोगात् ॥ ॥ सूत उवाच ॥ भूलपात सरस्वतीरे घुसृणेशं महेश्वरं ॥ दृष्ट्वा न त्वाचतल्लिंगं मुच्यते भवबंधनात् ॥ चन्द्रोपेंद्र ॥ दि
विबुधैर्मुनिभिः पूजितं सदा ॥ प्रातः संगव मध्याह्ने दृष्ट्वा तु घुसृणेश्वरं ॥ महापापसंघैर्मुक्त्वश्च भक्तिमयिवद्धेतसः ॥ इसेन देविते प्रोक्तो घु
सृणेश्वरवैभव ॥ श्रण्वन्न्पटन्वा मनुजो मम भक्तिरतो भवेत् ॥ तत्र मासमुपगाराध्य वसंति शिवतत्पराः ॥ तेषाम ह्यानमखिलं दत्तुमि ॥४६॥
च्छामि मे शिवे ॥ तानंतलक्षते गौरि घुसृणेश्वरपूजनात् ॥ एकेन जन्मना मुक्तिं प्रवेद ह्यानना न्नीनी ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ चक्षुःश्रो
त्रविषबणो गम कथापीयूषपानादरा ह्याराभ्रमक्रत त्रिपुंड्रलिटिका रुद्राक्षमालादराः ॥ रुद्राध्यायजपादराः शिवमनुव्याहारमा
त्रादरा मालक्षण भवारण्योत्तमदलैर्लिंगार्चनासादराः ॥ ॥५२॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे उद्दा
लकाय संसारदुःखकथनं नाम एकोनविंशोऽध्यायः ॥ ॥१९॥ ॥५३॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृणु त्वं नगजे पुण्यं मे

मम भक्तस्य सत्कथां ॥ स्मरणं श्रवणं च मां विद्धि भाववरप्रोत्तमं शंकरि ॥ यः कश्चिद्वस्तु मद्भक्तः स मे प्रियतरो शिवे ॥ भक्तः प्रियो मे सततं चंडालो-
ऽस्तु द्विजोऽथ वा ॥ भक्तियुक्तस्य शुद्धात्मा विशिष्टो नेत्रःपात्रं मे शिवे ॥ वनखंड मिति ख्यातं क्षेत्रमत्युत्तमोत्तमं ॥ वैद्यनाथोऽहमत्रैव लिंगे संवसा-
म्यहं ॥ कामार्थिनां कामदो मोक्षदोऽहं सदा शिवे ॥ अरण्यशारणो नित्यं वनानां पतिरस्म्यहं ॥ ब्रह्माविष्ण्वादिभिर्देवैर्गणवृंदैश्च सेवितः ॥ प्र-
तितो बिल्वपत्राद्यैर्निवसामि लयासह ॥ बदरीखदिरैर्बिल्वैः हरीतकविभीतकैः ॥ वैकंकतैः केतकैश्च वंशैः वटविभीतकैः ॥ अन्यैश्च
शाखिशतकैः फलपुष्पवनाश्रितैः ॥ संवृतं वनमत्युग्रं सिंहव्याघ्ररवाकुलं ॥ वेणुझंकारनिनदैः झिल्लिकागणकूजितैः ॥ केसरीविक-
टारावभीतदंतिजबृंहितैः ॥ घूकोलूकोभयत्कारसंवर्धितदिगंतरं ॥ केकिकोकिलनादैश्च शिवाकोलाहलैः पुनः ॥ स्त्री बलं भीषणस्यापि
तत्रारण्यपतिस्त्वहं ॥ निवसामि प्रियो गौरि तद्वने संचरन्सदा ॥ फलपुष्पाण्यपाराणि पत्रपत्रनिभान्वनस्थलीः ॥ अरण्यपतिरेवाहं त-
स्माद्वनगोचरः ॥ तत्रास्ति भिल्लराट् कश्चित्सदा संतसुखावहः ॥ स्त्रीकृश्च सततं देवि मयि प्रीतिसमन्वितः ॥ बद्धगोधांगुलित्राणो मृ-
गचर्मलसत्कटिः ॥ वराहचर्मोद्धृतपादत्राणसमन्वितः ॥ मातंगकृत्तिविलसत्कंचुकावृतविग्रहः ॥ पिनाकसदृशं तस्य धनुरस्त्येव
मुत्तमं ॥ मुष्टिनाहस्तलग्नेन धनुषा सविराजितः ॥ तन्निषंगशरैः पूर्णं धारयंतीतदंगनां ॥ सपर्णवाससा तं हि समायास्यति वल्कतः ॥
गुंजागाविधजापारक्षषणावलिभासुरा ॥ सम्यगालिनसर्वांगी मधुपिंगललोचना ॥ तद्दृष्टिपातभीत्यैव पलायंते मृगांडजाः ॥
किं पुनस्तच्छराघातं मृगः कः सोढुमर्हति ॥ मृगं वा महिषं वापि सृमरं चमरं रुरुं ॥ कोलं शल्लकं चैव शशं खड्गं च विध्यति ॥ क-
रींद्रशुंडाकांडानि गिरींद्रशिखराण्यपि ॥ स्वकांडशरकांडैश्च खंडयत्येव भिल्लराट् ॥ व्याघ्रं वापि तरक्षुं वा स विध्यत्येव दुःसहं ॥
सदा कटितटोन्नासिखड्गखेटकशोभितः ॥ आखेटकपरीवारैर्जालजालैः सदावृतः ॥ त्रिसहस्रमहाश्वभिः क्रूराक्रूरतरैर्वृतः ॥

तस्मिंश्शस्त्रपाषाणखड्गखेटधराः सदा ॥ धनुःशरकराश्चान्ये नित्यं तमनुयायिनः ॥ व्याघ्रवीर्यैः श्वभिश्चैव कृतान्तोपमदंष्ट्रिभिः ॥ कूल
द्भिरनुधावद्भिस्तैः साकं वक्रपुच्छकैः ॥ जृंभमाणैर्लोलजिह्वैर्दीर्घश्रोत्रोरुलोचनैः ॥ नीलपीतारुणैः श्वेतैर्वर्णैः लालातंतुयुतैर्मुखैः ॥
शशान्वराहांश्च मृगाननुद्रुत्य शुनस्तदा ॥ विदारयंति दशनैस्तद्रक्तापूरितैर्मुखैः ॥ मृगान्पार्श्वोदरांत्रेषु दृष्ट्वा [illegible] च्छबरास्तथा ॥
शरपाशैस्तान्वेगेन धावंते ते सहस्रशः ॥ भिल्लानां पुरतो देवि तस्मिन्सुगहने वने ॥ समुद्धृत्य चर्मस्थूलं येनैरुग्राक्षिभिः ॥
पक्षिजालानि दंतिस्म विस्रब्धकरबंधनैः ॥ समंडलूपरि श्वपल्लवतुंडोरुखघट्टनैः ॥ प्रक्षपादप्रहारैस्तान्बलाकापंक्तिमुच्छितान् ॥
नीलनीरदमध्यस्थतटिल्लेखेव सुमध्यमा ॥ पातयंति महीपृष्ठे दिक्षु वरका मुक्ताः ॥ गजवीला महाभिल्लाः सर्वे मल्लिंगपूजकाः ॥
तेषां श्रेष्ठोयं मेधावी बज्जो नाम्ना महाबलः ॥ पत्न्या समन्वितो नित्यं झषान् सरसि हंसपि ॥ हलावराहान्घ्नन्तान् रुरून्व्याघ्रशां
स्तथा ॥ सुस्वादुमांसमुत्कृत्य निष्कृष्यास्वाद्य शोभने ॥ अन्यदादाय जालेन वारयन्भ्रमति द्रुतं ॥ स प्रेषयति तद्गौरि मदर्थं भिल्लगणे सदा
सुस्वादुमांसं पेरूपं सविक्षिप्यायाति मां सदा ॥ भवतो गह्वरं नाम्ना तीर्थं तत्रास्ति शैलजे ॥ आयुर्वेदः पुरा दृष्टो मया भिक्षा सुपतितः ॥श्रीः॥
स्नात्वा तस्मिन्महातीर्थे पूतो देव शिखिषेश्वरौ ॥ देवपंक्तिगतौ चापि शिवतां सोमपीथिनौ ॥ ताभ्यां स्तुतोहं कल्याणि तत्स्तुतिं शृणु शै
लजे ॥ पूजितो बिल्वपत्रैर्वै वैद्यनाथोहमीश्वरि ॥ ॥अश्विनौ॥ शिवगुरुं देववरं महेशं गंगाधरं सोमहुताशनेत्रं ॥ सुपद्ममि ॥४५॥
त्रांतरवर्तिनं तं भजाव शंभुं सुदीर्घबाहुं ॥ दशशतवदनेक्षणोरुपादैर्दशशतनयनैर्नुतसंस्तुतांघ्रिं ॥ दशशतरंगणाधिपत्यलिं
गं दशशतकिरणाक्षिमाननाः स्मः ॥ ताभ्यां स्तुतोहं कल्याणि कृतौ देवशिषेश्वरौ ॥ तीर्थोत्तमे तदा स्नात्वा गृण्हासायेन वै जलं ॥
दवक्षस्मांदिलांगः सःपृष्ठबध्वशराचरा ॥ शैलिनो सद्धितोभस्वद्रुपवीनत्रारासना ॥ बिल्वपत्राण्यथादाय मांसपेशीं तथा

कुरे॥ससमायातिमांगौरिपल्याचापिसमन्वितः॥सुरैःपूर्वंकृतांपूजांरत्नैर्बिल्वैश्चशंकरि॥पादत्राणपदांगौरिसदादूरीकरोतिसः॥
स्वगंडूषजलैःस्नाप्य लिंगमंगलदंमम॥पातयित्वाबिल्वपत्रंतन्मांसंविनिवेद्यच॥लिंगमौलिंकराभ्यांचस्पृष्ट्वाक्रोशानिधौरवं
भिल्लउवाच॥ ॥अहोमहादेवसदाशिवेशप्रसीदमय्यद्यमहाघपुंजे॥त्वत्पादभक्त्याजगतामिमामरान्द्विजान्मनुष्यांश्चकियन्महे
श्वर॥कियंतिपापानिकृतानिचेहकिंउत्साटयेयुश्चतानिशीघ्रं॥मदीसमरेश्वरणारविंदंस्मरामितस्मात्क्षयंममाद्य॥इत्थंमङ्गिगर्वेण
भिल्लोवदतिशंकरि॥सुप्रीतोसिमहादेविपूजयाममकेवलं॥इतिश्रुत्वाथतद्वाक्यंतज्जगद्गुरुसुतोषितः॥निराकारध्वनिस्तंप्रतिशब्दंददाम्य
हं॥तच्छ्रुत्वाप्रणतोगौरिभिल्लोयातिस्वकंगृहं॥पत्न्यातयाविशालाक्षिसभुंक्तेबांधवैःसह॥मृगाजशशगोधानांमांसंस्वादुनिवेदितं॥अहंतं
घर्मितसोपिवृष्टिधारान्वितोपिवा॥क्षुत्क्षांतोपिमहादेविनियमान्ममपूजकः॥प्रसहंमांसमत्स्यंचभुंक्तेमांसानिकेवलं॥एवंसवसतस्तस्य
कालोक्षयानवर्तत॥नह्नीसावायुरापिचनवातिमनुजःकथं॥समायांतिवनंगौरिब्रह्मविष्ण्वादयःसुराः॥निशीथसहमागत्यसांगंकुर्वंति
पूजनं॥प्रातःसंगवमध्याह्नकालादपिमहेश्वरि॥सायंकालेमहादेविफलाप्रियकरीमम॥तत्राविनिशीथपूजामेदेवीप्रीतिकरीमम॥विशा
सुसितभस्मधृक्विमलज्ञांगलिंगार्चकोशिवेक्षवतिभागपतोमुहूर्तपार बिल्वार्पणैः॥सुपीततरकेतकैःसमपिपूज्यमुक्तोभवेन्नयाम्यभ
वेयातनामपिश्रणोतितत्रार्चकः॥शैववर्यगणाःसर्वेमुनयोधैर्यतत्पराः॥तस्माज्जयासमायांतिपर्वकालेषुसादरं॥स्नात्वातत्सरसि
स्वच्छेभस्मरुद्राक्षभूषणाः॥हरिद्वारासमानीयशुभ्रंगंगाजलंशिवे॥रुद्रसूक्तैर्महादेवंवैद्यनाथंतथांबिके॥तदाकार्पटिकाःशैवाः
मलिंगंसेचयंसुमे॥पंचामृतैःफलैश्चापिगंधाद्यैर्बिल्वपत्रकैः॥पुष्पैर्वन्यैरपारैश्चनैवेद्यैःपरिकल्पितैः॥प्रदक्षिणप्रणामाद्यैःस्तु
वंतिस्तवमीश्वरं॥वैद्यनाथमहालिंगंभवरोगहरंशिवं॥ ॥मुनयऊचुः॥वामालोक्यसुनिर्दतामुनिगणाःप्रासाश्रयाःशंक

रे विश्वेशं मदनांतकं सुवदनैर्वेदैश्च नुष्टिस्तुतं ॥ धात्रा दृत्तहृदेन मारजनके नाराधितस्त्वं सदा विश्वं त्वेनमसा परस्य तिशिरो वैद्यस्त्वमा
द्योक्षिषक् ॥ याचोमा भगवन् हदं कवसतिर्यस्याः कृपालेशतोऽजातं विश्वमिदं विचित्ररचनं कं या सा स्वयं मोहयेत् ॥ यां देवा मुनयोप्यमी
स्तुतिशतैः स्तुत्वा त्वदीयं शुभं विज्ञाने समवाप्य मुक्तकरणा मुक्तिप्रियां सेवते ॥ भिल्लादस्माच्छिवोद्य करधृतधनुषो भीतिरस्माक मुग्रा
नुग्रस्त्वं त्रै वदर्ये त्वयि विनतशयः सीम्नि विस्तीर्णधाम्नि ॥ सुधाधामाम धान्यि च नदृश्यं भिल्लगंडूषवारिणो सह्यं नो महेश भवद्भयकृत
पापात्त्रस्तान्प्रसीद ॥ इत्थं सर्वे मुनींद्रैश्च प्रार्थितो हं सदांबिके ॥ तं ज्ञप्तिदार्ढ्यं विज्ञातुं तां प्रदर्शयितुं तदा ॥ वातवृष्टिः समानीता स्तनयि
त्नुप्रगर्जितैः ॥ शिलापातोपमासारस्थूलधारा तिवर्षितैः ॥ मेघमालावृतं व्योम समभूत्सूरतस्करं ॥ तदा वृष्टिभयात्सर्वे विलीनास्ते मदालय
ये भिल्लश्चीमा दृष्टिभयाच्छैवात्कं पितविग्रहा ॥ एतस्मिन्नंतरे भिल्लः पल्याः स्नात्वा समाययौ ॥ मांसान्यादाय हस्तेन बिल्वपत्राण्यथैकतः
शरावरेण धनुषा दृष्टलग्नेन शांभवि ॥ पादत्राणे न च तदा गंडूषपयसापि च ॥ वैद्यनाथ महालिंगे पादत्राणपदानदा ॥ तच्छांभवकृ
तां पूजां बिल्वपत्राण्यपातयत् ॥ स्वगंडूषजलैः स्नाप्य तल्लिंगं मममुक्तिदं ॥ अपादयद्बिल्वपत्रं मांसं तच्च निवेद्य सः ॥ ध्यात्वा लिंगं शिरो भिल्लु
उदक्रोशद्यथापुरः ॥ तं ज्ञप्तिदार्ढ्यं वा तां प्रदर्शयितुं मांबिके ॥ मयानोच्चारितः शब्दस्तदा भिल्लोतिदुःखितः ॥ स्फुटितं चक्षुरेकं मे स्त्रवद्रक्तं च
लिंगगं ॥ तस्मै संदर्शयामीशे दृष्ट्वा मां तादृशं तदा ॥ शीघ्रं मुखमुखेनैव स्वनेत्रं सततदोत्खनत् ॥ उवाच दुःखितो भिल्लश्चैतेन कृतमीश्वर ॥ त
अ मद्यपातयिष्यामि हो बनबतेति च ॥ तदन्नेत्रगोलकेन लिंगनेत्रणशोषितः ॥ द्वितीयं मे तु क्षण नेत्रं तथा स्फुटितमीश्वरि ॥ तावद्गर्क दर्शयामि
तस्मै भिल्ल कायहृ ॥ तदा स्वनेत्रमुत्कृत्य शराग्रेण समुत्खनत् ॥ पश्यंति मुनयः सर्वे तद्भिल्लकृतसाहसं ॥ उवाच भिल्लो हृष्टः सन्नपांगुलि
मानेत्रगोलके ॥ प्रगृह्य विनयोपेतः पश्यं साश्चर्ययानदा ॥ ॥ भिल्ल उवाच ॥ त्वदीयं लोचनं येन स्त्रवद्रक्तं महोत्कृतं ॥ तेन त्वं दुःखि

सीति करेण लिंगमानंतदा ॥ सह्याणमल्ले त्र्वरे फुल्लांबुजसमप्रभे ॥ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य त्वयासह मुमध्यमे ॥ मयाचंद्रकलामौलिं
महावृषभसंस्थितं ॥ नीलकंठं विरूपाक्षं तत्स्वरूपं विलोकयं ॥ गणेश्वरैः परिवृतं वृतं मुनिगणैस्तदा ॥ दृष्ट्वा मां मुनयः सर्वे विस्मिताः
स्वपुरतो बिले ॥ अन्योन्यं वीक्षयंतस्ते मां धिल्लं च मुहुर्मुहुः ॥ महामाणिक्यमल्लेन नीतन्मुखरेक्षसंवृतं ॥ स्यहृत्तस्येक्षणे दृप्तेफुल्लांबु
जसमप्रभे ॥ असंतं विस्मयाविष्टाः शैवाऊचुः परस्परं ॥ ॥ शैवाः ॥ अहो स्येतादृशी भक्तिर्न दृष्टा क्वापि न श्रुता ॥ दृष्ट्वास्यैतादृ
शीं भक्तिं सर्वे सहति शंकरः ॥ सहमानो महादेवो भक्त्या सर्वं सहिष्यति ॥ एतादृशं भक्तिभाग्यं प्राप्यायं वनगोचरः ॥ सहस्रकमले लिं
गं यदासंपूज्य यद्धरिः ॥ सहस्रगणनाश्न्ये स्वनेत्रकमलेन हि ॥ हरिणा पूजितः शंभुरीश्वरः शुश्रुम संकथां ॥ नेत्रद्वयमयं प्रादाद्धैय
नाथाय सत्तमः ॥ हरेरप्यधिकश्चायं भक्त्या शिष्योगणेत्तम ॥ धन्योयं कृतकृत्योयं मान्योस्माकमहो तदा ॥ एतादृशी भक्तिरपि अस्मा
स्वद्य न विद्यते ॥ शिलमालिंगपतेशैवाधन्योमान्योसि नः सदा ॥ त्वमेव भक्तवर्योसि धन्यं त्वत्कुलमुत्तमं ॥ योन्योपि भक्तिमु
क्तः स्याद्देवदेवे महेश्वरे ॥ भाग्यवानेव भक्तो लोके मान्यो देवगणेष्वपि ॥ यो वै समुन्नतो हीनो भक्त्या देवे महेश्वरे ॥ सोधमश्चेति विज्ञेयो
मुनिभिस्तत्वदर्शिभिः ॥ दृष्ट्वं वदंतस्ते शैवा हर्षनिर्भरमानसा ॥ मां प्रणम्याप्यते सर्वे तुष्टुवुः प्रमथाधिपं ॥ ॥ शैवाः ॥ तारानाथ
थसहोदराश्रितकृतानाराजपूजांघ्रिकं भारारातिमपारदुःखशमनं घोराद्रिपापापहं ॥ धीरोदारकुमारस्कंदजनकं कर्पूरगौरं हरं वारंवारम
नुस्मरामहृदये वीरं कृपासागरं ॥ इति स्तुत्वा तदा शैवा मां संस्तुत्य सदाशिवं ॥ सारूप्यं च मया दत्ते गणात्वेन स्यशंकराः ॥ तस्मै भिल्लाय मह्यं
कृपा सा दत्तस्तदानघे ॥ पूर्वाज्ञानविहीनश्च समांतुष्टाव हर्षितः ॥ पत्न्यानया विशालाक्षि सगणो देवरूपया ॥ भिल्ल उवाच ॥ निधनपतिम
नीशंशास्तारं परेशं गुरुममरवराणां चारणानामीश्वरं भुं ॥ भुवनजनकुमाराद्ध्रश्रीपुण्यकनकगिरिनिवासं वैद्यमाद्यं नतोस्मि ॥ अ
मेयमलघोनिखिलभवरोगादिहरणोमहानाद्यो वैद्यस्त्वमसि विबुधाद्य शिवशंभो ॥ नमो नाथे मंत्रे प्रकृतिस्तयजुर्वेदतिलकेऽभवीसम

मः सेव्योद्धर्तुं हर सिपापं मम विभो ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ इति स्तुवातदाभिक्षुः स्वभिक्षुर्भार्यया तदा ॥ गणाधीशोभवद्देवि वैकुं
ठोपरिकल्पिते ॥ विष्णुसोगणाताधिपल्लोके वैस्थापितो मया ॥ एतन्मे निहितं गौरि वैद्यनाथस्य वैभवं ॥ यः शृणोति सदा भक्त्या
मम भक्तिं लभेत्स वै ॥ लिंगमेतत्सकृद्दृष्ट्वा स्नात्वा गंगां भसानरः ॥ कृतकृत्यो भवेद्गौरि स साक्षाद्गणपो भवेत् ॥ वैद्यनाथम
हालिंगं सकृद्दृष्ट्वा विमुच्यते ॥ अनंतैरपि पापौघैः स य एव न संशयः ॥ शैवाश्च सततं भक्त्या बिल्वैर्गंगां भसा शिवं ॥ त
ल्लिंगं पूजयंसेव भवबंध विमुक्तये ॥ लिंगं मंगलदं मनोज्ञमममलं श्रीवैद्यनाथाभिधं दृष्ट्वा संपूज्य बिल्वैः सकृदपि च
नरः प्राप्नुयान्मुक्तिकांतां ॥ यस्त्वापापौघतापं जनिमृतिगदजापारदुःखैर्विहीनो हीनोपि स्याद्दवज्ञं भवशानजनितं भूरिपु
ण्यं लभेत ॥ ॥६०॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे वैद्यनाथवैभवो नाम विंशोध्यायः ॥ ॥
॥ ॥६१॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ त्रियंबको नाम गिरिरस्ति प्रियतरो मम ॥ मंदराच्चापि कैलासात्तथैव कनकाचला
त् ॥ तेन वासा महेशस्य त्रियंबकगिरिस्त्वहं ॥ त्रियंबकेश्वरं नाम्ना तल्लिंगं परमाद्भुतं ॥ तल्लिंगं येन दृष्टं स्यात्तेन दृष्टानि त्रि
लोकिका ॥ त्रैलोक्ये यानि लिंगानि तानि सर्वाणि शंकरि ॥ त्रियंबकेश्वरं लिंगं मम सर्वार्थसिद्धिदं ॥ येन दृष्टं श्रुतं वापि प्रणतं वा ॥६९॥
समर्चितं ॥ स एव धन्यधौरेयः पुरुषार्थैकभाजनः ॥ तत्र संति महाशैवास्त्र्यंबकेशसमर्चकाः ॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगाः
त्रिपुंड्रांकितमस्तकाः ॥ रुद्राक्षमालाभरणाः रुद्रसूक्तजपादराः ॥ पंचाक्षरपरा नित्यं सदा मल्लिंगपूजकाः ॥ बहवस्तत्र देवे
शि त्र्यंबकेशं यजंति मां ॥ बिल्वपत्रैश्च कमलैस्तथा गोदावरीजलैः ॥ एते मां स्नापयंतीशोरुद्रमंत्रै रहर्निशं ॥ फलमूलैश्च विविधै
र्नैवेद्यैश्च सदांबिके ॥ मत्पूजारहितास्तेतु जलमन्नं फलादिकं ॥ नाश्नंति नियतं देवि नैवेद्यं वर्तयंति ते ॥ गौतमार्घ्यसमानीतं

स्वमौलिस्थजटाग्रतः ॥ पुण्यागोदावरी देवि वृद्धगंगेति विश्रुता ॥ तस्यां स्नात्वा महानद्यां दृष्ट्वा श्रीत्र्यंबकेश्वरं ॥ अश्वमेधश
तात्पुण्यं लप्स्यते नात्र संशयः ॥ ॥सूत उवाच ॥ सा गौरी देवदेवस्य श्रुत्वा वाक्यं मुनीश्वराः ॥ प्राह देवं विरूपाक्षं प्रांजलिःश्र
द्धयान्विता ॥ ॥पार्वत्युवाच ॥ गौतमार्थं महादेव कथं गोदावरी नदी ॥ समानीता महेशान तन्ममाचक्ष्व विस्तरात् ॥ पार्वतीव
दनांभोजाच्छ्रुत्वा वाक्यं महेश्वरः ॥ प्राह देवो महादेवो गौर्यै तां गौतमीं कथां ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि पुरा विप्रो गौतमो नाम
शांकरः ॥ ममभक्तवरो सेतं सदा मल्लिंगपूजकः ॥ अहल्यां तां पुरा सत्कां सुत्राम्णा च प्रधर्षितां ॥ तद्वियोगेन दुःखार्तो ज्ञात्वा तां सुप्रि
यां प्रियां ॥ त्रैवक्षेत्राणि पुण्यानि चचार स दुःखकर्शितः ॥ कोकामुखं च केदारमोंकारामरकंटकं ॥ कुरुक्षेत्रं प्रभासं च पुष्करं विरजं
तथा ॥ कालंजरं च बदरीं गयां चैव प्रयागकं ॥ हरिद्वारमयोध्यां च पुण्यं पिंडारकं तथा ॥ श्रीगंगासागरं देवि हल्लसंगं महेश्वरि
तत्र सपुण्यतीर्थेषु पूज्य लिंगानि सन्नितः ॥ वाराणसीमपि प्राप्य तत्र नो नष्टकिल्बिषः ॥ श्रीविश्वनाथं तु दृष्ट्वा स्नात्वा च मणिक
र्णिकां ॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य स्नाप्य गंगांभसा शिवं ॥ ॥गौतम उवाच ॥ रत्नेशं वीरेशं त्रिलोचनेशं केदारसंघेशं मध्य
मेशं ॥ श्रीकृत्तिवासेश्वरं शूलटंकं श्रीवृद्धकालेश्वरमेगलेशं ॥ ओंकारेश्वरेशानकभारभूतकपर्दिशंभोहरिनास्वेशं क्षेमेश्वरे
शानसुमंगलेशं व्यासेशदक्षेश्वरदेविकेशं ॥ सर्वेशं विश्वेश्वरपादहीनं नमो गौतमे दुःखशांताश्रिविधेः ॥ आताम्रारुणवक्त्र
होरूपटलीलीला विहंगायितांगे गाव्योमपथप्रचारनिकरे देवैः स्तदा संस्तुता ॥ स्वालोक्षैस पतद्भुजंगकुहरे नाना नरस्राव
णीज्नोर्यस्रसदंप्रचारश्रामनीतान् सागराप्लाविनी ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ इत्थं स गौतमो देवि मां विश्वेशं प्रणम्य च ॥
मया चाज्ञापितो विप्रो त्र्यंबकं गच्छ सुव्रत ॥ तत्र गोदावरीस्नानं सिंहयुक्ते बृहस्पतौ ॥ अश्वमेधशतात्पुण्यं प्राप्स्यसेति

मदर्चनात्॥ मत्तो विश्वेश्वराद्गौरि लब्ध्वानुज्ञः स गौतमः॥ त्र्यंबकं गिरिं प्राप्य त्र्यंबकेशं समर्चयन्॥ बिल्वपत्रैर्मदादेवि
मां तदा लिंगरूपिणं॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगो रुद्राक्षकृतभूषणः॥ पंचाग्निमध्यनिरतः संसाराद्विरतः सदा॥ मां ध्यायन्
रविबिंबस्थं त्र्यंबकेशं समन्वितः॥ स्वमानसवराद्बोधं दशश्लोकैः स्तुवाद्धरं॥ ॥गौतम उवाच॥ रे रे मानस मुंच लौल्य
मनिशं नश्यत्सुखित्वादिषु तत्कैसर्गिकमप्यमीषु पदयोः अनेन संदूषिणः॥ कामासुक्षपणेक्षदीक्षितललाटाक्षे कुरुष्वा
सिं चक्रीरासे नकेतटेंदुरागकलेशं भोगे लेवासिते॥ किं यज्ञेन बहुस्तकर्तृसुलभेनायासविघ्नादिभिः साध्येनेप्सितभोग
दानानिपुणेन ज्ञानमात्रेण च॥ शंभोस्तांडवसुंदरं पदयुगं भक्त्या श्रितैः सज्जन्मानि स्यात्सुखरूपिणी तदवरं सर्वे सुखं
मानसा॥ चेतः संस्मृति को रुमानवं भुंचेत त्रापि संसारसिंधौ पोतः पादसरोरुहं सदनमस्यास्ति स्वसा भ्रमग॥ अश्रान्ते गृहिणी सुपुत्रजन
विधिः पुत्रास्तिसुभ्रातृता शास्यत्कोष्ठदेधदयादिषु सुखं शुद्धाक्षश्शाश्वतं॥ शाठ्यैर्लोभमदलोभमोहकरणैः किं बाधिकारेप्सनैः किं दारैः ॥श्री॥
स्वसुखैकसाधनतया अश्रूयमाणैः पतिन्॥ गायामा त्वफले रगारवल्लये किं क्षरुद्वापेक्षया सर्वत्रांतिविडंबितं हृदयम मुक्त्वा शरी
वैष्णवय॥ चित्तं रे कलनेकदुर्लभतमं रूढेण लब्धं यदि त्वां कुनप्रभुरेषदुर्गविगठोरालिप्यते केवलं॥ मत्या वा पतति क्षणादवि ॥५०॥
दितं तद्वत्राज्ञैर्दीयते किं तेना सिभजस्व शंभुचरणा विश्वार्थदाने चणौ॥ चेतस्त्वं कुरु चिंतनेरघहशंभुचं सोसारिकीं चिंतयाद्रा
लप्स्य न सद्दृश्छितस्यतनवय साध्यं न देवाचरा॥ यत्नवाच्यनिबोधनं श्रुतिगिरां तासामनुष्ठानतो सा फलं धाम मीश्वरार्पणधि
यानि संगता मा वह॥ चेतस्त्वं सकलप्रमाणपदवीदूरात्म सारे पुनः संसारे रमसे तदेक विदितं सारं समालंब्यवै॥ एतादृश

दृशंतुमेव भजसे तत्रैव रागोऽभवे सौवर्णछायपुंकेन तोषमयतः प्राप्तः सुमेरुर्यथा॥ चेतो यस्य हरिचिंस्यते च भवतात तसौरूपं चेद्भवेल्लिङ्ग
स्तत्र त्रियोऽस्तथाप्यधिगतं किं वा सुखे केऽत्र रां॥ यत्साध्यं श्रुतिचोदितं व्यवसितं निःशेषतः रक्षतं तद्द्वैतीय दियलमयकुत्रेण छ
घनीयं भवेत्॥ बोधादि सकरप्रसार विरहादम्लानरागच्छेदैः सच्छायां विषयारव्यकंदजनितः प्रेमांबु पूरार्द्रितः॥ स्वासिद्ध्या मति
दायिनीमपि फलश्रेणीं साऽऽसंसमानिता मा शाखाविषवल्लरीं सज्ज मनस्तत्र मुक्तिबीजं तव॥ रेरे मानसराजहंस नितरां शंभोः प
दाब्धे रूपदेशभक्त्याचंचुपुटेन साधु विलसन्मुक्तावली गृह्यतां॥ तेन तपसा विना जरादिरहितो रोगादिहीनः सुखं गच्छोद्दीय दिवाविशं
द्विजकुले र्दुःखं महेशालये॥ स दृष्ट्वा चेतसोद्बोधं कृत्वा पल्लवनंदनः॥ गौतमः पद्मया मासं बिल्वैर्गोदावरीतटे॥ ततः कालेन महता त
दृष्टिपथमागत॥ रेकाग्रे मुनिनिर्दिष्टः स भगवानारुह्य सच्छाकरं दृक्का रोगगणान्वितान् कदरस्त्रायमये गौतमं॥ दृष्ट्या साधुसु
धादृष्ट्याऽकरुणया पञ्चपंस्त दीर्घं वपुर्भस्मा क्षादिसमन्वितं च तपसा कार्यं गते शंकरा॥ दृष्ट्वा मामेवि वामुखं नीलकंठं त्रिशूलिनं॥
सतुष्टावाहृमतिमां गौतमो हृष्टधीस्तदा॥ ॥गौतम उवाच॥ करधृतमृगबालं भक्तचित्तानुकूलं श्रितजनसुरसालं हृस
वर्यैकश्रूलं॥ गलकलसदहिमालं नेत्रसंगोत्थिपालं श्रितसुरतरमूलं तं भजे कालकालं॥ श्रेयांसि संदिशति पापमपाकरोति बुद्धिं
प्रसादयति सौख्यमतं तनोति॥ दुःखं विनाशयति शंकरपादपद्मसंपूजनं नन्दनमिमं सफलं करोति॥ विनिहतनरसिंह चर्मचे
लाजकपालो धृतविष्णुरक्तपानलोलः॥ धृतचंद्रकलानलाक्षिफालः कृतहालाहलपानतो गलेन्द्रनीलः॥ कुरंगीलसत्पाणिपद्मामम
त्सेगस्फुरद्भोगिमालावृताशादिचेल॥ महाश्वलहस्तारविकांडादिलीलावलाकृष्टसत्वाम्यंगबाले कृपालु॥ इत्थं तेन स्तुतो देवै देवि
बिल्वैः समर्चितः॥ वरेण छंदितो गौरि गौतमः शंभवो नम॥ स्वपावनार्थं तमेव शार्थितोऽस्मि गिरीन्द्रजे॥ ॥गौतम उवाच॥

शि०

त्वद्भक्त्यापावितस्याघस्नातुमंभोमहेश्वर। यदेद्दीपावनंपुण्यंलोकानामपचनुत्रये॥ भगीरथार्थंदेवेशाप्रतागंगात्वयाधृता॥ सा
गराश्चतदेशोक्षितिःप्लावितास्तेदिवंगता॥ मत्प्रावनार्थंविश्वेशदेहिपुण्यांनदींशिव॥ लोकानामपिदेवेशपापतापविनाशिनी॥ शि
वेगौतमवाक्येनतत्सुतत्तुसाचापिहर्षितः। निसृष्टामस्तकात्मस्तकान्ममपर्वतरूपिणः। सापपातमहीपृष्ठेतरंगावलिभासुरा॥
मत्स्यमकरकेटनक्राद्यैःप्लावयंतीतटद्वयं। त्र्यंबकोत्तमांगेननिर्जगामाथसागरे॥ तत्रब्रह्मादयोदेवागंधर्वोरगकिन्नराः। विद्या
धरोप्सरोमुख्यानारदाद्यामुनीश्वरा। वेदव्यासेनमार्गेणसमाजग्मुस्तदांबिके॥ दृष्ट्वातदाश्चर्यकरंगोदावर्युद्भवंतदा॥ त्र्यंब
कमहालिंगजटाजूटतरंगितां॥ गोदावरींतदासर्वेदृष्ट्वानत्वामहेश्वरं॥ स्नात्वातस्यांगौतमेनसिंहसंस्थेबृहस्पतौ॥ समुद्भूतत्वांगानि
त्रिपुंड्रावलिभासुराः॥ त्र्यंबकेश्वरंदेवाःसेपड्याथप्रणम्यच॥ बिल्वपत्रैस्समभ्यर्च्यरुद्रसूक्तैस्तदासुराः॥ जग्मुःस्वपापसंतापंवृषभगं
गाजलाप्लुवाः॥ शिवलिंगोत्तमांगोत्थपतनद्युद्वेजनैः। स्नात्वासगौतमोविप्रोतदाभन्मुक्तकिल्बिषः॥ शैलारूपाचतस्त्रीअ
हल्याशापितेशिवे॥ गोदावरीतरंगोत्थशीकरैर्धूतकिल्बिषा॥ भासुरंस्वतरुरूपंप्रापाश्चर्यकरंशिवे। पत्न्यासमन्वितोदेविगौतमो । श्रीः
मौनदास्तवीत्॥ ॥गौतमउवाच॥ त्र्यंबकंत्र्यंबकंचांसुधगंसुगंधिंपुष्टिवर्धनं॥ प्रजालिंसततंदेवमस्तुतीतोहमीश्वर॥ महेश्वर । ५१॥
महादेवचंद्रचूडामहेश्वर। नमस्तेपार्वतीकांतप्रपन्नंपाहिमांसदा॥ विश्वाधिकमहेशानवृषभध्वजशंकर। नमस्तेरुद्रदेवेशबाहुभ्यां
तेनमोनमः॥ धन्वनेतेनमस्तुभ्यंजगतांपतयेनमः। पशूनांपतयेतुभ्यंमलानांपतयेनमः। बभ्लुशायनमस्तुभ्यंनमस्तेक
त्रिवाससे॥ नमउग्रायभीमायनमःसोमायशंभवे॥ नमस्तेसद्यमानायआबाधायनमोनमः॥ नमःशिवायशांतायनमःशिवत
रायच॥ गिरीशायनमस्तुभ्यंत्र्यंबकायनमोनमः॥ इतिनिहिरण्मयन्नारीराहिरण्यसुगौ। सिबाहोहालमंधसापतिरितिभवदेतिवे

दाः॥दारिद्र्यं मम दुष्कृतं च भगवन्सद्यो विनाश्याधुना संपूर्णं धनधान्यगोगणयुतैस्त्वं गेहमेकं कुरु॥ योमाननंदमक्षिमान
दं गर्वोन्नित्यैः सनियंतनवपादसेवितं॥ मामानंदोद्दृष्टिचयं वयं चाद्दृष्टमस्तु रुद्रं भोविदधामित्राभो॥ वालादिप्रथितेमहापल
गणं त्वत्पादुकाराधनप्राप्त्यै देवदयानिधे च मम कृत्तापापराधसंसूचितं॥ भगः त्राक्षयपुंगवैस्त्वं सदा सन्निधिः सपीतिश्च मे क्षुत्रे
वास्तु महेशातेश्रीयरूपयानेवेद्यसंपोजने॥ ॥ईश्वर उवाच॥ इत्थं स्तुत्वा गोतमोपि मां प्रणम्याग्रे वितदा॥ अहमो देवप्रतोस्मि
धन्योस्मीति मुहुर्मुहुः॥ तल्लिंगमौलिसंगैव पतयाद्धगंगया॥ ॥गौतम उवाच॥ दर्शनादखिलपापनाशनं स्पर्शनादखि
लकामदं शुभं॥ प्रार्थनाच्च निजबोधदायकं चंद्रचूडचरणोदकं भजे॥ इति स्तुत्वा प्रहृष्टात्मा त्र्यंबकेश्वरे मुनि॥ तत्रोवास
महादेविहृन्मयाच समन्वितं॥ ॥सूत उवाच॥ इत्थं त्र्यंबकभूधरोरुशिखरात्तुंगे स्तरंगैर्युता गंगा वृद्धतमा त्रिवाधत्रि
रस्रोध्धृता जगत्पावनी॥ सा सर्वान्नृसुर सन्नमानथ मुदाश्रीवं मुनिं गौतमं पुष्णन्तीस्वस्वसैधसंजनकरी गंगेव गोदावरी॥ ॥
॥ ॥२१॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे गोदावर्युत्सवो नाम एकविंशोध्यायः॥ ॥२१॥
ईश्वर उवाच॥ ब्रह्मादयस्तदा देवि तत्र ये वसुमुमासरवे॥ मां तुष्टुवुस्तदा तस्मान्नदीं गोदावरीं तदा॥ ॥ब्रह्माद्याः॥ भगवन्निम
थनोत्तप्रमथनाथ नः सर्वदा सुरासुरमुनिव्रजप्रणतपादपंकेरुह॥ पापजालनरक्षकप्रमथनाथ विश्वाधिप प्रसीद दुरिता
पहप्रवर नाम देवोत्तम प्रकृष्टजनिनाशदप्रवरमायमायाहर॥ उमाधव रमाधव प्रणतपादकंजप्रभो शचीधवमुखामर
द्विरदवक्त्रनंदिस्तुत॥ गराधैद्धरधराधर प्रवरहस्तपंकेरुह गदाधरनिशाकरायमरचारुबाणावन॥ ॥ईश्वर उवा
च॥ एवं ब्रह्मादयस्तत्र त्र्यंबकं मां महेश्वरं॥ ययुः स्वस्थानममलं ब्रह्मलोकं सनातनं॥ वर्णयंतो विमानेषु गोदावर्यास्तु

दृवं ॥ त्रियंबकेश्वरा गोदायास्तेतदांतिके ॥ तत्रसप्तमुखीभस्त्राकुशावर्ते महेश्वरी ॥ तत्रयात्पावयंतीसा शैवान्ममनंदाश्रया
न ॥ तत्रयामुनयः सर्वे प्रवरातीरवासिनः ॥ गोदावरीतदादेवि युक्तां प्रवरयासह ॥ तत्रस्थानवरं देवि ममसालिप्यकृत्तमं ॥
श्रीमच्छंकरसंज्ञेन लिंगं ममममनोहरं ॥ तत्रपूर्वं महादेवि ब्रह्मणः पंचमं शिरः ॥ मया विरहिता तस्यसाम्यवादेन शंकरि ॥ तस्ये पंचमं
शिरस्तस्य वृकनं मम नखाग्रतः ॥ तत्रस्तुवंति मां विप्रा भीमशंकरसंज्ञिकं ॥ ॥ मुनयः ॥ त्वत्साम्यवादपरिचिन्हितपंचमं
स्कपंचाननस्य करवोणनखाग्रकृतं तु रुधिरेण विलसत्करपल्लवंते ॥ भल्लामलेन विलसत्प्रवघोररूपं त्वं भीमशंकर इतिश्रुति
षुप्रसिद्धः ॥ स्थानेतवैतदमलं मुनयो वदंति गोदासदावहतिया प्रवरासमेता ॥ तत्रैरिगोसिविविधहू... पुन्नकामशत्रोदक्षोनकोल
कमहेश्वरपादिदीनात् ॥ एवंस्तुवंति मुनयो भ्रग्वाद्या मां महेश्वरि ॥ सापि गोदावरी पुण्या तत्रलिंगे विभूषिता ॥ समुद्रसंगता गौरितः
रंगावलिभासुरा ॥ गोदावर्या सह स्नाता सदापर्वणि संगमे ॥ अग्निष्टोमातिरात्राणां फलमाप्नोति मानवः ॥ स्नाताया योस्त्री महादेवि
गोदावर्यास्ब्धि संगमे ॥ सर्वमेधफलं प्राप्य मल्लोके निवसेच्चिरं ॥ गोदावर्यां शिवेस्नात्वा सिंहसंस्थे बृहस्पतौ ॥ सप्तजन्मकृतैः पापैस्त
क्षणादेव मुच्यते ॥ अस्यामेतत्न्नासिकाख्ये क्षेत्रमासीन्मनोरमे ॥ तस्मान्नासा त्र्यंबकाख्यां वर्णयंति पुराविदः ॥ अविमुक्तं च यत्स्था ||५२||
नं ह्यात्मस्ये द्वादशांतकं ॥ श्रीशैलो ज्ञायिनी देवि नेत्रे मम मनोरमे ॥ ॐकारं कंठमल्लं मे श्रवणौ कुंडलेश्वरं ॥ केदारं चैव कन्याणि
अन्यान्यंगानि सत्तमे ॥ भूमंडलगतानीह शिवक्षेत्राणि शंकरि ॥ द्वासप्ततिसहस्राणि नाडीजालं मम ांगने ॥ श्रीमच्चिदंबरं देवि
विहृदयं मम सत्तमे ॥ तत्राहं सर्वदा देवि निवसामि स्वरूपतः ॥ तयाच गणपैः सार्धं स्कंदविघ्नेश्वरेण च ॥ चिदंबरमिति ज्ञेयं
देवदैत्यसंस्तुतं ॥ मांसर्वे तत्र नृत्यंतं वर्णयंति मुनीश्वराः ॥ ॥ देव्युवाच ॥ तत्रत्वां देवदेवेशं नृत्यंतं मुनीश्वराः ॥ कथं स्तुवं

तद्वक्त्रात्सो श्रोतुमिच्छामि तत्स्तुतिं ॥ ॥सूतः॥ महादेवो गिरिजया तदा संप्रार्थितो द्विजाः ॥ स नृत्तचरितं दिव्यं कथयामास
विस्तरात् ॥ ॥ईश्वरः॥ व्याघ्रपादादयो गौरि शेषाद्याः प्रमथाधिपाः ॥ जैमिनिप्रमुखाः सर्वे मत्संवर्णयन्ति च ॥ तत्रेदं व
र्णयिष्यामि सावधानमनाः शृणु ॥ ॥व्याघ्रपादजैमिनिशेषादयः॥ विनिहतविधिजातमुंडमालाकलितोरःस्थलशूलभृ
द्वाहो ॥ मणिगणखचितांघ्रिनूपुरोद्यत्प्रभाव विदीपित दिक्तट प्रसीद ॥ डमरुकनिनदोत्थितप्रवर्षप्रतिशब्दैर्बधिरीकृताखि
लामरेंद्राः ॥ करचालनखेलनोच्चपादप्रतिहतभूतलनम्रमस्तनागाः ॥ पतनारालनभस्स्फुटितगगनाभोगविलासहंसा
नस्थैर्देवैः कलितसुमनोवर्षनिकरैः ॥ अदभ्रादभ्राभ्रस्थलकृतनिवासैर्मुनिगणैरेव ज्ञाते दृष्टं नटनमरविंदैः सायमुमया ॥
वारंवारमपापहारिचरणं लीलाकृतोत्स्फुटत्कृतपन्नगारपतंगदीप्तिविशिरैर्विध्वस्तध्वांतं स्फुटं पातालांतरगं ॥ विवेकानख
रेखाभिलिद्भोल्लसत्क्रांतोत्थितलोचनोरयुगलं नक्तंचरस्यांतकृत ॥ श्रीमच्चारुशशांकसंकुलमिलद्गंगातरंगोल्लसल्लील
लोलजटासटाविघटनत्रुट्यन्महोडुच्छटाटक्काडंबरघोषघुमध्वनिकृताहंकारदिक्चक्रकं ॥ तालोद्भेदमृदंगकाहलकरापार
प्रस्वेदैः सुरासवां सेवंति शिवं मुकुंदविधयः सेंद्राः प्रदोषमुदा ॥ वीणापाणिर्नंदितृनस्वैः शब्दैः सुरांगैः ब्रह्माणी तालकरामहेन्द्रा खप्र
परमानंदोल्लसत्तांडवं ॥ शर्वाण्या सहित प्रसीद सततं संगीतधारारसैः संप्रीणाति शिवं प्रदोषसमये मोशं करं चांबिके ॥ ज
टाह्रींदुगंगातरंगोत्तमांगं लसत्पाणिपादोज्ज्वलच्चारुनागं ॥ कृपासत्वपांगेन निरीक्षंत मीशं कृताशोकरेनान्यसंगं नटद्भामसाराव
नाद्यत्सुरंगं नंदीभृंगीकृतमर्दलघोषैर्गल्लुझल्लरवैर्गणवृंदैः ॥ तंडुचंडकरतालवयोऽथैर्नर्तनैर्मणिभूषणाकृतनादैः ॥ शोभि
तेमधुरनूपुरघोषैर्मर्दितं च नटनं श्रुतिघोषं ॥ श्रेष्ठः सुराणां पतिरिंद्रियानां रोरूद्भवाद्रोप्रथिते च रक्षंतास्मिन प्रभाते तव पादस

र्मे दृष्ट्वा शिवं दक्षस्य भक्षपद्मं अंबरचरडंबरवरघोषणशशिभूषणफणिवंकणगरशोषणस्मरमारणभगवन् ॥ शरणा
गतचरणाश्रितजनवीक्षणभगदारणपुरहन् करुणाकरभवतारणवरुणालयकृतपारणमुनिवरजनपरिपालय ॥ शिव मो
दीश्वर उवाच ॥ ॥ तत्रैवं देवदेवेशीमां स्तुवंति मुनीश्वराः ॥ तत्क्षेत्रमहिमानं ते कथयाम्यहं तः शिवे ॥ गोदावर्यां तदा देवि तप
स्तप्तं मयाग्रतः ॥ अस्माभ्यक्तासदृशगौरि दृष्ट्वा क्षावलिभासुरा ॥ पंचाक्षरापरां नित्यं संमोक्ष्यामंति हृदंबुजे ॥ संवत्सरगणाश्चक्रेत
पः परमदुष्करं ॥ प्रसन्नोऽहं तदा तस्यै गोदावर्यै तदांबिके ॥ त्रियंबकं रीडकंठंच प्रचर्मात्रिरीयकं ॥ नंदिकेशादिगणपैः समं तामस्विवा
रितां ॥ वृषारूढं तदा मांसा प्रणताथास्तवीत्तदा ॥ ॥ गोदावरी अनलानिलभास्वरेंदुनेत्रोध्धतदर्पकमुरक्षपन्नजनोमथ नू ॥
नो सतितानगरावधृतावनरक्षनमुपास्महेमहेशं पन्नोसन्नानित्ससरवेः कृतचारुनेत्रं कुबेरमित्रं हृतदक्षसत्रं ॥
गोत्रात्मजामित्रकपालपात्रं भजामि शंभुं सुकुमारपुत्रं ॥ मा चुक्रुधस्त्वं भगवन्महेश नासुरैर्नं चाह्वानमहं करोमि ॥ इमे पशुं
ते समुपाकरोमि पतिः पशूनामसि शंकरोसि नाद्यस्तथाद्योसि सुरासुराणां वेद्योसि संसाररुजां निहंता ॥ अच्छेद्यभेद्योसि ॥ श्रीः ॥
निरीं द्रियोसि गदोस्तथापद्यगणौस्तुतोसि ॥ एवं स्तुता तदा देवि वरं गोदावरीनदी ॥ अयाचंती तदा पादौ मदीयौ ॥ ५२ ॥
प्रणनाम सा ॥ ॥ गोदावरी उवाच जटामूलतो देवगौतमार्थं विनिर्गता ॥ देयो वरो मे भगवन् त्वत्कृपागौरवाच्छिव
गंगालवंगसंगेन तन्मौलिकृतकेतनः ॥ तस्यां तव रतिर्देव अविमुक्ते स्थितं यथा ॥ विश्वेश्वरस्मह्यालिंगरूपेण त्वं सदा स्थि
तः ॥ नर्मदायामपि विशेषो लिंगरूपोसि शंकर ॥ गंगामत्रोधिका वापि पापवली वामहेश्वर ॥ दक्षगंगा इमे वाद्य भवे
यं त्वत्प्रसादतः ॥ मदंबुकणसंस्पर्शात्सापि पूततमा भवेत् ॥ तल्लिंगसेचनेयो [illegible] यां भवेदेव महेश्वर ॥ इति देयो

वरोमे यत्त्र्यंबकं दृश्यतां नित्यं॥ गोदावर्यां न दाढं विमत्रः संप्रार्थितो वरः॥ तस्मै मध्ये गंगं देवेशिन छुश्रुषस्व मादरात्॥ ॥इंद्र
उवाच॥ सदैव तु लवसे के न गंगापतत माप्तवेत्॥ सर्वेदामप स्याहं ल गौरेहं सदास्थिता॥ इदं श गंगा सिनाल्लाहे भगिनी तेकनीय
सी॥ गंगापापैश्च द्वादश मे नीहं चवैवल्ल दासदा॥ वसाधोज्ज व सेकेन गंगा दृष्टना प्रवेत्॥ गंगा गोदावरी मि श्रेजले महिंगम स्तवे॥
यो ददाति नरो भक्त्यात स्मै मुक्तिं ददाम्यहं॥ त्रियंबकं कुल दाजूट नटिनी पापच्छदिनी॥ वयि स्नाता पतत मोक्ष विष्यति न संशयः॥ ब्रह्म
त्वैर्यः पितरं नंदे विसंतर्पयति पर्वणि॥ तस्य षोडश वर्षाणि पितरस्तृप्तिमासते॥ किं पुनः श्राधकरणात् वभीरे पावने शुभे॥ गोदावर्यां
सकृत्स्नात्वा दृष्ट्वा श्री त्र्यंबकेश्वरं॥ सर्वपापैर्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा॥ ब्रह्म विष्ण्वादयो देवाः मुनयश्चापि तापसाः॥ सिंहं
संस्थे देवगुरौ तस्यां स्नांति च भक्तितः॥ ब्रह्महासुरापान स्वर्णस्तेयादि पातकैः॥ विमुच्येत नरः सद्यो गोदावर्यवगाहनात्॥ श्रीम
त्त्रियंबकं दृष्ट्वा शतकृच्छ्र फलं लभेत्॥ अशीतिकृच्छ्रं स्नानेन गोदावर्यां वरानने॥ सिंहसंस्थे देवगुरौ महादान फलादिकं॥ संप्राप्नो
ति नरो गौरी गोदावर्यं च मध्ये न ना॥ रुद्रसूक्तै महादेवमभिषिच्य त्रियंबकं॥ शत गोदान जं पुण्यं लभते नात्र संशयः॥ गोदावरी जलैः
शुद्धैः समं क्षीराभिषेचनैः॥ यस्तु बिल्वदलैः पूज्यं त्र्यंबकं शंभु पूजयेत्॥ तेन सर्वे कृता यज्ञास्तेन सर्वेमनुष्ठितं॥ नैवेद्यं यस्तु वेद
नंत ददने तत्फलं स्मृतं॥ इत्थं मत्रो वरं लब्ध्वा गता सा सागरंगमा॥ यः शृणोति सकृन्नरा त्र्यंबकाख्यानमुत्तमं॥ तस्य पापानि नश्यं
ति बहु जन्मार्जितान्युमे॥ ॥सूतः॥ रेचित्र मरा शुद्धं कूरमहेशानि शापादंबुजेन इत्रपाख्यमरे दसारमस वृसपेपीय॥
तां केवलं॥ विश्रांतः क्षणकं पडिंद्रियपदे धैर्यो रुशारखांदध न्मागच्छ॥ वमतांध गंध पल्लिकं कामेकदु घेनकं॥ ॥७॥ १(

इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे त्र्यंबकमहिमा नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ ॥१२॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥ममास्ति
देवि सुभगे क्षेत्रं गोकर्णसंस्थितं ॥ गोकर्णेशं समाराध्य विमुक्ता बहवो जनाः ॥ पश्चिमे सागरोपांते तत्क्षेत्रं मम कामदं ॥ भोगमोक्षप्रदं
देवि सर्वपापविनाशनं ॥ तत्रैव ब्रह्मविष्ण्वाद्या मुनयः काश्यपादयः ॥ पुलस्त्यो भार्गवो यश्च विश्वामित्रपराशराः पौलस्त्यश्चापि तत्रै
व रावणाद्या महौजसः गंधर्वा किन्नरा यक्षाः नागा विद्याधरा गणाः ॥ देवासुरास्सर्वे मु... गोकर्णेशं समाराध्य मु
क्त्यासक्तितत्पराः ॥ ज्ञानवेदांतवाक्यार्थं मां दृष्ट्वा गिरिप्रस्थसमये नारदाद्याः मुनीश्वराः ॥ दैत्यनाथाश्च तत्रैव तन्नामितबलाः स्वयं ॥ अन्येसु
रासुराः सर्वे मुनयस्तापसास्तथा ॥ गोकर्णेशं समाराध्य त्वस्मिन्स्थिरे तपः परं ॥ गोकर्णेशमहो दृष्ट्वा महाबलमनुत्तमं ॥ तत्रैव भार्गवो रा
मो रेणुकातनयः शिवे ॥ निःक्षत्रियं कृतं पापं त्यक्त्वा मां शरणं गतः ॥ वामदेवोऽपि सावित्र्यं यत्र प्राप महाबलं ॥ गोकर्णेशं समाराध्य मुनयो
भक्तितत्पराः ॥ ज्ञानवेदांतवाक्यार्थं तत्र चिरं मुक्तिदायकं ॥ गोकर्णे संस्थितं लिंगं दर्शनान्मुक्तिदायकं ॥ संसारपाशबद्धानां मोचकं श श्रीः
वशेखरं ॥ शापो हूर्वाससस्तापो निश्रीकश्चाभवत्सुरा ॥ अत्र गोकर्णमाराध्य महतीं श्रियमाप्नुवान् ॥ गोकर्णसागरे पूजां कृत्वा ५४
भक्तिपुरःसरं ॥ अत्र संति महाशैवाः सदा भस्मांगपांडराः ॥ रुद्राक्षमालाभरणाः रुद्रावर्तनतत्पराः ॥ पंचाक्षरपरा नित्यं मम
लिंगार्चनादराः ॥ भवभक्त्यार्चनपराः मन्त्रजपतत्पराः ॥ वेदवेदांततत्त्वज्ञाः यतयश्च तथा शिवे ॥ गृहस्थाश्च यतयश्चैव वनस्था म
श्च तथा परे ॥ वर्णिनोऽपि तथा गौरि पर्णाबुफलाशोलिनः ॥ गोकर्णनिलयं शंभुमपर्णापतिमीश्वरं ॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य
नित्यं नैवेद्यशालिनः ॥ अगस्त्योऽपि सदा गत्वा नित्यं मां स्तौति नित्यशः ॥ रुद्रसूक्तैर्महादेवि बिल्वपत्रैः समर्च्य च ॥ वेदाः सांगोप

११ पंक्तिः॥ शक्रोपि वृत्रवधतो अहल्यासंगपातकात्॥ विमुक्तस्मृतदा विप्राः गोकर्णेशसमर्चनात्॥

निषदाम र्तिमंतः सदा विभो॥ सेवावसरमालोक्य महाबलमुपासते॥ ब्रह्मा चतुर्भिर्वदनैश्चातुर्होत्रैः स्तुवस्तदा॥ षण्मुखोपि सदा श
क्त्यामामुपास्ते विकासुतः॥ गणेशोपि सदा गौरि बिल्वैरभ्यर्चयत्सदा॥ शेषः प्रसह्य भागस्य पातालविवराद्भुवि॥ स्वफणामणिमाणि
क्यैर्बिल्वैः संपूजयेत्सदा॥ सहस्रवदनै रौद्रैर्नामभिश्च सहस्रकैः॥ कोमलैर्बिल्वपत्रैश्च वमलैः पूजयेत्सदा॥ दिग्गजाश्च सदा गौरि स्व
शुंडावल्यो द्धृतैः॥ पानीयैर्बिल्वपत्रैश्च साकं स्नानैस्तथा विभो॥ पूजयंति महालिंगे गोकर्णेशं महाबलं॥ विष्णुनात्र तपस्तप्तं दान
वैश्च पराजितः॥ पुनराप्यायितश्चासीन्मकुटाक्षेणत्रोपतेः॥ ब्रह्मणापि तपस्तप्तं स्रष्टुं विज्ञानहेतवे॥ कल्पेत रिक्षगारुडायेद्व्य प्रसुप्तति
ष्ठिताः॥ विश्वेगणः वृक्षचिनः खड्गखेटधनुर्धराः॥ ईशानप्रमुखाः सर्वे महाबलमुपासते॥ अश्विनौ मरुतश्चापि वसवादेसादिगीश्वराः॥
तं ह्युपंति महत्मानं हार्थं धनदोपि सदा मुदा॥ महाप्रसादाद्धनेशानं सखित्वं तस्य चाभवत्॥ अत्र चंद्रोपि देवाग्नी तपस्तप्तुं दुरासदं॥ गुरुदारर
ताशापान्मुक्तो॥ अग्निमहासादतः॥ चंडांशुरपि देवेशि गोकर्णेशं समर्चयन्॥ छायासागरपापेन मुक्तो भद्रकसुंदरि॥ गोकर्णेशं समारा
ध्य महतीं श्रियमाभुवत्॥ दैत्यनाथस्तथा बाणो विरोचनसुतो बली॥ प्रचित्तिर्विप्रसश्चैव मुरो जंभस्तथोधकः॥ वृत्रश्च नमुचिश्चैव
असुरौ मधुकैटभौ॥ सुंदोपसुंदौ देवेशि शंबरस्तारकस्तथा॥ हिरण्यकशिपुः प्रह्लादो मंथरस्तदा॥ बलोनामासुरेंद्रश्च मदनो ग्राहभुव
द्विषं॥ एते सर्वे तपस्तप्त्वा गोकर्णेशं समर्च्य च॥ सर्वे प्राप्तबलाः शूराः त्रैलोक्य विशासकाः सदा॥ गोकर्णेशं समाराध्य पूजया तपसापि
च॥ गंधर्वाद्यामहाभागे चित्ररथो हाहा हुहू॥ तुंबुरुश्च विकंडुश्च नारदो देवगायनः॥ गंधर्वविद्यामखिलां प्रापुस्तन्महासादतः॥
नागनाथा महाभागे गोकर्णेशार्चनेरताः॥ धृतराष्ट्रः खपालश्चैव कंबलाश्वतरौ तथा॥ अनंतो वासुकिश्चैव तक्षकः कर्कोटकस्तथा॥
स्वफणाभिर्महालिंगं छाद्य संपूज्य बिल्वकैः॥ कोमलैर्वमलै रौद्रैर्दलैः संपूजयंति हि॥ कामधेनुगणाश्चापि सुरभिर्नंदिनी तथा॥

स्वोऽधःसंभृतपमसासं पेने नाभिषेचयन् ॥ बिल्वैर्महाबले स्नानं संपूज्य मुदमाप्नुवन् ॥ धर्मोपि वृषरूपेण तपस्तप्त्वात्र मां शि
वे ॥ महानीलध्वजरो देवि मां वहे सेव प्रवृत्तः ॥ गोकर्णेशप्रसादेन चंद्रसूर्यान्वयोद्भवाः ॥ नृपाणां च सहस्राणि मामुपास्ते सदा शिवे
मनुर्विकुक्षिः कुशिश्च गाधिर्बिंदुर्भगीरथः ॥ रघुश्चैवाथ मांधाता मुचलाम्बोगयस्तथा ॥ रंतिदेवः पृथुर्वैन्यो मुचुकुंदो ध्रुवाश्वकः
दिलीपः सगरो विंद्रो नाभागश्च वकरंधमः ॥ आयुः पुरुश्च भरतो ययातिर्नहुषः कुरुः ॥ खट्वांगोथ रगो दिक्तो तथा संवरणोन्तपः ॥ गोकर्णे
शं समाराध्य पृथिव्याः पतयोऽभवन् ॥ ॥ ईश्वरः ॥ हे विविंबदुनोकेन गोकर्णेशप्रसादतः ॥ समभ्यर्च्य महालिंगं स्वं स्वं स्थानं सुरा
सुराः ॥ ते प्रिरे परमैश्वर्याणि महाबलसमर्चनात् ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं क्षेत्रं सर्वसिद्धिप्रदायकं ॥ अत्र तप्तोथ यः कश्चिन्मंत्रः सिद्धिं गमिष्य
ति ॥ पंचाग्निमध्यनिरता वायुभक्षास्तथापरे ॥ जटोरुशिरसः केचित् तोत्कूलवल्किनः परे ॥ स्वस्वाभ्यक्ताः सदा केचिद्रुद्राध्यायजपादराः
पंचाक्षरपराः केचित् केचिन्मत्रा मंत्रजापकाः ॥ शिवशंकर देवेश गोकर्णेश महेश्वर ॥ प्रसीद परमेशेति नित्रत्रैवा वदंति मां ॥ केचिल्लिंगार्च
नपरा बिल्वपत्रादिभिः शिवं ॥ स्नानयमोन्नयः केचिद्यतयोभिक्षाविताः ॥ वर्णिनो वनसंस्थाश्च ब्राह्मणा मामुपासते ॥ ब्रह्मण्यप
तिरेवाहं महाब्राह्मण ईश्वरः ॥ वसंति शैवा गोकर्णे मन्नैवेद्यैककोलनाः ॥ अत्र शैवं समभ्यर्च्य ममत्तो वै वसेन्नरः ॥ अत्र सर्वेषु काले
षु सागरस्नानकृन्नरः ॥ महाबल महालिंगं दृष्ट्वा मे मुक्तिभाक् नरः ॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य विज्ञानं प्राप्नुयान्नरः ॥ एवं शैवं भोजयि ॥५५॥
त्वा मच्छीलस्थं मुमेभुक्तो ॥ सकृच्छ्रोत्रियसद्दलेश्च समभोजयितां बिके ॥ गोकर्णेशं प्रपूज्य यित्वा बिल्वपत्रादिसाधनैः ॥ कोटिलिंगार्चनफलं
प्राप्नोति स वरानने ॥ पुरा वसुमना नाम राजासीदतिधार्मिकः ॥ विदर्भविषये देवि सकैकर्यपरो मम ॥ नानाप्राकाररत्नाभाढ्यैः सुधा
राकारगोपुरैः ॥ प्राकारराजहर्म्यैश्च धूयमानपताकिकैः ॥ नवरत्नचितानेकमंटपैः शोभितं नृपः ॥ वाहनैश्चैव दिव्यै रथैश्च व्रातच
र्व

केकैः॥ मदगारपरोराजामुक्तयगाराधितायकः॥ छत्रचामरजालैश्च स्वर्णशाय्यादिभोजनैः॥ क्षौमांबरैः स्वर्णकूटैर्भूषणैर्मौक्तिक
स्थितैः॥ कारयामासन्नृपतिर्गोछकैरत्ननिर्मितैः॥ धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैः स्नापनीयैरदुर्निशं॥ सलक्षगोघृतापारं दीपैर्दीपयदाबि
के॥ तांबूलयवेतांश्चापि दत्तवानमत्कृपास्यये॥ कर्पूरखंडैः शतशो दीपयामास मांशिवे॥ छत्रचामरकोटीभिर्व्यजनादर्शकैरपि॥
नानावाद्यरवैर्दृश्यैः पूरयामास मंदिरं॥ नाट्यांगनास्तदा तेन कल्पिताः सुमनोहराः॥ सहस्रं कंबुकंठपस्ताः पीनश्रोणिपयोधराः
शैवान्संतोषयामास शिवनैवेद्यराशिभिः॥ प्रफुल्लपुष्पारामं च मस्त्वार्थं कल्पयत्॥ सोमवारे प्रदोषेषु चतुर्दश्यष्टमीषु च
शिवरात्रिषु देवेशो पर्वस्वपि विशेषतः॥ पूजयमेवभूपालो लिसंहस्रागुणं शिवे॥ तत्प्रदोषेकृतां पूजां श्रुत्वा च मगजे भुशा॥ श्रुत्वा
पिलभते गौरिममल्लोके न संशयः॥ प्रदोषे पूजनं कुर्वन्निसमास्तेम हष्टधीः॥ गोकर्णे शा महालिंगं पश्यन्वैगरा किल्बिषः॥
ईश्वर उवाच॥ ॥ प्रदोषपूजारत चित्तवृत्तिर्नृपस्तदा मप्रदपूजनेन सेवेः॥ समभ्यषिंचद्गिरिजामहेशं गोकर्णलिंगस्थ
मपारभाग्यैः॥ क्षीराज्यादिघटैः सुतैलजलघटैः सक्षौद्र सच्छर्कराभारैः खंडदधिप्रसर्पितसुसर्वैः श्राद्यमंडादिभिः॥ रंभाम्रादि पृ६
फलैस्तथेक्षुजरसैर्जंबीरनीरैः शिवं॥ सन्नारिकेलोदकपीतफानसो द्रवद्रव क्षौद्रमहोरुकोशैः॥ आसिच्य गंधोदकपुष्परल
सौवर्णनीरैश्च सुगंधपूरैः॥ पाटीरसारैर्मृगनाभिपूरैः कर्पूरसारैश्च सुशोधितैर्जलैः॥ आलिप्य गंधैश्च तदा स लिंगं संवेष्ट्य
शुभ्रोत्तमधौतवस्त्रैः॥ दत्तोपवीतान्युपवीतिने मे आखंडशाल्युद्भव तंडुलाक्षतैः॥ अनर्घ्यरत्नोत्तमभूषणैर्मोमभूषयद्दे
वितदास्यपाग्रणीः॥ बिल्वैश्च पद्मैः करवीरमल्लिकाजातीसरैर्गंधफलीसरैश्च॥ उत्फुल्लनीलोत्पलपुंडरीकैः कल्हारजाकै
ररविंदपुष्पैः॥ समर्चयन्नाम सहस्रतोन्नप स्तदामुदामांशाशिशोरवरं शिवं॥ बिल्वलकूपरिकल्पितागरुरसैर्धूपैस्तदादी

यतदीपैर्गोघृतपरितैरतिसितैर्वर्त्तिभिरसुज्वलैः॥ नैवेद्यैर्दधिखंडसारसुभगैः सत्सोपदंशान्वितैः सूपापूपादिरसीग्रस
वपरिमलामोदिस्वादूक्तजालैः॥ शुभ्रद्रोणसुमप्रभालंक्रमहाराज्ञीभिरीशं शिवं सत्पापूपमरंदसुंदरमहाहस्यंगवीनोक्षि
तैः॥ आज्यैराज्यैः सुतसम्भस्वपरिमलैः कान्ताकान्ते निवेद्य हृद्यो भक्षार्थं विद्योतनिवातावितताऽनंदपुष्पैकमूर्ति॥ सत्स्याग
व ली दलभारकल्पितैर्निष्टमहेमादिविशालपात्रैः॥ तांबूलैः कनकैर्लवंगमुखरैः पूगीफलैश्चूर्णितैः॥ उडुगणपतिमौलिं धेनु
मालीशलिंगं सुरगणगणकृष्टैर्वाद्यजालोत्थशब्दैः॥ गणपतिवरभृंगात्तमन्येऽथ नादे ईशाक्रान्तवरदीपैर्दीपयामास भूपः॥
सुधासारकर्पूरखंडोपितापारदीपैरखंडैश्च बिल्वैश्च तद्दारखंडलाद्याः॥ सुधाधामखंडोज्वलन्मौलिलिंगमखंडैकबोधा
ख्यनीराजयंती॥ हरहर शिवशंकर प्रसीद शंभो दुरितोधितताप दूरालसंदोषे॥ इतिसुरवरकिन्नरोत्कराद्यैः करवद्धाजलिभि
स्तदाप्रदोषे॥ छत्रैश्चामरकोटिभिश्च गिरिजेमां वीजयत्यादरान्ना पूरैर्व्यजनैस्तथैव विमलादर्शैश्च नाट्यैरपि॥ देविप्रस्तव
नप्रदक्षिणनमस्कारैः शिवं तोषयत्॥ हरीशं खम्दंगकाहलरवैर्नाट्यांगना कल्पितैर्नाट्यैस्तालमृदंगनूपुरझणत्कारार ॥श्री॥
सं वैः शंकरं तोष्य प्रमथेश्वरं सुमुमुदे धन्यः स भूपाग्रणीः॥ ॥राजोवाच॥ श्रीमन् ब्रह्मकर्णसंभोभवशतजनितापार ॥५६॥
तापैकसंगं तल्लिंगं दृष्टिसंगं यदिभवति महाभाग पर्जेजने स्मिन्॥ काले वीतस्य प्रदोषसमये सर्वैः सुरैः सेविते हप्रसादां
बुरुहं प्रकृष्टभवज्ञापारव्यथां संहरेत्॥ ॥शिवउवाच॥ इत्थं मामंबिकेशं सुरवरनिकरैः शां करैर्देविपुण्यैः कान्ते
तस्मिन्प्रदोषे गिरिवरतनये सर्वसौख्यस्तदांबे॥ भूप स्तापैर्विहीनो मुदितवसुमनाः सन्न नारस्तदाबुं॥ संप्रश्नात्तोवपपू

नाममगणवरैर्भागस्तागयदयैः कृतो मे ॥ ॥५२॥ ॥इति श्री शिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे गोकर्णवै
भवे ब्रह्मदोषप्रक्षालवर्णनं नाम त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ ॥२३॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ ॥श्रीगौरि भार्गवो रामो मामाराध्या
वसत्तदा ॥तदा तदाख्यानवरं ते प्रवक्ष्ये शृणुष्व तत् ॥ ॥देव्युवाच ॥ कथमाराधयद्रामस्त्वत्प्रसादोऽबुजमीश्वर ॥ कृपया देवदेवेश
तद्वदस्वानुपूर्वशः ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥कृतवीर्यो महादेवि माहिष्मत्यां महान्नृपः ॥ यज्वा सर्वविभवोपेतः धर्मात्मा क्षत्रियर्षभः ॥
कुमुद्वती तस्य भार्या तस्यां तस्य सुतोऽभवत् ॥ कार्तवीर्यार्जुनो नाम्ना स शास्ति पृथिवीमिमां ॥ दत्तात्रेयो गुरुस्तस्य सदा मन्त्रैकभावि
तः सपर्यटनमेदायास्तीरे सुंदरकानने ॥ ददर्शाश्रममेकांते स्वधूमाभ्यां समन्वितः ॥ जमदग्निमुनिवरं शांभवं प्रणनाम च ॥ दृष्ट्वा ते
नापि कुशलमातिथ्येन न्यमंत्रयत् ॥ कामधेनुपयोभूतैर्विभवैस्तं समर्चयत् ॥ स कामधेनुं चवमे नृपो बाहुबलोद्धतः ॥ तन्नैच्छज्ज
मदग्निश्च गोगणानां शते रपि ॥ विधाशारशातैर्विप्रं कामधेनुं नृपोऽहरत् ॥ विध्वंसा स्वपतिं दृष्ट्वा रामं विपिनगं तदा ॥ रुरोद रेणु
का दीना दृष्ट्वा पुत्रं समागतं ॥ उवाच रुदती माता राम रामेति सुस्वरं ॥ तदा तत्करुणं श्रुत्वा स्वमातुः परिदेवनं ॥ सेक्रुक्षोवचनं रा
मः श्रुत्वा दृंतं तपस्विषि ॥ उवाच मातरं दीनो भर्तारमनुगच्छती ॥ ॥राम उवाच ॥ मैवं रुदो विशालाक्षि मातुर्गच्छ सन्नोकतो
अस्पशां भवव यस्य हनने कः सुखी भवेत् ॥ अपराध्यपि विप्रो वै न हंतव्य इति श्रुतिः ॥ शांभवश्चे दृशागुणं तस्य पापं भविष्यति
ब्रह्मघ्नेनिष्कृतिर्मोनः कल्पिता स्ति क्वचित्सुरैः ॥ अबुद्धिपूर्वं बुद्धौ तु मरणांतमिति श्रुतिः ॥ शांभवस्यापि हनने बुद्धिबुद्धिकृतां हसो
नैव नैष्कृतिकोऽभयाद्रुद्रकोपान्मुखे दृसः ॥ रुद्रकोपाग्निदग्धस्य कोऽवा त्राणकरो भवेत् ॥ अमरैश्च वृतः पूर्वं स्मरो देवादिकार्यकृ
त् ॥ विष्णुलेश्वरमाश्रयः पुत्रः पुष्टेरिषुगणैः शिवं अन्यसाधारणं ज्वाला अविध्यत महेश्वरं ॥ क्षणेन स स्मृतो नीतः किं पुनर्द्रोह

कृ...नः॥शांभवो हि शिवस्यैव च रामर्तिरितिश्रुतिः।ब्रह्मा ब्रह्मा भवद्यस्य सदस्यो विष्णुरेव हि॥रुद्रक्रोधाग्निदग्धस्य कोदक्षस्य
परायणं॥पश्यतां सर्वदेवानां वीरभद्रेण नाशितः॥दक्षमन्युस्तदामातः सममास्तिपरायणं॥शांभवस्य च बालस्य मार्कंडेयस्यपी
डनात्॥कालस्यासोरपि शिवान्मातर्मृत्युरुपागतः॥शिवेशांभववर्ये च नांतरं पश्यमेधुना॥अनुबंधुरयं पापी नाचिराद्दर्तेविष्य
ति॥शांभवद्रोह कृन्मर्त्यो सुरो वाप्यसुरोथवा॥न ब्रह्मा न हरिर्वापि किमन्ये पामरेतराः॥कृत्वापि सर्वपापानि यो रुद्रं मनसा स्मरेत्॥
सद्यस्तत्कृतपापानि भस्मभूतानि शोभने॥तस्यैव चापराधेन कोवा तन्मोचकोभवेत्॥न माराध्यतमं देवसमाराध्यैव संस्थितः॥का
र्तवीर्यकुलं सर्वं निहंताविष्वराभवा॥अहं स सप्त तिस्त्रश्च सगोजातोस्मिमाश्रु चः॥इति सा संस्थिता माता रामेणाक्लिष्टकर्मणा॥भर्ता
रमनुगच्छत्सा ध्यायंती सांबमीश्वरं॥नैधनेन विधानेन रामः संस्कृत्य तो तदा॥श्रीमच्छोवर्णमगमच्छोकदुःखवशंगतः॥स सागरे
तदास्नात्वा भस्मरुद्राक्षभूषणः॥रुद्रमावर्तयन्मासं वत्सरत्रयमादरात्॥बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य पंचाक्षरपरायणः॥विनिश्वासपरो
निसं कुंभरूक्षाहैराडिव॥मातापित्रोस्तदा दुःखं संस्मृत्य मनसा शिवे॥कृतेन कार्तवीर्येण पापिना क्षत्रबंधुना॥क्षत्रमुत्सादितं रामो ॥श्रीः॥
ततापपरमं तपः॥पंचाग्निमध्यनिरतो पर्णांबुभोजनः॥भस्मनिष्ठो भस्मशायी रुद्राध्यायपरायणः॥गोकर्णे शांलिंगरूपं
मां तु भावसनर्चयन्॥ ॥राम उवाच॥महेश्वर हरामरप्रवरधीर विश्वेश्वर प्रसीद परमेश्वर प्रमथनाथ वमां॥भवच्चरणसा नाथ ॥५८॥
रसप्रभवगंधमंदानिलो विनाशयतु मच्छुचं पितृवधेन संतापितं॥त्वमाताजनकस्त्वमेव भगवंस्त्वमा दुःखाराधकं बलसंगा
निलगंधबंधुरयुतं दृष्ट्वा सदा शीलय॥त्वत्प्रसादाजुम्भरजो विघूर्णितनिशाविष्णुः समस्तासुरान्संजघ्ने त्रिपुरांतकांतक विभो
यत्कप्रदानात्सुरा॥त्वत्प्रसादात्प्रणमनपरः शाकिहस्तः कुमारः शूरादींस्तान्सुरगणपान्संगरादौ निहत्य॥स्वर्गे चक्रे दद

दरिद्ररूपो वीर वीरस्त्वमीशो मामाज्ञोक्याधिनसंहर हर भवद्वन्द्वपादिंगो कर्णनाथ॥ तदा रामस्तुतिं श्रुत्वा तुष्टो हं परमेश्वरि
प्रसन्नो हं तदा राममवोचद्दुःखितं शिवे॥ तस्मै दत्तो मया देवि स्वहस्तः परशुस्तदा॥ सोऽपि तिष्ठन् तदा रामः प्रणतः पुरतः स्थितः॥
ईश्वर उवाच॥ ॥पिता ते जमदग्निश्च ब्रह्मांश्च वामसरायणः॥ तस्याघहनने राम कुः सुखी भविता सुत॥ कृतवीर्योदयः पूर्वस्व
र्गलोके च संस्थिता॥ ज्ञांभवस्याघहननाज्ञेवं ते नरके नृपाः॥ दत्तस्ते परशुस्तेद्य निष्प्रकंनवत्सरः॥ अनेन सेनाजालं तद्र
जवाजिरथाकुलं॥ निहंतासि न संदेहः क्षयद्वीरपरोयतः॥ गच्छ राम प्रहृष्टात्मा जहि क्षत्रियपांसनो॥ निःक्षत्रियां च पृथिवीं कृत्वा
लं मामागाः पुनः॥ ज्ञांभवे घघयस्त्रेषु यः पापं सम्यगाचरेत्॥ तान्हनिष्यामि तद्रूपा न्यारायामि सुखं व्रज॥ इत्युक्त्वेवं तं मा देवि प्रज
ण्यविसे निर्गतः॥ दत्तो मया रथस्तस्मै साश्वो तूणीरखड्गवान्॥ शारीनिषंगी कवची सपताको रुकूबरः॥ स ह्याध्याय्य सवत्सस्य अ
कृतव्रणसारथिः॥ समाप्रणम्य देवेशि त्स्क स तूणी शरासनः॥ कवची सशरी रखड्गी तदा रथपतिं मुदा॥ शैवः शंखवरो दत्तस्तदा रा
मलयाय मे॥ शंखमाध्मापयद्राम अकृतव्रणसारथिः॥ श्रुत्वा शंखरवं सर्वे क्षत्रियानि ष्ठाभास्तदा॥ अभवन्कांदिशीकास्ते केचि
न्मूर्छिंगतास्तदा॥ वाहनानि च सर्वाणि शकृन्मूत्रं प्रसुस्नुवुः॥ हस्तिनोपि मदं धाये निर्मदास्ते भवन् शिवे॥ माद्रिक्षमालीं तदा प्राप्य रामो
ऽप्यर्जुनसैनिकान्॥ गजारूढेंदु दंडेषु हस्तिमात्रेषु रक्षिषु॥ रथेषु वाहनाश्वेषु तदा योत्रकशासु च॥ चक्रकूबरसंघेषु व्यधमच्छ्री
[illegible] [illegible] ःसैः॥ भूराणां च विशीर्णानां शिरोहस्तांगसंधिषु॥ शतं सहस्रमयुतं नियुतं प्रयुतं तथा॥ चकार शरवर्षाणि गिरावंबु
दद्वष्टिवत्॥ ते रामं शरवर्षैर्भीसंमतात्समवारयन्॥ शतघ्नीभिर्मुसंठीभिः स्फिलगुडैः प्रासमुद्गरैः॥ चक्रैः खड्गोरुधाराभिस्त
दा तेर्जुनसैनिकाः॥ आपतंति गजैरश्वैः स्यंदनैः स्तूर्यनादिनः॥ तान्दृ रामः समरे सर्वाननयद्यमसादनं॥ शरोरुकांडैः शा

तत्राश्चिच्छेद करवालतः ॥ केचिद्द्विधाकृताः खड्गैश्चक्रकृत्तास्तथापरे ॥ भुसुंढीनिहता श्चान्ये शरकृत्तास्तथापरे ॥ गिरिमात्रा गजास्त
त्र शेरते गतजीविताः ॥ छिन्नपक्षा उरगास्तिक्ष्या निर्जिह्वा गास्तथापरे ॥ अश्वा विनिहतास्तत्र शतशः परमेश्वरि ॥ कबंधाश्च समुत्तस्थु
खड्गहस्ता शरार्दिताः ॥ रामं ते ददृशुः सर्वे धनुर्मंडलमध्यगं ॥ विरंते शरवर्षौघा वृष्ट्या कालांबुदव्रजः ॥ विसारयिर्धास्तत्र बाष्प
मुश्चास्रवन्तुः पथि ॥ रथिनो रथमध्यस्था गतासवइवासते ॥ तान् रामः शरवर्षेण चिच्छेद तिलशो बिवे ॥ मनुष्यशीर्षपाषाणां गते
रपु स्तुङिनां नदी ॥ असृग्वहां मेदपंकां केशशैवलशाद्वलां ॥ तां कापुरुषदुस्तारां शूरैस्तस्तारतां नदीं ॥ कंकगृध्रबलारावैः परुनादैश्च
भीतिदां ॥ चकार क्षणमात्रेण रामो युद्धसुदारुणं ॥ विनाशितं तदा सैन्यं दृष्ट्वा पुत्रैः समन्वितः ॥ हयस्थैश्च गजस्थैश्च रथस्थैश्च
तदा नृप ॥ सोऽर्जुनः क्रोधरामेति भ्रुकुटीकुटिलाननः ॥ अभिमुख्येनाजगाम तदा रामरथं प्रति ॥ रथेनापि ततसैन्येन पुत्रैश्चान्यैः
परीवृतः ॥ सहस्रभुजदोर्दंडैः मंडलीकृतकार्मुकैः ॥ शिरस्त्रिषुगणान् रामं यन्तारं चेदयसज्ञातः ॥ सरथं चोदयामास अतिमारुतया
यिनि ॥ नवनाश्चैस्तदा देवि शीघ्रं माद्रिपतीपतिः ॥ आपतंतं तदा रामो अवृतव्रणसारथिः ॥ चिराद्दृष्टोयमधुना दृष्टो मे पितृघात
कः ॥ संचोदयाश्वान् सुप्रीतो ममधुनाद्याकृतव्रण ॥ क्षणेनर्तं निहंतास्मि शीघ्रं यक्षप्रसादतः ॥ तच्छ्रुत्वा रामवचनं चोदयत्याकृ ॥५॥
तव्रणः ॥ अश्वाननोजवांस्तस्य सैन्यं तच्छ्रेरथमध्यगौ ॥ कृतप्रतिकृतैरस्त्रैः शतेनागमधन्विनौ ॥ रामं चकर्त निशितैर्भल्लैः सोच्छिन्नदंत
रा ॥ पुनर्नवस्सा रामोपि अर्जुनं समवाकिरत् ॥ आर्जुनी तामथो रामः शिरो वक्षो रबाहुषु ॥ विशिरस्कां स्तदा कोशिच्चक्रे रामोम
हाबलः ॥ सर्वे श्चैव तदैतैश्च क्षुरप्रैर्निचकर्त दा ॥ ते रामशरनिर्भिन्ना व्यसवः पतिता क्षितौ ॥ वाजिस्याथ गजेभ्यस्ते रथोपस्थे

तथापरे ॥ रथाश्च गजसंघाश्च हयास्तदनुयायिनः । प्रसवः पतिताश्चैवाभिन्नसोडकुथांकुशाः ॥ निरस्तलिङ्गमातंगा रथाश्च शव-
लीकृताः ॥ विकूबरयुगाश्चैव विचक्राः शीर्णबंधनाः ॥ सिंधुराभिन्नकुंभाश्च नराः कृत्ताः सहस्रशः ॥ तस्तार शरवर्षेण स राम-
श्चार्जुनीं चमूं ॥ दृष्ट्वा विनिहतान्पुत्रानर्जुनः कोपमाददे ॥ शरैः किरंस्तदा रामं यावत्स ते सचोदयत् ॥ तं रामः शरवर्षेणामद्भुता
समवाकिरत् ॥ सोऽपि चिच्छेद रामस्य ध्वजं कार्मुकमेव च ॥ तस्याश्वान्सारथिं चापि ललाटे च त्रिभिः शरैः ॥ स रामोऽप्यर्जुनं संख्ये
नव साम मिषे दिशि ॥ शरैर्जघान कवचे धनुर्मुष्टौ तदाम्बिके ॥ चिच्छेद तद्धनुर्ज्यालमुष्टुं सोऽपि सवेगतः ॥ पश्यतां देवसंघानां साधु रा-
मेति वादिनां ॥ वसंते किंशुकस्येव तदर्जुनशराहतः ॥ रामो बभौ महादेवि सोऽपि खड्गैरताडयत् ॥ तं रामो लाघवाद्देवि चकार विफलं
तदा ॥ तदा परशुधारेण स कुंडलशिरोऽमहृत् ॥ अर्जुनस्याथ पृष्ठे पातयामास शंकरि ॥ ववर्षुः पुष्पवर्षाणि देवास्तत्र महर्षिस-
त्तमे ॥ ग्रावाद्यं तत दत्से रीतिः साणपणवादयः ॥ मंत्रणाय तदा रामो तमूर्ध्वपरशुं मम ॥ तद्दृष्ट्वा स्तर्पयामास स पितॄन्क्रोधमूर्छि-
तः ॥ एवं निःक्षत्रियो रामश्चक्रे पृथ्वीं तदाम्बिके ॥ पितृभिः स निषिद्धश्च रामो घोरपराक्रमः ॥ सन्यस्तशस्त्रो मेधावी परशुं तत्र सम-
र्पिच ॥ तदा परशुरामाख्यां प्राप मत्प्रसादजां ॥ स्वपावनार्थं देवेशि हयमेधमुपाहरत् ॥ तुष्टेऽयमेध प तिं मां स जय यज्ञ दक्षिणा ॥
स्वाद्दत्तैस्तर्पयद्विप्रान् गोभिः कनकपर्वतैः ॥ काश्यपे काश्यपीं दत्त्वा मो तदा पुनरागतः ॥ तस्याश्रमपदं देवि कृतं श्यपां करं मया ॥ षट्-
शतं धनुषां तत्र मे स्थापितो लवणाकरः ॥ तत्रावासस्तदा रामो लब्धेशां तिं तदाम्बिके ॥ गोकर्णेशं समाराध्य प्राप यं चंड विक्रमं ॥
क्षत्रियांतकरो घोरः सक्रोरामः सदा मयि ॥ ईश्वरः ॥ इदं ते परमाख्यानमुक्तं मे गिरिकन्यके ॥ गोकर्णेशप्रसादेन स-
र्वोऽसिद्धिं लभेन्नरः ॥ यो गोकर्णेश्वरं भक्त्या शिवरात्रौ समर्चयेत् ॥ तस्य मुक्तिप्रदं स्थानं भविष्यति न संशयः ॥ महाबलं महादेवं

गोकर्णेशं महेश्वरं॥ सकृद्दृष्ट्वापि मनुजो गाणपत्यं स विंदति॥ गोकर्णं परमा सिद्धिर्गोकर्णं परमं तपः॥ गोकर्णं परमं ज्ञा
नं साधकोल्लभते शिवे॥ ॥सूतः॥ श्रीमद्गोकर्णलिंगं भवशतजनितापारपापैकसंगं शांतं स्वांतैकसंगं करदुरविच्छ
सद्वाललीलाकुरंगं॥ वंदेहं भिशतांगं फणिफणविलसत्तुंगगंगोत्तमांगं लीलाकृष्टैधृतांगं हरिशरकलितापारसिंधुनि
बंगं॥ ॥६७॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे अर्जुनपरशुरामयुद्धं नाम चतुर्विंशोध्या
यः॥ ॥६७॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥वसिष्ठाद्याश्च मुनयो वामदेवादयो गिरः॥ विश्वामित्रोंगिरास्त्रिश्च भरद्वाजोप्यगो
तमः॥ व्यासः पराशरो धौम्य उचथ्यो भार्गवो मुनिः॥ सुमंतु जैमिनिः पैलः कहोलो जमदग्निजः॥ जैगीषव्यः श्वेतकेतुर्मन्यु
व श्चैव महामुनिः॥ दुर्वासोद्दालको योगी सनातनसनंदनाः॥ सनत्सुजातसनकस्तथाष्टगिरिटिर्मुनिः॥ उद्दालकौद्दीतश्चद मन्यु
त्तात्रेयोपकाश्यपः॥ मंकणः शंखपाद्मा लभ्यो शौनकस्तंडकः कुशः काशागटलश्चौद्दालोमिः शीलादः पैप्पलायिनः बोधाय
नोमरीचिश्च तथा चैवाश्वलायनः॥ एते चान्ये च मुनयो वेदवेदांगपारगाः॥ भाष्याणि धर्मशास्त्राणि कल्पसूत्राणि सत्तमे॥ कृ ॥श्री॥
त्वा [illegible]पिसंशयापन्ना मांगोकर्णेशमीश्वरं॥ संशयोच्छेदनं ज्ञानं मत्तो लब्धुं मुनीश्वराः॥ तपश्चरंति महाभागे शुध्यर्थं मनसः शि शा ॥५७॥
वे॥ शुद्धे मनसि नज्ञानं प्रतिबिंबति नान्यथा॥ पंचाग्नि निरताश्चान्ये कणधूमाशनाः परे॥ पर्णाशिनस्तथा केचिद्वायुवारिप
लाशनाः॥ निराहारास्तथा केचित्केचित्पक्षोपवासिनः॥ कृष्णाजिनं केचित्कुर्वंति विविधान्सदा शिवे॥ गृहस्थाश्च यतयः केचिद्वानप्र
स्थाश्च वर्णिनः॥ जटाजिनधरा मुंडा भस्मरुद्राक्षभूषणाः॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैः सर्वांगोद्धूलनेरताः॥ त्रिपुंड्ररेखावि
लसत्फालभागमनोहराः॥ कौपीनाच्छादनैर्हीनाः केचित्कौपीनधारिणः॥ अश्मकुट्टास्तथा केचिद्दंतोलूखलिनस्तथा॥

गोचर्मवसनाः केचित्तथा व्याघ्रांबरा लिनां वरा॥ अलाबुवैणवादीनि वाभास्यादिरूपत्रकैः॥ प्रात यांचो प्रकुर्वंतिमन्त्रैर्वेदैरचर्भो
लिनः॥ अयाचितास्तथा केचित्समागारचराः परे॥ मन्नामनिरताः सर्वे मम लिंगार्चनप्रिया॥ पंचाक्षरजपासक्ताः केचिद्दा
नवजापकाः॥ भस्मनिष्ठा भस्मशय्या रुद्राध्यायजपादराः॥ लिंगार्चनपराः केचिद्बिल्वपत्रादिसाधनैः॥ केचिल्लिंगेनी
रधारां कल्पयित्वा चसंस्थिता॥ रुद्राध्यायावर्तनैस्ते कालं कालं चनेरताः॥ बिल्वमूलेषु लिंगानि पूजयंस्यथ केचन
शिवशंभो महादेव प्रसीदेतिवदंति च॥ स्थानासनादिभिः केचित्केचिदूर्ध्वबाहवः॥ ग्रीष्मे पंचाग्निसंतप्ता वर्षास्वाका
शगोचराः॥ शिवशब्दजपध्वस्तपापमंजरसुंदराः॥ गोकर्णे निलयं मां हि ध्यायंतो लिंगरूपिणं॥ एवं संवसतां तेषां ज्ञानं दा
तुं महेश्वरः॥ तेषां पुरः प्रादुरासं नीलकंठोंबिकायुतः॥ सोदृष्ट्वा ते मुनिगणाः प्रणम्य प्रभु विद्दंडवत॥ तुष्टुवुर्जयशब्दैश्च गो
कर्णेशं मुनीश्वराः॥ ॥मुनयः॥ जयदेव विरूपाक्ष जय प्रपन्नार्तिभंजन॥ जयानंत महादेव जय विश्वाधिक प्रभो॥ जयाम
रेशासर्वेश जयप्रमथनायक॥ जय शाश्वत सर्वज्ञ जयलिंगार्चकप्रिय॥ जय कालकलातीत जयशंभो महेश्वर॥ जयाशी
घ्रजनप्रीत जयश्रीकंठ शाश्वत जयोग्र काम कामारे जयलिंगस्थ शंकर॥ जयगंगाधराव्यग्र जयचंद्रकलाधर॥ जय
बिल्वदलप्रीत जय भीमप्रसीदनः॥ वंब्राह्मणाः सर्वसुरैर्विशिष्टाः शिष्टेष्टपूज्यो भगवन्श्रुतिश्रुतः॥ वयं मनुष्यप्रवरा हि विप्रा
स्त्वामाश्रयामो खिलबंधमुक्त्यै॥ सुखाप्ता सेध मे जन्मि मृत्ति निद्रानाड्रि निर्वेदरविद्योतो हैव प्रातिस्व शतेप त्रसाधियः॥
असारं संसारं निरवधिककष्टैकजनकं मुहुर्निर्यंशंभो विधिरहितबुध्या गतधियः॥ लुटंतो मोहांधाः फल ज नित कामाः

सुखमह्वेतथास्वर्गेदुःखेनरक्षतवैश्चित्यतिवहे॥महेशं विश्वेशं अखिलहृदयाकाशवसतिंनजानंतेमोहाद्भवदृभयभ
क्ताविरहिताः॥ ॥ईश्वरः॥ इथं संस्तुस्यतेसर्वेजयस्तुस्यानदांबिके॥संसारजनकाज्ञानानिवर्तनकरंनदा॥
विज्ञानंमांतदाप्रासंदेहीतिपरमेश्वरि॥ ॥मुनयः॥पशुपाशविमोचकोभवान्पशवोज्ञानविज्ञेभितावयंभ
गवंछरणागतानथास्मान्वदतगुह्यमपिप्रभोमुद्दा॥भवपाशविमुक्तयेपदं मनसःपारमतीवसौख्यदं॥यदीशकरुणा
तार कसाक्षात्तेशंभवदीयैरक्षवायजायते॥भवसागरंकुवयंतेपदपद्मंप्रथमंसमाश्रिताः॥वदतनोदुरवाप्यमवाप्यवानुश्र
निवयैर्निखिलंविमुक्तिदायि॥अतितुछमनोविलासितैःप्रथमानैर्जननादिदुःखदैः॥विनयैःसुखायकल्पितैःसुखबुद्धे
वयंमतिपामराः॥दारापसधनैश्वर्यधान्यनिकरैःसङ्गमपट्टांबरैरश्वैर्गोमहिषीअजाविकगणैर्दृत्युत्तमैःस्यंदनैः॥ग्रासादैर्वि
विधैर्महोन्नततलैर्मंचैःपराध्यास्तृतैः नानारत्नवरादिभूषणगणैरशैर्विमोह्यस्यहा॥ ॥ईश्वरः॥एवंसंस्तूयतातेषांमु श्रीः
नीनांभावितात्मनां॥ज्ञानबुद्धमहेगौरितज्ज्ञानंपरमेश्वरि॥तल्लिंगदक्षिणाद्दक्षाद्द्वारामूर्तिमान्स्थितः तान्मुनीनुपदेष्टुं ६०
तज्ज्ञानंपरमंमंबिके॥पिशंगितजटाकुटीविधृतचंद्रगंगानलोज्ज्वलल्ललितलोचनंवटतरोरधस्तात्स्थितं॥कटीतटम्ह
गाजिनंकृतसुयोगपट्टोल्लसत्कराम्बुजमुमासखंगरलनीलकंठंशिवं॥अपस्मृतिशरीरस्थितप्रकटपादपद्माम्बुजंविनिद्र
घुस्रणारुणोत्पलकराभचिन्मुद्रिकं॥सुरासुरमुनिव्रजप्रमदहार्थविध्वंसनंतमोगुणगणारुणप्रभुविदीक्षितविद्योत
कं॥मांतादृशंतदादेविदक्षिणामूर्तिरूपिणं॥स्वाज्ञानविनिवृत्त्यर्थंतुष्टुवुर्मुनयोमलाः॥ ॥मुनयऊचुः॥कटीत

टपरीलसत्करटीकृतिकाटपं शिवं नटन्निभजटाकुटीविघटनसोमकोटिप्रभासुरोरुनटिनीशिरवंवटनरोरधस्तास्थि
तं ॥ सुरासुरागणाननतोज्वलकिरीटकोटिप्रभाविराजितपदांबुजं निटिलल्लोलनेत्रं नुमः ॥ काशीकोरागतक्रोशविहीनः काशिकापुरनि
वासकृन्नाय ॥ काशपूज्यपदव्योमकेशनोल्लानकोशमाखिलंभवभुक्तये ॥ मुनीनांवदनाद्देविप्रश्रयाणांनदामयि ॥ तुष्टःकष्टविनाशाय
तज्ज्ञानं संवदाम्यहं ॥ ॥ ईश्वर उ ॥ शृण्वंतु वामदेवाद्याः मुनयो महसादृताः ॥ भवतां ज्ञानममलं भविष्यति न संशयः ॥ नातप्ततप
सो देयमिति निश्चसनुरासनं ॥ भवंतस्त्वस्तपसः सर्वेमसादृपल्लकाः ॥ दास्यामि मत्परंज्ञानं शांतिपात्र पुरःसरं ॥ एतदर्थं पुरा देवैः पृष्टोहं नैमि
सन्नमा ॥ नानब्रुवं सुराणां वश्च शृण्वंतु परमर्षयः ॥ अहमेको द्वितीयश्च व्यापको लिंगवृत्तहि ॥ मत्तो नान्यज्जगत् किंचित्पृथगस्ति मुनी
श्वराः ॥ ब्रह्मैवेदमिदं सर्वमात्मैवेदं न संशयः ॥ नेह नानास्ति इदं यत्सर्वं मय्येव कल्पितं ॥ यथोर्णनाभिः सृजते ग्रसते तंतुजालकं ॥
तद्वज्जगंति जातानि ग्रसामि विसृजामि च ॥ मय्येवेदं स्थितं विश्वं मय्येव लयमेष्यति ॥ निर्मलोहं निर्विकल्पोहं अशरीरोहमेव हि ॥ आका
शात्मा व्यापकोहं न हि तद्धर्मभागहं ॥ यतो भूतानि जातानि येन जीवंति तान्यपि ॥ यस्मिन् लीनानि विश्वेशा स तद्ब्रह्माहं न संशयः
अपाणिपादो जवनो ग्रहीता पश्याम्यचक्षुः स शृणोम्यकर्णः ॥ अहं विजानामि जगत्कृतं द्विजा न मां महो वेत्ति च मायया वृतः वेदैश्च
सर्वैरहमेव वेद्यो वेदांतकृद्वेदविदेव चाहं ॥ नैवास्ति बंधो न ममास्ति मुक्तिरच्छो निरीच्छोस्मि मनो विवर्जितः ॥ अगाधमस्पर्शनरूपम
तं तथारसं नित्यमसंगमीशं भूतेंद्रियाणामललिंगमीश्वरं कोशादिहीनं तमसः परस्तात् ॥ ज्ञात्वस्व प्र सुषुप्त्यादिप्रपंचं मनसात
तं ॥ तद्ब्रह्माहमिति ज्ञात्वा सर्वबंधविवर्जितः ॥ सत्यज्ञानानंदमय अहमेव मुनीश्वराः ॥ मां यो वेद स वेद वसर्वमित्याहहि श्रुतिः ॥ ई
शावास्यमिदं सर्वं यत्किंच जगत्यां जगत् ॥ देशकालाद्यवच्छिन्नो मोहात्मा व मृत्युवर्जितः ॥ अद्वितीयोहमीशानः एक एवाहमी

श्वरः ज्ञात्वा मां न बिभेत्येव नेद्वैतं तत्र विद्यते ॥ द्वैते भयं हि भवति द्वेषद्वा दुःखमश्नुते ॥ सर्वेन्द्रियगुणातीतः सर्वेन्द्रियविवर्जितः स
र्वस्य प्रभुरीशानः सर्वस्य शरणं सुहृत् ॥ प्राक् प्रतीची उदीच्यो हं दक्षिणा विदिशास्तथा ॥ अधश्चोर्ध्वं च यत्किंचिद्भूतं भाव्यं हमे
व हि ॥ पूर्णं पूर्णमदः पूर्णं संपूर्णो स्मि निरामयः ॥ अशरीरः शरीरेषु प्राणापानौ मनो मनः ॥ देहेंद्रियाण्यप्राणो मनसा मु
नयोप्यहं ॥ कूर्मोंगानि वस्सर्वत्र स्वजामि विसृजामि च ॥ विनश्यत्स्वविनश्यंतं मां यो वेद स वेदवित् ॥ विंगहीनं हि मां ज्ञात्वा द्वि
शोकं तरति सत्तमाः ॥ को मोहस्तस्य कः शोकः छिन्नग्रंथिः स एव हि ॥ मामात्मानं प्रियं ज्ञात्वा आनंदं न बिभेति हि ॥ मत्त एव जग
ज्जातं मय्येव स्थितमेव हि ॥ मय्येव ज्ञाने समस्येति न न दुर्गो पलेपितः ॥ वाचो मनो निवर्तंते मनसा मुनिसत्तमाः ॥ मां ब्रह्म वि
द्ब्रह्मैव भवति ब्यतिनसंशयः ॥ मयि ज्ञाते खिलं ज्ञातं पुंछे पुरुष एव हि ॥ सा काष्ठा गतिः परा चाहं मुक्तोहं मोचको स्म्यहं ॥ स्वाविद्यया सं
मि सारार्थी विद्ययामोचको स्म्यहं ॥ अन्नि घृक्षो पिपासोहं दृष्टं हं प्राणमनो तिगः ॥ अशरीरोहं सदा दाह्य असंगः पुरुषस्त्वहं ॥ मदंसं परमं ज्ञा
त्वा नंदितो भवति द्विजाः ॥ नैव जीवो न चाज्ञानं स्वेम हि क्व हमास्थितः ॥ पुरुषस्योपनिषदाज्ञातुं शक्योनकर्मणा ॥ भीषास्मद्वाति
सूर्याद्याः शांतिवांतिस्वं त्स्यपि ॥ स सकामोस्य संकल्पः बहुस्थिरहितत्वहं ॥ न जायते वा म्रियते नायं जातो जनिष्यति ॥ प्रातिभा ॥ ६१ ॥
सिकमेवेदं जगद्विनमुनीश्वराः ॥ तद्धर्मैर्नैव लिप्तश्च न बंधो मोक्ष एव हि ॥ नैव जातं जगत्किंचिन्नास्त्यंतः परमार्थतः ॥ मृगतृ
ष्णानिभं विप्राः स्वाज्ञानपरिकल्पितं ॥ मृगात्ता मृगतृष्णाब्धौ यथा सत्यत्व कल्पना ॥ तद्वद्देहाभिमानेन जगत्सत्यत्व कल्पना ॥
नराणां ज्ञानिनां विप्रा मृगतृष्णेति तद्विदो ॥ कथं पिपासा भवति अज्ञानां तद्वदेव हि ॥ स्वमात्मानं परं दृष्ट्वा देहादिरहितं शिवं ॥
स एव विलीयेत स्वाज्ञानोत्थ जगद्गुणः ॥ अहं ब्रह्मास्मि विज्ञानंदो रसोहं शाश्वतः प्रभुः ॥ विशुद्धदेहेंद्रियारव्यां वैगमितो मदकल्प

नात्॥ एकोऽहमेव भूतात्मा भूते भूते व्यवस्थितः॥ दृदोदय विनाशेषु अविनाश्ययमेव हि॥ यथांधकारे पुरुषः संवृतो नीलवाससा॥
न ज्ञानेति यथा न्यैवस्वात्मानं ज्ञानेतेस्वयं॥ तथा सर्वेंद्रियाणां दिग्गतिश्चाहं गतागतैः॥ पुरुषः सोऽस्मात्मा हि विविधेंद्रियकल्प
कः॥ चक्षुः श्रोता तथा द्रष्टा मंता बोद्धाहमेव हि॥ एष ब्रह्मैव सर्वं हि नान्यथा श्रुतिराह हि॥ अयमात्मा तथा ब्रह्म ब्रह्मैवाहं तथा
द्विजाः॥ तत्त्वमस्यादिवाक्यानि बोधार्थं ज्ञानिनां तथा॥ अशोकारमकर्तारमसंगमविनाशकं॥ जीवश्चात्मेति द्विवेषान श्रु
ति विंदति स्वयं॥ अज्ञानामैक्यविज्ञानं ज्ञानार्थं मुनिसत्तमाः॥ द्वा सुपर्णादिवाक्यानां कल्पितद्वैतकल्पने॥ तत्त्वमस्यादिवाक्यानां
बोधना सर्वमेव हि॥ असत्ये सत्यसमारोप्य मूढानां सिद्धबोधदायिनी अर्थवादोपासनाभिः कर्मभिः श्रुतिराह हि॥ शाखा
चंद्राग वार्ताभिः कल्पयिष्यति सत्तमाः॥ करोति तारतम्येन स्वाधिकारानुरूपतः॥ रलको तिर्यधारले दृश्यते चलिते
व सा॥ आत्मानन्यतया भाति तथा मायिजगद्गतं॥ नेत्रमालिन्यतो भाति चंद्रद्वित्वं जले रविः॥ अध्येगेह दिवा भाति रवे
मद्दिम्नमहमास्थितः॥ ॥ईश्वरः॥ एतदेव परं ज्ञानं नाना श्रुतिशिरोगतं॥ अहं ब्रह्मेति विज्ञानान्मुच्यते नान्यथा द्वि
जाः॥ ज्ञाने चास्तमिते विद्या वेदनादि विवर्जितः॥ अहमेवास्मि तद्ब्रह्म वाचारंभणमित्यपि नैव वाचा न मनसा शक्यो
हं ज्ञातुमेव हि॥ तमेकं ज्ञातमात्मानं नान्यः पंथा यनाय हि॥ ज्ञानेनैव परा मुक्तिर्सर्व सेवन चान्यथा॥ अहं ब्रह्मेति वि
ज्ञानं न द्विजाः परमार्थतः॥ शाब्दं ज्ञानमहो विज्ञानं मुक्तये भवति ध्रुवं॥ श्रवणायापि यो विप्राः न लभ्यः परमेश्वरः॥
शृण्वतोऽपि महादेवं न विद्युर्यपि नाविनः॥ प्रजाया नैव लभ्यः याऽलभ्योऽन्तेऽर्घेयं मुनीश्वराः॥ भावग्राह्यमनीडाख्यमित्या

हश्रुतिरादरात्॥सर्वमन्यत्परित्यज्य ध्येयोऽहं परमेश्वरः॥चतुर्थोऽहं सदा विप्रास्तुरीयः शिव एव हि॥अहमात्मा मुनिश्रेष्ठाः सर्वसंस
संमुनीश्वराः॥ब्रह्मणश्चापि विष्णोश्च तथान्येषां दिवौकसां॥जनिताऽहं महादेवः परमात्मा श्रुतिश्रुतः॥न कर्मणा न प्रजया न
धनेनेज्यया द्विजाः॥नान्यः पंथा द्विजश्रेष्ठा मम प्राप्ति परमार्थतः॥यस्यैवं वृणुते स्वात्मा तेन लभ्यमिदं द्विजाः॥यदाकाशं चर्मवे
वं वेष्टयेयुर्जना द्विजाः॥सदाशिवं मां विज्ञेय दुःखस्यांतो भविष्यति॥इंद्राग्निमित्रं वरुणं विष्णुं ब्रह्माणमेव च॥एकमेव महादे
वं बहुधा कल्पयंति हि॥मामविज्ञाय विप्रेंद्राः किमन्यच्चास करिष्यति॥यो मां वेद स वै मुक्तिमिमे लोकाः समासते॥किं वो यज्ञबहुनोक्ते
न श्रद्धध्वं मुनिसत्तमाः॥साधनान्यधुना वक्ष्ये ज्ञानोत्पत्त्यर्थमेव हि॥ज्ञाते चाप्यर्थविज्ञानदार्ढ्यार्थं मुनिसत्तमाः॥भस्मनोद्धूलनं
पुण्यं त्रिपुंड्रस्य च धारणं॥व्रतमेतत्पाशुपतमामनंति मुनीश्वराः॥शैरोव्रतमिदं पुण्यं ज्ञानसाधनमेव हि॥रुद्राक्षधारणं पुण्यं
रुद्राध्यायानुवर्तनं॥रुद्रलिंगार्चनं भक्त्या बिल्वपत्रादिसाधनैः॥पंचाक्षरजपश्चैव भक्तानामन्नभोजनं॥शिवक्षेत्रनिवा
सश्च निसानिसार्थचिंतनं॥शिवशंभो महेशेति अनिशं शिवचिंतनं॥मैत्री भूतेषु करुणा शांतिर्दांत्यादयो गुणाः॥यमश्च नि
यमश्चैव जिह्मामायादिवर्जनं॥वेदवेदांतवाक्यानां विचारो गुरुवाक्यतः॥लोकानुवर्तनं चैव वैराग्यार्थं मुनीश्वराः॥दुःखि
तालोकनं चाच विनष्टानां मुनीश्वराः॥सर्वं जुहोति विज्ञानं नेति नेत्यादिवाक्यतः॥गुरौ शिवे विनाभावो मनसौ चिंतनं तथा॥
उमासहायं देवेशं नीलकंठं प्रशांतकं॥ ॥ईश्वरः॥एतद्वः संग्रहेणैव कथितं ज्ञानं मुनीश्वराः॥उद्दालकश्रुतार्थस्य
चिंतनं कुरु सत्तम॥मननं श्रवणं भक्त्या निदिध्यासनमेव च॥आसुप्तेरामृतेः विप्राः कुरुध्वं भक्तिभावनाः॥एतदेव मु
निश्रेष्ठा मम ज्ञानांगमुच्यते॥अन्यदेवं स्मृतिश्चापि ऊर्ध्वपुंड्रस्य धारणं॥स एव तमसा विद्धो नैवेदं प्राप्नुयात्कचित्

॥श्रीः॥ ॥हर॥

श्रीशंकरः ॥ अपारेषु दुरन्तेनं मज्ज्ञानं भूसुरोत्तमाः ॥

मत्प्रसादेन विज्ञानं मत्प्रसादेन मुक्तयः ॥ मत्प्रसादेन मुनयः सर्वं प्राप्स्यत एव हि ॥ यस्य कस्यापि नो देयं ज्ञानमेतत्सुदुर्लभं ॥ नावे
दविदुषे देयं गोप्यमेतत्प्रयत्नतः ॥ नरो नरकमाप्नोति सह पूर्वैः पितामहैः ॥ इत्थं मत्तो महादेव विज्ञानं प्राप्य मुनीश्वराः ॥ प्रणम्य
मुनयः सर्वे मामाहुर्वीतकल्मषाः ॥ ॥ मुनयः ॥ न ज्ञानं ति बोधं न वानंद सिद्धिं भवद्भक्तिं देशादृते हीनो तिहीनाः ॥ श्रु
तेर्वाक्यतः सिद्धिमीयुस्तुरीयां मद्विज्ञानत्रां सो गुरौ वाल्लभेत ॥ ६० ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये [illegible] मांशे शिवगौरीसं
वादे विज्ञानोपदेशो नाम पंचविंशोध्यायः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ तज्ज्ञानं परमं प्राप्य मुनीनामपि शृण्वतां ॥ वामदेवो मु
दा लब्ध्वा मत्तो लब्ध्वा निर्वृतः ॥ ज्ञानानंदेन महता विवशो मुनिसत्तमः गोकर्णे शांतदापश्यन् सुमिमध्ये मुनिस्तदा ॥
हृदं प्राह स विज्ञानं मां स्तुवन् जगदेकवित् ॥ ॥ वामदेवः ॥ अहं विश्वाधीशो मनुरहमहो सूर्य इति वै अहं विश्वं सर्वं भुव
नमखिलं चक्षुतिबलात् ॥ उताहो स्विच्छंभो निखिलमरुतां नायक विधौ भवत्पादांभोजोद्भव भजन पुण्याकरमतिः ॥ पूर्णं
पूर्णो मदत्वदीय महसा संपूर्णमेतज्जगत्त्वत्तो पूर्णसमुद्यति नूनमथवै संपूर्णकामोधुना ॥ पूर्णो सूर्णे महार्णवप्रातिनिधिं तूर्णं
दृष्ट्वा तृणगं वा तार्णं जगदेव तस्य हृदये संपूर्णमातिष्ठते ॥ दृशि नास्य मिदं च सर्वमधुना बद्धानशांतं सतामेकं द्वंद्वविहीनमद्व
तमद्वानेहास्तिना जगत् ॥ आसीद्वेदमयं [illegible] द्वयमिदं ब्रह्मेदमात्मोकवत्स्तां वेदांतैर्गुरुबोधवाक्यजनितानंदैः स्वमायावि
म भूः ॥ लोकद्वारमपावृतं मुनिगणप्राप्यं दुरापं सदा तुल्यानां तु हिरण्यपात्रपिहितं स सस्पतद्देसु स्वो ॥ तत्स्वरूपमसव [illegible]
रीपाथेयपंथाः सदा संप्राप्तादि चतुर्थलोकगतयः शंभो हृदी याचनात् ॥ पुष्यब्रह्मेषशान्तः श्रुतिरियमधुना सर्वमेतद्विचित्रं प्रपं
नेत्रामितीरयस्य पिविभो ब्रह्मेति मा दमात्मेसपि ॥ शारीरादिषड्र्मिकू सरहितो देव स्वमीशान हृदकृद्रपं [illegible] तत्सवद्भविष्य ॥

सुखं हृद्येव विद्योतते॥ त्वामामेद पिधिं त्वदीय सहजानंदोभ्र सच्छीकराः॥ ब्रह्माद्या मुनयस्तथा यमिगणा जीवंति नो मात्रया॥
आकाशादिशरीरमद्वयघनं बुध्यादि बोधप्रदं ब्रह्माप्नोति परं त्वदीय कृपया जानासि तं वामनु॥ श्री वेदेति भानुसकलग्रहगणैः स
ह विशेषभ ऋक्षैर्वन्हीदुम्बपि स्मर स्मनुरथ वेशांभोत्वदीयाज्ञया॥ निश्वासो हि स भवत्कृतोपि भगवन् साम्ना ऋचो यजुषामाथर्वणगणास्त
दं ग दंगमादिके तत्रोदितो निःसृतौ॥ यतो वाचो गुणः सह रूप विरैरस्त मियते मनो वाक् यशंभोस्तजडं मखिलं चापलं जनं॥ अस्थूलोस्य न
णुस्तथाप्य विदुषां मे गुप्त मात्रैनराशी वा रो ह्रस्वश्च कसंमित विशेषो पीताक्तिर्भासि वै॥ त्वमाकाशकोशस्य चैतन्यदाता महाकाशमेतज्जगद्धा
प्रक्षिप्तेत॥ कुतोज्ञात माकाशमप्राज्ञा मिथ्यंनचानंदृते त्वांसमाप्नोति वाचेल॥ त्वमात्मा तियद्वायु वन्हिर्जलं क्ष्मात तो जध्यं जालं तदलं तु
वर्षो॥ प्रमोदोधमोदस्तथैवास्यपक्षौ व मीशान आनंद आत्मानुरीय॥ त्वांसर्वांतरगं तथापि विवशा मोहादिये वै भ्रुतिश्चालम्न्यावसथा॥
दिकल्पनमिदं हीवा सुपर्णे स्यपि॥ एकस्त फलमश्नि साक्षिगतिकोद्विकं कथं त्वहतं एकं शांतमसः परं सुकृतिनो ज्ञानं तिबोधै हृदा॥ अ
स्तं द्वित्ति निद्रनाशावस्थबुके स्वा सान्यखंडात्मके नानाकारमबुध्य बुद्धिजनकं भ्रांसा भयं जायते॥ ज्ञाते रज्जुं सर्पफूत्कृतिभयं सत्काज नो नि ॥श्रीः॥
मोदृते तद्वत्स्वखिलात्मके शिवतरे ज्ञाते भयं नास्ति हि॥ आधारमानंदमखंडबोधं यस्मिन्लयं याति पुरत्रयं प्रभो॥ तस्मिन्मनःप्राण
गतींद्रियाणि भूतानि पंचापि च हीन विद्युः॥ यत्र त्वमात्मा भगवन् श्रुतिश्रुतः तत्केन विं पश्य महेगुणाधीन॥ नद्योयथा सरमाणाः समु ॥दि२॥
द्रे तथेंद्रियार्थस्तु विनाशनेति ज्ञाततथात्मन्यखिलं सेवदिश्रुतिर्न वाच्या सदसद्वदृसदाधो॥ वाचासमारंभणमेव युक्तया एकेन मृत्पिंड
मयेन सर्वं॥ भ्रमात्व सुखं त्वदीयकृपया नात्पे सुखं संस्तौ नान्यधत्र विपश्यति प्रियतरं नान्यद्धि जानात्यपि॥ भ्रम्यंतर्गत मेव हाटक
निधिं नेवाप्नुवंते ज्वला ऊर्ध्वे संचरतोप्यहो प्यहर हस्तामीश मोहात्सदा॥ आदिस्स सोम दहने पुतथै वावाचिर न्योन्यनाशमुपल॥

कृपालयादिदेव॥ त्वंज्योतिषां ज्योतिरनुत्तमोऽसि आत्मासि विश्वमखिलं त्वयि सन्निधत्ते॥ अंतर्यामितया त्वमेव भगवन् ज्ञातः स्वजगत्स
र्गोत्र चारि त्वं पृथिवीन्द्रियाणि च मनः सर्वं नियम्यात्यखिलं॥ त्वामेते न विदंति वाङ्मनतयोस्तु भ्रमादि दृ धीवंते त्वामेति कस्येहितं मुहुर्हरो देवापि मुह्य
ति वै॥ त्वां दृष्ट्वा हृदयाकुलं मुनिगणाः ते वंतरते खिलं तेषां त्वं तमसोगणं हृदि गतं विषंचंति च ग्रंथयः॥ सर्वाक्षिश्रुतिहस्तपादवदनः सर्वेन्द्रिया
ताश्रयः सर्वं विश्वमिदं विचित्रजननं चाव्दसंततिष्वसौ॥ त्वं चक्षुषश्च चक्षुरसि श्रुतीश्रुतेः श्रुतिः प्राणस्य प्राणः॥ त्वं वै मनस्यापि मनो
हरेश्वासंगीव संगस्त्वं शरीरकोऽसि॥ अपाणिपादो मनसो देवीर्यः पश्यस्य चक्षुः स्वश्रृणोष्यकर्णः॥ त्वं वेत्सि सर्वं न विदंति ये त्वां हि त्वामाहुरग्र्यं
पुरुषं पुराणं॥ मनःपरोऽसि प्रकृतेः परोऽसि बुद्धेः परोऽसि महतः परोऽसि अव्यक्त सूक्ष्मासरोऽसि कृताग निर्द्वंद्व पुच्छे त्वमीश॥ अशरीर
स्त्वमसि प्रसिद्धकर्मा शरीरिणां नानागतिक्रियासु॥ तस्मादवस्थादरहितं च त्वां भुंक्त्वा यो विज्ञाता तिन शोचते पुनः॥ स्तुत्वा निरवानिपरमेश्वि
मोहनायत्वय्येव देव जगतीषु पुरूपवा॥ तस्मात्परं न पश्यति विश्वमेतन्नालान मिच्छंति बदिर्मुखाज्ञना॥ विश्वं तद्रूपमिदं विभाति सकले त्वय्ये
व विद्योततेऽन्यत्र त्वत्समुभिपुलं कोऽशादिहीनः सदा॥ त्वामात्मानमखंडमिंद्रियगणैरग्राह्यमात्मा मुखं निःसं वांछिति ब्रह्मतद्व
दिसदा चानंदलब्धः सुखं॥ चतुर्थस्तुरीयस्त्रिवोद्वैत आत्मा महान्नतदेहः ससंगः पुराणः॥ नत्समेनतत्थाम रूपैर्गुणैर्वा शिवः केवलः पुरुषः के
वलीरः॥ अपेयोऽस्यदाह्योऽस्त्वच्छेद्य हीनः नवाध्यास्ति वा कुपाणिदेहादि बंध॥ स्वतंत्रो विभुर्नित्यशुद्धो विभासत्स्वभासा जगज्जालमेतत्॥ समस्त
यत्लोवामहाभूत संघा निजा लान्य संरख्यप कर्माणि भिन्नानि नित्यं॥ ये नैव जीवंति विभांति देहे विदेहा निवान्यत्र सेतिष्ठ तेन॥ तदेतं त्रिनेत्रं विचि
त्रं पवित्रं उमाश्लिष्टगात्रार्धं चंद्रार्धचूडं॥ त्रिजिज्ञास्य हृन्नीरूपरूपं महारूपमेवं जगत्पालनाय॥ त्वमात्मा त्वं ब्रह्मत्वमसि भगवन्लो
कमखिलं लयो यस्मिन्दं ज्ञानासविकल्पिमायस्तु यमिराहू॥ अज्ञान न्यश्चेष्टं त्वमसि च परादात्सतमेनु यस्मिन्निदं जगदिदमखिलं नेहनाना दि

स्तिदिं चिघुस्याघुरूया गुरू क्याम न नयुतधिया तव वाक्यान्नवो क्त्या॥ द्विवेशी निर्मे हेश वयिभ यत्न न नी द्वा सुपर्णो दिवा केयं॥ मंदा न्सं बोध य
त्साश्रुति रि य म धुनासा क्षिणं व स्कलादं॥ पुषांतरा दिस्तगतो मदेशो हिरण्य रूपः स हिरण्यकेशः॥ हिरण्यरेताश्चतथांबिकापतिः ध्यो नैकग
म्यस्तम सः परस्तात्॥ पुषांत योम्य मृतः पुराणः कवैस्तथामाण च्सम्राण्हे तु॥ लोक्ष स्रवन्दा नउपासते चिरं मुग्धे हृतात्मानउतो मदेशं॥ लं
३ षोऽश्वा त्मापुरुषः पुरीश्च योनन्दो वहुः स्वेस्वम संग एक॥ न सज्यसे तङ्कुण भावदृष्टि पुरुष्ठिता स्पहूरेच तदेति कोसि॥ अपाणिपादो गुणकर्मे ही
नोगुह्याहितो निष्कल स्त्वे तुरीयः॥ स सेतथाने दमयस्त्व मात्मा ज्ञानं सुरवं सं विदितिक्र मेण॥ यदा तमस्त्वं नदिवा निशा पिवा न सच्च चासाद्वि
व पवकेवलः त्वमक्षरं त स विदुर्वरेण्यं प्रज्ञा त्वदाज्ञा वशतो विनिःस्रता॥ कोशातीत मर्वरखंड मेकम र संगंधाद्हीनं सदान स्पद्वे हृकदं॥
वेदे पुनितरो नाशादि हीनं विभुं॥ स्वात्मानात्रि य दहूनाल्ल रहितं न त्वा द्विणे सदा दू रूपं दशै वदिः भ्रमादिरहितं ज्ञात्वा नो मुच्यत॥ कचिज्जाते
विश्वं कचिदपि विलीनं सुरगणैः कृचेत्स्थं दीनं कपिचनो देव विवरा॥ पद्मो मीप्राविष्टं त्वयि सुभगवल्लेधिसदो तरंगा यो तं मे हितु
मानंदम सर्वां स्तद्व तगुणः॥ स्वासान मौरवंदु बोधं ईशान माद्यं जगतस्त्व सद्गुषश्च॥ सर्वेंद्रियानंत गुणैर्विहीनं तत्सस मानं दमजं महेश्वरं
त्वय्येवांत प्रविष्टा तिजगज्जा मे नाम्नां रूपैः परमपुरुषे त्वय्यरिवल दं॥ यथोर्णनाभिः स्वजैतं तंतुजालं जगद्धि चिंश्च जस्तिव मीशे॥ अ
णोरणुस्त्वं महतो महीयान धास्ति चक्षुस्त्वमथो नदंतो॥ वेदाहमेतं पुरुषं महांतमादित्यवर्णं तमसः परंस्तो॥ कतं सत्य मृतं परंब्रह्म
धामज्ञानान्नान्यद स्तीह पंथाः॥ ऋतं सत्यं परंब्रह्म पुरुषं कृष्णपिंगलं॥ ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपं नमाम्यहं॥ यतोऽजगज्जगत्स्य
हितं पदं यदेत द्विदुरमृतास्ते भवंति॥ वदन्नानादिहृज्ञा सादिधर्मैर्निबध्यंते जन्माद्युः रिवनासह॥ ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्देवा मलिंगमा
वासास धमेकं विभुं॥ यं योन वेद किमृचा करिष्यति सामाथ वाथ्यजुषाथवर्णो रैः॥ हृदा परूपं तिमनसा मनीषिणो ज्ञानं ति
तां प्रथमं कवीनां॥ ब्रह्मैवत द्ब्रह्मणङग्न भार सावि द्यया संसर सेच मुच्यसे॥ शुद्धं बुद्धिम बुद्धि बोधजनक बद्धैकमोक्षप्रदोसि
स्पर्शैर्विचित्रं गतो पाधि द्वंद्वं पवन रहिता॥ द्धि प्रतिनि वर्ण्यं यथा नद्यः सर्वाः शरणगत्त्याः साग
रं स्महोत था॥

नं निर् ते ॥ ६ ॥ ते

ध्येसाध्यगणाख्यविषशरकं आह्येकपवेधैरतं॥ ओंकारात्मकवर्णमुक्तिनिजसुखामोदैकमुग्धं ध्रुवं तं ब्रह्माखिलकं शंकारामनिशं॥
त्रांसुपरं धीमहि॥ अद्वैध्यानसज्जानुधीरहृदयेमामंत्रकोमारथे सुमयागुरुवाक्यबोधजनितानंदोज्झिताहंकृतिं॥ आत्मानंतम
सःपरं मृगयतां शीर्णेषु शीर्णे सदा देहाक्षादिषु पुंसतत्त्वगणनां काले पि हृत्ये पि च॥ उद्गीथ प्राणवामैर्मधुदहरपर्यंकतपनैस्तथा
वन्हीद्वाद्यैः श्रुतिशिखरविद्योक्ष सुपथाअतःपरं पर्यं क्रमममकृतकवाक्ये विधियुतेमहेशांगा बधेर्नभवतिहि साक्षात्परशिव॥ चतुर्णां
कोशांतरचविहितं म सुरहितं शिरोधर्मस्त्येयप्रतिसुरज्ञारीरो विधिहनु॥ तव ब्रह्म क्षत्रं भवति भगवन्नोदनमिदं यमस्यापादेशाः कृद्द हवक्षा
गुणागणो॥ आयुर्होतात्वमेव श्रुतिशिखरगतापारमाहात्म्यजालप्रवस्त्वत्तो भिन्नातो जगदिदमखिलं स्वप्नवन्मो विधिश्च॥ विश्वेचा
प्यातिचोनेलयितुभगवन्नायुवेदं गपचेम्रसोशीतःसदा तां घृतमधुकृतया धारया तर्पयामि॥ नांतःप्रज्ञमिदं तथा च नबहिः
प्रज्ञं न चैवोभयं न प्रज्ञानघनं विशेषजनकं चानंदबोधात्मकं अदृश्यं चाग्राह्यं शिवमक्षयं भावादिरहितं॥ असारं संसारं तज्ज नित
निवभावादिकरणं॥ उत्कृष्टामलरत्नपद्मसमितं कौशासनो यत्र संयो कूपत्र्येमविचित्रवर्णमधुनासौवर्णमूसादरात्॥ उद्यंतं भग
वंतमाश्रुतमसां नाशैककीर्तिं सदा शीवेमगतिवासरे कृविणदं तां श्रुताः सर्वदा॥ यतो ब्रह्म विष्णोर्वा रुद्रेंद्रपूर्वाः जगच्चापि नित्यं वि
भोसं प्रसूतं॥ अहो ध्यायीते शान मध्ये हृदंत र्महापद्मसंयोभवव्योमगः शंभुरीशा॥ तमेकं विजानीध आत्मानमेकं किमन्याभिवार्ता
भिद्दुस्तर्कजाल्ये॥ निसर्गो विसर्गो विभो दुःखवार्तां विमुंचंतु मुंचंतु दुःखोघतापं॥ ध्येयो महेशः श्रुतिजातकीर्तिर्विरिंचिः शि
वः शंकरश्चादिकर्ता॥ सभासंशिखायास्तथालक्षयजाल्के किमन्यत्र वाक्यादि शंकावकाशः॥ नतत्र सूर्यः प्रतिभाति सोमो वन्हि
नक्षाणितथाहि विद्युत॥ तद्भासना भातिविचित्रमेतत्तज्योतिषां ज्योतिरसि प्रसिद्ध॥ विश्वं हि प्रसूतं प्रभुवनं विचित्रं मनेकधा

श्रु

७

जातमहो दिगीश्वरैः ॥ नज्ञायमानं विधिभिर्महेशरुद्रस्त्वमसात्सन् भगवन् प्रसीद ॥ दृशानमाकुरम्मृतस्यावीरपतिं तनेत्रसः
पादमिदं जगद्धतं ॥ यतो विष्णुर्महिमा संबभूव ततो विराट् पुरुषश्च क्रमेण ॥ न कर्मणा न प्रजया न धनेन न विद्यया न तपसा
वापि शंभो ॥ चित्तस्य संकल्पविकल्पजालत्यागेमलां संश्रयं त्येव धीराः ॥ वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्यासयोगाद्यतयो
भक्तिभावाः ॥ ते ब्रह्मणो लोकमवाप्य धीरास्तस्यान्तकाले प्रविशन्ति च त्वां ॥ यस्मिन्निदं संच विचैति सर्वं यस्मिन् देवा अधि
विश्वे निषेदुः तदेव भूतं तदु भव्यमाहुस्तदक्षरं त्वां श्रुतयो वदन्ति ॥ त्वया हृतं स्वं च दिवं मही च त्वयादित्यस्तपति तेजसेद्धः ॥ अं
तः समुद्रे कवयो निचिक्युस्त्वां दुर्दर्शं गूढमनुप्रविष्टं दृष्ट्वा विकोशं गगनं च बाल्के भूलीषव ज्ञात्वा विलोचनात्तैः ॥ सवत्र
लेखारिकरं महेशासंस्तंश्रयद्योभुवनानिसस ॥ दहनपवनशक्रा यक्षरूपं महेशं तृणमपि च तदग्रे दग्धुमादातुमेत्वन
निवृत्तभावा भगवंतमाशाद्युमाप्रसादेन विदग्धमोहाः ॥ या चोमा भगवंस्तव देक वसतिर्यस्याः कृपालेशतो जातं विश्वमिदं
विचित्रजनकं यासास्वयंमोहयेत् ॥ यां देवा मुनयोप्यमी स्तुतिशतैस्तुला वदीयेश्रुपरं ॥ विज्ञानं समवाप्य मुक्तकरणा मुक्तिं
प्रयासेवते ॥ ईशान स्त्वं सर्वविद्याधिनाथस्त्वं वेदादौ स्वर एकोमहेशः तस्यतवै प्रकृतौ संप्रलीनः प्राणोदेवः प्रणवस्त्वं महे
श ॥ सदैव त्वा संततं न विदुरमराः केवलं महोत्तमा लासाशाकस्य प्रातिहृत गुणो देवशातधा ॥ चरस्येकोनाडीघमितपर
मानंदमधुरो हृदापत्रेपं तीशं यमितकरणास्ते हिमानत्वां ॥ भोवैरुद्र इति श्रुतिः प्रतिपदं वक्ति त्वदीयांशकं चंद्रेंद्रानलभास्क
रं हरिविधिस्कंदोगणानां पतिः ॥ एवं त्वन्मयमेतदेव जगदित ब्रह्मादिशब्दैः स्तुतिर्निर्विकल्प परमपाधिनाथसुतरां त्वां

॥ श्रीः ॥
॥ ६[illegible] ॥

पा
देवदेवं सदा ॥ वेदाहमेतं पुरुषं महांतमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ सर्वाणि रूपाणि सदैव चांतो कृत्वाभिधायैति स एष पुमान्जे
न ॥ स्तुतोसि स त्वं प्रथमाय वाग्ने इंद्रेण वाशामधिपेश्च सर्वदा ॥ ज्ञात्वा परे त्वां भवते वीतशोका नान्यः पंथा विद्यतेयनाय ॥ त्वं
तन्म वेच्चकृज्जातधनुः शराणां हेतिं तथैव शर्वाणां नमसां गणेभ्यः ॥ वक्ति श्रुतिः प्रमथनाथ तवोरु भावं सर्वो सकूं न हुमया ॥ किं रु
वेदवेद्य ॥ हिरण्यादिनामैर्भवाद्यैश्च सोमेशिवायेति च त्वां महेशं नतोस्मि ॥ इंद्रं मित्रं वरुणमनलं पंकजाजालमेकं नानारू
पं हरिमिति मखवके त्वां द्युयंते ध्वरेशं तेषां तत्त श्रुतीभिः परि पिबसि महासोम मीशानतुष्टः ॥ सार्धं कामेभ्य पुष्पास्परिख
लभवहरो ब्राह्मणां सोमसीतान् ॥ त्वं वेदेषु प्रथितो विप्रवर्यैर्मनुष्याहं ब्राह्मणश्चाद्यकामं ॥ तस्मात्सोमो ब्राह्मणानां
हि राजा वेदेषु त्वां प्रथितश्चोपवीतीतस्माद्भ यत्व सह्यां ॐ महेशा देधीभावैरनेकैः श्रुतिरालविहितैः सर्वोपैयरनैकैर्नो
र्मदिहैस्त्वयीशोउपवसनपराकत्ययंस द्वितीयं ॥ दृहे प्रहूतं द्वियोश्चेर्जे निशातवितते कर्मसंकल्पजातेः ॥ सर्वैर्भिन्न
स्त्र मासासवसि श्रुतिगतैर्नैतिने सादिवाक्यैः ॥ श्रुक्ति स्वंरजतं जगत्त्वयि सदा भात्युद्भिमत्स कुतं त्वज्ज्ञाने सति भेदमा
नमखिलं त्वय्येव संलीयते ॥ यस्मिन् ज्ञाते श्रुत्यामनन परिगतापार मुक्त्यप्रगुरु त्व्या वेदांतार्थैकसत्यात्व मसि भवत्रा
तोछिद्रकः साधकानां ॥ प्रज्ञानं ब्रह्म एवायमात्मा ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठे सहं ब्रह्मास्मीति श्रुतिशिखरगो स्य स्तत्त्व मस्यादिवाक्यैः
तत्त्वंरार्थ्यभेदं म परमनियतायियतंतेया तींद्रास्तेषां कोटिशतेषु त्वमसि भव ज्ञातोछिद्रकः स्वंतरात्मा ॥ तवज्ञानमेकं

भवच्छेदहेतुश्रुतिश्चापिनाम्नः पंथेयाहसत्यं ॥ भवं दृष्टि लाभं हि तत्त्वज्ञानमिष्टुं नलघ्नावणेनापिलभ्यं कदाचित् ॥ यदृच्छं द
म्मघपपितत्स्वित्त मनिशं नामैनिसंवेत्सहो ॥ तद्वद्देहंच चतुष्टयं च मनसः संकल्पचित्रोषितं वामानंदघनं महोदधि
६६ मिवप्राप्तो यथाशीकरः ॥ नाम्नारूपैर्विनिष्ठः सतु विध मनसातत्र ह्यन्तत्त्वज्ञ विलामामानमखंडबोधसहजा
नंदैकवृत्तिस्फुरच्चित्ताख्यातत्वथ्यांवत तत्र तनुतेक धूरमग्निप्रभा ॥ द ध्वानानाम्नामुपैति तद्वद्धुनाच्चित्तं म
हाकामदं सारवृत्तिः परमार्थदानानि पुणात तद्वज्ज्ञानब्रह्मवित् ॥ नमुक्तिर्नबंधो ह्यद्वैतज्ञानशंपानचापास्वेदं
तमार्गाकुतोवा ॥ नमे दानवादे तगंधादिलेशो न चाज्ञानविज्ञानशंकाकुतोवा ॥ अहं विश्वं सर्वमेतद्भुवनम
धुनाविद्वचसा गुरूणां त्वद्भक्त्या अभवमखिलानंदकुहरः ॥ अहो संसारे लिप्तमितमतिर्देहादिषु मु
धा अहंमानापन्नोभवशातजसंकल्पवशागः ॥ अन्येवाविपिने महागिरितटे सामानिगायन्नसौ आहाउ हा
उ इति त्रिरुन्नपन्नपदं तल्लंपदैर्दलितः ॥ जातानंदभरः स एव खलु मसित द्ब्रह्मब्रह्मवित् लिंगात्मसवि
न्दसति प्रतिदिनं कौतूहलैरन्वितः ॥ यदाकाशकोशं जगच्चक्षुमुक्तं विमूढाः सदा चर्मवद्वेष्टयन्ति तिलदातांम ६६
हेशं विज्ञायदुःखे विमुक्तास्मविष्यंति ससत्रिसत्यं ॥ एवं सदात्मानमसंशयेन यो वेत्ति धीरः श्रुतिकिं त
तयासत्वामनुहांतमनुप्रविष्टस्तस्यैव शांतिर्नतरस्याहवेद ॥ वामदेवः ॥ भवत्प्रसादत्तेज्ञातः

चा

सुज्ञातवेदवाक्यतोभवंतिजन्मनिर्द्वन्द्वज्ञानबोधतः परंपदं ॥ नवेदांतबोधैर्नचोरमौनैर्गुरुत्वादिभिश्चांतरा मै
शांतवाक्यैः ॥ श्रुतश्रावणैः शास्त्रवार्त्तादिभिर्नमहावर्त्तजातैः शिरोमात्रमस्पृतेः ॥ अगंधमस्पर्शमरूपमद्भुतं अणोरणुं तं
महतोमहांतं ॥ एवं त्वमज्ञालुमशक्तिभावाउमासहायाद्गुरुतोर्भजंति ॥ अलिंगलिंगंपरमीशितारंमायामानमानंद
मगाधबोधं ॥ तथापिलिंगेषुसमर्चयंतिबिल्वीदलैःकोमलपल्लवैस्त्वां ॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्येपंच
मांशेशिवगौरीसंवादेवामदेवउपनिषत्स्तुतिर्नामषड्विंशोध्यायः ॥ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ॥ वामदेव
स्तुतिंश्रुत्वातेसर्वेमुनिसत्तमाः ॥ सर्वोपनिषदांसारंश्रोतॄणांज्ञानबोधदं ॥ सूतः ॥ ऊचुः प्रांजलयः सर्वे
भोगांकपर्दिश्वरंतदा ॥ दक्षिणामूर्तिरूपेणसंस्थितंजगदंबिके ॥ मुनयः ॥ वामदेवमहायोगीत्वत्तोज्ञा
नवतांवरः ॥ शंभोमुनिसहस्रेषुकश्चिच्चज्ञानभाजनं ॥ भविष्यतिमहादेवत्वत्तुल्यश्छिन्नसंशयः ॥ उद्दाल
कोपिदेवेशमत्तोलब्ध्वामनिर्वृतिः ॥ प्रणम्यमुनिभिः सर्वैर्गोकर्णेशंययुस्तदा ॥ वामदेवोमहायोगीनत्वामांपर
मेश्वरं ॥ कौपीनसंवृतोदेविसदाभस्मविभूषणः ॥ मन्मयंजगदालोक्यययौस्वैरगतिर्मुनिः ॥ गोकर्णेशंसमाराध्य
वो विमुक्ताबहोजनाः ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ वामदेवस्तुतिः पुण्यावामदेवश्रुताधुना ॥ नातः परतरादेवश्रुतीनांसा
द रएवहि ॥ शंभोज्ञानप्रदानित्यंबद्धोधानंददायिनी ॥ किंवान्यद्देहमस्तीशश्रीलोकतवसिद्धिदं ॥ तद्वदस्वमहा
देवसंप्रीतास्मिकथारसैः ॥ सूतः ॥ शिवांबिकावचःश्रुत्वाप्रहृष्टः प्राहतांतदा ॥ ईश्वरः ॥ शृणुदेवि

प्रियंनिसमस्तिक्षेत्रवरंमम॥यत्रैतद्दानममलंदत्तंस्कंदायशांकरि॥श्रीशैलेचमहादेविमत्पुत्रस्पतपस्यया॥तु
ष्टोहंतस्यचस्तुसाक्षानंदत्तंमयांबिके॥ ॥देव्युवाच॥ ॥कुत्रश्रीशैलसंज्ञोस्तिभूधरस्त्रिपुरांतक॥वदतन्महिमानंशंसो
॥६७॥ स्कंदेतुष्टोभवान्कथं॥तत्कथांश्रोतुमिच्छामिवदत्वमद्यमादरात्॥इतिश्रुत्वांबिकावाक्यंप्राहदेवोघृणानिधिः॥ ॥ईश्व
रः॥ ॥श्रीशैलेपिचदेवेशिनिवासोममविश्रुतः॥श्रीशैलेश्वरलिंगात्मातत्रानित्यंवसाम्यहं॥भ्रमरांबेतिविख्या
तागौरित्वंतत्रसंस्थिता॥तत्रापिबहवःशैवाःश्रीशैलेशार्चनेरताः॥भस्मरुद्राक्षसंवीतास्त्रिपुंड्रोज्वलभाल
काः॥रुद्रलिंगार्चनरतारुद्राध्यायजपादराः॥पंचाक्षररतानित्यंपंचास्यध्यानपूर्वकं॥श्रीशैलेनिवसामीशि
मु गणादेवैश्चसंवृतः॥तत्रतथयातपस्तप्तंब्रह्मविष्णुरवैःसुरैः॥इंद्राद्याविबुधाःसर्वेतप्यंतिपरमंतपः॥
प: अन्येमुनिवरैर्देविगौतमात्रिपराशरैः॥तौसिद्धिंकरंस्थानंममश्रीशैलमुत्तमं॥अत्रजप्तोमहादेविमनुः
कोटिगुणोभवेत्॥अत्रान्नंयेप्रयच्छंतिस्वशक्त्यान्नपतिमादरात्॥अन्नंमल्लीलयेदेविहुकुर्वीतिचश्रुतिः॥
शांसर्वसोज्ञयित्वैकंसंतोषयतिमांसदा॥रुद्राणानामपरापुण्यानदीसागरगामिनी॥सिवाश्रीशैलमूलं ॥६७॥
मेस्नातानामघहारिणी॥सं-तर्पयपयसातस्याःपितृन्देवानृषीनपि॥पितरस्तत्पतृप्तास्तुमल्लोकेनिवसं वर
तिच॥नसूतनीरैर्बिल्वैर्मांसमाराध्यापिपक्षितः॥मदालयस्यशिखरंदृष्ट्वानेवाप्नुयाज्जनुः॥शिवलोक

कामीयोमर्त्यः श्रीशैलेनिवसेद्बुधः॥ प्रातःसंगवमध्याह्नसायमभ्यर्चयेमहरयन्च॥ बिल्वपत्रैर्महादेवि मुक्तोमद्गानतोभ
वेत्॥ अश्वमेधादयोयागाव्येनसान्नाःसदक्षिणाः॥ कृतास्तेनैवलभ्यतश्रीशैलेशस्यदर्शनं॥ येनषोडशदानानि
ब्रह्मांडादीनिसंमे॥ कृतानितस्यदेवेशिश्रीशैलेश्वरदर्शनं॥ नातप्ततपसोदेविश्रीशैलेश्वरदर्शनं॥ मतिर्भव
त्तितस्यैवयेनतप्तंतपोंबिके॥ अद्यापिब्रह्मविष्णवाद्यामुनयश्चतथापरे॥ तप्यंतिनियतंगौरितल्लिंगंद्रष्टुमि
च्छवः॥ रुद्राध्यायावर्तनेश्चपंचाक्षरजपादिभिः॥ शिवलिंगार्चकोयःस्यादूरिसाम्यनशांभवि॥ योभस्मनिष्ठः
सततंरुद्राक्षकृतकंकणः॥ त्रिपुंड्रधारीसततंतस्यमेदर्शनंभवेत्॥ प्राप्यनारंपु॥ रिदंदृष्ट्वाश्रीशैलनायकं॥ तज्जन्म
सफलंगौरिनोचेज्जन्मनिरर्थकं॥ शतांशः पुरुषोयोहिजन्ममध्येपिमांशिवं॥ श्रीशैलेशंसकृद्दृष्ट्वामुच्य
तेभवबंधनात्॥ अन्यत्रापिमृतोगौरिममलोकेवसेत्सहि॥ श्रीशैलेचमृतोजंतुर्नपुनर्जन्मभाग्भवेत्॥
अत्रापिदेविलिंगानिश्रीशैलेसंतितान्यपि॥ पूजितमुक्तिदानीहदृष्टान्यपिमनोरमे॥ बिल्वपत्रैःसदादेविपु
ष्पैर्दूर्वांकुरैरपि॥ उत्फुल्लपद्मैरमलैःफुल्लनीलोत्पलैरपि॥ [illegible]धराराधितंलिंगंत्रिपुरांतकसंज्ञितं॥ तल्लिं
गदर्शनेनैवसर्वपापक्षयोभवेत्॥ दृष्टेलिंगेमहादेविमुक्तोभवतिशांकरि॥ पूर्वंत्रिपुरसंहारंकृत्वादेवैस्तत
स्स्तुतः॥ त्रिपुरांतकलिंगस्थःश्रीशैलेसर्वकामदः॥ घंटाकर्णेश्वरंलिंगंतत्रास्तिभुवनेश्वरि॥ घंटा
कर्णगणेशेनपूजितंमुक्तिदायकं॥ यस्तल्लिंगंसकृद्दृष्ट्वापश्यबिल्वैश्चकोमले॥ कैंमुक्तिकांताकरा

क्रांतास्यदेवि भविष्यति ॥ तत्रास्ति च सुधाकुंडं सुधास्वादुजलं शिवे तस्मिन्कुंडे सकृत्स्नानान्यामीं यातनां व्रजे
त् ॥ घंटाकर्णमहालिंगं दृष्ट्वाय स्तोष्यति प्रिये तस्य मुक्तिं ददामीशो यादेवेरीपि दुर्लभा ॥ अनेन स्तोत्रवर्येण घंटा
कर्णस्तदास्तवीत् ॥ घंटाकर्णः ॥ विश्वेश प्रमथाधिनाथ पुरहन् श्रीशैलमौलिस्थित पापानंग पतंग संगजनि
तानंदांग विधुप्रभ ॥ वन्नामान्धनिशं वदामि भगवन्नान्यानि नामानि मे श्रोतुं बुद्धिरदेव घंटाकर्णोहमीश
त्वयि संततं भक्तिरस्तु वरांसे ॥ अथान्यदपि देवेशि लिंगं तच्छिखरेश्वर ॥ तत्र लिंगं सकृद्दृष्ट्वा बिल्वैः संपूज्य
मुक्तिभाक् ॥ दिमूर्तिकुंडं तत्रास्ति स्नानापानावगाहनात् ॥ पापनाशकरं देवि सर्वसौभाग्यदायकं ॥ हाटकेशं त
थान्यं हि लिंगमस्त्येकमुत्तमं ॥ संपूज्य हाटकेशं तु विशेन्मुक्तस्त्वयांबिके ॥ हाटकाख्यं महाकुंडं तल्लिंगाग्रे
महेश्वरि ॥ तत्र स्नात्वा सगौरि शिवसायुज्यमवाप्नोति ॥ सुतु लिंगमयादेवि नानाकुंडविराजितः श्रीपर्वत
श्रियायुक्तो नानालिंगविराजित ॥ भ्रमरांबा च गौरी त्वं सदा तच्छिखरे स्थिता ॥ तव पादांबुजद्वंद्वदर्शनान्मु
क्तिभाङ्नरः ॥ श्रीशैलेशोहमीशानि तत्तुंगशिखरे स्थितः ॥ ब्रह्मविष्ण्वादिभिर्देवैर्गंधर्वैरप्सरैः सेवित ॥ तत्र
मां नित्यमादृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ पुरा श्रियालपत्नी तत्र छु त्वांबिके मुदा ॥ यदानंगो मया दग्धः श्रियः पु
त्रो महेश्वरि ॥ तेन दुःखेन संतप्ता भस्मरुद्राक्षभूषणा ॥ पंचाग्निनिरता देवि पंचाक्षरपरायणा ॥ ततोप्यत्र
मुग्रं वर्षाणां शतकं शिवे ॥ दत्तं च दर्शनं देवि तदा कालांतरे मया ॥ दृष्ट्वा बाष्पयाता गौरी तुष्टाव नियता तदा

लक्ष्मीः ॥ शर्वरीरमणखंडमौलिनं शर्वरीकृतविहारहारिणं ॥ शर्वमर्वपतिमाश्रयेसदा दूर्वयाप्रसततं समर्च्चये ॥ कुंभिकुंभहल्लनोज्वलसदंकुंभिवक्त्रहृतमान्यपुत्रकं ॥ कुंभसंभवमुनीन्द्रपूजितं कुंभिनंनटन ॥ मीशमाश्रये ॥ इत्थं स्तुतामहालक्ष्मीस्त्वामस्तौषीत्तदांबिके ॥ लक्ष्मीः ॥ अमरीकेशभारचंचरीकैर्मुखरितवेदशिरोभिरीशपादौ ॥ सुरवरकरकुन्नरमौलिपुष्पमालैः नमरांबाप्रणतास्मिशांकरी ॥ इत्थंस्तुवालदामांत्वामयाचेद्वरमुत्तमं ॥ लक्ष्मीः ॥ अंगंनामःस्वेच्छदृग्धोद्यैवमहेश्वर ॥ यांगताप्रान्तुयाच्छंत्वादेयएववरोमम ॥ तदालक्ष्म्यावचःश्रुत्वा वामवोचंतदांबिके ॥ ईश्वरः ॥ तत्कटाक्षेणदेवेशिपुनरुज्जीवितांस्मरः ॥ पुत्रिणीयंभवेल्लक्ष्मीः सदामुदितमानसा ॥ इत्थंमइन्नात्वंहितत्कटाक्षोद्भवोप्यतः ॥ अनंगसांगतांनीतः विभोसत्यप्यधुरः ॥ ऐक्षतकार्मुकं बिभ्रन् पुष्पबाणांस्तदांबिके ॥ सेरसासहृतदागौरिमातुष्टा प्रहृष्टधीः ॥ मन्मथः ॥ दुग्धाब्धिप्रभवप्रपंचयुगेरेजापाव्धिमासंहृतो त्वमेकंदरहृन्निर्लिपमुखरा सोत्कंपगात्रा त्रितं ॥ तदानारुणलोलनेत्रयुगलं दीक्षाकृतार्धस्मितं शांभोर्चाकरस्त्राश्रवतेतिबदुधातवंलुधुंवुःसंस्तुतं ॥ इत्थंस्तवेणदेवेशिश्रीशैलेशःस्तुतोस्पदृ ॥ लक्ष्मीपुत्रंतदादीक्ष्यसांगमुद्यतकार्मुकं ॥ प्रहृष्टासाभवद्गौरीदतश्चापितयोवरः ॥ लक्ष्मीः ॥ मन्नामापर्वतश्चायंप्रसिद्ध्यतुमहेश्वर ॥ तस्मैदत्तोवरोदेवि तन्नामख्यापनायमे ॥ कृतःश्रीपर्वतोनाम्ना सापिपुत्रायुतायया ॥ सुरादेवासुरेयुद्धेतारकादीन्महाबलान् ॥ निपातयच्छक्तिपातेकुमारोमेंबिकेतदा ॥ नानावाहनसंपन्नान्दैत्यकोटिशतावृतान् ॥ निहत्यवरराजानंत्रिविष्टपनिविष्टितं ॥ चकारातिबलोदेवितारकारिःसुरासुरान् तदाकाव्येनशप्तः सः भवत्वंमोहमास्थितः ॥ तच्छापविनिवृत्यर्थंश्रीशैलंमेसमागतः ॥ देव्युवाच ॥ कुमारोममहा

देवकथंकाव्येनशापितः॥ तथेतुंविस्तरेणाद्यमधुंकथयशंकर॥ ॥ईश्वरः॥ ॥श्रृणुष्व स्कंदपोदैत्यास्तारकाद्यामहाबलाः
शस्त्रास्त्रैस्तेरौक्षिपिपोरैर्निहितादानवोत्तमाः॥ तांसर्वान्निहतान्शिष्यान्काव्योदृष्ट्वातिकोपनः॥ शशापषण्मुखंगौरीमोहसु
६७ तोभवेतितं॥ द्विजिह्वःफणिरूपश्चसर्वेषामिष्टदायकः॥ स्कंदःषष्ठीपराणांतुसाक्षात्कामप्रदोभव॥ सातिषिस्तेप्रपतमाकृतिका
भंचतेप्रियं॥ एवंशापमाप्योसौषण्मुखकेविवाहनं॥ तदाकाव्यस्यतच्छापंस्वीचकारकृपाबलात्॥ लोकानामुपकारायकुंड
लीशोसवत्तदा॥ शापंस्कंदंतदाज्ञात्वामहाक्रोधान्मयातदा॥ काव्योग्रस्तस्तदागौर्याजठरेमय्यधोगतः॥ तदामज्जठरेतिष्ठन्
तुष्टावप्रणतस्तदा॥ काव्यउवाच॥ कंजजकंधरकंजननेत्रकृतकंजपदप्रणशिरकंजमित्रकृतनेत्रकृतविचित्रांदुर्गतिं
ममविनाशयशंभो॥ वह्निवृत्रहणवरुणसोमकैःशूरमारजनकाख्यैर्दिपूज्य॥ पापतापहृदमेनकंपितंदेवमप्रसततंहृय
स्वमां॥ इत्थंतेनस्तुतोदेवविसृष्टःशुक्रनोमया॥ सवैशुक्रोमहादेवितस्याख्यातवदुत्तमां॥ स्कंदःश्रीशैलमागत्यमांप्रण
म्यांबिकेतदा॥ ततापचतपोघोरंवामुस्तोविकासुतः॥ ज्वलत्पंचाग्निमध्यस्थोग्रीष्मस्तापात्कोचैयन्हिमं॥ प्रपेडेनस्तशालरु
द्रीयंहृष्टोब्रह्मादिभिस्तदा॥ तत्तपःक्षुब्धहृदयाःप्रार्थयंतिलदाहिमं॥ श्रीशैलेशंसमापूर्ज्यबिल्वपत्रैःसुकोमलैः॥ देवास्तुष्टु
वुरीशानंस्मरंबापतिंशिवं॥ ॥ब्रह्माद्याऊचुः॥ ॥उपेंद्रविधिकारणंनिगममौलिसंचारिणंकुरंगकिणधारिणंनम ६०
कनामगण्यंगुणं॥ सजामिपवहारिणंमुनिसुरादिमौलिस्फुरत्सरोरुहगणारुणांशिवदचरणंकाख्यहरणं॥ फणी
द्रकृतकंकणंधृतत्रिपुंड्रफालेक्षणंसुरेशवरकृतरक्षणंगिरिसुताजवक्त्रेक्षणं॥ यमस्मरपुरांकणप्रबलदक्षसंत्रासणं

सजामगिरिधारिणं सुकृतरात्रिसंस्मरणां ॥ इति स्तुत्वांबिके देवाः श्रीशैलेशांत दृहिमां ॥ तस्य पार्श्वे विरासं स्वगर्भोद्भेरमरैस्तु
या ॥ स्कंदपर्वतश्रृंग वासमुपस्थर्श्यततदा ॥ अजिघ्रंस्तस्य मूर्धानं तमवोचमहं प्रिये ॥ मत्करस्पर्शमात्रेण हि त्वं कंरूपमं
बिके ॥ गुहः शक्तिधरः स्कंदमां प्रणम्यस्तुवंस्तदा ॥ स्कंद उ० ॥ सुंदरवरमंदरगिरिकंदरचरकुंदजसुमसुगंधमधुरबंधुरत
रदं कुजकरनंदितकुमुदाकरहरजमकरंदरणितपन्नगजनानंदनकरवंदितमुनिबृंदजकृतवेदवचनवंदितजगुणा । तुं
दिलममानसवरनंदितशिवपालयमां ॥ उंदुररूतवाहनसुतसिंधुरमवकृत्तिवसनातिंदुकसुमपत्जिलपदलिंदुनिवहविबि
तकरचुंबित । जनिमात्तमपद्ज नजननंदननंदिदिश्यानननंदिवाहनपरिपालयमां ॥ काव्यत्र्यापान्महादेवनष्टज्ञानोस्मिशंक
र ॥ तज्ज्ञानं देहि मे देवस्थानं मे यच्छि शाश्वतं ॥ तदा स्कंदवचः श्रुत्वा ब्रह्मादीनां च श्रृण्वतां ॥ अवोचं वेदवाक्योत्थं ज्ञानं सं
दृष्टपार्वति ॥ ॥ ईश्वरः ॥ ॥ अनाख्येयमिदं गुह्यं यस्य सोहं महापरं ब्रह्मनिरुपाधिरनीश्वरः ॥ ततः सर्वमिदं जातं दृ अनादिपरं
श्यते श्रूयते च यत् ॥ मय्येव संस्थितं विश्वं मय्येव लयमेष्यति ॥ अगंधमरसः स्पर्शो अशरीरेंद्रियोस्मि तौ ॥ मामासा
नं च यो वेद स सद्य एव विमुच्यते ॥ मम कार्यं मनवेदि किंचित्करोमीह किंचन ॥ न मत्समोस्ति कोप्यन्यो नाधिको दृश्यते
पिवा ॥ ममैव शक्तिर्विविधा मयाव्याप्तमिदं जगत् ॥ अणोरणीयसांचाहं महतोपि महत्तरः ॥ न च मां विदुरन्यानि
अहं वै द्वंद्वमेव च ॥ सर्वज्ञानो हमानंदः विश्वं विश्वाधिकोप्यहं ॥ नमत्तोस्ति पृथक् किंचिन्त्वेह नानास्ति किंचन ॥ मा
मविज्ञाय दुःखेषु निमज्जत्यखिला जनाः ॥ मां विज्ञाय नरोऽखिलं मामुद्यति नवै नरः ॥ भिद्यते हृदयग्रंथिः
छिद्यंते सर्वसंशयाः ॥ विभाति वा तिष्ठ इति चंद्रेंद्रानिलभास्कराः ॥ मद्भासा भासते लोको जडो यं तेषु सन्निभाः

६१

आद्योहमव्ययोहंदेहजालेषुसत्तमाः ।। नाहंस्त्रीनैवपुरुषोनतिर्यक्स्थावरोपिवा ।। ऋतमासांपरंब्रह्मसंज्ञानोहमीश्वरः ।।
७० योमांवेदससर्वंहिवेदसेवपराश्रुतिः । एतंनकर्मणाप्राप्तुंपुंसांजयानधनेनवा । नचैवोपासनाभिश्चज्ञानादेवकेवलं । एतच्छ्रुत्वा ५
३मं तज्ज्ञानंनारब्धेयंयस्यव्यस्यचित्तं । प्रियपुत्रायपतेदंतंत्रिशाध्यायचहितायच । मांप्रणम्यततःस्कंदःश्रद्धालुर्भावदृढधीः ।।
स्कंदउवाच ।। ।। शशिखंडशिखंडमंडनंविधिमुंडामलषंडकंठमालं । धृतनागसुकुंडलंभजेहंतेनंडीश्रुसुतप्रचंडग
३५ र्वकांडं । अखंडबोधायसुचंडदीधितिप्रचंडनेत्रंकृततांडवंसदा ।। भजामिवेतंडमुखस्तुतंमुदासुमेरुकोदंडधराखिलां
डगं । सुचंडबाहुंरणशौंडविक्रमंसुपुंडरीकोज्ज्वलहारलीलं ।। तंखंडपर्शुंप्रणमामिभक्त्याकुमारखंडत्रयहेरविंदयनी
यं । मुनींद्रवर्यैरखिलैस्समर्चितंकरींद्रकुंभस्थितपादपल्लवं । गिरींद्रजाप्राणसखंजितस्वंभजेशिवंविधींद्रनारा
यणादिसंस्तुतं । भुजंगहारंगरलनीलकंधरंमहाजटाभारधरंहरंसदा ।। भजामिगंगाधरमीशितारंपरात्परंका
लहरंमहेश्वरं । वसुंधराधरधारकंमहेंद्रमुख्यामरवृंदवसुधाकरचूडं । प्रणमामिचार्जुनदीप्तिदीधितंतंभगवंतं
तमगाधबोधदंजगतांममदेवदेवरांभो ।। जनकस्त्वंभगवन्नुमाजननीप्रियपुत्रमयिदत्तमेतदाद्यंश्रुतिगुह्यं १७० ७०
त जगतांविमुक्तये ।। इत्थंस्तुतोहंस्कंदेन । स्तोत्रवर्येणसेमे ।। अवोचंतंतदास्कंदंतत्स्तुत्यास्तोषितोस्मिवै ।। ईश्वरः ।।
स्कंदत्वत्कृतभक्तिस्तुतिभिरहोस्युःसंस्तुवन्मांमुदा । मुक्तःपातकवर्गजातसहितोमुक्तःसर्वपुण्यभाक् ।। त
स्मात्त्वंपुनरद्यशाभिचरयन्नाकेधृतत्वाधिकः । वसत्वंधरेस्कंदसिंहाद्रौसुरसेविते । स्वामिपुष्करणीतीरे

२ पंक्तौ ॥ श्रीवा ऌ ह्नि गुले शां दृष्ट्वा नं ज्ञा मि कृन्य मां

श्रीशैलेशं कृपानिधिं । नानावृक्षैश्च शोभिते ॥ निवासो विहितस्तेन यथा वृत्तान्तसंयुतं ॥ मदाज्ञया ऽ ययौ स्कंदो ब्रह्मादिविबु
धैस्सह ॥ प्रणम्य मां तदा देवि । संप्राप्य भ्रमरीं तां तां नत्वा स्कंदो गणोद्वृतः बिल्वैः पद्मैः स्तथा पूज्य प्रदक्षिणपुरस्सरं ॥
भुजंगेनोज्वलं चं चाकं कारावे विराजिता ॥ मयूरेणोह्यमानश्च ययौ स्कंदः सुरैर्वृतः ॥ स्वामिपुष्करणी तीरे सिंहाद्रौ सन्ति
भावितः ॥ उवास च तदा स्कंदः देविशक्तिधरस्तदा ॥ ईश्वरः ॥ श्रीशैलेश्वरलिंगमेतदमलं मुक्तिप्रदं शाश्वतं ॥ द
सु र्शयेन स्तैः समस्तपुण्यफलदं स्वर्गापवर्गप्रदं ॥ तेनोर्वीसकलासु शोभसदने तैर्दत्ताखिलैः पीठैः ॥ मुक्तौ मल्कृष्णयास्वसुंद त ५
रतरं श्रोत्रे च पात्रे कृते ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे स्कंदहायन्नानोपदेशो नाम सप्तवि
२२ शोध्यायः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ ॥ शृणु देवि प्रियतमं मल्लिंगक्षेत्रं वरं मम ॥ सतु बंधमिति प्राज्ञं भुवि साक्षाद्विमुक्ति
दं ॥ गंधमादनसंज्ञश्च तत्रास्ति धरणीधरः सलुलिंगमयो देवि नानातीर्थमयो हि सः ॥ बिल्वामलक हिंताल लोध्र
सालवनावृतः ॥ रसाम्र सुरसामोदचंदनादि मोदितः ॥ अन्यैः शाखिव्रातोपे तो नानावल्लीविराजितः ॥ तच्छैलशि
खरे देवि शिवलिंगाकृतिस्सहं ॥ मध्ये तच्छैलशिखरैर्दृश्यते लवणार्णवे ॥ दूरतो वापि शिखरं दृष्ट्वा शिखरिणो
बिके ॥ तत्र सर्वातपोतेन पापतापैः विमुच्यते ॥ निवसामि लयागोरि सदा गणवरैर्वृतः ॥ नाम्नाहं धरेत
स्मिन् गंधमादनईश्वरः ॥ तत्र शैववरा नित्यं निवसंति शुभानने ॥ अग्निरित्यादिभिर्मंत्रैः भस्मोद्धूलित
विग्रहाः ॥ अनंतरुद्राक्षकुलकिरीटेन विराजिताः ॥ रुद्राक्षहारवलयबाहूकंकणभूषिताः ॥ त्रिपुंड्रनिटि
लाः सर्वे तृणीकृतजगत्त्रयाः ॥ पंचाक्षरपरा नित्यं पंचास्यध्यानतत्पराः ॥ रुद्राध्यायार्थविज्ञानतज्जपप्रवणाः

सदा॥ शिवलिंगार्चनपराः त्रिकालं बिल्वपत्रकैः॥ सदान्यनामविमुखाः शिवनामैकजीवनाः॥ स्कंदनंदीश्वरमुखा मे ईश्वरगणो
त्तमाः॥ तत्र मां बिल्वपत्रैश्च गंधमादनशंकरं॥ पूजयंति सदा सत्या विष्णुब्रह्मादयः सुराः॥ स्तुवंति स्तुतिभिर्नित्यं मां सदा लिं
७१ गरूपिणं॥ देवर्षिगणेंद्राः संसारदर्पोद्धृतसर्पदष्टाज्जनान्जानंति महेश्वरं त्वां॥ तवैं महाकामविषप्रदिग्धा दग्धा महा
मृत्युमुखाग्निमध्ये॥ संतप्यमाना बत ते शिवनतिविमुखाः छिन्नहस्ताश्च दर्पोहीनाश्छिन्नास्तास्त्र भवंति गिरिश्रेष्ठोपर्कंप नि ५
गवाय॥ तन्नामोच्चारणेप्रतिदिनमसकृतम्नकृत्यावंध्रपंन्नात्तल्लिंगपूजाविहीना यमभटपटलीदंडखंडा भवंति मे ५
येवं स्तुवंति मां तत्र मुनी देवगणा गणाः॥ तत्र लिंगान्यनंतानि सुरर्षिस्थापितान्युमे॥ तीर्थानि चैव पुण्यानि स्नाता
नां मुक्तिदानि हि॥ दक्षिणां पूर्वतो निधेः कोटिः पिनाकधनुषा मया॥ त्रिपुरान्स तान्सदा हत्वा मद्धनुष्कोटिरेखातः॥ दक्षि
णाञ्चौलदारेखा कृता लीलाधर्ममंबिके॥ तद्धनुःकोटिरित्याख्यां गमितं तीर्थमुत्तमं॥ षट्षष्टिकोटिसंख्यानि तीर्थानि स्वाघता
पनिवृत्तये॥ तत्र स्नांति महादेवि तदा लवणसागरे॥ ब्रह्मविष्ण्वादयो देवाः शक्राद्या मरुतां गणाः॥ मुनीनां कोटयो
देवि स्नातास्तत्र दिवं गताः॥ ब्रह्महत्यादिपापानां नाशकं तीर्थमुत्तमं॥ मयैव धनुषः कोट्या कृतं लोकहिताय वै॥ स्ना
तानां तत्र देवेशि मद्ज्ञानं परमं भवेत्॥ ब्रह्मणापि पुरा कन्या निर्मितासि तिलोत्तमा॥ तां तदा चक्रमे कामात्तत्या स ७१
मिथुनं गतः॥ तदा पापे विनिर्दग्धे स्नात्वा च महोदधौ॥ दृष्ट्वा संपूज्य मां बिल्वैः ततः सत्यश्चतुर्मुखः॥ इंद्रेणापि
पुरा गौतमहत्या ब्राह्मं शिरस्तदा॥ ममनिंदाकरं क्रोधात् [illegible]॥ सर्वापि धनुषः कोटौ स्नात्वा मुक्त
श्च बिल्वपातः॥ शक्रोऽहल्यां पुरा गत्वा स्नात्वा पापैर्विमोचितः॥ अग्निश्च सर्वभक्षोऽसौ पापैः स्नात्वा विमोचितः॥ व
रुणोपि महारोगपीडितो मुनिशापतः॥ स्नात्वात्र धनुषः कोटौ रोगान्मुक्तो जवाद्धि प्रि
वे॥ दक्षरोषैः श्रद्धा सापि स्नात्वा पापैर्विमोचिता॥

७ पंक्तिः॥ ये गांभवद्रोहरतास्तेवैतीर्थगगतानराः॥ मत्स्यः कूर्मो दुखं ५
वराहश्च नारसिंहो भवभूरिः॥

भृगुणा च हरिः शप्तोस्वपत्नीवधदुःखितः॥ नारायणं च शापासौ रामभवः क्रोधमूर्छितः॥ ॥देवी॥ कथं नारायणो
देवो शप्तो हि भृगुणा शिव॥ तन्मे ब्रूहि महादेव श्रोतुं कौतूहलं हि मे॥ ॥ईश्वरः॥ पुरा देवासुराणां हि विस्वर्गार्थं महोभव
त्॥ स देवैः संपीडितो दैत्याः भृगुपत्नीं तदा गताः॥ तां प्रणम्य तदा गौरि शरण्यां शरणं ययुः॥ सुरैः संप्रार्थितो विष्णुः
तां हनच्चक्रधारया॥ भृगुः क्रोधवशाद्विष्णुं शशापसनियोगतः॥ भृगुः॥ + ॥मानुषेषु हरे जन्म तवाहत्यासुराध
ते म॥ स्त्रीवधे निर्घृणोसि त्वं तत्र पत्नीवियोगजं॥ त्वयापि [illegible] भोक्तव्यं यैर्विहता स्वयाहता॥ तैरेव पत्नीहरणं षामर्थे त्व
चं प्राप्स्यसे त्वं हरं तदा॥ दृष्टुचा [illegible] भृगुः पत्नीं तदास्व तपसो बलात्॥ समुत्तीर्या श्रमं प्राप्य ममसर्को विकलस्तदा॥ स
चापि विष्णुः कालेन तिर्यग्योनि निशातघ भूतल॥ स चोन्मत्तो मया तत्र भूलाग्रेण विदारितः॥ कोसले चाभवद्राजा
नाम्ना दशरथस्तदा॥ स चानपत्यात स्यासीत्पुत्रो विष्णुस्तदांबिके॥ देवैः संप्रार्थितो देवि पौलस्त्यवधहेतवे॥ सुरान्सं
पीडयामास रावणो लोकरावणः॥ तस्यासील्लक्ष्मणो भ्राता सा भार्या जनकनंदिनी॥ पित्रा विवासितो मात्रा सभार्यो
विपिनं ययौ॥ तस्य भार्या जनस्थानाद्रावणेन हृता बलात्॥ स दुःखितो वसन्पंपा तत्र सुग्रीवं नाम वानरं॥ शरणं
स गतो दर्शितदा [illegible] क्षत्रियनंदनः॥ तेन वानरवृंदैश्च सुमुद्रं शरणं गतः॥ तत्रागोमुख [illegible] दृष्ट्वागंधमादनवासि ॥ नि २
नं॥ [illegible] स्मरू [illegible] संपन्नं शिवलिंगार्चने रतं॥ प्रणम्य तं तदा रामो अगस्त्यं मुनिसत्तमं॥ दीनः स्वमाह विनयस्त्वसा
यो हरणं शिवे॥ रावणेन तदा रामः प्रांजलिः दुःखितो मुनिं॥ भगवन्भार्गवश्रेष्ठ मामसंतं सुदुःखितं॥ सुमु

[illegible] रामः १ [illegible]

स्स ३

धराव मांदीनंभार्याहरणकारितं ॥ मुनींद्रोपितदारामं ह्रीहाइत्यादिविधानतः ॥ भस्मनोधूलमतस्वांगंदत्वापंचाक्षरमनुं
गंधमादनसंस्थं मांदर्शयामासभक्तितः तल्लिंगंपूजयामासरामेणसतदामुनिः बिल्वपत्रैर्वन्यपुष्पैःफलैर्नैवेद्य
मातनोत् ॥ तदातुष्टाव रामोमांस्वकष्टविनिवृत्तये ॥ रामउवाच ॥ श्रीकालकालानलफालमूलदेवत्वमाद्यो
जगतःप्रतिष्ठा ॥ भूलामलोद्यत्करबालपालहालाहलालंकृतनीलकंठ ॥ त्वंमलवर्यामरसालशाखामाला
कृताहीद्रविशालबाहो ॥ लीलाकृतंतेजगदेकजालंमदुःखमूलंसहसाहरस्व ॥ इतिस्तुतस्तदारामोगं
धमादनमीश्वरं ॥ तस्मैचदर्शनंदत्तंजेतारंराघवपांसधे ॥ गच्छेतिचतदारामोचोक्तोमांप्रणम्यांबिकेतदा
अगस्त्येनतदादत्तंखड्गं चापिमहाप्रभं ॥ तूणीरंचशरैःपूर्णंयथोपस्त्रात्समन्वितः ॥ सेतुंमत्कृपयाबध्वा
युधेरावणमुद्यतं ॥ सानुजंसस्तुतंहत्वासीतांप्राप्यमहाबलः ॥ पौलस्त्यवधसंजातब्रह्महत्यापनुत्तये ॥ धनु
ष्कोटिमहातीर्थेमासस्नातासभक्तितः ॥ स्त्रात्राच्चभार्ययासार्धंबलीमुखसमन्वितः ॥ सनामेहंसमानीयलिंग
तत्रनामजातं ॥ स्थापयामासहृष्टात्मा मुनिनारावणांतकः ॥ गंधमादनपृष्ठेवैगंधमादनशंकरात् ॥ पश्चिमे
परमेशानिसंपूज्यामरनायकं ॥ रामेश्वरंतदाहविस्वनाम्नालिंगमुत्तमं ॥ समर्चयित्वाबिल्वाद्यैःपूजयामासतांवि
के ॥ सप्तात्राचैत्तदापत्न्यासुग्रीवाद्यैश्चवानरैः ॥ लिंगानिस्थापयामासगंधमादनमस्तके ॥ तीर्थानिकल्पइत्वाथदे
वंरामेश्वरंतदा ॥ शुभ्रगंगाजलैःस्नाप्यपूज्यबिल्वैश्चपंकजैः ॥ प्रणम्यरामःसाष्टांगंतुष्टावाप्यकृतांजलिः ॥
रामः ॥ रामेश्वरेश्वरस्मरमहेन्द्रापिनाकपाणेगंभीरसागरनिषंगभुजंगहार ॥ द्राक्पिनद्धहिरण्मयशरीरसुचंद्रमौलेगंगो

नमांगमवघ्नतपतेनमस्ते॥ विध्नोदयस्थितिलयांतकरप्रसीदमामामुपाहिस्वयमाशमयादिनाथ॥ दुर्वारदुःखतरसंस
तिबंधजाशांशरैः कुरु वसगव्यनकरुणाकटाक्षैः॥ पाहिप्रसीदपरमेश्वरपंचवक्त्रसर्गादियंबकसुरासुरहृज्यपाद॥ पौलस्त्यसं
हृतिभवाघमरंहरस्वमदुःखजालमपराधगणंक्षमस्व॥ इतिस्तुतोहंरामेणतदादेविससीतया॥ तंप्रसन्नस्तदावाक्यम
ब्रुवंप्रणतंशिवे॥ ॥ईश्वर उ॥ माभैषीः सर्वसद्वृत्तलक्ष्णलोकहितंत्वया॥ वधःसेतुसमुद्रेमेरावणःसानुजोहतः॥ म
त्प्रसादाद्धरामग्गुरुस्त्वंकुंभसंभवः॥ एतस्यकृपयाराममत्प्रसादस्तदाभवतु॥ रामशांभवसंगेननकिंचिदपिदुर्ल
भं॥ शांभवांगेकृसंगेनपापभंगोभवत्तदा॥ रामेश्वरमिदंलिंगंत्वयासंस्थापितंमम॥ एतस्यदर्शनात्सद्यःपाप
नाशोभविष्यति॥ धनुष्कोटौनरःस्नात्वारामेशंयस्तुपश्यति॥ सहिमुक्तोभवेत्सर्वपापैर्मुक्तिंचविंदति॥ यस्तुगंगांभसा
निसंशंमेशंस्नापयेद्यदि॥ सतरेत्कसंसारमसारंभवदायकं॥ तस्यैवजन्मसफलंतस्यैवकुलमुन्नतं॥ तस्यैवपितरस्तृ
प्ताः तेनोर्वीसकलांबिके॥ शांभवोयोमुदादत्त्वास्नापयेद्योमहेश्वरं॥ गंगांभसामहादेविबिल्वैरभ्यर्चयेंतिमां॥ श्रीम
द्रामेश्वरंलिंगंमत्प्राप्यमुच्यते॥ गच्छत्वंकोसलानाम्भुमत्प्रसादात्सुखीभव॥ इत्युक्त्वैवतदागौरितस्मिन्लिंगे
तिरोहितः॥ अगस्त्यंमांप्रणम्यैवययौरामस्तदाद्रिजे॥ गत्वाश्वमेधंमत्तुष्ट्यैसमुपाहरमंबिके॥ तत्रराज्यंचिरंकृत्वा
सोपिकालेदिवंगतः॥ विष्णुर्मामंबिकेनित्यंसेतुमाधवसंज्ञकः॥ गंगांभसाभिषिच्येशंबिल्वैःसंपूज्यसत्तितः॥ रा
मेश्वरंतदागौरितत्रास्तेमत्प्रसादतः॥ ॥सूत उ॥ यएतच्छृणुयान्नित्यंश्रीरामेश्वरवैभवं॥ तस्यपापानिनश्यंतितूल
मग्निरिवाश्रया॥ श्रीरामेश्वरलिंगमेतदमलंस्वर्गापवर्गप्रदंबिल्वाद्यैरमरैस्तथामुनिगणैःसंसेवितंह्युलितं॥
दृष्ट्वापापजरादिरोगरहितोमुक्तीभवस्सेबिकेधन्योमासदृक्षजकःस्मुकृतिनांमान्योवसिष्ठःसहि॥

८

इतिश्रीशिवरहस्येपंचमांशेशिवगौरीसंवादेरामेश्वरवैद्यनाथोनामाष्टाविंशोध्यायः ॥ ॥ देव्युवाच ॥
श्री यैतःश्रुतानिक्षेत्राणिपुण्यानिपरमेश्वर ॥ लिंगानिदेवदेवेशाद्वादशानिपुण्यदानिच ॥ स्मरणान्मुक्तिदानीशाहज्जनाद्दानदानिच ॥ अ
विमुक्तस्यमहिमात्वयानैवोपवर्णितः ॥ किंवातत्कारणंशंभो किमन्यत्वाधिर्यकं ॥ क्षेत्रमस्तिमहादेववद्गुह्यमेपिप्रभो ॥ सूतः
७३ इतिदेव्याःवचःश्रुत्वाकरुणारससागरः ॥ शंकरःप्रीतादेवीं शृणुध्वंमुनिपुंगवाः ॥ ईश्वरः ॥ एषद्वादशलिंगानांमहि
माज्योतिषांशिवे ॥ मयातवानुपूर्वेणासेतिहासंचकृत्स्नशः ॥ अविमुक्तस्यमहिमाविश्वेशःस्यापिवैभवः ॥ कथयाम्य
ग्रतोदेविसंग्रहाद्वधुनादिते ॥ त्रियंबकस्यमहिमातत्रकिंचिन्मयोदितः ॥ अस्मिन्नेवाग्रतोदेविसप्तमांशेमहेश्वरी ॥ वैभ
वंविश्वनाथस्यलिंगानांचानुपूर्वशः ॥ कावेरीनामदेवेशिनदीपुण्यासरिद्वरा ॥ यथाभागीरथीगंगाविंध्यस्योत्तरवा
णा८ हिनी ॥ तथैवसामहादेवीविंध्याद्दक्षिणतःस्थिता ॥ तत्रसंतिदिव्यलिंगानांक्षेत्राणिमनिशांकरी ॥ वैभवंकथयामग्रेअ
स्मिन्नुअंशेहिसप्तमे ॥ अधुनासंप्रवक्ष्यामिहरिद्वारस्यवैभवं ॥ सावधानमनापुण्यंशृणुशुक्लधरकन्यके ॥ हरिद्वार
मितिख्यातंतीर्थमीशानतुष्टिदं ॥ गंगायमुनयोर्यत्रप्रभेदोदृश्यतेविभो ॥ तत्रास्तिलिंगमुत्कृष्टंहरिणापूजितं
पुरा ॥ तत्रास्तिवनमुन्मत्तगजेंद्रपरिसेवितं ॥ करेणुभिःपरिवृतंमृगेंद्रैरुपशोभितं ॥ हिमवच्छिखरंचान्यत्
केदारात्सश्रमेस्थितं ॥ नानाद्रुमसितोपेतंतपस्विजनसेवितं ॥ वैखानसैःवालखिल्यैःतथान्यैर्मुनिगणै ७३
नमं रपि ॥ तपसःसिद्धिमिच्छद्भिःपतपस्थैरनुत्तमं ॥ रम्यशाद्वलसंयुक्तंसरिद्भिःसागरोपमैः ॥ नीलतालीवनोपेतं
वातझर्झरपत्रकं ॥ गंगाप्रभृतायत्रासीत्तत्रास्तिविमलंसरः ॥ कल्लोलमालाकलितंतमालकदलीवृतं ॥ मंदारतरु
सिंछिन्नंमंदमारुतवी[illegible]तं ॥ सहस्रपत्रैःकमलैःशोभितंस्वच्छवालुकं ॥ तत्रास्तिलिंगमीशानिहरिद्वारेश्व

रमिदं ॥ तल्लिंगमूलतो देवि गंगा यत्र विनिर्गता ॥ ॥ देव्युवाच ॥ कथं गंगा महादेव हरिद्वाराद्विनिर्गता ॥ किं च तत्कारणं
शंभो ब्रूहि मह्यं महेश्वर ॥ महेश्वरः ॥ शृणुष्वैकमना बाले विशालनयने बिके ॥ विष्णुः पुरा तपो तप्यत्परमामाराध्याव स
च्छिवे ॥ स स्नात्वा यत्नतस्तन्वं देवि त्रिपुंड्रावलिभासुरः ॥ नीलिमानं नभात्राजच्छारदाभ्रगणोपमः ॥ नीलतोयद मध्यस्थ नः
त्रिपुंड्रतटिद्युतः ॥ रुद्रमावर्त्तयं तस्यैकोममपंचाक्षरं तदा ॥ हरिद्वारेश्वरं लिंगं बिल्वेरण्ये वसंस्थितः ॥ तु हितुर्वो
पश्चिमे रूपो देविशिखरैः शिवतः तदा ॥ कालं निन्ये तपोराशिः कालकालार्चने नहि ॥ र मेतं तं तपस्यंतं रुद्राक्षवरधारिणं ॥ रुद्रवि माका
न्यस्तमनसं रुद्राध्याय जपादरं ॥ फलमूलव्याणि चार्वेति भर्तुः प्रज्ञाप्रकल्पते ॥ दीपदश्शंकरस्याग्रे पाककर्त्री शि
वाय वै ॥ नैवेद्यैस्तर्पयामास हरिद्वारे स्वामीश्वरं ॥ उत्फुल्लैः कमलेशशंकमलापि समर्चयत ॥ हरिद्वारेश्वरं लिंगं
बिल्वपत्रैश्च कोमलैः ॥ तपस्यंतं हरिद्वारे हरिं द्रष्टुं समागताः ॥ ब्रह्मांडं जं समारुह्य सिंधूरं स्त्र हालदा ॥ लोकपाला धु
गणाः सर्वे नारदाद्याश्च शंकरी ॥ दृष्ट्वा तं हरिमत्युग्रं तपस्यत्र परायणं ॥ ब्रह्मा प्राह मरश्रेष्ठैर्विबुधैः परिवारितः
ब्रह्मा ॥ किं तेकर्प्यं समुद्युक्तं भवता तप्यते तपः ॥ हिमवच्छिखरे पुण्ये लक्ष्म्या सार्कं हरे वद ॥ तदा पितामह वचो
निशम्य हरिरव्ययः ॥ ध्यात्वा मांसतदा प्राह प्रणम्य परमेश्वरं ॥ विष्णुरुवाच ॥ विश्वेश्वरोयं मदनांतको
यं गंगाधरोयं त्रिपुरांतकोयं ॥ जगांतकोयं हि यमांतकोयं मखांतकोयं च भवांतकोयं ॥ अस्यैव देवस्य महेश्वर
स्य लिंगार्चनाधृततरो स्मि धन्यः ॥ चक्रं सहस्रारमिदं सुदर्शनं लब्धं तथान्यैरपि दुर्जयोहं ॥ तस्मात्पुरारीमा
राध्य चक्रं लब्धं सुदर्शनं ॥ देवासुरे तदा युधे जयस्तेनाभवन्मम ॥ तस्माद्युग्मान्महादेवात्सकाशात्कपर्दिनः ॥ ल
ब्धं मनोरथा ब्रह्मन्स्तेनाहं तपसि स्थितः ॥ ब्रह्मा ॥ किं ते मनोरथा विष्णो देवेन त्वं प्रबोधितः ॥ पुरा लब्ध

वरश्चासीद्देवदेवान्महेश्वरात् ॥ विष्णुः ॥ तत्रैवाद्यमेब्रह्मन्मुरोनामासुरोबली दृष्ट्वादिवस्त्रां मसलीं रमां सर्वांग
सुंदरीं ॥ क्रीडंतीं सखिभिः सार्धमस्मिन्सरसि पावने ॥ कमलान्पुष्पचिन्वंतीं हरिद्वारेश्वरार्चने ॥ चकमेऽथासुरः कामा
७४ त्तज्ज्ञातः तस्याशायोमया ॥ तद्दैवन्वक्रे तं तं मकरोम्भि त्वं विघ्नदा ॥ तदासर्वेमुनिगणा मामवोचुः प्रहर्षिताः ॥ मुनयः
साधुसाधु हरे ते ह्यद्य कृतं कर्म सुदुष्करं ॥ तपस्वीन्दैर्होयेत पोविघ्नकरस्सदा ॥ यज्ञियाः श्वसदापापासुराणामपि
कंटकः ॥ किंचायं देवदेवेशाल्लब्धवरोसुरः ॥ मत्तश्च देवदेवस्य तस्माद्ध्यापे न योजितः ॥ मत्तस्य हननेपाप
मामितं खलु वै हरे ॥ अत्रतत्पापनाशाय ह्येहरिद्वारेशमीश्वरं ॥ तपसा तोषयस्व यथ जयाचस हारं ॥ सर्वत्रनि
ष्कृतिर्दृष्टा शिवद्रोहेन निष्कृतिः ॥ तस्माच्छिवैकशरणः शिवा पतत्सो भविष्यति ॥ इत्युक्तो मुनिभिः ब्रह्मन्दैत्य
स्य हननेन हि ॥ प्राप्तं पापसमूहं मे तस्माद्यजेमहेश्वरं ॥ सपापश्चपितेन पुनः पुण्यकर्मसु इत्युक्त्वा देव
देवेशं हरिद्वारेशमीश्वरं ॥ प्रणम्य परया भक्त्यातुष्टाव हरिरव्ययः ॥ विष्णुरुवाच ॥ तरंगविलसज्जलं दृषलुर
गखेलज्जतिं भुजंगकृतकंकणं हरिशशांकभालेंदुहं ॥ पतंगनयनं सदा मुकुटरंगनंगदहनं रतं निषंगपयसां
निधिं रतिरथांगगमीशांभजे ॥ असंगिजनसंगतं मुनिजनार्चलिंगस्थितं तं दृष्ट्वा करुणयात तं गिरिसुता ७४
र्धभागस्थितं ॥ विधींद्रसुरसंस्तुतं कुहरनं च भावं गतं प्रसीदतु सदा निर्मापरमपापतापे हतं ॥ शंभो वि
श्वेश भर्ग त्रिनयन भगवन्पाहि मामीश दृष्ट्या लुष्टा लुष्टोहमीशास्थितिलयजननापारसंसारमग्नः
मस्य पापानि विनाशयाशु सुतरां भुध्याय दृष्टो मे ॥ स्नातुं वारिमहाघहारि भगवन्नस्मिन्वरेश्वरे ॥ स्तुत

हि१

इत्थंहरिस्तदास्तुत्वाब्रह्मादिविबुधैस्सह॥ तस्मैदिशामितलवंप्रसन्नीकृतविग्रहः॥ ॥ईश्वरः॥ ॥किंत्वंप्रियकरं
विज्ञोयन्मत्तःप्राप्तुमिच्छसि॥ ब्रह्माद्यैस्तद्दुरुखाद्यप्रहसंनोहृतवानघ॥ विष्णुःप्रणम्यदेवेशंवरमेनंयाचत॥ २
विष्णुः॥ ॥पुरात्रिपथगाशंभोपातालांतरचारिणी॥ वियत्पथगतालोकस्यैकापातालवाहिनी॥ ब्रह्मांडोरुकराहान्ते
हर्विविक्रमतामया॥ महादृघटानाडासापिधूमितलंगता॥ पिताचजहूनाशंभोनीलीनासान्हपंगला॥ महाद
तोयंमलापंकथ्यंनाशाकरंसवेला॥ वियत्पथगतालोकाभगीरथवरात्वया॥ गंगावगोपश्चास्यैत्वयामूर्ध्निविधा
रिता॥ तामद्येशानदेवेशप्रार्थितोसिममाघहृत॥ देहिशंभोमयहेहवहर्ष्यंप्रार्थितवान्हरिः॥ हरिद्वारम
हालिंगपादपीठाद्विनिर्गता॥ लद्रोस्त्वष्टामयागंगादिव्यात्रिपथगाशिवे॥ तुंगैस्तुरंगैर्वलिताफुल्लपद्मजशो
भिता॥ कल्हारमालाकलिताअविमुक्तपथंगता॥ हिमवद्धिखरादेविमत्पादतलनिर्गता॥ तस्यांविष्णुःप
दालक्ष्म्याब्रह्मादिविबुधैःसह॥ स्नातास्वपापशांत्यैअविमुक्तंतदागतः॥ नानालिंगशतोपेतंसविश्वेशंप्र
णम्यच॥ स्तुत्वास्तोत्रवरैःविष्णुःबिल्वपत्रैःसुरैःसह॥ तुष्टावचमहेशानंकृपाराशिंतदांबिके॥ विष्णुः
उत्फुल्लकल्हारविलोलहारमल्लीम्रिमुल्लीसुमपूजितांघ्रिं॥ हल्लीसलास्यप्रिययासमेतंमल्लिंगगंबिल्व
दलोत्तमांगं॥ निशाराजकलामौलिंदेवराजसमर्चितं॥ राजराजसखंवंदेपशुपतिराजांघ्रिकंकणं॥ इत्थं
सविष्णुःस्तुतिभिस्तथामास्तुत्वातदाब्रह्ममुखामरेंद्रैः॥ विनिर्गतोमन्सदलोललीलाभंगैस्सगंगाब्धि
तरंगरंगी॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्येपंचमांशेशिवगौरीसंवादेहरिद्वारवैभवेएकोनत्रिंशोध्यायः॥

देव्युवाच ॥ कानितीर्थानिपुण्यानिसागंगापुण्यपद्धवा ॥ तन्मेवदमहादेवनहितंप्रास्मिशंकर ॥ सूतः ॥ स दे२
देव्यावचनंश्रुत्वामहादेवोमहेश्वरः ॥ प्राहगंभीरवाक्यानितदाप्रणयिप्रहर्षयन् ॥ ईश्वरः ॥ मत्पादमूलतोविप्र ७५
दागंगाविनिर्गता ॥ हरिद्वारात्तदापुण्याविबुधैश्चैवसंयुता ॥ कुरुक्षेत्रंगतागंगातस्माच्चापिविनिर्गता ॥ कुरुक्षे
त्रंगतागंगास्नानात्सर्पविनाशिनी ॥ प्रतिपेदेमधुवनंतत्रतीर्थंमनोरमे ॥ मुनिभिःसंस्तुतास्नाताद्दृष्टापीताघ
हारिणी ॥ प्रयागवनमासाद्ययत्रदेवःपितामहः ॥ अयजद्बहुयमेधेनमांमेघपतिमीश्वरं तत्रासीत्सरिदुत्कृष्टायत्रप्रा
चीसरस्वती ॥ तत्रावस्थ्यमासाद्यब्रह्माप्राहसरस्वतीं ॥ ब्रह्मा ॥ सरस्वतिमहाभागेसर्वदासर्वपावनि ॥ सरसः
पावनाज्जातापुण्यान्मानसनामकात् ॥ मेरौदेवासुरैःपूर्वंप्रार्थितोमनोरमे ॥ अस्मिन्देशेवरपुण्येसरसत्वंविनि सि१
र्गता ॥ तस्मात्सरस्वतीसाख्यांगमिष्यसिमहीतले ॥ येकांशानवहात्रैवएकांशेनवसेमयि ॥ इत्युक्ताब्रह्मणावा
क्यंप्रहस्याहासरस्वती ॥ सरस्वती ॥ नाहंवसामिभूर्लोकेत्वन्मखाशावनायहि ॥ समानीताहमत्वयात्वया
यास्येपितामह ॥ ब्रह्मलोकंचसावित्र्यानिवसामित्वयासह ॥ सरस्वत्याश्चवचनाद्ब्रह्माक्रोधाच्छशापतां ॥
यस्मात्मद्वाक्यनिर्घातकतोदेविल्वयाधुना ॥ अदृश्याचासिभूलोकेपातालतलवाहिनी ॥ भवत्वंशापितामतः
सदृसंराधकाग्रिवे ॥ इत्थंशप्तातदाब्रह्मणाप्रयागेभूत्सरस्वती ॥ यमुनापितवैवागान्नीलनीरस्वरूपिणी ॥ गंगायमुनयोर्मध्ये ७५
भुम अंतर्वधिपावत्तदा ॥ ब्रह्मणःसामहेशानिप्रयागमभितः सितासितौसरितेदेवियत्रवसंगते तत्राप्लुतारजनास्सर्वेब्रह्मलोकप
रायणाः ॥ तन्नुयस्सजलंतत्रसमुक्तोभवतिप्रिये ॥ तत्राक्षयवटोनामविटपैर्बहुभिर्वृतः विष्णुनाराधितश्चाहंतत्रलुष्टोस्तुनस्त
था ॥ प्रयागमाधवेनाहंपूजितस्तत्रशंकरि सहस्रमांबिल्वपत्रैःतुष्टावपरमेश्वरं ॥ माधवः ॥ दुरदृष्टविनाशकमहेशं
जगन्निनाशकंप्रास्तबधकृष्णजालंचनिष्कंवरिसंतमज्ञेषमीशं वरिधादिवंद्यंनतोस्मिचरसिध्ये ॥ श्रीमत्प्रयागवनसुंदरनील

गल्यतीच्यामहेशानिप्रयागेत्रोहमास्थितेः

कंठपाहीशापपमिमि[?]रण॥ शूलटंक॥ भकेष्वकुंठदग्धकुंठितवेदवाक्यैर्वैकुंठभूजितपदाग्नस्तु शोपकंठं॥ इसंस्तुतो पि सितनैवतस्थाने
त्राः कृतोलम्या॥ तदुत्तरे हंसो मे शोभूजिलः सुरस्तत मे॥ बिल्वैर्मंदारकुसुमैः स्तुतोहं विबुधैरपि॥ ॥ देवी उवाच ॥ ॥ पुरारे भवोरयमा
रप्रसीद प्रसीद धुनादेवदेवत्राशंभो॥ चरित्रं पवित्रं विचित्रं तवाद्यं त्रिनेत्रा धुनापापजालैकहारि इ संस्तुतोहममूरैः भिवसामिगिरी
द्रे॥ गंगायमुनयोः संधौ लिंगं मंगलं मम॥ यः प्रयागं महातीर्थं माघमकरगे रवौ॥ तत्र स्नात्वा मासमेकं विमुक्तः सर्वकिल्बिषैः॥६ तीर्था
धिदेवा मां तत्र प्रयागेशं समर्चयन्॥ ततापदं परमं देवि तत्पडग्रं समास्थितः॥ मां तु ध्यावां बिकं तत्र तीर्थराजत्वसिद्धये॥ तीर्थराजः॥
शिवक्षेत्रादजनावनेधुरीपाश्रुतिमामकारणकारणाद्यकर्णी॥ फणिरभिलपराशुनकंकणाममपापाग्नरिवतमो शोषण॥ तीर्थाधिवोस्तुला
मत्तस्तीर्थवरोभवत्॥ यः प्रयागं समासाद्य त्रिरात्रं समुपोषितः॥ शतजन्मोत्थपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः॥ प्रयागेश्वरमभ्यर्च्य देवस्नान
त्वामहेश्वरं॥ स्नानदानार्चनाद्विधिः तस्यस्यान्नात्रसंशयः॥ त्रिवेणीसंगमो यत्र तत्र पापक्षयं कुतः॥ तत्रावसं सदा विष्णुः वेणीमाधव
संज्ञकः॥ मां ध्याय न सर्वदा देवि स्नातानां फलदायकः॥ गंगा च यमुना चैव यत्र गुप्ता सरस्वती॥ प्रवहत्यनिशं देवि यस्यां तानैवविघ्नते
अंतर्वेद्यां ब्रह्मणोपि कृतं पुण्यमनंतकं॥ यः स्नात्वाथ प्रयागेशं पश्यति नगणोत्तमा॥ संपूज्य बिल्वपत्रैश्च मुक्त एव न संशयः॥ प्रया
गमन्यतीर्थेषु यः स्मरन् स्नाति भक्तिमान्॥ स गंगायमुनाद्वंद्वे स्नाति नियमं महेश्वरि॥ प्रयागे मकरे भानौ माघस्नानाद्दिनोदये॥ स
सर्वपापसंघेभ्यो मुक्तो मुक्तिं परां व्रजेत्॥ तस्माद्विनिर्गता देवि गंगा पुण्या सरस्वती॥ यमुना च महादेवि ब्रह्मारण्यं सुशोभनं॥ अवि
मुक्तं तदा प्राप्य चक्रतीर्थं सरिद्वरा॥ मणिकर्णिकावनं नाम्ना ख्याता गंगा च पावनी॥ तस्माद्योध्यां विपुलां अगमत्सरयूयुता॥
च५ गंगायाः सरय्वोः संधौ स्नात्वा संतर्प्य पितॄन्॥ गयायां चैव पुण्यायां धर्मारण्ये द्विकेषु च॥ फल्गुनाम नदी तत्र स्नानतः पापनाशि
नी॥ तद्गोरथ्याश्रमं प्राप्य पितॄन्तारयते सुतः॥ गयाकीकरदेशस्था पितॄणां सिद्धिदायिनी॥ पिंडासिते प्रदं देवि तत्र दत्तमथाक्ष
यं॥ गयासुरशिरस्थानं मया संप्रकटीकृतं॥ ईशानसंज्ञं तं साहं सुराणां चाप्यवैष्णवं॥ मल्लाद्देपिंडदानेन समक्षेत्रे महेश्वरि॥
वासियस्तु पितॄन् भक्त्या पुनरावृत्तिवर्जिते॥ अयोध्या मथुरा माया काशी कांची अवंतिका॥ पुरी द्वारवती चैव पितृपा

नि५
दि६
मां०६
स१०

पया

तद्विरयिताः॥अयोध्यायांममास्तेरंसुधेशाख्यंमहेश्वरि॥लिंगंमंगलदंपुण्यंदृष्ट्वावध्युवरार्चितं॥बिल्वपत्रैस्तथापुत्रैः सरयूसंभवे
जले॥समभ्यर्च्यप्रणम्येशंस्तोत्रमेतत्पठेन्नरः॥पापसंघैःविमुच्येतनात्रतत्रविचारणा॥सूतः॥सुधाधारकलापारपूपरिपूर्णोत्त
३ सु मांगकनमस्तेमहादेवदीनबंधोप्रसीदमे॥नमस्तेदेवदेवेशराघवैःपरिपूजित॥भवरोगहरापारपापराशिविनाशक॥प्रसीददे
॥७८॥ वदेवेशपरमेश्वरशंकर॥शंभोशाश्वतसर्वज्ञविश्वाधिकजगत्प्रभो॥नमस्तेशिवकामारेमयिदेवकृपांकुरु इतिस्तुत्वामहादेवं
सुधेशंपरमेश्वरं॥सरय्वांयःसदास्नात्वाप्रणम्यायसुधेश्वरं॥बिल्वैःसंपूज्यभक्त्यायरुद्राध्यायंपठेन्नरः॥मुक्तयेवस्यपा
पस्यानात्रास्तिविशयोबिके॥गंगालुगतरंगस्संघविलससुलैःसपद्मोत्पलैः॥नीलस्वच्छपतंगपुत्रिसहितागुप्ताख्यवाण्यालसत् स्व६
ब्रह्मादित्रिदशैर्हरींद्रपवनैर्धाताप्लितसागरं॥तीरेशाश्रमसिमहर्षिसंघवनशापारैस्सुमेरर्चिता॥शुकपिकबकवाकवाकघूकैर्नि
नदतविनादितकेकिचक्रवाकपाके॥गहनविपिनवृक्षमस्तसंस्थैःघनपाषाणकणाशनादिलुब्धकैःतदुआरकपोतचातकैः
॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्येपर्वमंशेशिवगौरीसंवादेप्रयागगयायोध्यामहिमानामत्रिंशोध्यायः॥ ॥श्रीः॥ ॥
ईश्वरः॥ ॥श्रीगंगासागरंगौरिपुण्यंपापनिवारणं॥गंगातरंगसंघद्वृत्तिमवाधितरंगकं॥तागंसागरोद्भवातरंगावलि गां८
भासुरं॥हसनफेनगणैर्नित्यंसंसमाश्लिष्यन्निवप्रियां॥तरंगहस्तैर्दैवरिगर्जन्कोलाहलारवैः॥गंगाजलाविलतनुस्तद्दासी
सागरोंबिके॥तत्रसस्त्रुदेवगणास्तथामुनिगणाःशिवे॥ब्रह्माविष्ण्वादयोदेवाःपरंहर्षमवाप्नुवन्॥स्नात्वासंतर्प्यचपितॄन् ७८
सम्यनेधूलीतनु॥दत्वादानानिपुण्यानिगावोभूमिस्तिलंधनं॥मलीयथ्यंमहादेविब्राह्मणेषुतपस्विषु॥यत्रगंगासाग
रस्यसंगमोस्तिमहेश्वरि॥तत्रस्नानंकृतंप्रातःफलदंसर्वपापहृत्॥अन्याश्चविंशतिःकोनिपुरविद्याःप्रकल्पयत्॥
तत्रास्तिमेबिल्ववनंनवारूणदलान्वितं॥कदंबनिंबप्रसवैःनीपमंदारसुंदरं॥तमालतिलकोपेतंबकुलोद्दालकेतकं॥
तमालतालहिंतालसालनीलीविराजितं॥गंगातीरमहानीरभ्रमितपितपरुहाः॥नवारुबिल्वशाखाग्रफल
भारावनामितं॥पुष्पसौरभ्यमधुरंगंधमारुतवीजितं॥वसंतमुकुलोत्फुल्लमल्लीवल्लीविराजितं॥केतकद्रुमरज

द्वि

सागंधीकृतदिगंतरं ॥ वेणुवेत्रगणाच्छन्नं नानाद्रु ॥ कुजिनादृतं ॥ गंगासागरतीरस्थं वनमेकमनुत्तमं ॥ तीरस्थं स्थूलमहालिंगं मम सर्वा
भीष्टदं ॥ तत्र शैववरास्संति गंगासागरवासिनः ॥ भस्मरुद्राक्षसंपन्ना ध्यायिनो मत्परायणाः ॥ रुद्रलिंगार्चनपरा रुद्राध्याय
जपादराः ॥ तस्मिन्वने जपापारबिल्वपत्रैस्सदा शिवे ॥ सागरेशं महालिंगं दृष्ट्वा नत्वा च भक्तितः ॥ बिल्वपत्रैस्समभ्यर्च्य वसंति नियताहि
ते ॥ गंगासागरमासाद्य क्षेत्रमत्यंतपुण्यदं ॥ सागरे चाथ गंगायां स्नात्वा पुण्यप्रदे शिवे ॥ सोश्वमेधमवाप्नोति दृष्ट्वा मां सागरेश्वरं ॥
बिल्वपत्रैस्समभ्यर्च्य स्नाप्य संगमवारिभिः ॥ कृतकृत्यो नरो भूयान्न स्युगतिभाक् भवेत् ॥ योगेशितं दृतिस्तत्रैव दद्याद्देवि द्विजे ॥
तस्माच्छतगुणं पुण्यं गंगासागरमज्जने ॥ तत्र संतर्प्य च पितॄन्श्राद्धं दद्याच्च यो नरः ॥ तस्य दर्शशतं द्दष्टाः पितरः सपितामहाः ॥
ये कंकोटिगुणं सोऽयं ब्राह्मणो च महेश्वरि ॥ द्वते कांगाहरि द्रायस्त्रातगो दानपुण्यभाक् ॥ यो लिंगं स्नापयन्नीरैर्गंगासागरसंभवैः ॥
क्षीरकुंभशतैः स्नाप्य यत्फलं तच्छताधिकं ॥ तरंगमालाकलितं गंगासागरसंगमे ॥ तत्तरंगोत्थवातेन पापसंगः प्रजायते ॥ तत्र स्नाता
तु मुनयो ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः ॥ पापसंघैर्विमुच्यंते सत्यमेव महेश्वरि ॥ व्यतीपाते वैधृतौ च अयने संक्रमे तथा ॥ पर्वकालेषु सर्वेषु
पक्षांत्वे वाथ पर्वणि ॥ कृष्णांगारचतुर्दश्यां गंगासागरसंगमे ॥ महोदधौ नरस्स्नात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ पर्वसिः पातकैघोरैः त ८६
त्र स्नात्वा महेश्वरि ॥ ग्रहणे सति भास्करस्य स्नात्वा दत्वा तिलपर्वतं ॥ महालिंगं संपूज्यैव सागरस्थं विमुच्यते ॥ महादानानि तत्रैव दत्वा पैः पू
५कु वैकृतानि वै ॥ इक्ष्वाकुसिंनाभागमांधातृसगरादिभिः ॥ ययातिनहुषाद्यैश्च विश्वामित्रपुरःसरैः ॥ सागरस्तास्पदं वस्य बद्धस्तैः सरि
वालयः ॥ प्रज्वलितः सागसौ रस्त्रोपिनानाविभवतः सुरैः ॥ तत्र स्नात्वा सागरस्तं प्रणम्य निपतेनरः ॥ स्तोत्रमेतत्पठेन्नित्यं यः सर्व
पापैः प्रमुच्यते ॥ ॥ सूतः ॥ ॥ सगर्घ्नं पुरघ्नं यमघ्नं मखघ्नं भजाम्यंधकघ्नं स्मरघ्नं गजघ्नं ॥ उपेंद्रादिवंद्यं महात्तोवहद्यं महेहा
घ२ गयपञ्चः स्तुतं त्वमार्ये ॥ सुमौलौ पिशंगं दयास्त्राव्यपांगं भजे लिंगसंगं पदस्सत्पभंगं ॥ स्वयंदीरमीत्रं महाज्ञानके संमहेशं धन्य
त्वं करोर्ड हुताशं भजाम्येकमीशं ॥ गलेनीलनीलं महात्रोवलीलं जगत्कर्तलीलं भजे कालकालं ॥ स्तोत्रवर्येण मामेतत्तु स्तुवन्सा

घं २ गौ २

गरमीश्वरं ॥ सर्वकामानवाप्नोतिपापेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ अत्रेतिहासंवक्ष्यामिसावधानमनाःशृणु ॥ तत्रबिल्ववनेकश्चित्आसीद्भिल्लोध
नुर्धरः ॥ सबिल्वमरूहाणांचपालकोभूत्कुचिस्मिते ॥ तस्यापारैःपुण्यबलैःभिल्लस्याप्यसवन्मतिः ॥ रनर्दतिभयार्थंचतेनकंटकपंक्तिभिः ॥
७७ वनस्यावरणंचक्रेप्रबलैःकाष्ठसंयमैः ॥ वराहमहिषाणांचगजशुंडारदैस्तथा ॥ वृक्षमूलानिभज्यंतेमृगाणांचभयात्तथा ॥ मत्वाकरटि
नोघोरान्खड्गुंडावलयेष्टतान् ॥ नवारुपंबिल्वशाखाभिस्ताभुल्काप्रयांतिच ॥ सपातबिल्वशाखांतंदृष्ट्वाहस्तिविमर्दितं ॥ दुःखितस्तत्र
हागौरीतस्मिन्नेवाकरोद्धनं ॥ स्वकुटीपर्णकैःशाखिशाखाग्रजमनोहरं ॥ पुत्रैश्चबालकैःसार्धंपत्न्यातत्रावसच्छुचे ॥ कुद्दालपिठकोद्दा
महस्तोनित्यंधनुर्धरः ॥ हस्तियूथांश्चमाहिषान्वराहांस्ताडयंस्यपि ॥ सत्रोरस्त्रीकृपाफालैश्चदंतिकुंभेषुशांकरि ॥ भृंगालेषुमहिषाव
दंष्ट्रासंधिषुसूकरान् ॥ तद्भयान्नोपसर्पंतितद्बिल्ववनमंजसा ॥ कंदमूलफलैरेवजीवन्स कृपयाचकः ॥ सकुटुंबस्तद्वृतस्थो
तस्मिन्बिल्वोधकानने ॥ सूक्ष्ममार्गःकृतस्तेनगमनागमनेतदा ॥ तमामंत्र्यैवमुनयोगृह्णंतिनवपल्लवान् ॥ बिल्वमूलेषुलिंगा
निस्थापयित्वार्चयंतिहि ॥ कोमलैर्बिल्वपत्रैश्चत्रिकालंभुवनेश्वरि ॥ त्र्यंबकमहामंत्रैःशैवाःसंपूजयंत्युमे ॥ तान्दृष्ट्वासततं
भिल्लःतुष्टिंप्राप्नोतिनित्यशः ॥ तद्भिल्लंपूजयंत्येवशाश्मभ्यक्षणदानतः ॥ सभिल्लःशैवसंगत्याबिल्वानांपालनेनच ॥ ममप्रिय
तरोनित्यमभूत्सगिरिकन्यके ॥ बिल्वमूलानिसर्वाणिकुद्दालैःबालकैःसह ॥ खातातन्मूलदेशेषुक्रिमिदष्टांश्चपल्लवान् ॥ घ
र्मकालेषुतेपत्नीजलमाहृत्यचस्त्रियः ॥ घटैस्तदामहादेविकरोतिवनपावनं ॥ करोतिजलदानंसाबालबिल्वप्ररोहणे ॥ त्रि ७८
भिर्दष्टानिपत्राणिलुतानितुरतान्यपि ॥ छित्त्वाछित्त्वापातयंतिबिल्वमहीरुहपालिका ॥ तन्मूलेषुमहाशैवाःशिवमंत्रजपो
त्सुकाः ॥ वसंतिनियताहाराःशिवलिंगार्चकाःशिवे ॥ बिल्वपत्रैश्चकुसुमैःरुद्राध्यायाभिषेचनैः ॥ धूपजपंत्येवगौरीशंतन्मू
लेषुमहेश्वरि ॥ रुद्राध्यायजलैःशीतैःतन्मूलंसेचयंतिते ॥ सायंतेदीपयंत्येवशिवलिंगानिशोभितुं ॥ शिवलिंगानितुंगानिबिल्व
पूजानिशंकरि ॥ द्रष्टुमप्युद्यतास्सर्वेदीपदीप्तिविराजितं ॥ तत्रब्रह्मादयोदेवाःनारदाद्याःमहर्षयः द्रष्टुंगच्छंति

तुंगेषु

नियताबिल्वमूलशिवार्चनं ॥ शिवलिंगेषु महादेवकृतंतदा ॥ स्तुवंतिनृत्यंतिहसंतिदृष्ट्वा भुंजंतिपश्यंतिमहेशलिंगं ॥ जिघ्रंतिनै
वेद्यमपारपुण्यं शिवाग्रिपुष्पाणिसुरामुनीश्वराः ॥ दृष्ट्वात्रिपुंड्रोज्वलमस्तकानिसुगंधलिप्तानिमनोहराणि ॥ सुबिल्वमूलेषुच
संस्थितानिसंसृज्यजन्मानिकृतार्थयंति ॥ तान्दृष्ट्वाप्रमथादिनाथगणपान्सब्रह्मकास्तेसुराः ॥ धन्यामान्याहिसर्वगावयमतिसुतरांपु
ण्यपुंजेनिमग्नाः ॥ दृष्ट्वालिंगंसुमेशाः प्रियवरजनितापापरूपापैर्विहीना ॥ प्राणाप्राणास्येपिप्रियममरवरैः ॥ बिल्वमूलेषुसंस्थाः
सूतः ॥ ॥ इत्येवंस्तुतिभिस्तुवंतिसततंतद्बिल्वमूलार्चकान्लिंगेशांगेमहेशजनिभूतिजमहादुःखनाशायशैवाः ॥ सत्रोवसृजिता
पापलिंगानिवनपालकः ॥ प्रणामपूर्वंतनयःसंस्तौतिपरमार्थदः ॥ भिल्लः ॥ बालबिल्वतरुपोषणतीरंहस्तलग्नकिण
फालकुद्दालं ॥ त्वंवनाधिपतिरीशपाहिमांजलुप्तिःप्रबभुपापराशिभिः ॥ पाहिबिल्ववनमीश्वरेशस्मोहस्तिहस्तम्दि
तंनवशाखं ॥ इतिरुम्निवसमामलशोमोबंधुरालकृदयस्वमप्यपि ॥ हरहर...सुरजितपूजितांघ्रेस्मरहरकुरुम
य्यकिंचनेदयां ॥ हरहरगुरुतापभारंगरधरशंकरचंद्रशेखर ॥ ॥ ईश्वरः ॥ ॥ दृष्ट्वंशैवजनान्वितंसविपिनेभिल्लोपि
बिल्वावनात् ध्यातोमत्पदपंकजंविधिनुतंबिल्वादिसन्मौलिभिः ॥ गंगासागरसंगमेविनिवसन्मल्लिंगसंपूजकोबिल्व
द्येर्गणनायकःसत्सुतरांमुक्तोसवेहाद्विजे ॥ योबिल्वच्छदमूललग्नपवनैःसंश्लिष्टगात्रान्द्विजान्वृतंमूलेसुखशीतले
पितृगणान्संभोजयेषड्रसैः तस्मान्वंशलवर्षलक्षजनकस्यापिलपांसुदतश्च वर्पितलर्पितानपितरःहृष्यंति पु
हृष्यंतिच ॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्येपंचमांशेशिवगौरीसंवादेगंगासागरवैभवोएकत्रिंशोध्यायः ॥ ॥
देव्युवाच ॥ ॥ कुरुक्षेत्रेगतागंगाउत्कृष्टेतित्वयोदितं ॥ कुरुक्षेत्रस्यमहिमावदसर्वसुरोत्तम ॥ सूतः ॥ इत्युक्तोदेव्या
महादेवःपप्रच्छैवमब्रवीत् ॥ शृणुदेविकुरुक्षेत्रमहिमामलूपावलात् ॥ कुरोःसंवरणोनामराजासीत्सोमवंश

कः॥ स राज्यं प्राप्य मेधावी वनेस्मिन्पावने मम॥ नानाद्रुमशतोपेतं फलपुष्पविराजितं॥ आश्रमं तद्द्विजैर्युक्तं प्रशांतं हरिमेधसः
प्रशांतवैरैर्मुनिभिः मृगैरन्योन्यवत्सलैः॥ तद्वनं स नृपो गत्वा ददर्श हरिमेधसं प्रशांतं मुनिभिः॥ दृष्ट्वा मुनिवरं राजा प्र
७८ पातः पादयोस्तदा॥ निषसाद तदुद्दिष्टे वेदिके नृपसत्तमः तं पूजयित्वा राजानं हरिमेधा मुनिस्तदा॥ प्राह तं विनयोपेतं रा
जानं प्रांजलिं स्थितं॥ हरिमेधाः॥ सोमान्वयसुधासिंधुचंद्रस्त्वमसि पार्थिव। येकाकी विपिने घोरे कुत्र मां समुपागतः
स्वसैन्यवर्जितो राजा गजवाजिसमाकुलः॥ तदा मुनिं सविनयं प्राह राजा कृतांजलिः॥ राजोवाच॥ मृगयाव्याप
देशेन भगवंतं द्रष्टुमागतः॥ दृष्ट्वा तां मुनिशार्दूल धन्योस्म्यद्य कृपांकुर॥ निवासो मम धर्म्यो हि देशः कश्चिद्विधीय
तां॥ यत्रास्य कस्य सदोषघ्नः प्रस्फुरत्सलिलो महान्॥ मान्यस्त्वं मुनिशार्दूल ध्यातां दिव्येन चक्षुषा॥ इत्थं संवरणं प्रो
क्तं वचः श्रुत्वा तदा ऋषिः॥ राजानं स तदा प्राह विनयानतकंधरं॥ ॥मुनिः॥ श्रुणु वत्स पुरा श्वेते राजन्मत्तः प्रवर्ति
तं॥ तप्तवानस्मि सुमहत्तपो दीर्घं पुरा नृप॥ येतस्मिन्नेव विपिने सहस्रमुनिजनावृते॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगो रुद्र
सूक्तजपादरः॥ रुद्राक्षमालाभरणो रुद्रलिंगार्चकस्सदा॥ पंचाक्षरपरो नित्यं निवासाभिक्षन्बहून्॥ पंचाग्नि
मध्यनिरतः पंचास्यध्यानतत्परः॥ तपोमुक्तं तदा मां हि वृषभे [illegible] महेश्वरः॥ पार्[?]राशौ वृषारूढः सां ७८
बिकश्च त्रिलोचनः॥ गणवृंदैः परिवृतो नानालंकारभूषितः॥ प्रणम्य तत्पदद्वंद्वं भक्त्या चाहं तमस्तुवं॥ हरिमेधः
शंभो मत्तः सकुंभस्थगिलमहादक्षरसाभ्युपाद्ध्यातः पस्मारसिसासपितकलुषाक्षासपादः दिवं यो ददाति ता
व्ययश्श्रुतिशिखरगताकाराकोशाश्रयेण धीराध्यसक्रागलोलनमिपादांदुलितस्तेगिरिः॥ प्रीतोवा
कुतलेन कंठसलिलना ज्ञातकुधं त्वां रिर्द॥ तस्मादामनि घर्षनिभ गिरिशाद्रुमूलस्थितेः सेः कृरेः दृद स्तोति

तद्दातेनाहं विवशोऽस्मिंस्तदारावण॥ संम्राजंत्वामध्वराणांमहेशं होतारंत्वासत्ययजंपरोहस्यो॥ विश्वाजंतंदेवमीहान
तोस्मि॥ तामहंशंभुंविश्वमीशानमाद्यं॥ इतिमत्स्तोत्रजातेनलुष्टःकृष्टहरःशिवः॥ प्राहमांप्रणतंदेवोनीलकंठोमहेश्वरः॥ ईश्व
रः॥ ॥शृणुविप्रानयास्तुत्याभक्त्यातुष्टोस्मिसांप्रतं॥ लिंगेस्मिन्संवसाम्यद्यत्वयाबिल्वादिपूजिते॥ कुरुजांगलमेतच्चकु
उयंचैवभविष्यति॥ कुरुक्षेत्रेश्वरश्चाहंलिंगेनिसंवसाम्यहं॥ गंगापिपरितोविप्रक्षेत्रेसाप्लावयिष्यति॥ कुरुक्षेत्ररुतंपुण्यंमहच्चैव
भविष्यति॥ सोमवंशःकुरुर्नामाभविष्यतिनृपात्मजः॥ सयदात्वांसमागत्यपरिपृच्छसंनामयं॥ तस्मैमद्भक्तिसर्वस्वंब्रूहित्वंदृत
वर॥ सचात्रनगरंश्रेष्ठंराजाविस्तारयिष्यति॥ प्राकारपरिखोपेतंनानासौधविराजितं॥ शास्त्राशस्त्रयंत्रशोभाढ्यंचातुर्व
र्ण्यजनाश्रयं॥ विपणापणसंधानचत्वारवनशोभितं॥ ममलिंगालयंपुण्यंसप्राकारंसगोपुरं॥ नानामंटपशोभाढ्यंकुरु
क्षेत्रेश्वरस्यमे॥ नानावाहनशोभाढ्यंमहारथवरैर्युतं॥ कारइष्यतिनृपालःतत्रकालंप्रतीक्षितं॥ मुनिः॥ कालप्रतीक्षोहि
मयाशिवाज्ञापरिपालकः॥ निवसामिमहाबाहोक्षेत्रेस्मिन्कुरुजांगले॥ लिंगमेतन्महेशस्यश्रीबिल्वेसमर्चयन्॥ मुनि
भिःशांसवेरभिभवमार्गप्रतीक्षक॥ लिंगंमंगलदंप्रपश्यवसुधाधीशाद्यकष्टापहंदृष्टंजन्मजराद्दिरोगजनितामसा
श्री द्दुःखोत्करं॥ हंसेवापरमुत्तमंद्विजवनैःसंपूजितंकष्टहृत्॥ तुष्टस्त्वय्यखिलाघहारकहरोलब्धांमुक्तिंत्वयि॥ शास्यते ५८
वसेदाहिसाम्यमतुलंदुर्घंसवेशांकर॥ इतःपरंसवान्राजाकार्यस्यास्यपरायणः॥ इत्थंमुनिश्चावोचद्विजातानंदकुतूहलः॥
कुरुस्तमाहविनयाद्धरिमेधंद्विजोत्तमं॥ राजाकथंजांगलमा[illegible]ममवासायकल्पते॥ नानाम्लेच्छगणाकीर्णंनानाशैलसेवि ग
तं॥ बदरीखदिरानेककंटकिद्रुमसंकुलं॥ निम्नोन्नततलंनानावेणुगुल्मशतावृतं॥ सुरम्यंत्वत्वेरोपेतंनगरंमुनिसत्तमं
कथमेतद्भवेदद्यउपायश्चात्रकथ्यतां॥ सुमुनिंतंकुरुःप्राहदेववाक्यंमुनिस्तदा॥ मुनिः॥ तपसासाधयेसर्वंशिवाद्दत्वात्

मीतमात्॥ इत्युक्तातं नृपं विप्रो हि सस्थितो विधानतः॥ प्राह पंचाक्षरं मंत्रराजानं सस्मलक्षणं॥ जजाप रात्र रुद्रीयं कुरुक्षेत्रे शम
चैप्यज्ञ॥ बिल्वपत्रैस्तथा पुष्पैः धूपैर्दीपैर्मनोहरैः॥ नैवेद्यैः पायसापूपैः सदन्नैः फलैरपनृप॥ तत्रैवेद्यः शांभवानां सोऽजनानि॥
॥७१॥ तद्भाव्य धात्॥ प्रदक्षिणनमस्कारैः स्तोत्रैश्च विविधैरपि॥ प्रणाम्यैकं कुलुप्तवस्तं नृपं मुनिना सह॥ ध्रुसनतविबुधादिपाद्यपादद्विमिला
नेकरैस्कुदुहोरुपादं॥ यमिमानसपद्मलीलया दमजकालानलभीतीदाग्रपादं॥ विपक्षमलु बुधिवीक्षविधिविष्टाधमराद्येदिवृंद मा ४ शै ४
वीक्षं॥ रक्षादसंजगतोखिलैकमहेशभजरक्षाध्वरनरानेसुदृक्षं॥ वीक्षाक्षिसितमन्मथं सुरगणाधमर्षमहोसंगगंकुलिस्थं॥ त्रि ५
खिलत्लोकजालमुमयाध्यायेन्मुगाक्षिदक्षं॥ ॥स्रत॥ ॥इत्थं सराज्ञा विविधं स्तुतीभिः सपर्ययापूज्य महेशलिंगं॥ सुवनमु
नीनां पुरतो हृदब्जे गौर्या विशेषस्कंदगतं तदाभ्॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे मुनिराजसंवा
दे कुरुक्षेत्रमहिमनामद्वात्रिंशोऽध्यायः॥ ॥राजोवाच॥ ॥जयप्रमथ्यमंदार विश्वाधिकमहेश्वर॥ जयवेदांतसंवेद्य
७५ कामांतकजगत्प्रभो॥ जयदेवाधिदेवेशाप्र न्नेषाद्विमांत्रिव॥ जयभक्तजनाधार जसर्वांगसुंदर॥ जयवेद्योत्तमव्योम ५७
केशाशावसनाव्यय॥ जयस्थलपतेशंभोकरुणावरुणालय॥ जयापर्णापतेशानस्वर्णवर्णापिवांतर॥ जयवाताशि
पर्णाशिहृदयांतरगप्रभो॥ पाहिपाहि महादेव रक्षमांत्रिशिशेखर॥ ॥ईश्वरः॥ ॥इति राज्ञात हृदविकुरुणा संस्तु
तोऽस्म्यहं॥ तस्मै ददौ वरो देवि पुरं भवतु जांगलं॥ विश्वकर्मा तदैवागात्मया संस्मारितो विभो॥ प्रांजलिः किं करोमीति स्थि ॥७१॥
तोमहेतन्निधौतदा॥ अस्य राज्ञोऽप्ययाकार्म प्राकारपरिधावृतं॥ प्रासादमालाविततं गोपुराट्टालतोरणं॥ कुरुक्षेत्रेऽम्ब
रस्वास्वगम्यगिरमनोरमं॥ प्राकारैर्मंदिपैश्चैव विस्तृतंगोपुरैरपि॥ धनधान्यसुसंपूर्णं गोगजाश्वादिभिः॥ संवृतं॥
नरनारीगणाकीर्णं विपणापणशोभितं॥ यंत्रशास्त्रागतैर्मुक्तं कुरोरस्य पुरं कुरु॥ इत्युक्तो विश्वकर्माणं कुरुणापि

नतंशिव॥ लिंगेवर्धियमोदेवः मुनेःस्तस्यापिपश्यतः॥ तदाज्ञयैवदेवस्यविश्वकर्मायतत्रहि॥ प्राकारपरिघोपेतं पुरमिंद्रपुरंयथा
पताकातोरणोपेतंनानाप्रासादसंकुलं॥ कृपाद्वभौपुरंरम्यंकुरुसेनकुरुजांगलं॥ आलयंदेवदेवस्यकुरुक्षेत्रेभरस्यच॥ समद
पंचप्राकारगोपुरे॥ कृर्दिसुशोभिते॥ कुरुस्सराजातत्रासीद्दिग्वंदेपराशासतत्॥ तंगंगाघ्राव्यामासयमुनापरिघाकृतिः॥
तत्पुरस्याहमभवं कुरुक्षेत्रस्यसत्तमा॥ हस्तिनोमाथलसोत्रःतेनापिप्रथितापुरी॥ हस्तिनापुरमित्याख्यांप्रापतत्पुरमुत्तमं॥
५ मु कुरुक्षेत्रंप्रयागंचगयांचैवाविमुक्तकं॥ यत्तत्प्रधानंक्षेत्राणामुक्तंप्रोह्यर्कर॥ स्यमंतपंचकंतीर्थंकुरुक्षेत्रेमहेश्वरि॥ रामेण
श्री पितरस्तर्पितायदाः पचैवकल्पिताः॥ तत्रस्नात्वानरोयस्तुपितॄन्संतर्पयेद्यदि॥ कुरुक्षेत्रंगतंवारि पितरंप्रार्थयंतिहि॥ तत्र
पु ९ स्नात्वानिदंयामिनरैःपर्वण्यपर्वणि॥ अमाविष्णुचसंक्रांतौराहुग्रस्तेदिवाकरे॥ सोमवायव्यतीपातेकुरुक्षेत्रगतोनरः॥
दे संतर्पयेतास्यैवस्वपितॄन्नात्रसंशयः॥ कुरुक्षेत्रेश्वरंसत्यास्नाप्यत्तत्रीरवासिभिः॥ बिल्वपत्रेस्समभ्यर्च्यनिवेद्याय
सुपायसं॥ उपोषितोनरस्तत्रशतवर्षतपःफलं॥ प्राप्नोतिमनुजोगौरिगंधयापिंडाद्ववधिकं॥ कुरुक्षेत्रगतागंगा ष१
स्नात्वाप्रस्तामहाघहत्॥ दर्शनादेवतस्यास्तुमुक्तोभवतिपापतः॥ किंपुनःस्नानदानाचैशिवदे॥ रीनितःशिवे॥ देवा
स्तुवंतिमांतत्र ब्रह्माद्यामुनिसत्तमाः॥ तत्स्तुतिंशृणुदेवेशिमत्तःपापापहारिणि॥ ॥ब्रह्मादयः॥ ॥शास्त्रीकृतानं
दवनप्रसीदशंभोत्वमानंदघनोउदारः॥ सुरावनस्संस्तुतपादशासनःसुपावनोविप्रनतोकृताशनः॥ सनातन
नतावनत्रिपुरदहसत्रासनस्तुभात्राः नगणाननस्तुतस्तुवेदपंचाननं॥ गराशकृताशनेप्रबलनेत्रकालाद न२
नमहाघसयनाशनस्मरस्वराद्विधा[illegible]नीलकोहि॥ तम वालपुरांतः॥ तातम्मतजगतांममभालःभूषदंतहननना
दिकरांत॥ दुःखितानवसदाभवमक्त॥ इत्थंब्रह्मादयोगौरिमांस्तुवंतिलदांबिके॥ कुरुक्षेत्रेश्वरंदृष्ट्वायःस्नात्वातत्पुरो

नसि॥ गंगायां त्रिदिवं देवि सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ पुरा देवासुरैः सार्धमयुयुधुः शक्रपर्वक्रा॥ वाहानैश्च गजैरश्वैः रथ्यासैदगपार
दैः॥ दुंदुभीनां च निस्वानैः डुमरुंगर्वारवज्रारवैः॥ नमुचिप्रमुखा दैत्या बलाद्याश्च महाबलाः मुसुंठीशस्त्रधाराभिमुसलैर्गु
॥८०॥ डैस्तथा॥ धनुर्भिः शरवर्षैश्च समवर्षन्परस्परं॥ एकद्वित्रिशातैर्घोरैः शरैस्तैर्विद्धतुलस्ता॥ परस्परं देवदैत्याः अन्योन्यं
समरोद्धताः॥ पराजितास्तदा दैत्यादेव संताडिताः शरैः॥ ममंमुश्चपुनर्देवान्समाराध्य तदा शिवे॥ ये वै पुनः पुनर्युद्धस्व
गोर्ध्वं ममवच्छिवे॥ कुरुक्षेत्रगतामर्मिः मुधभूमिं महेश्वरि॥ द्वापरांते च संवितान्हपानौर्णविग्रहो महान्॥ कानीनां
तान्पुरस्कृत्य सविष्णुर्मीरपुत्रः शिवे॥ हरिष्यति मयाज्ञप्तः कृष्णो नाम्ना भविष्यति॥ कुरुनाम्नाथ संज्ञा वै द्वदेक्षेत्र वरं प्रि
ये॥ महत्प्रसादात्पुरा प्राप्य कुरुक्षेत्रे रामन्वेपतत्॥ तत्र संति महासिद्धाः गंगा च सरिदुत्तमा॥ वनानि संति कुरुक्षेत्रे शिव
तुष्टिप्रदे शुभे॥ स्यमंतपंचकं तीर्थं पितृतृप्तिप्रदायकं॥ पुरा सा भार्गवरामेण क्षेत्रमुख्यादितं शिवे॥ क्षत्रियासरुधिरैः पूर्णा
न्हृदान्पंचप्रकल्पयत्॥ तत्तीरतीर्थेषु पिंडं पितृभ्यो दास्यति प्रिये॥ तर्पयेत सदा सापिरद्भिः प्रीणातिवौपि
तॄन्॥ तस्य सर्वे पितरः तृप्ताः यावदाभूतसंप्लवं॥ तत्रैकं मां हरिं ब्रह्मं दत्वा गोत्रातपुण्यमाप्नुयात्॥ जन्मांतरेवयद्दु
२५ म५ ष्कृतं तन्मे हति प्रियेपितृतृप्तिप्रदं तीर्थं॥ पुरा रामेण वै कृतं॥ अत्रैव तत्ह्रदाः पंच स्नात्वा पितृगणांस्तथा॥ श्राद्धैः सं
प्रीणयन्पुत्रः पुत्रत्वं तस्य सिध्यति॥ अत्रैव गाथां गायंति पितरः पूर्ववंशतया॥ अपि नः स्वकुले भूयाद्योगयायां च पि
डदः॥ कुरुक्षेत्रे स च पुत्रः हृदे रामकृते हि नः॥ दृष्ट्वा मां चैव पुण्यात्मा कुरुक्षेत्रेश्वरं शिवे॥ धन्यो भवति हृतालास ॥८०॥
संसर्गेन संत्रायः॥ ॥ ईश्वरः॥ ॥ इत्थं कुरुक्षेत्रगतं महिमानं तवोदितं॥ श्रुत्वैवं सर्वपापेभ्यो मुक्तो भवति नान्यथा
तस्मात्कुरुक्षेत्रे रायणातं तत्रैव वासो मम सन्निदायकः॥ लभते वै पुण्यमतुलं न हेश्वरित पस्वर्लं तन्मुनिसि:

व५

२पंक्तिः॥क्षेत्रेऽत्रमंकुणिर्वरैस्सविनंशूतांभुवोनमे:॥तत्रसिद्धेश्वरंनाम्नालिंगं
मुनिप्रदंमम॥प्रभासनामक्षेत्रेण प्रभासमितिविश्रुतं॥

४२

प्रभासं॥ ॥इतिश्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे कुरुक्षेत्रवैभवत्रयस्त्रिंशोध्यायः॥ ॥
ईश्वरः॥ ॥तत्प्रतीच्यांमहादेविप्रभासंनामविश्रुतं॥प्रभासेवणिकानामनदीपुण्यप्रदाशुभा॥तत्रशैववरानित्यंभसितोद्धू
लनरताः॥ त्रिपुंड्रफालास्सततंअन्यपुंड्रविवर्जिताः॥रुद्राक्षकवचास्सर्वेपंचाक्षरपरायणाः॥रुद्राध्यायार्थकथनेनप्रवयाःश्री ५
रुणामपि॥ममलिंगार्चकाःसर्वेबिल्वपत्रादिदिसाधनैः॥तेःशिवानर्पितंवारिफलंवानोपभुञ्जते॥षट्सहस्रंमुनीन्द्राणांप्रभासे
५ च समेस्थितं॥तत्रमंकणकोनामपुरासिद्धोभवन्मुनिः॥तेनसिद्धेश्वरंलिंगंत्रिकालेषुसमर्चितं॥ बिल्वपत्रैश्चकल्हारैर्नलिनी
लोत्पलैरपि॥नैवेद्यैःफलमूलादिकल्पितैःपरमेश्वरि सदाममाराधनकृत्समांतुबहून्सहस्रांकृ॥सिद्धेशंसर्वसिद्धानामाकृ
रंस्तुवन्नीश्वरि॥ ॥मंकणकः॥ सिद्धेशासिद्धगणाद्धृपपदाब्जयुग्ममेकंतुमेकमनिशंददयाददस्व॥मुग्धेंदु
यिदि चूडमसिद्धिगणंत्वदीयैःसिद्धोस्मिमोच्यमहाघसुपाशबद्धः॥बुद्धिंप्रसारयमहेशसुखायमह्यंशंभोत्वसादहृ
जनविधौदृढभक्तियुक्तां॥सत्कांसुदारतनयादिधनादिकेषुधान्येषुगोषुगृहवर्गगणेषुमुक्तिं॥देहिप्रसीदपरमेश्व
५ च रसर्वेशलोकेषुमतिनिखिलंसहभूतवर्गैः॥वेदाशिकाश्चसकलास्ससुराश्चलोकाः॥कालेश्चसूर्यौरावडवामुख
सन्निभेभिः॥ हरिब्रह्मरुद्रेन्द्रसाम्राज्यजालंनिकृष्टंतदृष्ट्वैकपैकंनिकं॥महेशानलिंगार्चनध्याननृत्यसलक्ष
स्छलीक्षाद्दताद्देववर्गो॥ इतिमंकणकेनाशिशंस्तुलौमुदालदा॥तमाहयंमुनिंसिद्धंसिद्धयस्त्वेनवंत्वमि॥इति
मत्तोवरंलब्ध्वासुतुमंकणकोद्विजः॥ स्वकराग्नःप्रसोधारानिःसृतादृष्टोंबिके॥सिद्धिःप्राप्तेतिचमयातस्यहर्षे

२हं क्रे३ द

जनिद्रुतं। न नर्त्तसिद्धलिंगाग्रेकरतालैः सशांभवः॥ ॥मंकणकः॥ स्वामिन्ननन्यतेघनाधिपतेहेशैलकन्याप।
॥८१॥ तेहेकामांतकहेपुरांतकमहादेवेशमांपालय॥ हेविश्वेश्वरसर्गहेवमवहृन् हेचारुचामीकरस्फारामारशरीरशो
भितमहासिद्धेशसिद्धिप्रद। हेसीमामरनायकाखिलमहापापोरुतापंहरहेरुद्रेशामितशंकरत्रिपुरजापा
रव्ययासंहर॥ हेकालांतककालकालभगवन्नकालाक्षयंसंहर॥ हेगंगोत्तमसंगितजटाभारार्धचंद्रस्फुरत्कर्द गरं
रोज्ज्वलभूतिभूषभगवन्मांसर्वदापालय॥ हेभोगीश्वरकंकणप्रमथपनाथप्रसीदाधुनाहेविश्वात
कविश्वमेतदधुनात्वत्तोविभोनिःसृतं॥ हेलिंगार्च्चनजातनंदितनिजानिदेकमोदप्रद हेबिल्वादिदलार्च
मांगाभगवन्नमसिद्धिदानोर्च्चिनं॥ इत्थंननर्त्तसमुन्मि॥ सिद्धिविस्मापितस्तदातिनर्त्तनेनसकलंजगन्नर्त्त कु० ब्रि० ८१
परंसवत्र॥ सोद्विग्नास्त्रिदशास्सर्वेमुनिंतेदद्दशुस्तदा॥ निमीलिताक्षंध्यायंतंसानंदजललोचनं॥ ब्रह्मो
पेंद्रेंद्रविबुधानेवपरस्पत्तदांबिके॥ सिद्धेश्वराग्रतःसर्वेस्तुवंतंमांसुरास्तदा॥ सहस्त्रब्रह्मकास्सर्वेसिद्धेशं ॥८१॥
मांप्रणम्यच॥ बिल्वैःसंपूज्यमांसर्वेप्रार्थयंतितदासुराः॥ देवाऊचुः॥ सोत्रांशोत्रिपुरांतकांतकमहादेवेश।
विश्वाधिकविश्वासास्पदयानिधेत्रिजगतांनाथप्रसीदावनः॥ सोभगोमरधीरवीरभगवन्पाहीदु

मौलेः सुरान् दृष्ट्वा सेनेन मुनिश्वरेण भुवनं तत्स्यन्न विनश्येत् ध्रुवं॥ अयं मंकणकः सिद्धः सिद्धेश तव दर्शनात्॥ सि
सिद्धिं पारमिकां प्राप्तः तेन नृत्यति मोहितः॥ तन्निवारय देवेश लोकानां स्थितिहेतवे॥ तद्ब्रह्मणो वचः श्रुत्वा सिद्धरूपो हमागतः॥
जटामंडलशोभाभोगात्रिपुंड्रनिटिलोल्लसत्॥ रुद्राक्षहारवलयकंकणाद्यैश्च शोभितः॥ भसितोद्धूलितवपुः वै स्वर्णवेत्र
लसत्करः॥ शंखखड्गादिकलितकुंडलैः शोभिवक्त्रकः॥ पादुका विलसत्पादो मेखलापादलंबिनी॥ दधत् डमरुकं देवि
नादयन् डंबरारवं॥ पादकंकणभूतेन फणिनिश्वासफूत्कृते॥ वेनतेयमहापक्षैः कृतापीडो महेश्वरि॥ तस्याग्रत
स्थितो देवि सिद्धेशोहं मुनेस्तदा॥ स मुनिर्विस्मयाविष्टो मां प्रणम्य तदा स्थितः॥ पश्यतः तस्य मे गुष्ठाद्देवि संताडितो
मया॥ तस्माच्च भस्मनो राशिरुद्भूतः सर्वतोपमः॥ दृष्ट्वा मंकणकश्चैवमद्भुतं दृष्टरूपस्तदा॥ सस्मरात्रितं हास वै समुद्व
ह्रीयस्वकांगकं॥ प्रणेमुः मां तदा देवि सिद्धेशं विनयान्वितः॥ नृत्यादुपरमेद्विप्रो मया प्रोक्तः स मंकणः॥ ईश्वरः॥
गच्छ मंकणकसिद्धिस्ते मत्प्रसादाद्धरा तदा॥ मेवं ते विस्मयोत्फुल्लास्तेत्र लिंगं हि सिद्धिदं॥ प्रभासे पावने क्षेत्रे येनवा कोवा
विभानकः॥ नियतः सर्वसिद्ध्यर्थं तस्य सिद्धिः परा भवेत्॥ सिद्धिप्रदमिदं लिंगं सिद्धेशाख्यं तु कामदं॥ दर्शनादस्य लिंगस्य
सर्वाः सिध्यंति सिद्धयः॥ प्रभासमहाप्रभावेन सिद्धलिंगमुदीक्ष्य च॥ महापुण्यमवाप्नोति देवि सत्यं वदामि ते॥ पुरा जयं
३रा तेन रूपतनमोमोहमास्थितः॥ ऐरावतसुतं नागं समारुह्य जवात्तदा॥ समागतो देवगणैः मध्ये मार्गे द्विजस्य हि॥
गोवत्सो मर्दितः पादैः तेनोन्मत्तेन हस्तिना॥ ज्ञात्वा स शशाप तेन जयंतं पाकशासनिं॥ स्वित्रीभवेति वत्स तदा शापास्त्रिव्य
भवत्तदा॥ इंद्रमिंद्रगुरुं गत्वा तत्सर्वं शापकारितं॥ जयंतः प्राह दुःखेन प्रणाम्य पितरं गुरुं॥ जयंतः॥ अज्ञानाद्यव

नोन्मोह्यहं हंसिपादुविमर्दित॥ तर्पकः तस्य विप्रस्य क्रुधो मथितश्चेतस॥ तस्याघनिष्कृतिं ब्रूहि लंघुदंष्ट्र्यद्भुतनद्भुतं॥ करिष्यामि
१३० नसंदेहः सुखोपायेश्वसाधुन॥ जयंतवाक्यं तच्छ्रुत्वा देवाचार्यस्य तु मतं तदा॥ बृहस्पतिस्तदा प्राह प्रभासे संक्षेत्रमुत्तमं॥ सिद्धे
श्वरं प्रणम्याथ स्नात्वा वेणानदीजले॥ संवत्सरं वसलीलाजपरुद्रं महेश्वरं॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य मुक्तोसि वासुनान्यथा
॥८४॥ तदा गुरु॥ स्वः श्रुत्वा जयंतस्तो प्रणम्य च रंद्रेण चाप्यनुज्ञातः प्रभासे मां समागत॥ स्नात्वा वेणा नदी तोये तपोत
प्यत दुःष्करं॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षमालालंकृतविग्रह॥ नमस्कारं महादेवं रुद्राध्यायेन शंकरं॥ शाकाम्लजस्तदा गोरि
सिद्धेशाख्यं तदा मुदा॥ बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य प्रदक्षिणपुरस्सरं॥ स्तुवन् जपन् सदा ध्यायन् मां निरीक्ष्य च भक्तित
लुब्धावाश्च जयंतो मां प्रणिपत्य कृतांजलि॥ ॥जयंत॥ ॥सिद्धीनां निलय स्वामी राद्ययया आगस्कृतं पाहि मां वि
श्वाधीश्वर विश्वनाथ भगवन् श्रीचंद्रचूडप्रभो॥ चंद्रार्कादिसुरासुरार्चितपदद्वंद्वं निसोविभुः गुणोगूढ
धियां सुरहस्यकधियापश्यंति यं योगिन॥ सांद्रानंदघुन्ननंदमयलं प्राप्तोस्मि पादं तव मां सद्यः सुरवया सु ५.
पाहि दयया सिद्धेश भद्रंकुरु॥ इति संप्रार्थितस्तेन जयंतेन मनोरमे॥ तस्मास्त्वंविनिर्मुक्तोन तारात्र मुदागत॥
ईश्वरः॥ ॥इत्थं प्रभासक्षेत्रस्य महिमानंतवोदित॥ सिद्धिप्रदमिदं क्षेत्रं सिद्धेशस्यास्यदर्शनात्॥ सूत॥ ॥
शिवप्रणतिसंभवं फलमपारभुक्त्याधिकं न तत्कुलु ज्ञातार्जिते फलगणैर्नगण्यं भवेत्॥ अनंतमहिमास्पदं वि ॥८२॥
विधपातकौघच्छिदं शिवकुहि जनैस्सदा नखलु वाच्यमेतद्द्विजे॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौ
रीसंवादे प्रभासमहिमानाम चतुस्त्रिंशोध्यायः॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥शृणु देवि कथामेकां ब्रह्मणः

परमाद्भुतां॥ यां श्रुत्वा भक्तिर्विंदंत भक्तिः सर्वार्थदायिनी॥ सत्यलोकस्थितो ब्रह्मा यियक्षुरभवच्छिवे॥ स्वहस्तपद्मं धातास॥
मा पातयांसभूतले॥ क्षेत्राणामुत्तमं तन्मे पुष्करे पुष्करं तदा॥ तत्र मे संस्थितं पूर्वं पुष्करेश्वरसंज्ञितं॥ लिंगमंगहरं पुण्यं तन्मे
लोनलिनं पतत्॥ वेणुगुल्मावृतं भद्रं नानावृक्षसमन्वितं॥ तत्रांतरे सवज्ञाणी श्रुत्वा वाणी पतितस्तदा॥ वाणी॥ एत
द्विधातः क्षेत्राणामुत्तमं पुष्करं शिवं॥ जयतो देवयजनं तव भूयात्सुपावनं॥ पुष्करं तेयतः पुण्यं पतितं पुष्करं हितत्॥
अत्र लिंगमिदं श्रेष्ठं देवदेवस्य शूलिनः॥ पत्न्या सह जयात्रैव कार्त्तिकोयं सुपावनः॥ मासोयं पुण्यनिलयः गं
गेयं पावनी सरित्॥ कार्त्तिके सोमवारेषु पुष्करे पुष्करेश्वरं॥ यः समाराधयितात्रैव बिल्वद्रोणैश्च धुर्धुरैः॥ तस्य पु
ण्यस्य नांतोस्ति सत्यं शंकरवल्लभ॥ तद्वाग्वाणीवचः श्रुत्वा विश्वकर्माणमाह्वयत्॥ ब्रह्मणा स्मृतमात्रस्स तत्र
विश्वकर्मा नतो विरिंचिं॥ प्राह किं करवाणीति क्षेत्रं विस्मयस्येति तं॥ यथाहधालद्दशौलोमात्रमं सरितस्तटे॥ मंटपगो
पुरं दिव्यं पुष्करेशस्य शूलिनः॥ तद्ब्रह्मणो वचः श्रुत्वा नानाशिल्पसमन्वितः॥ शालां निर्मापयामास नानामं
टपशोभितां॥ मध्यमोड्येस्तथैवान्यैः सूपाहूपैर्मनोरमैः॥ वासस्सौराराम्यस्तत्र ब्राह्मणावसथो दृया॥ पुष्करेश्व
रलिंगस्य चक्रे सोपि शिवालयं॥ प्राकारगोपुरोपेतमाश्रमैः सुमनोहरं॥ तत्पितामहवाक्येन विश्वकर्मा यशि
ल्पिराट्॥ विज्ञप्तुमथ ब्रह्माणं सत्यलोकं गतस्तदा॥ तत्र संति महाशैवाः पुष्करेशसमर्चकाः॥ बिल्वपत्रादिभिः
सम्यक्कृतसर्वैश्वस्मभूषणाः॥ रुद्राक्षहारवलयत्रिपुंड्रपरिशोभिताः॥ निवसंति महाशैवाः पुष्करे पुष्करेश्व व
रं॥ समर्चयंति नियतं भक्त्या बिल्वैश्च कोमलैः॥ तत्कालेन देवर्षि पुष्करं मे सुरासुरैः॥ समागतो मुदायथ पुंज

च

अथमेधेनतत्रहि॥ऋषिभिस्सहपत्न्याद्दृक्षानस्त्वामहेश्वरं॥बिल्वपत्रैःसमभ्यर्च्यमांतुष्टावमहेश्वरं॥ ब्रह्मोवाच॥ ॥शंभो
गाथपतिःसवान्पशुपति॥मेधस्थत्वंवैपतिःसोमःसौम्यसुतोमदीयमधुनासोमंपिबस्वाध्वरे॥मह्यंदेवदयानिधेहिसत
॥८३॥ तंश्रीपुष्करेशप्रबोधयन्निअयमीश्वरप्रतिपदंचाम्बुःशतंमैस्तुतहि॥वाजैःशांभवपुंवोगौन्हिभजतोमालव॥
वधीद्रुःकृतंमाराती:जहिरंतयज्ञमधुनारक्षांसिनःसंहर॥यामप्रजाअमृताःसंतुसर्वोःनारीनरागोगणाः
अपिरांसोमश्चादिपभूनिवद्यसवनेचत्तःपञ्चलांपते॥लब्धाज्ञांमिथुनाभिवेदवचसात्वंमेद्यसत्रावनःइ॥
थंमांसशिवेस्तुत्वाथाजुहावसरस्वती॥मानसःसरसस्तस्माद्ब्रह्माहूतासरस्वती॥प्लावयामासतद्देशमपयोभिः
साधुरीतले॥पुष्करंसासमागत्यगंगयासंगताततः॥सरस्वत्याश्चगंगायासंधौवेद्यभवत्तदा॥ब्रह्मणःसाम
हेशानिस्त्विभिःसपितामह॥दीक्षितःसहपत्न्याचविश्वादिसुसत्रमे॥मुक्तःसतुमगस्तस्यपृथिवीसचचारस्व
पुनःकालेतदादेवविप्रवर्यैर्जुहुद्विजा॥संचितोग्निर्द्विजैस्तस्यसहिरण्येष्टकोबिके॥स्वाहांनोवाससापुत्रंनानाश्चर्यकरे
सवत्र॥भुंजतांविप्रसंघानांनानाभक्ष्यैःसमन्वितं॥नासीदंतोमहेशानितत्रहृष्टोसबञ्जनः॥वेदघोषो द्विजानांहिना
म नावाद्यरवोमहान्॥मृदंगदुंदुभिरवैःनन्तुश्चवराप्सराः॥विद्याधराःकिंपुरुषाःनारदाद्यामहर्षयः॥सर्वेसम ॥८३॥
गमन्तत्रपितामहसवेवोत्सवे॥यूपास्तत्रोच्छ्रितास्सर्वेहिरण्यस्त्राविणःशिवा॥ततोभवंप्रविशन्पत्नीतस्मिन्कर्मणि
नागता॥मंडयंतिस्वकांगानिदेवपत्नीभिरादरात्॥विलंबितायांसावित्र्यांमाजुहावत्रिरादरात्॥अत्रिः॥पत्नीवान्विध
सास्याधेयज्ञोयंसवितात्वया॥किंविलंबेनसावित्रीमातभद्रकालविपुकःइत्थंसात्रिवचःश्रुत्वायत्पोनहर्मबिके॥यतस्मिनंतरक्रुधःत्राक
माहूयसोज्वलः

:शिव

ब्रह्मा॥ गच्छ गच्छाधुनाऽऽनय पत्नीमन्यां नियोजय॥ अंगत्वे वेदवाक्येन अपरं धर्मपजामितां॥ अथवा स ब्रह्म प्रोवाचाच्युतं॥ अगच्छन्निरीक्षि
तं तत्राभीरसुतां कांचीं उरुहेरूपसंयुतां॥ भूषयामासपित्वा सांतसदः समुपानयत्॥ मखयुं मंत्रकाधेनः [illegible]स यैतित तदाविधिः प्रा
रेसं प्रणवतां तत्र सुराणां तेद्विजोऽब्रवीत्॥ अत्रिरुवाच॥ मातन्यथा च कृतेऽयं सावित्र्यपि समागता॥ दीक्षितस्य नवेमस्तु रिति
वेदानुशासनं॥ तदत्रिणो वचो ब्रह्म समुल्लंघ्य त्रिमाहहि॥ दीक्षयस्वेति च पुनः क्रोधामर्षसमन्वितः॥ तामत्रिर्दीक्षयामास ब्र
ह्मणोऽनुमते तदा॥ तथासत्तु रुणो विप्रैः तत्र संवेष्टितः शिव॥ एतस्मिन्नन्तरे क्रुद्धा सावित्री तं सुरेश्वरं॥ शशापकुपिता देवी मं
त्रिं ब्रह्माणमेव च॥ सावित्री॥ पराजितो दैत्यवर्गैः निश्रीकश्च भविष्यसि॥ नहुषाभिवितात्राक्रं शचीनतमुपतिष्ठतां॥ नशत्रि
सान्नाशापेवं सावित्री क्रोधमूर्छिता॥ सावित्री॥ आत्रेया ब्राह्मणास्सर्वे निश्रीकाश्चाधजीविनः॥ अत्रे त्वं भविता पुत्रैः विहीनो ममवा
क्यतः॥ असंधालादिजानां हि भूयादेवनसंशयः॥ खमलरिं तदाऽऽह क्रोधाच्चक्षुं सिवर्तयन्॥ सावित्री॥ नप्रतिष्ठामवेद्द्वातः
त्वं लोकेषु दुर्हृदा हरणात [illegible] नविराश्छिन्नाभविष्यति॥ सावित्री विष्णुमाहेत्थं दहमाना सुरासुरान्॥ सावित्री॥ यास्तु षभविता
यज्ञः दक्षस्य सुमनोहरः॥ तत्र रुद्रेण दिवाश्च ऋषयोऽपि सुदंडिताः॥ भवति ममशापेन नात्र कार्याविचारणा॥ इत्युवाच च
सावित्रीलस्यो मित्रार्पितेवसा॥ सर्वे शप्ताः सुसंतप्ताः खिन्ना ब्रह्मसदोगताः॥ तां विष्णुः सांत्वयामास सर्वेषु संसदि॥ विष्णुरु
वाच॥ मैवं शापविशालाक्षि मर्तेति पद्मसंभवः॥ भर्तुः प्रियहितेयुक्ता या सावित्री पतिव्रता॥ त्वं वेत्सि सर्वधर्माणां सारं ले
खिनसंशयः॥ त्वयासहायं कल्पापि दीक्षापारमितां गतः॥ अश्वमेधो महायज्ञः पुष्करेषु प्रवर्त्तते॥ प्रियासि तं महेज्ञस्य त्रत्विं
ग्भिश्च यथाविधि॥ धर्मपत्नी तथा ज्येष्ठा सर्वधर्मप्रवर्तिनी तवेयं सखिभावेन वर्ततो लोकसुंदरी॥ इत्युक्ता तां तदाक
न्यासा पत्नीं पादयोर्नता॥ विष्णुवाक्यागता मर्षसि सावित्री परिषस्वजे॥ ब्रह्मणश्चावरोस्त्वः सावित्र्या सा विलोविधिः
सावित्री॥ यच्छिन्नतेभवेच्छीर्षं भूयाल्लोकहितायहि कार्तिक्यां पुष्करे ब्रह्मन् तव भूयान्महोत्सवः इत्युक्त्वा प्रावि

८ यस्मादाभीरकन्यांतां दृष्ट्वोपेक्षितवानसि॥ तस्मादाभीरवंशस्य भविता द्वापरे भवान्॥

श्री शिव महादेव

शाद्धलांतयाचाभीरकन्यया पुष्करेऽभवद्यज्ञः स्वादन्नोऽल्पदक्षिणः ॥ ईश्वरः ॥ ततोऽवदद्विशेषयज्ञोऽयं ब्रह्मणः परमेष्ठिनः ॥ तस्मिन्क्षेत्रे
पुष्करे च ये स्थिता ब्राह्मणोत्तमाः नैव संपूजितास्तेन दानमानासनादिभिः ॥ ते पुष्करे महासाद्यास्तुष्टुवुः शरणागताः ॥ नूनं भवा
८८ श्रीपुष्करेऽत्र लब्धभागवतान तास्माननुविप्रांश्च भवद्वरान पहायपदर्थान् ॥ विश्वेश्वरस्त्वं महाजनिमार्चकांश्च ब्रह्माप्यपंधृ
नगयोस्संहितोऽरुणोभिः ॥ विप्राननुसमर्च्ययतिनैवभवत्सपंभोन ॥ तस्मान्नूनं महेश्वरं यान पश्यपुकृष्टं त्वत्प्रसादसंभवं नजातहर्षो
नूनं भागप्रजातानिकरेश्वविनश्वरेः नः तगर्दवपर्वतमहाकुलिशरस्वमीनार्हाभीसदार्णभवादानतुष्टः ॥ इति विप्रैस्तदा देवि
स्तुतोऽहं भस्मभूषणः ॥ दिगंबरः शूलकरः पादुकाविलसत्पदः ॥ ब्रह्मकपालमादायतच्चयज्ञसदोगतः निवारितो ब्रह्मगणैः
स्तदाहमतिहर्षितः ॥ हुंकारेणाथयोमत्स्यलोलनेत्रयुगेन च ॥ यत्नाद्दूरदसंक्रान्तोगतस्तस्मरसंसदः केचिद्दूरहोऽन्मतः
यंयज्ञसधद्रकृत ॥ नग्नसदाऽशुचिः कृष्णकपालोद्यतकरःकुथ ॥ स्वर्भिः समावृतः पापाहायकथंकिमुपस्थितं विप्राणांवदतां
विभांतत्रसुराणांचमहेश्वरी ॥ तदनादसवाक्यानिब्रह्मणांप्रसुपस्थितः ॥ ऋत्विग्भिश्च सदस्यैश्च विष्णवादिविबुधैर्दे
तां ॥ तमवोचमहंदेवी धर्म्यमप्राकृतंवचः ईश्वर उवाच ॥ अहो धर्म्यो महायज्ञः पुष्करेषु प्रवर्तते ॥ स्वोऽहं जः श्वाप्यश्वमेधो
यं ब्राह्मोऽयंबहुदक्षिणः ॥ श्रुत्वाऽहं क्षुधयाविष्टो भोक्तुमभ्यागतः सदः ॥ इति मद्वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा प्राह तदांबिके ब्रह्मोवाच
यज्ञेऽयं क्षुधमाहीनो यथा जोषं जुषस्व मे अन्नं च विविधं भिक्षो वासांसि सुद्धावचांसि मे तच्छुत्वा ब्रह्मणो वाक्यं श्रुत्वा हर्षेणसु
नविधि सेवाचं श्रृण्वतां तेषां विप्राणां तु सुरैः सह ॥ ईश्वरः ॥ सरस्वसामथ स्नात्वा दृष्ट्वा श्रीपुष्करेश्वरं ॥ पश्चान्नृस्ये धृ
नियमाम मया स्वीकृतयवीत ॥ धारयामि तिलदावेधाकपालं स्थापितं मया ॥ तदेवांतर्हितः सोऽप्ये सुराणां तत्र पश्यतां वि
स्मितावाभवन्सर्वे भूसुरास्तु सुरैस्सह ॥ इदमुचुर्वचस्सर्वे कपालं स्थापितं धनु ॥ अन्नरुप्यसंत ब्रीहि वेद्यां सज्
तुपरिचारकाः ॥ इत्युक्त्वा तत्कपालं यत्तु ब्रह्मा गणैर्हितो ॥ पुनस्तत्सदृश्यांतत्र तथैव समवस्थितं ॥ श्रांतास्ते ब्रह्म

पुरुषाः कपालवहनाद्वै मे॥ गतोऽनन्दस्त्वेतत्तत्र कपालानांच राशयः॥ एवं ते विस्मयाविष्टाः हरिब्रह्मादयस्तदा॥ दृष्ट्वाश्चर्यकरं तच्च
महेशस्य विचेष्टितं तुष्टुवुर्मौनिनो नदावद्भिः ब्रह्माद्या विबुधास्तदा॥ ब्रह्माद्याः॥ त्वं राजा भरवभावुकमहेशः सततं त्वामादर्यं तेऽध्वरे
साम्नात्यगृणाथाजुषाप्रतिपदं रुद्राग्निरित्याहुते त्वंमायायाधिगमेन मोहमलयः सर्वामरैस्तत्त्यतां॥ दृष्ट्वा त्वामधिगम्य
दृष्टमखिलं सक्ताप्रमोदामसि॥ अहो देवसुगंधेदुचूड प्रसीद निषद्यां दिब्रहिस्त्वमीशानतुष्टः यत्कष्टं महीकष्टजालं भयार्थं
हरस्वेश शंभो प्रसीद प्रसीद॥ ययामायया मोहमायांति सर्वे लोके निषण्णाः भवानीति गीता॥ भवान् मायी माहेश
वानादीकर्त्तां भवं ताखिलं जातमलद्धि चित्र रूपं स्तुलोहदेवेशिलेस्तदादर्शितं भया॥ रूपं त्रिलोचनं सांबं नीलग्रीवं त्रिशू
लिनं पुनः प्रणेमुर्मुदितास्त्वा ब्रह्माविष्णुसुरादिजाः॥ तदा प्रांजलयः सर्वे मांस्तवंति तदांबिके॥ ब्रह्माद्या ऊचुः॥ विश्वाधिक
त्वं भगवान् महर्षिहिरण्यगर्भं जायमानं पश्ये सर्वदेवः कृपयामा हि बुध्या नियोजयस्वासु महेश तुभ्यं तत्ततः नाप
रमस्ति किंचित्त्वत्तो नाणीयान्न समश्चाधिकोवा॥ वृक्ष इव लंस्यापुरीशाध्यानेसोलयापूर्णं जगदेतद्धि चित्रं न जानांती
वेदान्न जानंति देवा न जानंति त्वा मास्य संस्थं महेशं प्रहृष्टाः पुण्यैः यदिस्तक्रमो होमवृत्तादसत्ताभवन्नस्य सिद्धिः देवितेषां
स्तुतिं श्रुत्वा सानवोचं प्रहर्षितः॥ ईश्वरः॥ पुष्करे संस्थिता विप्रा मत्ता दक्षार वास्तथा॥ क्षेत्रिणो भवता पूज्यास्तथान्येपि मुनी
श्वराः क्षेत्रमागत्य यः कोपि क्षेत्रस्यानु पूजयेत्सुरः अथाम्यानर्चयेत्पश्चात्तद्विधि पात्रानहोविधे भक्तकृत्तानां भवश्रेष्ठा
मत्तभूजा मभष्टदा विहाय भक्तान् मम य अनन्यान् संपूज्य यंति यतेतः कष्टं प्राप्यते॥ ब्रह्मान् पुष्करे न्यत्र वासदा पुष्क
रे वकृतो यज्ञः स्वाधन्नो वहुदक्षिणाः॥ मत्प्रीतिजननको जातः फलं ते षड्गुणं भवेत्॥ यस्तु पुष्करमासाद्य नानाधर्मे
गर्णाचरन्॥ तस्याष्टगुणितं भूयात् दिलिमेव्रतमाहितं॥ यितत्कपालानुगुर्वां जातः पूर्वे पितामहः॥ सप्रजानि भतीता
निभ्यतीतानि मन्वंतराणि तानि च॥ अस्मिनु संसारचक्रे त्वं भागवेवहपद्मजा॥ प्रणाम्यमांतदा ब्रह्मा तान् विप्रान्

८६

पूजयन्सदा॥गाभिरन्येश्च वासोभिः स्त्रांभवान् पुष्करस्थितान्॥स्नानार्थं सरसस्तस्मादानीतेयं सरस्वती॥मिष्टं पुष्कर मास
द्यातरंगावलिभासुरा॥तत्रावभृथमासाद्य आरराजस पितामहः॥स क्रियान्चैव गायत्र्या ऋत्विग्भिश्च सुरासुरैः॥पुष्करे तं स
मभ्यर्च्य स्तोत्रमेतज्जगाद च॥ब्रह्मा॥प्रविभोद्यविमस्त्वामहे ज्ञात्विविदधानजालग्नेते॥ अनेकविधिकल्पितद्रुरकपालमाला
धरोहरस्य विलसत्प्रतिप्रभनयापपतापापहा॥अखर्वजनिदुर्दशांप्रतिपदं विनाशाय भो मम हे स्त्राजनिर्माणो भव वभ
वदिबंधंहरः॥ईश्वरः॥स्तुत्वामासतदा ब्रह्मा प्रययाव्याथ जगोसुरान्॥ब्रह्मा॥पुष्करे दुष्करो वासः पुष्करे दुष्करं तपः पु
ष्करे दुष्करं दानं पात्रं तत्र सुदुष्करं॥सरस्वती पुण्यफलमीलदायान्तामहार्णवं कार्तिक्यां तु विशेषेण स्नानं पुण्यं हि पुष्कर
भूतः रेथं सवेध्याः अजगाम चोक्त्वा देवैः स लोकं परमं मुनीद्रैः यः पुष्करं संस्मरति दिने दिने न तस्य पापानि भवंति व
धि॥॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे पुष्करमाहिमा नाम पंचत्रिंशोध्यायः॥३५॥ ईश्वर उवाच
भीमेश्वरं महादेवी स्थानं भीमरथीतटे॥यत्र कालाभयाजीर्णः क्षेत्रं कालंजरं हितत् भीमेश्वरं महालिंगं तत्रास्त्ये
कंवरानने॥तत्रैकैवाश्वदेवेशि वसंति भासितोज्वलाः भवभावनयासत्तभवभावाश्च्युते सदा भीमेश्वरं बिल्वद
लैः मामभ्यर्च्य वसंति ते॥तत्र विष्णु समभ्यर्च्य भीमेशं बिल्वपल्लवैः निधनेसादिभिर्मंत्रैः नैवेद्यैः विविधैरपि
तुष्टावप्रणतोलिंगं दद्दर्शानादिदृष्टकामदं॥तत्र लक्ष्म्या विष्णु सर्वयत्नं तत्राहरध्वरि॥भीमरथ्यां तदा स्नात्वा तस्मि
न्नवारितेनिशिवे॥हरिः॥शंभो त्वं मरुतां पीतास्त्रिजगतामाराध्य ईशोहरः॥तस्तोमोनमसातिथिर्महिविभोरुद्रस्य
द्वैरिपा॥शंभोसोमामि मां प्रिबत्वमधुन गोरायमातर्षितिः त्वत्वद्यजगदैत्वलदद्यभगवन्निद्रादिभिस्तत्प्रसे
इंद्रस्यात्मा परमः स्त्वं महेश्यो पद्रूस्यात्मादक्षिपातेद्यपत्नी॥नरैवस्वासंतेनविंदंति द्वासर्वात्मात्वं सर्वगत

८६

श्वनिसः स्वयं भीमेश्वरं स्तुत्वा विष्णुर्नत्वा पुनर्हि मां अयाचत वरं मत्तः तत्समीपे वसाम्यहं॥ सुरासुरे रहं युक्षेश्रांतोस्मि परमेश्वरः त्व
यासह वसाम्यत्र भीमरथ्यास्तु दक्षिणे॥ कुणिकुंभाग्रतीच्यां हि स्थाना कालंजराहरिः॥ तत्र भागे सततं देवी मल्लिंगं सिरसा धरन्
ईश्वरः॥ रतिस्तु बालदा विष्णुः गच्छेयमितो हि मया॥ तत्रावसत्स मल्लिंगं दध्यनुमूर्त्तो हरिस्तदा उवास दक्षिणे तीरे भीमरथ्याः [illegible] ध्याः स्त २
दा बिंदुः तत्रांडुरंगक्षेत्रं विख्यातं त्रिपकं सदा देयुवाच॥ कुत्र कालस्त्वया जीर्णः किंमर्भवदमे ब्रूहि कुणिकुंभमिति प्रोक्तं कितस्मि
२५ त्र वरं शिवा॥ सूत॥ तदा देवी महादेव तत्क्षेत्रस्य वैभवं॥ कथयामास विप्रेंद्राः गौरी प्राह महेश्वरः॥ शिवः॥ प्राक्ष्यमां भोनिधेस्तीरे कु
णिकुंभं महेश्वरं समभ्यर्च्यैव निपतत् कुणि नाम्ना महामुनि॥ उवास तस्य नाम्नो वै स प्रेत [illegible] धर्मो नूवे समां तुष्टाव हृष्टात्मा
कुणिकुंभेश्वर हि मां॥ कु णि॥ विश्वनाथ ममनाथ सुनाथ घोरसंसृतिभयं प्रममाथ स्वर्गपाथ कृतपाथ सुनीथ पाहि मां सुरग
णाधिपनाथ तस्य सातस्य नाम्ना हं मम वै गिरिजे तदा॥ श्वेतो नामाभवद्राजा कालमृत्युग्रपीडितः मृत्युंजयं नामराध्य तत्र
कालहरेश्वरं रुद्रमंत्रैः समभ्यर्च्य बिल्वपत्रैर्मनोरमैः॥ तुष्टाव भक्तिमान् राजा तस्य मृत्युं हरस्य ह॥ श्वेत उवाच॥ मृत्युंजय म
हादेव जगदीश्वर शंकर॥ मृत्युग्रस्तं मोचयाशु त्रियंबक नमोस्तु ते देव [illegible] कृतं नत्र सुमित्रिमूत॥ पक्ष सरव दक्षसुसिद्ध
पक्षि वाहनुत पूज्यपदाब्ज ध्वस्त पूषमा ग नेत्र पाहि मां॥ तत्र सा [illegible] तदा [illegible] निर्गीर्णः परमेश्वरि॥ कालंजरमभूत्तत्र ततः
प्रभृति शांकरि भीमेश्वरं मां दृष्ट्वा भीमपापैः प्रमुच्यते अत्रैव सा संततेक्षसे शृणु ख्यावहि नाममः॥ वद्मगुर्गोप असम्सिनाम्ना नि ५
गानंदकपुरा सितासिता तथा रूक्षा चित्राः कल्माषकापिला॥ तस्या संतु विविधा गावो संवत्सा अविक्रा [illegible] णाः महीमि पांग
णास्तस्य बहूनां गोपसंकुला॥ स गोरसैः श्रीभीमेत्यमभिषेक [illegible] तिनिसन्याः दधिखंडैश्च यसुघृतैर्दीपैर्दीपैस्तथाविधैः पर्य
सांसघटैर्भीरैः रस पयसा निसं मुदा॥ तस्य गोगणमध्यस्थ नंदिनी नाम विश्रुता॥ बालवत्सास्तथा सा गोः कुमारो वैगता वनं
गाभिर्गोपि सूते यातावनं हरितं वाडवलं भीमरथ्यास्तदा तीरे चरंती सा ददर्श मां॥ तस्याः स्तनद्वंद्वं पंकालुंनादूलोईं

तद्वा बिले ॥ कराले विकटैर्दंतैः भीषणो भीषणाकृतिः ॥ सा दृष्ट्वा दुद्रुवुः गोपा गावो वत्सा वनादनं ॥ तन्ममाक्रंदितं श्रुत्वा गावो गर्भानितस्त
जुः वित्रस्तलोचने श्रोत्रे पुच्छं धुन्वन् गादियं ॥ नंदिनी नाम गोरत्नं मां प्रपाप्याह सादरं ॥ नंदिन्युवाच ॥ आहो व्याघ्र महाभाग किं ते
कार्यं मयोच्यतां ॥ तद्ब्रूहि महाव्याघ्र शरीरं ते ददाम्यहं ॥ किं त्वेवं वचनं मे ऽपमंगेंद्र शृणु सत्तम ॥ बालो मे तर्णकोऽस्ति तं पाययि
८६॥ त्वा चैतं पुनः ॥ दृष्ट्वा सखीगणान् सर्वान् गोपानुगोष्ठश्च मातरं ॥ जीर्णा श्रृंगद्विजो दीनां चासो सं पिनहि समा ॥ इत्युक्ते नंदिनी वा
क्यं श्रुत्वा व्याघ्रो हर्षविस्मितः ॥ तमवोचत् क्षुधाविष्टः तदा नीतां पयस्विनीं ॥ व्याघ्रः क्षुत्क्षामोहं जराव्याप्तः शुष्ककंठोस्मि नंदिनि ॥
पिपासाबाधिते मह्यं त्वन्मांसं रक्तपानतः ॥ मदागमिष्यसि पुनः न पथानुदातुमर्हसि ॥ सा नंदिनी तदा व्याघ्र ॥ वचः श्रुत्वा तदा
विके ॥ शपथैर्मामिहाव्याघ्रं नाप्ययामास पादपो ॥ नंदिनी ॥ तर्णकं पाययित्वाहं दृष्ट्वा सख्यश्च मातरं ॥ आगमिष्ये यदा व्याघ्र
भीमेहाप्येन प्राप्स्यसे ॥ बालवत्सानु यो गां वै समयोदोः धुमिच्छति ॥ तत्पापं मे भवेद्व्याघ्र यद्यहं नागमे पुनः ॥ अरक्षितां च यो
राजा बलिषड्भागहार्यपि ॥ तत्पापं मे भवेद्व्याघ्र यद्यहं नागमे पुनः ॥ वेदाध्ययनहीनश्च यः संध्याहीनको द्विजः ॥ तस्य पापं॰
पतिव्रता पतिं यस्त्यक्त्वा यान्यं कुरुते पतिं ॥ तत्पापं ॥ शिवार्चनादिहीनो यो भस्मरुद्राक्षवर्जितः ॥ तत्पापं ॥ रुद्राध्यायविहीनो
नायः पंचाक्षरविवर्जितः ॥ तत्पापं ॥ अन्यदेवसमं पश्यन् महेशं यश्च निंदति ॥ तत्पापं ॥ सोमवारे प्रदोषे च चतुर्दश्यां ष्ट
मीषु च ॥ दिवा भुंक्ते च यो मोहात् त्यक्त्वा लिंगार्चनो सितः ॥ तत्पापं ॥ कुर्वे पुंड्रांकितो यश्च चक्रांकोप्यहिर्वहिः ॥ तत्पापं॰ ॥
मे भवेद्व्याघ्र यद्यहं नागमे पुनः ॥ सूत ॥ एवं सा नंदिनी व्याघ्रानुज्ञाता वत्ससंस्थितं यथौ ॥ सा पाययित्वा वत्सं स्वं माध्य
स्थ च सखीजनं ॥ मातरं तां समालिंग्य पयसो सा हृष्टमानसा ॥ सा वत्ससहितां व्याघ्रो ददर्शागच्छतीं च सा ॥ व्याघ्रं ॥८६
प्रणम्य सा तस्थौ विनयावनतानना ॥ प्राह व्याघ्रं तदा देवी नंदिनी विश्वनंदिनी ॥ नंदिनी ॥ पश्य दृष्टं मां महाभाग
स्वादस्त्वं रुधिरं पिब ॥ भीमे भ्यमेमे तुष्टः स्याद्यावदाजानन्महेश्वरः ॥ एतस्मिन्नंतरे वत्सो व्याघ्रं प्राह महा

ये२ ता२ वनस्यचपतिः त्वंवैदिशानांपतिः ॥ ५

म

बलं वसः मुर्वन्मातरंध्याम्राभक्षायेपललंमम ॥ कोमलंतवल्कत्तिश्चाभविष्यतिनसंशयः ॥ व्याघ्रस्तत्पर्वकवाक्येननं ९)
दिन्याः सत्यवाक्सत ॥ हर्षवर्धधामहो... स्वरूपंपरमास्थितः त्रिनेत्रोनीलकंठश्चमहोक्षवरवाहनः ॥ सवत्सान
नंदिनीपादौमदीयोप्रणतातदा ॥ तुष्टावमातदानंसुवरंदातुंसमास्थित ॥ नंदिनी देवस्त्वंनमस्तेपतिः पश्नुप
तिश्चापतिर्विश्वति ॥ पतीनांचपतिः [illegible]
पतीनांचपति [illegible] दिशानां [illegible] कुलुंचानांचपतिः सद्योगणपतिस्त्वंवैहिरण्यपतिः आश्वानां
चपतिः सभापतिरसि [illegible] हास्यप्रातःपाती ॥ सेनापाश्चपतिस्त्वदीयचारणांप्रणतापरुषोहम ॥ इथंसानंदिनीप्रा
हतांपश्वत्वान्मोचयंमत्सारूपंतदादत्तंतत्सुसातोषितोविभ्रेः इदंतेभीमनाथस्यचरित्रंकथितंमयाश्रुत्वा
ससापरोदेवीविनान्तनोभवितानरः ॥ ससेनलोकान्जयतिससेनतपतेरविः सस्वनसंस्थिताद्यथ्वीससनेस
ससैवतिष्टितंपश्चपतिमथमांप्रणम्यसागोगेहनतरविजहोभवायबंधमुरहस्विधिवंदंमौलिंसुरवरमविभूया
नतोस्मिभीमनाथं ॥ ॥ इतिश्रीशिवरहस्येपंचमांशेशिवगौरीसंवादेनंदिनीवरदानंनामषड्विंशोध्यायः ॥ ईश्वरः
कण्डलेत्सुतेकश्चदासीदावंतिकाद्विजः सदारतनयस्तत्रनाम्नाभूतसुदर्शनः तेनसंपादितंद्रव्यंअसंख्यंहेमरूप
प्यकं दासीदासाश्चतस्यसन्मंहिष्यालगवादिकं सदारभोगेनसदाविप्रांश्चैठीरतिद्विजः [illegible] नीतसस्तदातेनदृर्वांती
कुलड़ादिभिः तेनाम्रदानंनकृतंब्राह्मणेभ्योमहेश्वरी नतीरण्यंनवस्त्रंचनगर्दंभूमिनादिकं नैवारामः कृतस्तेनच्छा ७५)
याद्वृक्षोपिनायदिपथि ॥ नबिल्वालोपपर्णतेनकृतंनाश्वत्थरोपणं ॥ तटाकंवापिविपुलंआरण्यंसर्वदेहिनां नकूपःखा
नितस्तेनतृषार्तस्यामरुस्थले ग्रीष्मेधर्मंस्तुतप्तानांप्रपानैवचकारिता धायाग्रेटपनिमाणंवृषेत्रापतेवारकं
नाकारितेनदेवेशिशिवलिंगालयंतथा नैवभूतिर्गलांगेषुलालाटेचापिमस्तके त्रिपुंड्रलपितंतेनवभस्मावकुंठनं

मेवपंचाक्षरोमंत्रः श्रुतोवाक्वजपेत्कथा॥ रुद्राध्यायजपस्तेननदृष्टोनापिवाश्रुतः॥ शिवलिंगार्चनंनैवकृतंबिल्वदलैःशि-
॥८७॥ वैः॥ शिवनैवेद्यवार्तापितस्यदूरतएवहि॥ शांभवैः सहसंलापस्तस्यकैलासएवहि॥ शिवलिंगंनैवदृष्टंजन्मध्येशिवाल-
येनगृहेकिमुवक्तव्यंलिंगंबिल्वदलार्चितं॥ नस्नानंनजपोहोमः स्वाध्यायःपितृपूजनं॥ नश्रौतस्मार्तकर्मापिसत्कृ-
तिर्द्विजेपिसन्॥ नसंध्यावंदितातेनकालेष्वपिप्रमाणितं॥ गायत्रीजपमात्रोवानाभूत्सोहिद्विजाधमः॥ शिवालयेवा
देवेशोनदृष्टस्तेनशंकरः॥ शिवोवृषवरस्थोपिवृषस्थोवामदेवेश्वरः नदृष्टस्तेनदेवेशःप्रदोषेचंद्रशेखरः॥ सोमवा-
रेतथाष्टम्यांचतुर्दश्यादिपर्वणि नदृष्टादीपमालावादूरस्थेनापिशांभवि प्रदक्षिणानमस्कारैस्तोत्रैर्नितिनैस्तुतः
शिवः॥ सहस्रनामभिःपूजानकृताष्टादिनामभिः॥ भार्यार्चितःपशुपतिःसाक्षात्कैवल्यदायकः तरुणीमेवसत-
तंवारुण्यासहसेवते॥ सतुपापान्यनंतानिअसकृच्चकारेतिहि सग्रामपालनात्सद्विजानांगोधनंवसु॥ सलुं-
ठयतिपापात्मागृहानुद्दीपयसपामधुमांसंतिलंतैलंतंडुलंकंबलानिच॥ सविक्रीणातिसततंधनवृद्ध्यैवजीवति
अहह्यधीवरान्यपिक्रयार्थमच्छ्ययातनः॥ सदाकृषिपरोनित्यंदेवतातिथिदूषकः विधवासंगनिरतःस्वकन्यासु
पसेवतेब्रह्महाहरतेनित्यंद्विजनिंदापरःसदा॥ पिशुनोराजगामीचवाचाटोसूचकःखलः॥ श्रोत्रियैःवृत्तिवृत्ति-
स्थेपोषितस्थानैस्मृतः॥ नपापंपांसुलंतेनश्राद्धंपितृमृतेहनि गवांसंरक्षणार्थंवैक्षीरपानार्थमेवहि सबालवत्सा- ७
नांदोग्धिवत्सक्षीरंविवर्जयन्॥ शिवद्रोहपरोनित्यंसर्वदाजनपीडकः श्रीर्णाङ्ग्याण्यथादायगणानांवर्जितान् ८७
थावृक्ष्यादास्यपत्निनिसुक्त्वानिरपेक्षतासांनदीयते धनार्जनंसदादेवीपापेनैवाकरोद्विजः तद्ग्रामसंवासिविप्राणां
धान्यानिसुबहून्यपिलुंठनहरतिचसदातेषांहिनार्धपोवदीयते दुर्भिक्षंव्यायतिसदाधान्यादिक्रयहेतवेशाग

५४ बिल्वपत्रैर्धूपदीपैः प्रणामप्रक्रमैस्तदा॥ शिवं नैवेद्यतांबूलैर्न राजनपुरस्सरं॥ सम्यक्समागतो नैव तांश्च प्रपूज्यं स्वकृतपूजनं॥१०
साश्चाविको श्रीवसौ नैकः पकस्तदा॥ तद्दृसालाभवितेकृतास दावाधूर्बिकः खलु॥ एवं संवसतस्तस्य तदासीच्च जलोदरः
सर्वधिमगमद्रोगतस्य पापबलेन हि॥ नाभिपक्वसंप्रदानेपि औषधार्पितदाबिके॥ मतिशान्त्यांचलुब्धस्य परद्रव्यापहारिणः
नत्र्यंति हो मकार्येषु नो वासीत्तप्तनेत्रयः॥ सदा तल्पगतश्चासी जलोदरनिपीडितः॥ अतिकष्टातदासायं [illegible]
तद्गृहं विस्तृतं स्थितं॥ समागतस्तत्र शैवः प्रदोषे शिवपूजकः॥ तस्य भार्या पितं विप्रं वासयामास वै गृहे सोपि विप्रः
सदासायं स्नातो भस्मविभूषितः रुद्राक्षमालाभरण शृंगार शिव पूजनं॥ मैव किंचिद्यथावाचं न पापतितदा द्विजं वा
७ सशैयामात्रात्रौ भोजनाद्यदनादिभिः॥ तामनुज्ञाप्य शैवोपि यथा प्रालयं यथागतं॥ तस्मात्स पंचमे वान्हि हिक्कार
श्वोर्ध्वकंठकः विवृत्तनयनो सर्थं प्रसार्य चरणौ वुभौ॥ मृतो यमभटैर्नीतो बध्वा पाशैः कुशादिभिः॥ ताडितश्चैव तदा
नीतो मार्गे वैवस्वतं तदा॥ तं भार्या चापि रुरुदे जन्हुपुत भूरजनाः॥ ततो दग्धो बांधवैश्च यमसमीपमितिद्विजः॥ आनायो
तनयाविप्रो नीतो वैवस्वतांतिकं॥ यमोपि स्वभटानाह चित्रगुप्तं पुरस्थितं॥ यमः॥ किमनेन कृतं पापं विचार्यैव दलेखक
पापमूर्तिरयं तावदस्मिन्कार्यैद्य मानिरो॥ चित्रगुप्तस्तमाहेदं विनतः प्रांजलिस्तदा चित्रगुप्तः एतस्य पापगणना
नोट् फणितो फणीन्द्रेनालं सहस्रफणो द्विसहस्रजिह्वः॥ संपीड्यतामयमहो कुरुयोरुघातैः पातैः शिलाप्रपतनैरसुमुद्ग २६
रैश्च॥ विवृत्तनयनेतदा प्रबलचंडभानो सुतस्तटिश्च्युटच्च टारावप्रतिभटाभिटी दंतजैः॥ मुल्लभटगणास्तदावद्र
तिपाः स्वतां क्वाथ्यतां सुघोरनरकाग्निभिः प्रबलशस्त्रधारादिभिः॥ यमस्य वचनाद्धि वैभटगणास्तदाक्रंदनैर्मु
सलिलगुडादिभिः परिघतीक्ष्णनाराचकैः द्विजांगपरिकर्तनैः॥ प्रबलतैलदीप्तोल्मुकैः॥ न दातदत्रुरुलब्धपा
निखिलपानलांते व्यथा॥ ईश्वर॥ हाहानकेपि सुभगे शिवलिंगपूजां कर्तुं यतंति विविधैः कुसुमैश्च नीरैः त
स्मादिमं त्रामनघोरमहानरकाग्निभीति प्राप्तापिते हिरवचरणविधिकर्मजालैः॥ मंदारकुंदनवचंपकबि

लब्धपत्रैर्मदिप्रदोषसमये तरुणेंदुचूडं लिंगार्चने मतिरहो गिरिजे स धन्यः मंदारनंदिलगुणो मुनिवृंदमान्यः पापान्यमं
दमरसंस्तति घोरवंधवृंदार्पितान्यपि विधूय महानुगः स्यात्॥ किं वक्तव्यमहो गिरींद्रतनये यः सापमभ्यर्चयेल्लिंगं मं
गलदं प्रदोषसमये बिल्वैश्च दूर्वांकुरैः॥ तस्यापारफलांबुराशिगणनां कर्तुं न शेषः फणीस्वस्यास्यांतरतस्सहस्रद्विगुणा
॥८८॥ जिह्वाग्रधाराशतैः॥ ॥इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे सुदर्शनोपाख्याने सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥
ईश्वर उवाच असिपत्रारविपिने ध्वसिधारासुपातितः कुंभीपाके तथा गौरि पक्वश्चायसंतमुत्कटे तप्ततैलकटाहेषु पा
चितः सप्त मुहुर्मुहुः भदैरश्मास्त्रधाराभिस्ताडितः स द्विजस्तदा गदामुसुंठीपरिघैः शूलैः पोतैर्थिमस्तकः शारकृत्तम
च१० हाममर्माथ वक्त्रस्तथा विधः तुद्यमानस्तथा काकैः सृगालैश्चाभिरावृतः हहेति प्रलपन्विप्रः परिधावन्नितस्ततः वृ
रालदंष्ट्रैः श्वभिर्दृष्टश्चानुद्रुतस्तदा अन्येनारकिणश्चापि ब्रह्मपाक्षत्रियादयः वैश्याः शूद्रास्तथा पापा नानासंकर
जातयः नानादुःखवृते घोरे पीड्यंते यत्र किंकरैः॥ पूयविण्मूत्रकुंडेषु कृमाघातैश्च तेषु पौः स्रवद्रक्तैः क्षारसेकमहा
दुःखकातरैः खड्गताडितहस्तैश्च पादैर्मुंडैश्च खंडितैः विनिष्क्रांतांत्रमस्तिष्कैः श्वभिश्च बलिभोजिभिः तप्ततैलप
तेर्गे ज्वलन्निः दुःखसंकुले दीपितैः कृमिदन्मेतैः धावंतिश्च रुदंतिच॥ संतप्तवालुकामध्ये लोलयंसति पापिनः एवं ना
रीनरास्तत्र रुध्यमानाश्च पापिनः॥ गर्जे सस्तोऽयं स तस्तीर्थ समुद्धरपापाय॥ वदंति क्रूरवचनैर्भ्रुकुटीकुटिलेक्षणाः भटाः
अहो दुष्कृतकर्माणः सुखबुद्ध्यैव पातकं कृतं भवद्भिर्महिनत फलं भुज्यतमंगाः एनं छिनत दुर्बुद्धिमेनं पोथयताधुना ॥८९॥
एनं तोडयता धारा एनं खंडयतासिभिः॥ अनेन राज्ञोन्मतेन प्रजाः संपीडिताः भृशं देवद्रव्यपरः पापी द्विजद्रव्यापहा
रकः बांधवानतिथींश्च सानस्सखा भुंक्तेन्नपाधमः तदुप्ततैलकटाहेषु पात्यतामयमुद्धतः॥ अयं द्विजो महापा
पीश्रोतस्मार्तपराङ्मुखः॥ त्रिपुंड्रभस्मरुद्राक्षरुद्रपंचाक्षरोज्झितः॥ शिवलिंगार्चनाहीनो बिल्वपत्रैस्तथासुरैः

परान्नादः सहापापीनित्यंपर्वण्यपिद्विजः धनधान्ययुतश्चापिभार्यापुत्रसमन्वितः संतप्तताम्रकूटमध्येपात्यज्वलितांगज्वलितांद्वि
जः वेदपाठीसर्वदापापीअन्यन्यासापहारकः॥ दृष्याधिकेनपापात्मातुंदोभ्यैनजीवति असंतंतीक्ष्णाग्रैस्त्रोघैः संतप्तमु
सलैरपि खंड्यतांदंड्यतांपापःतिलशः पर्वसंधिषु अयंमूढोपिमंदात्माब्राह्मणपानवमन्यते गोतांडयतिपादेनरासमौ
ब्रूह्म षानयं हलेरुढ्वजयासौमोविप्रवित्तापहारकः॥ अधोमुखोर्ध्वपादोयंदास्यः स्वर्दैवन्हिना अयंभार्यापरित्या
गीदोषदर्शनवर्जितः संतप्तक्रकचैर्घोरैः सूचीनुभ्रातनुभवेत् अयंयुवामहापापीपरदारोपसेवकः सकामंचस
दापापः परस्त्रीदर्शनोत्सुकः ग्रीष्मंसंवृषणंचास्यनेत्रेतुध्वंतुदंशितैः॥ मूलाग्रेर्मुसलैर्घोरैरुन्मार्ष्यांत्राणिदंति
नः अयंसर्वत्रनिंदांचकरोतिसुदुरात्मवान् उष्ट्रान्स्पालामस्यजिव्हांतसंसेदमूर्निभैटैः तुलांहिरण्यगर्भंच
गोसहस्रप्रतिग्राहीविद्वांसः पापभूयिष्ठा चावदूकाः सदारवलाः॥ अपापानांचसाधूनांनिंदकाः वादकौतुकात्
दृष्टांगान्वह्निनरके पातयंतुमलद्रुते अनिच्छंतिपराःपापाः सर्वदाप्रेतभोजिनः गोहृयंप्रतिग्रहसापितद्विक्रय
परायणाः पचंचपतितततमास्त्रीधनहारकः तद्वस्तिकृमिभिर्घोरैः दंहदंसदापापाः पतंतुस्रातवैतर
कन्याविक्रयतःशौर्यस्थितारक्तमलद्रुते॥ मातरंपितरंसाधून्कटुत्यामस्र्पयय मलमूत्रेचपतितलपाश्रीध
नहारकः तद्दृष्टक्रिमिभिर्घोरैर्दष्टसर्वांगसंधिकः वैश्वदेवाग्निरहितास्त्रेताग्निविवर्जिताः आतिथ्यादिवि
हीनाश्चदेवतातिथिदूषकाः अयाज्ययाजकाःपापाः सदाधनपरायणाः संतप्तवालुकासंरुद्धाः दग्धाः सूर्य
करैस्तथा दंभाहंकारमात्सर्यलोभकामपराः सदा॥ सर्वभूतेष्वविश्वस्ताअमित्राः क्रूरवाक्कुशल्याः॥ कुंभीपाकेषु
पच्यंते गोवधेनिरतास्तथा॥ विश्वासघातकाः पापाः मत्तेकार्यविरोधिनः ककचैर्दंतुरैर्भिन्ना द्विधाततत्राकलीकृ
ताः॥ विधवासंगनिरताः कन्यासंदूषकाश्चये॥ अश्मपातैःसुघोरैस्तु विपोथितकलेवराः सुरापानरताः

पापाः देवद्रव्यापहारकाः संतप्तताम्रघातैनैरभिर्दंदह्यमानाविषैः धगधायवृश्चिकजालैश्चश्ववद्रुधिरकर्दमाः॥ तिष्ठंति हाहा
ताः स्मेति रुदंति करुणं बहु॥ ३ यं नारी मदोन्मत्ता पतिनिंदापरा सदा॥ परसंगरता नित्यं संतप्तायसदंडकं॥ समालिंग्या
॥८९॥ शुक्रशृंगा याता उपेत य मर्दिकरे॥ परदारोपसेवी च अयसीं प्रतिमां सदा समालिंग्य विदग्धो यं आक्रंदति दिवानिशं प
रान्नं निरतो नित्यं स्वगृहे पाकवर्जितः कृमिराशिं समश्नाति प्रेतान्निमलभुक् सदा॥ ३ भयास्यां च गांग्र हसता ३ पेतत
क्षपिंडकैः ब्राह्मणोयं महापापी अन्यश्च क्रंदको सुरः शिवनिंदापरो नित्यं भवदिष्ट सदा मुदा प्रदोषे सोमवार
चन्निवरात्रौ नथैव च॥ भुक्तेनानि दिवा पापी न तु दर्शपष्टमीषु च तिलभूः खंडयतां दुष्टः भ्राष्ट्रे चैक्षारसेचनैः
५८ ब्रह्मचार्ययमुन्मत्तो वेदाध्ययनवर्जितः॥ कामातुरश्चास्वादज्ञो भिक्षुश्चायं दयालवान् मृष्टमश्नाति नियतं बला
दाक्रम्य पीडयन् मर्द्यते लगुडैर्घोरैर्मुसलैर्यमसेवकैः॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरो नित्यं मदायं ब्राह्मणाधमः श्वभिः संदश्यतां
पापा वा यसेवश्चैकेरपि त्रिपुंड्रफालानुदृष्ट्वैव सदा निंदति सद्द्विजः॥ ३ त्पाट्यतामस्य जिह्वा नेत्रे सूच्या तु दंतु पं
च॥ श्वपचं निंदाम द्वेशास्मै देवानां च द्विजस्य च आशीविषविषैर्घोरैर्दह्यतां ग्राणवल्कलैः एवं ते नरका घोराम
दृष्मटैर्वेरपि छिंदभींदीति वादैश्च इहाति प्रबलापिते॥ नानादुःखगते घोरे दुःखितः परिधावते असह्यं दैवित
दुःखं वर्णितुं चापि न क्षमं॥ तं दृष्ट्वा दुःखितं विप्रं धावंतं करुणाखं॥ आत्मानं पिप्रिविदः आकरुणा मे समागता त
त्रैश्चोवद्ध तापूजा दृष्टा तेनेति तं तदा समानेतुं गिरिसुते मया संप्रेषिता गणाः॥ समाद्रयाल मावंतं समानेतुं त ॥८९॥
दांतिके॥ दृष्ट्वा तं नरकं घोरं तियं मेनसू पूजिताः प्राह ताः प्रांजलिः सोरिः कुत्र वा गम्यते गणाः भवतां दर्शनीया
ग्याः किमयं नरकार्णवः गणाय मवचः श्रुत्वा प्राहुस्ते तं शिवाहूया गणाः आवसोयं पापयुक्तस्त्वयापि भवन्

त्निय: किं वानेन कृतं पुण्यं सूक्ष्मं आनातिशंकरा ॥ यमानेन कृता पूजा प्रदोषे भैरवकल्पिता । दृष्टा तेन महादेवस्तुष्टः कष्ट
निवारकः ॥ तस्मानयनेसौरिप्रेरिताः श्रीशिवेनहि अतः परं त्वमस्माकं गणानीयोसि किं वद ॥ गणानां वचनं श्रुत्वा प्राह
सौरिः कृतांजलिः ॥ यम: ॥ शिवाज्ञापालकश्चाहं यथेच्छसि प्रभु ॥ अस्यैव दंडनार्थं यहं ब्रह्मं करे पनियोजितः इति गणा
पास्सर्वे यमेनचसमन्विताः द्रष्टुं तं नरकं घोरं तेपि शंभुगणास्तदा ॥ सूत: केचित्क्रूरोरुनिकृ[illegible]महांगबंधाः केचि
ज्ज्वलज्ज्वलनदीप्तिविदीप्तदेहाः केचिच्चदंडवरखंडितमुंडखंडाः केचित्स्रवद्रुधिरदिग्धसमग्रकायाः केचिन्महामुस
लभंगलखंडकायाः केचिद्विदीर्णपादभ्रमानांत्रविभिन्नपादाः केचित्सुतीक्ष्णाग्रखड्गभिन्नहस्ताः केचिन्महायससमुद्ग
खलजालमालाः दृष्ट्वा यमेन गणपाः अतिघोरभुजंगजर्जुरीस्थानमहेश्वरानाम् ॥ शंभोशिवप्रथमनाथत्रिलोच
नेति धाहीशानारकसुघोरमहाभवाब्धेः भवातुरचुः हाहाहाबलघातकव्याकुलखैरांक्रंदितदिक्तटंभोः शंभोभगवन्म
हेशाकरुणादृष्ट्यावलोक्यादरात् संतिष्ठक्षणपाकुमहीक्षवरगस्तत्तेजसाप्यायिता हि मीनारकिणामदीपवचसा
वंदीनबंधुकिल यमभटपटलीकृतायरावं विहीनं इतनारकिणां क्षणाग्रघाते ॥ नरकमतिसुघोरमघशंभोनहिप
नम[illegible]भवत्पाकृताक्षेः गणोवदनच्युतप्रबलशंभुना नातदन्नीवाघ्रहरपाहिनः प्रमथनाथशंभोशिव तदैव
यमपालनाविरहितास्तवनारकाजगर्जुरखिलास्तदाविविधपातकैस्संच्युताः ॥ शानुगाणांस तदा प्राह यमः क्रोधवशंगतः
दंतान्कटकटाशब्दैर्निवृत्तमनयनेतदा ॥ यम उवाच ॥ सर्वाणि पापान्यतिदुःखदानि गणाः ॥ सदादुःखनराणिशंभोः
द्रोहस्तथा तांसमुदीक्ष्य कोपाम् हीनान्मृनेष्व पुतार्थकर्षं ॥ कुकल्पनानल्पविकल्पजाले महेशनिर्दातनुते
नराधमः अधोमुखश्चोर्ध्वपदोवलंबते विष्ठादृदर्तत्रिमिभुकृताम् समाः ॥ निष्कल्पनानांवदसेववदाः ख
रापारनिश्चो सदुवंतंचवित्त ॥ राणीगर्भसंभूति विष्ठाक्रिमित्वं महेशार्चनावर्जितं जन्मयस्य ॥ शिवज्ञानपू

जानि वेद्या अभोजीभुन वेयवकं घं मलानां सरानि ॥ तदस्यामभमत्रैर्वदसे ववेदस्त्रिकालः समुत्पाटयमा सुतस्योर्ध्वमु
डौ ॥ सुसुंठीनि पातैः क्रूराघात पातैः सुरुद्राक्षहीनां गसंगां गसंगं ॥ सुधूमापितत द्वेलोकूटां इ समुक्षिप्य भस्मीकेरं १७७
१० म्येवकालः ॥ वा रूद्र पंचाक्षरा वृति हीनान्महादेवलिंगार्चकान् विष्णुलिंगे ॥ सुचक्रांकितान् धर्ममुद्रांस्तथान्यान्
सुदंष्ट्ररुधाराद्विभिश्चर्वयामि ॥ प्रदोषार्चनावर्जितं सोमवारे दिवाभुक्तवंतं महालोहघाते ॥ तथाभूतकाला
ष्टमीषुप्रदोषेन चार्चीतिलिंगं सदाकालदंड्यान् ॥ महानौवनिद्राकरस्योर्ध्वजिह्वां समुत्पाटयकालः सतप्ता
लमध्यात् ॥ ज्वलद्वार संदंशजालैस्तदंगं निकृंसांभसाक्षारजेनानुसिंचेत् महादेवलिंगार्चने यस्तुविघ्नंकु
रोतिलद्वंद्वहस्ताभिनोहां ॥ इयं सकालः सततं रुषान्वितः ॥ त्रिवद्गुडांनास्तिविनिक्षिप्यति त्रिवारामविच्छेदने यस्य
हस्तौ कुठारौ घितौतस्य हस्तौ कुठारे ॥ तथादेवदेवालयस्यापि [illegible] कालः छिनसेकूमंगतिलानां क्रमेणा इसंकाल
वक्तः श्रुत्वा गणा दुत्तु: परस्परं गणाः ॥ नानासंसारचित्ता प्रतिहतमतयः क्षीणपुण्ये कलेना नीचाः कार्यैक
स्वकीयेग्रामनभवनगाः कूरावदंभजंति ॥ तस्माद्विच्युतकर्मभेषजनुभिस्त्रिपंत्व मासाद्येतनानादुःखमूर्तिम
हेमाकुधियस्त्वां नाश्रयंते जनाः श्रुत्वाकांतां तवार्ता विविधगतिवशात्तिं करे यम्मिदंडे ॥ खंडसंते यत्रजीवान्नति
नरककूलं वत्सरापां बहूनि भिषिधिधिं धीतिवादैः पटुतरकृत्या यातादृश्यतेयं जनो घस्मनृसास्त चनप्रमोधारिह ॥१०॥
लोमामुसेते यं विभो ॥ मार्गेलपामार्गदीलैर्महेशालिंगार्चनात्मार्ग्यते विमुक्तो ॥ मार्गेलगंगासिलभारौभालेरुद्रा स्म५
क्षमालः ॥ सतुपुण्यमूलिः ॥ सुतः ॥ इत्थं यमेनकृतसत्कृत एव धीराधीरा महेश्वरगणेशवराश्चविप्रे आरोप्य हंस
वरयानमनोहरेणा संपूजिताः प्रथमनाथपदं प्रयुक्तो ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे
शिवगणयमसंवादोनामाष्टत्रिंशोध्यायः ॥ सूतउवाच ॥ आवंसनाथविप्रेण केचित्पुण्यलवान्विताः अ

जन्मभध्ये सकृद्वापियेपंचाक्षरतत्परा॥ कृत्वाचिभस्मनिटिलाहृराबेन्मिवदुनिनः॥ प्रदोषेसोमवारेषुशिवरात्रिषुचापिये नो
वालापपरायैवेयेतत्समंगिसंगिनः॥ यपुस्तेपिविमानेनमार्ग्रेरेणानुयांतिकं॥ तेगणाश्चमहेशानेतांस्त्रदादृर्शयंस्तदाति
विभ्राजमानवपुषःप्रणमूर्ददेववशितो॥ सांजलिप्रपातासर्वेजयदेवेतिवादिनः॥ तदोचुस्तेतदत्विप्रागणास्तेपिमहेश्वरं
गणानुच्चुः॥ त्वं सच्चिदानंदघनोसिसेतुर्विधारणामृतपतिस्त्वदाश्रयः॥ आनंदलेशोनचिदामलेनसत्वेनयुक्तोगु
नकिल्बिषाश्च जनितापवनानलाद्वबबेषो जनितामूनिदिवामलश्चयशंभो॥ जगतोजनितामहेश्वरस्त्वंजनिताद्
त्रहेपामुरांतकस्य॥ वर्षासुमेघगणाशर्जनदुर्दिनेषुनीलाभ्रमध्यवहुगर्जितविद्युदृत्सः॥ मधुसंषगतमानु
इस्तमध्यः सुकृपीतपणालर्षकालजातः॥ वर्ष्योसिमेश्चोसिचवधुतोसिआतप्यवर्ष्योसिमहेश्वरस्त्वंत्वंरक्ष
मेत्रैः प्रतिपादितोसिदीनानिमान्याहिमहेनुपदृष्ट्वा तद्दर्शनान्महादेवप्रदोषेत्रीवपूजितं लिंगममोहरंदृष्ट्
बिल्वपत्रादिपूजितं तद्दर्शनाघ्नापयुक्तोमुक्तोर्थवत्कृपाबलात् तद्दर्शनामघोघानांनाशकंश्रीमहेश्वरः तस्मा
तस्मृतिमात्रेणादग्धपातकपर्वताः॥ भविष्यंतिमहादेवानानापापयुतानराः तवपादांबुजद्वंद्वंध्यातनिर्धूत
कल्मषाः तवलिंगार्जनात्सेवपुनंतिभुवनंजनाः॥ एतेनारकिणोदेवआवेसेनसमागताः॥ पिनुष्य पत्रपाधुनाभ
मोर्किंचिद्गुणपल्लवान्वितान्॥ प्रणम्यदेवमीशानमांवसेनाथनारकाः॥ माहुरालुमुखान्मुक्तसूर्याथिवविराजि
ताः॥ नारकाः उरुचिरलरकलपापतापभंगकुरुनिवनंकरनःप्रसीदशंभो॥ सुरवरतटिनीजटोरुराजास्पु
रगरकंधरपाहिदीनबंधो हरगंगमौलिंशान्हात्लिंगमौलिंवदारबंदार्चितपुष्पमौलिं॥ सुबिल्वगंधोत्तमलिंगसे
मोलिंभजामशंभुंसुरवर्गमौलिं॥ शंभोजगत्कष्टमिदंविनिष्टमिष्टस्यानिष्टस्यतवांघ्रिपद्मे॥ कष्टानि
संहर्तुमहोत्तमीदृष्टप्रहृष्टलिंगपरिगृह्यपूजा॥ कालेतिथौकृष्णतरमहेशभक्तैःकृतानीरदलैःफलैर्वा॥

हं

वः

प्रदोषवेलास्वथ पापतापहीनासुराणां मोप्रकृतं प्रसीद ॥ इति नारदेनवां वाक्यानुष्टः कृष्णहरः निः प्राह तानुग पापश्रेष्ठं
स्तांश्च नारकिपास्तदा ॥ ईश्वरः ॥ मल्लिंगार्चनसक्तानां भस्मरुद्राक्षधारिणां ॥ श्रीरुद्रजपसक्तानां श्रीपंचाक्षरजापिनां
॥२१॥ मन्त्रानजपसक्तानां प्रदोषार्चनकारिणां शिवरात्रिपराणां च सोमवारव्रतात्मनां ॥ कालाष्टमीचतुर्दश्यां निशिनां
कृरपूजनात् न यमं यमलोकं वा ते पश्यंति गणाः ॥ क्वचित् न प्राप्य भयलशो हि ते मुनास्ति गणोत्तमाः ॥ बापलिंगेप
स्फाटिके सदा बिल्वदलार्चितं ॥ न यमं यमलोकं वा ते पश्यंति गणाः क्वचित् ॥ ये भस्मोद्धूलिततनुस्त्रिपुंड्रावलिभासु श्री
रः ॥ न यमं यमलोकं वा ते पश्यंति गणाः क्वचित् ॥ पंचाक्षरपरो यस्तु श्रीरुद्रजपतत्परः ॥ न यमं ॥ व्रतिनः सो
मवारेषु प्रदोषेषु महेश्वरं ॥ समभ्यर्च्य बिल्वदले ये पश्यंति च पूजितं ॥ शिवलिंगं गृहे वापि ये वै देवालयेषु वा
चं० १ न यमं ॥ बिल्वपत्रार्चनपरा बिल्वार्चनरता नराः ॥ न यमं ॥ शिवारामकृषये वै तटाकं कूपमेव च ॥ ये कुर्वंति न
राभक्त्या धूपदीपप्रदानराः ॥ न यमं ॥ शिवगोपुरनिर्माणं प्राकारं मंटपं तथा ॥ ये कुर्युः श्रद्धया संधेः पाषाणैः सु
धयापि च ॥ न यमं ॥ शिवलिंगार्चनपराः शिवनामपरास्तथा न यमं ॥ शिवतीर्थकृतस्नानाः शिवक्षेत्रनिवा
सिनः ॥ न यमं ॥ शिवभक्तार्चनपरा भोजनाच्छादनादिभिः न यमं ॥ कालाष्टमीचतुर्दश्यामुपोष्य च निशावर्चकाः
न यमं ॥ धूपदीपसदा गौरीमल्लिंगपुरतो नराः ॥ न यमं ॥ दीपमालादिकं नारिः पुण्यसायं विशेषतः घृतैस्तैलैः ॥१९१॥
सद्भक्त्या तेन सा धूतकिल्बिषा ॥ न यमं ॥ शिवाभिषेकपानीयं ये पिबंति मुदा नराः ॥ न यमं ॥ ये बिल्ववनकं
नारिस्तु सन्नैः पूजयंति मां ॥ न यमं ॥ बिल्वमूले तु लिंगार्चां ये कुर्वंति सदा मुदा ॥ न यमं ॥ शिवोत्सवपर्येरा चार्याय च
तस्योपकारकाः ॥ न यमं ॥ गोघंटादि प्रदातारस्त्वभिषेचनिकान्यपि ॥ न यमं ॥ शिवनैवेद्यपुष्पाणां गायरुद्र
क्षधरास्सदा ॥ न यमं यमलोकं वा ते पश्यंति गणाः क्वचित् ॥ किमत्र बहुनोक्तेन भक्तिर्मम गौरीयसि मो

ये

१५ पंक्तौ ॥ क्षीरं दधि घृतं तैलं मधु शर्करयापि च ॥ नारिकेलं चरुदली फलसेक्षुरसं कुलं

वद्याह्मोहमीशानो भक्तिसर्वेतिभाग्यतः भक्तस्य सर्वपापानि नाशयामि गणेश्वराः॥ एतत्तुष्टिकरं पुण्यं गणाममनसंशयः
ममप्रीतिकरं चापि वक्ष्यामि भवतां गणाः॥ उक्तानां च निरासेन अमुक्तानां च विस्तरात्॥ ऊर्ध्वपुंड्रांकनं चैव मृदा फालु
गलादिषु॥ ममाप्रीतिकरं पापं कारणं लंघणोत्तमाः॥ त्रिशूलवज्रचक्रादिधारणं स्वकलेवरे॥ ममाप्रीति॥ सर्वश्रुति
श्रुतं पुण्यं भस्मनो वर्जनं मुदा ममाप्रीति॰ त्रिपुंड्रं वर्जनं नित्यं तथा भस्मावगुंठणं॥ ममाप्रीति॥ लिंगार्चनं विल्वप
त्रैर्यैर्न कुर्वंति मोहिताः॥ ममाप्रीति॰ रुद्राध्यायादिरहिता ये सदा ते नमप्रियाः॥ ममाप्रीति॥ पंचाक्षरविहीना ये अ
न्यमंत्रजपादराः॥ ममा॰ अन्यपुंड्राणि धृत्वैव रुद्रपंचाक्षरादराः॥ ममाप्री॰॥ सालग्रामादिसाम्येन नित्यं लिंगार्चका
नराः॥ ममाप्रीति॰ महेशप्रसुक्तशेषेण न भुंजते नराधमाः॥ ममाप्रीति॥ भस्मंदानिरता ये वै मन्नामस्मरणोज्झिताः॥ ममा॰
ममाप्रीति॰ ब्रह्मविष्णुसुराणां च समं मद्रूपं तथा॥ ममाप्रीति॥ मन्नामसंजनान्नैव समर्पयंति ये नराः॥ ममाप्री॰
रक्तपीठे च मल्लिंगमन्यदेवादिपूजनं॥ ममाप्रीति॥ मम भक्तेषु विद्वेष अन्यभक्तार्चनं मुदा॥ ममाप्रीति॥ रुद्राक्षधा
रणं हित्वा काष्ठपाषाणधारणं॥ ममाप्रीति॥ मत्क्षेत्रविमुखा ये वै अन्यक्षेत्रपराः सदा॥ ममाप्रीति॥ कालाष्टमीचतु
र्दशीषु प्रदोषे सोमवारके॥ मुदा दिवाभोजिनो ये मम लिंगार्चनोज्झिताः॥ ममाप्रीतिकरं पापं कारणं तद्गणोत्तमाः ते
षां हि नरकावासो गणाः प्रियतरो मम किं च मत्पुण्यफलेनैन नरं तिच सदा नराः॥ नरकार्णवपतितास्ते न भविष्य
लिंगणोत्तमाः॥ सूत॥ इत्थं शंभोर्वचः श्रुत्वा गणास्ते चैव नारद॥ प्रणम्य देवं देवेशं कैलासं शंकरालयं॥ तत्रैते
गणपा जाता महेन्द्रार्चनतत्पराः॥ तत्र लिंगानि पुण्यानि बिल्वमूलस्थितानि हि॥ तत्र रुद्राक्षत्रिपुंड्रांका रुद्रा
क्षकृतभूषणाः॥ तन्मंत्रैः पूजयामासुरीशानं देवनायकं॥ तत्रैते गणपा जाता महेन्द्रानुचराः सदा॥ कपर्द

शारविंदस्य चंद्ररेखाविराजिता॥ त्रिपुंड्रनिटिलास्सर्वे स्वर्णवेत्रलसत्कराः दृष्ट्वा कैलासरत्नं ना विस्मितास्तेभवन्नतदा
नानामुनिशतालंबं नागगंधर्वशोभितं॥ यक्षकिंपुरुषोघैश्च अप्सरोभिः श्च सेवितं॥ ब्रह्मविष्ण्वादिभिर्देवैर्दिक्पालै
॥९२॥ श्च समावृतं॥ सनंदनाद्यैर्मुनिभिर्नंदिभृंगिगणेश्वरैः॥ कुमारगणपाद्यैश्च शोभितं रूपशोभितं॥ तत्र वैखानसाः सि
द्धाः वालखिल्या मरीचिपाः॥ तपसा देवमोज्ञानं यत्रांभामुनयस्तदा॥ समाधियमुद्रानाद्यैः पूजयापरमेश्वरं॥ ये
तोषयंति नियतानांभिन्न भक्तिसमन्विताः॥ सर्वधातुस्वरूपायातामनोवाक्कायकर्मभिः तेषां तत्परमं स्थानं यद्देवै
रपि दुर्लभं॥ यत्र गत्वा न शोचंति यत्र पातभयं नहि॥ नीलकंठं विरूपाक्षं गंगाधरमुमासखं॥ राजचंद्रकलामौलिं
वेदवेदांतसंस्तुतं॥ कर्पूरधवलं देवं वरदाभयशोभितं॥ कालोदरमहाहारं त्रिपुंड्रविलसन्मुखं॥ सेवितं परया
भूत्या वामांगांकासमानस्थिता॥ निरीक्षंती महादेवं सुंदरानतपंकजे॥ स्वनेत्रभ्रमरैर्देवीं सर्वाभरणशोभि
तां॥ नारदादिमुनिश्रेष्ठैर्देवगंधर्वसत्तमैः॥ संस्तुतं वल्लकीहस्तैर्गानधारारसैः शिवं॥ गणेंद्रैर्विविधैर्देवैः से
वितं परयामुदा॥ रत्नसिंहासनासीनं नानावाद्यकरैर्गणैः॥ मृदंगकाहलानेकशंखदुंदुभिनिस्वनैः॥ स्तुवद्भि
र्देवसंघैश्च जयशब्दैश्च पुष्कलैः॥ पुरस्थिते गणेंद्रैश्च नंदिना खर्पवेत्रिणा॥ छत्रचामरहस्तैश्च महाकुल
दृभिर्गणैः॥ तुंबुरुभृंगिप्रमुखैः निर्वाणाद्यैः परिसेवितं अजनेश्च पताकैश्च वृषभांक मनोहरैः॥ महाहीरमहासौधैः
नानामणिमयान्विते॥ तत्कांतिधूतचंद्रार्कभाभिश्च सुमहन्नेर ध्यायंतमंत्रदेवेशांककुद्रापरिशोभितं॥ चारुशृंगा ॥९२॥
नराललोलच्चामरद्वयशोभितं॥ स्तद्धैक्षपाभ्यां कृपार्द्र्यां कर्णाभ्यां पन्नगपतपरमेश्वमरं॥ संस्थितं धर्मघोरयं
नानाघंटाविराजितं कुमारगणपाभ्यां च सेवितं सुमनोहरं॥ नानाकुसुमगंधाढ्यहारशोभितकंधरं॥ प्रसन्न

प्रसन्नवदनांभोजं तं देवं ददृशुः शिवं कैलासे सुहिरण्यपंजरगताः पुंस्कोकिलाः सारिकाः रत्नानोकगृहाणि निम्नशिखिप्रतिनिभाः ससुंदरीकप्रभा-
दृष्ट्वा लिंगमुमापतिं प्रियतमं पाहीशनूंशो शिवेस्याक्षोऽशं तिष्ठुकाः शिवागमगतयो नृत्यंति नेत्र बर्हिणः॥ हंसाः सारसचक्रवाकसहिताः स्त्री
रोदतीरमुदाचं चुंभिः पयसां कुर्वंति सिक्तैर्मुक्तावलीभिस्सह॥ रेवालिंगवरं प्रदोषसमये तद्बिल्वमूलस्थितं संपूज्य प्रथितमानपक्षप
वनैः संवीजयंसौदरात्॥ गंधर्वकिंनरगणाललनाप्सरीणां नाट्यैर्मृदंगमुखनिस्सृततालनृत्यैः॥ शंखैश्च काहलरवैर्मृदुवेणुवीणानाद
कादिदुंदुभिरवैः परिघोषयंति॥ सारंगाः स्वककायकंडुविनुदः बिल्वस्य संघर्षयो मंचेमेंद्र सुपुष्करोद्भवजलासारैः सुशीतैरपि॥ स्वैः पुच्छै
भ्रमरीगणैः कृतमहालिंगस्य संपूजनैः स्वसांद्रघरदसे कृवीजनमिषात्संतोषयंतीश्वरं॥ इति श्रीशिवरहस्ये ० कैलासवर्णनं नाम
एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ॥देव्युवाच॥ ॥श्रुतं सुरम्यं नानाख्यानं त्वत्तो विस्मापनं मम॥ प्रदोषे पापिना तेन दृष्ट्वा त्वं नाम्नार्चितः शिवः॥ ते
षां नामसाहस्रैः संस्तुतः वृषभेश्वर॥ तन्नाम्नां श्रवणे कामे भूयसी च चित्तप्रभो॥ सूत उवाच॥ तस्मिन्कैलासशिखरे सुखासीनं महेश्व
रं॥ प्रणम्य प्रार्थयामास सा देवी जगदंबिका॥ तदा देव्या महादेवः प्रार्थितः सर्वकामदः॥ फणीशो मुखसाहस्रैर्यानि नामानि चोक्तवान्॥ तानि वः
संप्रवक्ष्यामि यथा मम गुरोः श्रुतं॥ भवो भावानी माहेशं सर्वपापप्रणाशकं॥ ईश्वर उवाच॥ ऋषिः छंदो देवतं च तान्यहं क्रमशो ब्रुवे॥ सह
स्रनाम्नां पुण्यमेकपीठः कृतवानुमे॥ ऋषिस्तस्य हि शेषायं छंदोनुष्टुप् प्रकीर्तितं॥ देवतास्यामिहेशानि सर्वत्र विनियोजनं ध्यानं ते कथ्य पा
स्यच शृणुत्तम गकन्यके॥ कैलासे सुहिरण्यविष्टरवरे देव्या समालिंगितं नद्यार्धेगणपैः सदा परिवृतं वंदे शिवं सुंदरं॥ भक्ताघौघनिहंतन
नैकपरं शंभुं बिभ्राणमिंदुमभं स्कंदाद्यैर्गजवक्त्रसेवितपदं ध्यायामि सांबं सदा॥ एवं मामंबिके ध्यात्वा नामानि प्रजपेत्ततः॥ हंसमंत्रसम
संस्थमो सर्वाभीष्टार्थसिद्धये॥ पुण्यलोकेषु सर्वेषु सोमवारे विशेषतः॥ बिल्वपत्रैः कंजैश्च पुष्पाण्यन्यानि शंकरि॥ पूजयेन्नामसाहस्रैः
सर्वोर्थप्राप्तये शिवे॥ यं यं कामयते कामं तत्तमाप्नोति शंकरि॥ धनार्थी लभते वित्तं कन्यार्थी कन्यकां तथा॥ राज्यार्थी राज्यमाप्नोति मोक्षार्थी
मोक्षमाप्नुयात्॥ शृणु देवि परं पुण्यं मात्वकानाममनुत्तमं॥ सहस्रं प्रजपेन्नित्यं धर्मकामार्थमोक्षभाक्॥ ईश्वर उवाच॥ ॐकारनिलयास्स

१३ स्थः ॐकारार्थैकवाचकः ॥ ॐकारेशोऽथ कीर्तिरामिति विरूष्टकृतस्तुतिः ॥ ॐकारकुंडनीलयलिंगपूजनपापहृत् ॥ नमितानेकदेवादिर्नंदीपु
लिनसंस्थितः ॥ नंदिवाद्यप्रियो नित्यो नामपारायणप्रियः ॥ महेंद्रनिलयो मानी मानसांतरपापभित् ॥ मयस्कारो महायोगी मायाचक्रप्र
वर्तकः ॥ शिवः शिवतरः शांतः शीतांशुकृतभूषणः ॥ धनुष्कारकरो धाता धर्माधर्मपरायणः ॥ आत्मा आतार्य आत्मज्ञः अनंगनाशख
डनः ॥ ईशान ईड्य ईश्वर इभमस्तकसंस्तुतः ॥ उमासंश्लिष्टवामांग उन्नीनरनृपार्चितः ॥ उदुंबरफलप्रीत उमादिसुरपूजितः ॥ ऋजी
षीकृतभूचक्रो रिपुप्रमथनो ऋजुः ॥ लिंगार्चकजनप्रीतो लिंगी लिंगसमाश्रयः ॥ लिपिप्रियो बिंदुहीनः लीलाकृतजगत्त्रयः ॥ एद्धीद्धिश्री
निसंयुक्त ऐश्वर्यादिफलप्रदः ॥ औत्तानपादपूज्यांघ्रिरौमादिसुरपूजितः ॥ कल्याणाचलकोदंडः कामितार्थप्रदायकः ॥ कस्तूरीतिलक
प्रीतः कर्पूराभकलेबरः ॥ करंधमसुतप्रीतः कल्पादिपरिवर्जितः ॥ कल्पितानेकभूतादिः कलिकल्मषनाशनः ॥ कमलामलसन्नेत्रः क
मलापतिपूजितः ॥ खखोल्कादिसवरदः खंजरीटवरप्रदः ॥ खर्जूरवनमध्यस्थः खंडिताखंडलीकरः ॥ खगः खड्गकरः खंडः खगग
त्वाकृतिः खसः ॥ खंडपर्शुः खंडघनः खंडितारातिमंडलः ॥ गंधर्वगणसुप्रीतो गंधधृक् गर्वनाशकः ॥ गंगाधरो गोगणपो गोगपो
गोवरपुत्रकः ॥ गतिदो गदहा गंडी गंधमाल्यवरार्चितः ॥ गगनस्थो गणपतिर्गगनाभोगभूषणः ॥ घंटाकर्णप्रियो घंटी घटजस्तु
तिसुप्रियः ॥ घोटकप्रियपुत्रश्च घर्मकालो घनाकृतिः ॥ घनवाहो घृताध्यक्षो घनघोषो घटेश्वरः ॥ घंटानादकरप्रीतो घटीभूतमहा
गिरिः ॥ चंद्रचूडश्चंडकरश्चंद्रनाडश्चतुष्पथः ॥ चमसोद्भेदमध्यस्थश्चंडकोपश्चतुर्मुखः ॥ चक्षुश्श्रोत्र महाहारश्चंडिकेशवरप्रदः
चैत्तो जन्महरश्चंडश्चातुर्होत्रप्रियश्चरः ॥ चतुर्मुखमुखस्तुत्यश्चतुर्वेदश्चराचरः ॥ चंद्रभानुकरांतस्थश्चतु[illegible]र्मूर्तिवपुः
स्थितः ॥ छादितानेकलोकादिः छंदसांगणमध्यगः ॥ छत्रचामरशोभाढ्यः छांदोग्यगतिदायकः ॥ जंगमाजंगमाकारो ज
गन्नाथो जगद्गुरुः ॥ जह्नुकन्याजटो जप्यो जेता जन्तुर्जनार्तिहा ॥ जंभारातिविनीतश्रीप्रीतो जनकजाविकोविदः ॥ जनार्दनार्द ॥१३॥
नो ज्ञाभिज्ञो र्व्यादिपरिवर्जितः ॥ झषाझषांघ्रिझारावो झंकारो झितदुष्प्रियः ॥ टंकप्रियः टंकृतिकः टंकभेदी टकारकः ॥ ठादिव

णप्रियष्टंतछटानादप्रियोरसः॥ डामरीतंत्रमध्यस्थोडमरुधनिशोभितः॥ ढक्काधनिकृतानन्दबधरीकृतदिङ्मुखः॥ पा
णकारोणणुकोह्यादिः पांतरूपणतिमोचकः॥ तस्करस्ताम्रकस्तार्क्ष्यस्तामसादिगुणोज्झितः॥ तरुमूलप्रियस्तातस्तम
सांनाद्याकस्तटः॥ थानासुरहरःस्थाता स्थाणुःस्थानप्रियःस्थिरः॥ दाता दानपतिर्दांतो दंदशूकविभूषितः॥ दनु
जीयोदीनदयोदंडितारातिमंडलः॥ दक्षयज्ञहरोदेव॥ दानवादिर्देमोदयः॥ दत्तात्रेयप्रियोदंडीदाडिमीकुसुम
प्रियः॥ धाताधनाधिपसखोधनधान्यप्रदोधनः॥ धामप्रदोंधसांनाथोधर्मबाहोधनुर्धरः॥ नमस्कारप्रियोनाथो
नमिताशेषदुःखहृत॥ नंदिप्रियोनमसखोनर्मदातीरसंस्थितः॥ नंदनोनमसामीशोनानारूपोनदीगतः॥
नामप्रीतोनामरूपगुणाकर्मविवर्जितः॥ पतीनांचपतिःपार्योपरमात्मापरात्परः पंकजासनपूज्यांघ्रिःप
ञ्चनाभवरप्रदः॥ पन्नगाधिपसंधारःपन्नगानांपतिपाचकः॥ पापहापंडितःपांथोपादपोन्मदनःपरः॥ कृपीक
पालसन्मौलिः फणिकंकणसत्करः॥ फणितानेकवेदोक्तिःफणिमाणिक्यभूषितः॥ बंधुमोचनकृद्बंधुःबंधुरा
लकशोभितः॥ बलीबलवतांमुख्योबलिपुत्रवरप्रदः॥ बाणासुरसुपूज्यांघ्रिर्बीजलिंगोबहुप्रदः॥ बंदीकृतागमो
बालपालकोबहुशोभितः॥ भवादिर्भवहाभव्योभवोभावपरायणः॥ भयहृद्भयदोभूतोभंडासुरवरप्रदः॥ भगा
क्षिमथनोभर्गोभवानीशोभयंकरः॥ भंगकारोभावकुरोभस्माभ्यक्ततनुर्भटः॥ भयस्करोमहादेवोमायावीमा

नसांतरः ॥ मायातीतो मन्मथारिः मधुपोथमनोन्मनः ॥ मध्यस्थो मधुमासास्यो मनोवाचामगोचरः ॥ मंडितो मंडु
नाकारो मतिदो मानपालकः ॥ मनस्वी मनुरूपश्च मंत्रमूर्तिर्महाहनुः ॥ पन्नास्करो यंत्ररूपो यमिमानसपाव
वनः ॥ यमांतकरणो यामीयज्ञमानो यदुर्यमी ॥ रमानाथार्चितपदो रम्यो रतिविशारदः ॥ रंभाप्रीतो रसो रात्रिच
रो रावणपूजितः ॥ रंगपादो रंतिदेवो रविमंडलमध्यगः ॥ रथंतररक्तो रक्तपानो रथपतिरजः ॥ लतालकोलंबहनुः
लांगली लोलमंडकः ॥ लललामसो मोल्लूतादिर्ललिताप्रजितोल्लवः ॥ वामनो वायुरूपश्च वराहमथनो वटुः ॥ वाक्यजातो
वरो वार्यः वरुणेज्यो वराश्रयः ॥ वपुर्धरो वर्षवरो वरीयान्वरदो वरः ॥ वसुप्रदो वसुपतिर्वंदारुजनपालकः ॥ शांतः
शमपरः शास्ता शमनांतकरः शठः ॥ शंखहस्तः शत्रुहंता शमिताखिलदुष्कृतः ॥ शरहस्तः शतावर्तः श
तक्रतुवरप्रदः ॥ शंभुः शम्याकपुष्पार्च्यो शंकरः शतरुद्रगः ॥ शम्याकरः शांतमनाः शांतः शशिकलाधरः ष
डाननगुरुः षंडः ॥ षट्कर्मनिरतो षड्गुः ॥ षड्गादिरसिकः षष्ठः षष्ठीप्रीतः षडंगवान् ॥ षडूर्मिरहितः शाब्यः षिद्गः
षाड्गुण्यदायकः ॥ सखप्रियः सखधामा संसाररहितः समः ॥ सरवासंधानकुशलः सर्वसंपत्प्रदायकः ॥ सगरः
सागरांतस्थः सत्रात्राः सरपाः सहः ॥ सांबः सनातनः साधुः सारासारविशारदः ॥ सामगानप्रियः सारः स्वरस्वरसासु ॥ २५ ॥

पूजितः॥ हन्तारातिर्हंसगतिर्हाहाहूहूस्तुतिप्रियः॥ हरिकेशो हरिद्रांगो हर्म्यमणिसरोरुहः॥ हरिपूज्यो हरो हार्यो हरिणांकशिखंडकः॥ हा
हाकारादिरहितो हनुनासो हहंकृतः॥ ज्वलाननो ललतासोमो लक्ष्मीकांतवरप्रदः॥ डंबोदरगुरुर्लभ्यो लवलीशो लुलायगः॥ क्षयद्वीरःक्ष
मायुक्तो क्षयादिरहितः क्षमी॥ क्षत्रियांतःकरःक्षांतःक्षात्रधर्मप्रवर्तकः॥ क्षयिष्णुवर्धनःक्षांतःक्षपानाथकलाधरः॥ क्षपादिपूजनप्रीतः
क्षपणांतःक्षराक्षरः॥ रुद्रो मन्युःसधन्वा च बाहुमान्परमेश्वरः॥ त्विषुःस्विष्टकृदीशानो नूरव्याधारकोयुवा॥ अघोरस्तनुमान्देवो गिरी
शः पाकशासनः॥ गिरित्रःपुरुषःप्राणःपंचप्राणप्रवर्तकः॥ अध्यवोचो महादेवःअधिवक्ता महेश्वरः॥ ईशानःप्रथमो देवो भिष
जांपतिरीश्वरः॥ ताम्रोरुणो विश्वनाथो बभ्रुश्चैव सुमंगलः॥ नीलग्रीवःशिवो हृष्टो देवदेवो विलोहितः॥ गोपवश्यो विश्वकर्ता उदहा
र्यं जनेक्षणः॥ विश्वदृष्टः सहस्राक्षो मीढुषो भगवान्परः॥ शतेषुधिःकपर्दी च शीमो मीढुष्टमो भवः॥ अनाततश्चातिधृषुःसत्वनां रक्षकः
प्रभुः॥ विश्वेश्वरो महादेवस्त्र्यंबकस्त्रिपुरांतकः॥ त्रिकाग्निकालःकालाग्निरुद्रो नीलोत्रिकाधिपः सर्वेश्वरःसदाशंभुः श्रीमन्मृत्युंजयःशि
वः॥ स्वर्णबाहुःसैन्यपालो दिशाधीशो वनस्पतिः॥ हरिकेशःपशुपतिरुग्रःसस्पिंजरोंतकः॥ त्विषीमान्मार्गपो बभ्रुर्विव्याधि श्वान्नपालकः
पुष्टो भवाधिपो लोकनाथो रुद्रो ततायिकः॥ क्षेत्रेशःसुतपो हंसो वनपो रोहितोस्थपः॥ वृक्षेशो मंत्रजो वाण्यो भुवंसो वरिवस्कृतः ओष
धीशो महाघोषःक्रंदनपत्तिनायकः॥ कृत्स्नवीतो धावमानःसत्वनां पतिरव्ययः॥ सहमानो थ निर्व्याधिरव्याधिः कुभकुभोनटः॥ निषंगी
स्तेनपःककुभो निचेरुःपरिचारकः आरण्यपस्कृकावीच जिघांसुर्मुष्णपो सिमान्॥ नक्तंचरःप्रकृंतश्च उष्णीषी गिरिसंचरः॥ कुलुं
चो इषुमान्धन्वी आतन्वानुप्रतिधानवान्॥ आयघः विसृजोस्यास्मा वेधनो आसनःपरः॥ शयानःस्वापकृज्जाग्रःस्थितो धा
२

वनकारकः॥ सभाप[blot]स्तुरंगेन्द्रोउगणास्त्रिषुहतिर्गुरुः॥ गृत्सोव्रातोगणोविश्वरूपोवैरूपकारकः॥ महानणीयानूरथपःसेनानीः क्ष
त्रसंग्रहः॥ तक्षाचरथकारश्चकुलालःकर्मकारकः॥ पुंजिष्टश्चनिषादश्चइषुकृद्धन्वकारकः॥ मृगयुःश्वानपोदेवोभवोरुद्रोधनूर्विदः
३ ठ पशुपोनीलकंठश्चशितिकंठःकपर्दभृत॥ श्रुतकेतुःसहस्राक्षःशतधन्वागिरिस्वरः॥ शिपिविष्टोमीढुषःइषुमानूह्रस्ववामन श
बृहद्वर्षकरोवृक्षःसंवृधोप्रथमोग्रगः॥ आशुश्चैवाजिरःशीघ्रःशीभ्यःऊर्म्योथवस्वनः॥ स्रोतोद्वीप्यस्तथाज्येष्ठःकनिष्ठःपूर्वजोपरः स्रो
५ म मध्यश्चाप्रगल्भश्चजघन्योबुध्नियःसुभुः॥ प्रतिसूर्यस्तथायाम्यःक्षेम्यःउर्वर्यकःखलः॥ श्लोक्योवसान्योवन्यश्चकक्ष्यःश्रोत्रपति
श्रवाः॥ आशुषेणश्चाशुरथःशूरोवैभिंदवर्मिधृक्॥ वरूथीबिल्मिनिःकवचीश्रुतसेनोथदुंदुभिः॥ धृष्णुश्चप्रहितोदूतोनिषंगीती
क्ष्णसायकः॥ आयुधीस्वायुधीदेवउपवीतीसुधन्वधृक्॥ श्रुत्यःपथ्यस्तथाकाट्योनीप्यःसूद्यःसरोद्भवः॥ नाद्यवैशंतकूप्याश्च
अवट्यःवर्ष्योमेघ्योथवैद्युतः॥ ईध्र्यआतप्यवात्योसौरेष्मिजोवास्तवोस्तुपः॥ सोमोरुद्रस्तथाताम्रअरुणःशंगईश्वरः॥ उग्रो
भीमस्तथैवाग्रेवधोदूरेवधस्तथा॥ हंताहनीयान्वृक्षेशोहरिकेशःप्रतर्दनः॥ तारःशंभुर्मयोभूश्चशंकरश्चमयस्करः॥ शिवःशि श्रीः
वतरस्तीर्थ्यःकूल्योपार्योवार्यःप्रतारणः॥ उत्तारणस्तथालाद्यःआतार्यःशष्प्यफेनजः॥ सिकत्यश्चप्रवाह्यश्चइरिण्यःप्रपथःकिंशः
क्षयणःकूलगोगोष्ठ्यःपुलस्त्योगृह्यएकच॥ तल्प्योगेह्यस्तथाकाट्योगह्वरेष्टोह्रदोद्भवः॥ निवेष्यःपांसुमध्यस्थोरजोभूतोहरित्यस्थि
तः॥ शुष्क्योलोप्यस्तथालप्यःऊर्म्यःसूर्म्यश्चपर्णजः॥ पर्णशद्योपगुरकःअभिघ्नोक्खिदकोविदः॥ अवःकिरीकईशानःदेवांदि
हृद्यांतरः॥ विक्षीणकोविचिन्वत्कआनिर्हःअमिवत्कः॥ द्रापिरंधस्पतिर्दानादरिद्रान्नीललोहितः॥ नवस्थाश्चकपर्दीशःस ॥९५॥
यद्वीरोथगोहनः॥ पुरुषघ्नःगतगन्नोयुवामृगवरोग्रकः॥ मृडश्चजरितारुद्रोमीढ्वांदेवपतिर्हरः॥ मीढुष्टमःशिवतमोभगवान

दि०

शैवांतरः ॥ त्रिखीचक्रतिका साश्च पिनाकी वृषभस्थितः ॥ अन्येषुश्चैव वर्षेषु वीतेषु श्चसृकारकः ॥ पृथ्वीवीस्थो दिस्थश्च अंतरिक्षस्थितो
हरः ॥ अप्सुस्थितो विश्वनेता पंथा स्थोवृक्षमूलगः ॥ भूताधीपः प्रमथप ॥ त्रिपिविष्टः षडक्षरः क्षत्राधिपो मित्रपतिर्भूर्भुवस्वः
पतिः प्रभुः ॥ तथाधिपतिरन्नात्मा एकाक्षोनेकलोचनः ॥ अवपन्नः सहस्राक्षः सहस्रनयनश्रवाः ॥ ऋग्गणात्मा यजुर्मध्यः
साममध्यो गणाधिपः ॥ अथर्वशीर्षपरमः त्रिखास्तुस्तोनसूचकः ॥ मैत्रायणो मित्रगतिःसाङ्गप्रीतो रतिप्रियः ॥ उमाधवो विश्व २
भर्ता विश्वहर्त्तासनातनः ॥ सोमा रुद्रो मेधपतिर्बृकुर्वैमरुतां पिता ॥ कल्मली क्रूरगोधपतिर्ररूपो अध्वरेश्वरः ॥ जलाषभेषजो भू
रि दातासुजनिमासुरः ॥ सम्राट् पुरांभिदुः स्वक्षः सप्ततिः पावनः क्रतुः ॥ हिरण्यरेता दुर्धर्षो विश्वाधिकृत रुक्मः ॥ उरुगायो
मितगुणो महाभूतस्त्रिविक्रमः ॥ अमृतो अजरोजय्यो रुद्रोग्निः पुरुषो विराट् ॥ तुराषाड्जित्तपदो महाहर्षो रसात्मकः ॥ टूपू)
महर्षिबुद्धिर्दो गोप्ता गुप्तमंत्रो गतिप्रदः ॥ गंधर्वगानप्रीतात्मा गीतप्रीतो रुन्नासनः ॥ विद्वेषणहरो हार्यो हर्षेत्रो ध्वनिवर्जि
तः ॥ भक्तप्रियो भक्तवश्यो भयहृद्भूतसंघ ॥ भृत्तुभुवनेन्तो भूधरात्मा विश्ववंद्यो विश्वोद्भवः ॥ ज्वरनाशो रोगनाशो मुक्ति
कृत्नोवरप्रदः ॥ पुंडरीकमहाहारः पुंडरीकस्त्वगंबरः ॥ आखंडलमुखस्तुत्यः कुंडलीकुंडलप्रियः ॥ चंडांशुमंडलांत
स्थः शशिखंडशिखंडकः ॥ चंडतांडवसन्नाहश्चंडकोपो खिलांडकः ॥ चंडिकापूजितपदो मंडनाकल्पकोंडजः शरणा
शोंडो महादंडस्तुहुंड वरदायकः ॥ कपालमालाभरणास्ताणोघ्नोककारणः ॥ चित्राधारणः शूलकरो घर्षणः शत्रु
मारणः ॥ गंगाधरो गरधरस्त्रिपुंड्रावलिभासुरः ॥ शंबरारिहरो दक्षहरोंधकहरो हरः ॥ विश्वजित्तगोजिद्दीमानो

विश्वजिद्धनजित्तथा॥ उर्वरालिदृढजिघ्र सर्वजित्सर्वहारकः॥ मंदारनिलयो नंदो कुंदमालाधरोंबुदः॥ नंदिप्रीतोमंदहासः सुर
वृंदनिषेवितः॥ मुचुकुंदार्चितपदो हृदरुद्रो नेंदिरार्चितः विश्वाधरो विश्वनेता वीतिहोत्रो विनीतकः॥ शंकरः शाश्वतः शास्ता
सहमानः॥ सहस्वदः भीमो महेश्वरो नित्यअंबरांतरनर्तनः॥ उग्रो भव हरो धौम्यो धीरोदात्तो विराजितः॥ वंचको नियतो
विभुः परिवंचकईश्वरः॥ उमावरप्रदो मुंडी जटिलः शुचिलक्षणः॥ चर्माबरः कृत्तिकरः कंकालवरवेषधृक्॥ मेखली अजनी
दंडी कपाली मेखलाधरः॥ सद्योजातः कालिपतिर्वरेण्यो वरदो मुनिः॥ वसाप्रियो वामदेवो तत्पुरुषो वटमूलगः॥ उलूकरोमा
घोरास्यो लालास्यप्रीतो लघुस्थिरः॥ अघोररूपी यानीशानः सुंदरश्रूः सुतांडवः॥ किरीटमालाभरणो गजराजलसद्द्युतिः॥ ह
रिकेतुर्मुनिकेतुर्व्योमकेतुर्यतुर्धरः॥ पातालवसनोभर्त्तो त्रिपिविष्टः कृपाकरः॥ हिरण्यवर्णो दिव्यात्मा वृषधर्मा विरोचनः ॥श्री॥
दैत्येंद्रवरदो वैद्यः सुरवंद्यो घनात्मकः॥ आनंदभूः कृष्णवर्त्ती नंद्यावर्त्तो मधुप्रियः॥ प्रसन्नात्मा विरूपाक्षो वनानांपतिरव्ययः
मत्तिभूर्देवदेवेशः शर्वो ब्रह्मोरजप्रियः॥ पिंगजटाजूटस्तल्लोलविलोचनः॥ गृहाधरो ग्रामपालो नरसिंहविनाश
कृत्॥ मत्स्यहा कूर्मपृष्ठास्थिधरो भूदारदारकः॥ विधींद्रपूजितपदो पारदो वारिधिस्थितः॥ महोदयो महादेवो महावीजो म
हांगधृक्॥ उलूकनागाभरणो विधिकंधरपातनः॥ आक्रान्तको [illegible] हार्दस्सामायावीप्रकृतेः परः॥ धुकुस्त्रिश्रुकुस्त्रिमधुस्त्रिसु
पर्णः षडंगवित्॥ ललनाजनपूज्यांघ्रिर्लीलावासो निलानृतः॥ विश्वतश्चक्षुरीशानो विश्वतोबाहुरीश्वरः॥ सर्वात्माभावनागम्यः ॥९६॥
स्वतंत्रः परमेश्वरः॥ विश्वभक्षो विद्रुमाभः सर्वदेवशिरोमणिः॥ ब्रह्मसत्यं तथानंदो ज्ञानानंदमहाफलः॥ ईश्वरः अष्टोत्तर

श्रो३

महादेवविशेषानुषमुखोद्गतं ॥ इत्येतन्नामसाहस्रं रहस्यं कथितं मया ॥ पवित्रमिदमायुष्यं पठतां शृण्वतां सदा ॥ यस्त्वेतन्नाम
साहस्रैर्बिल्वैः पंकजकुङ्कुमैः ॥ पूजयेत्सर्वकालेषु शिवरात्रौ महेश्वरि ॥ तस्य मुक्तिं ददामीशे सत्यं सत्यं न संशयः ॥ मम प्रिय
करं ह्येतत्सर्वपापनाशनं शुभं ॥ पठं सर्वं लभेत्तैव कामानायुष्यमेव च ॥ यमलोकं न पश्येत नामसाहस्रपाठकः ॥ कृतपापोऽपि स
लभेद्गौरीगतिं नाम्नां चैव भवानु ॥ नाख्येयं गुह्यमेतद्धि नाभक्ताय कदाचन ॥ न प्रकाश्यमिदं देवी मातृकारुद्रसंहितं ॥ भक्ते
दे पुलभक्ते [illegible]चिमेरसोसेत्कि दयोदृदां ॥ दत्वाभक्तेषु पापात्मा रौरवं नरकं व्रजेत् ॥ सूतः ॥ इति शिववचनं निशम्य गौरी प्रणाया
समपात्तां शिवांघ्रिपद्मं ॥ सुरवरतरुसुंदरोरुपुष्पैरभिपूज्य प्रमथाधिपं मुदानुतोष ॥ तुष्टाव कृष्टहरिमिष्टदमष्टदेहं नसा
घसंधदुरदृष्टहरं प्रकृष्टं ॥ [illegible] वाक्यसुरवृंदगणोष्टदानलोलं विनष्टतमसं [illegible] विष्टमीशं ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ चंद्रांशु
२५) शीतांशु[illegible] ॥ [illegible]वरं चंद्रकलावतंसं चराचरस्थं चतुराननेड्यं ॥ विद्याधिकं विश्वविधानदक्षं वि
श्वेश्वरं विश्रुतनामसारं ॥ विनायके[illegible] विधिविष्णुपूज्यं विभुं विरूपाक्षमजं भजेहं ॥ मधुमथनाशिवराङ्घ्रिपादं मनसिजतनुनाशनोश
रितमव्युं ॥ मम मानसपद्मसद्मसंस्थं मतिदानेनिपुणं भजाभिरूपं ॥ हरिं हरं तमनुयंति देवा नखेस्तथा पक्षघातैः सुपर्णः ॥ नृसिंहमु
५ बो ग्रं [illegible] ॥ नखरमुखरघाते[illegible] करदेहे नाशतां पौरितिज[illegible] मत्तं
संहरं तं जगद्य ॥ हरिमसुरकुलघ्नं देवतुल्यैर्महेशः परशुवरनिखातैः [illegible]मीशं ॥ रौद्रनाम[illegible]नं स्तुत्वाथ जगदंबिका
प्रेमाश्रुपुलकोद्देवसागाद्दं परिषस्वजे ॥ शौनकः ॥ मुनिरौद्राणि नामानि त्वं नो वद विशेषतः ॥ न तृप्तिरीशचरितं शृण्वतां नः
प्रसीद भो ॥ सूतः ॥ [illegible] वो वदाम्यद्य शृणुध्वं शौनकादयः ॥ पवित्राणि विचित्राणि दिव्यानि प्रोक्तानि सत्तमाः ॥ देव्युवाच ॥ दिव्यं

पतिः पशुपतिः पथीनांपतिरीश्वरः ॥ अन्नानांचपतिः शंभुपुष्टानांचपतिः शिवः ॥ जगतांचपतिः सोमः क्षेत्राणांचपतिर्हरः ॥ वनानांप
तिरीशानो वृक्षाणांचपतिर्भवः ॥ कक्षाणांचपतिर्भीम ओषधीनांपतिर्मृडः ॥ पत्तीनांचपतिस्ताम्रः सत्वनांपतिर्भवः ॥ अव्या च
धीनीनांचपतिस्तायूनांचपतिर्गुरुः ॥ अरण्यानांपतिः शंगोमुस्तानांपतिरुग्रगुः ॥ प्रकृतीनांपतिश्चैनांकुलुंचानांपतिः ॥ समस्तदे
गृहस्पतिर्ब्रह्मा भर्गोरथपतिः ॥ शुभः ॥ अंधसांपतीरीशानः सभायाः पतीरीश्वरः ॥ सेनापतिश्चाश्वपतिः सर्वाधिपतयेनमः ॥ प्रणताचि
नतानवांघ्रिपद्मे भगान्परीपाहिमांविभोत्वं ॥ नवकारुण्यकटाक्षलेशलेशैर्मुदितानुंकुर भर्गदेवदेव ॥ सूतः ॥ इतिगिरिवराजाप्रहृष्ट
वाक्यं स्तुतिरूपं विबुधाधिपो महेशः ॥ अभिवीक्ष्यमुदान्वितां भवानीमिरमाहस्मरगर्वनाशकः ॥ शिवः ॥ शृणुमगजसुतेसहस्रना
म्नांपरमरहस्यमहोमहां चनूरोषां ॥ प्रबलतरवैरश्चपातकौघैर्यदिपठते द्विजस्समुक्तिभाक्स्यात् ॥ एवमेपरहस्यमद्भुततरं सद्भावनं
शृण्विता ॥ श्रुत्वोदारगिरादरोरुकथयासंपूरितं धारितं पापानांप्रलयाय तद्भवति वैसत्यंवदाम्यद्रिजे ॥ श्रुतिगिरिकरिकुंभगुंफर
लकुंभेत्वपिवरगिरिजे त्वयारसार्द्रहृष्ट्या ॥ निहिता जिह्मधियांमुदेयएषामम भक्तजनापेयांमुदे ॥ ईश्वरः ॥ एतत्तेपंचमांगस्य
विस्तरः कथितोमया ॥ रहस्यार्थस्यदेवेशि किंभूयः श्रोतुमिच्छसि ॥ इत्थंशिववचः श्रुत्वाप्रणम्याथमहेश्वरी ॥ समालिंग्यमहादेवं सह पं५ ॥ ९७ ॥
र्षगिरिजातदा ॥ प्राहप्रेमाश्रुपुलकाश्रुत्वाशिवकथासुधां देव्युवाच ॥ अहो धन्यास्मिदेवेशत्वत्कथांभोधिवीचिभिः ॥ श्रो
त्रेपवित्रतांयातिमहारम्यं वेदकस्तव ॥ मास्मतेदेवदेवेश न भेदोस्त्यावयोः शिव ॥ भवभवभगवन् भवाब्धिपारस्मरगर
खंडनमंडनारुगंज ॥ स्फुरदुरुमुकुटोत्तमांगगंगामृतधामादिविदीप्तिदिव्यदेह ॥ भवभव भवहन् प्रकर्षपापाज्जनम

ज्ञं जड दुःखभोगसंगं ॥ तव सुकथया जगत्पवित्रं भवं[illegible]तादुवत्तापहन्मुदे मे ॥ सूतः ॥ इति दिव्यास्तुतिर्देवो महेशः करुणानिधिः
तद्व कथानिधिः प्रोक्तः शिवरत्नमहाखनिः ॥ भवतां दर्शनेनाद्य शिवभक्तिकथारसैः ॥ पवित्तोस्मि मुनिश्रेष्ठाः किं भूयः श्रोतुमिच्छ
थ ॥ इति तद्वदनांभोजसुधानिष्यंदिनीं गिरं ॥ श्रुत्वा प्रकटरोमांचः शौनकः प्राह सादरं ॥ शौनकः ॥ अहो महादेवकथासुधांबुभिः
संप्लावितो क्षेम्यद्य भवाग्नितप्तः ॥ धन्योस्मि त्वद्वाक्यसुजातहर्षो द्विजैः सुजातैरपि जातहर्षः ॥ सूत ॥ श्रीमत्कैलासवर्यभुवन
जनकृतः संश्रुता पुण्यदात्री शंभोर्दिव्यकथासुधाब्धिलहरी पापापनोदक्षमा ॥ देव्यास्त च्छ्रुतवान् गुरुर्मम मुनिः स्कंदाच्च तल्लु
ब्धवान् सेयं शंकरकिंकरेषु विहिता विश्वैकमोक्षप्रदा ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये पंचमांशे शिवगौरीसंवादे सहस्रनामप्रथने
नाम चत्वारिंशोध्यायः ॥ ॥ समाप्तोयं पंचमांशः ॥ ॥ श्रीरस्तु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

॥९२॥

वा॰

०॥श्री॥ शिवरहस्यपंचमांशः समाप्तः॥ श्रीरामश्री॥०